

Η γεωγραφική, επιστημονική και επαγγελματική κινητικότητα των ελλήνων διδασκτόρων

Η γεωγραφική, επιστημονική
και επαγγελματική κινητικότητα
των ελλήνων διδασκόντων

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ &
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Προτεινόμενος τρόπος αναφοράς

Λαμπριανίδης, Λ., Σαχίνη, Ε., Καραμπέκιος, Ν. (2021).

Η γεωγραφική, επιστημονική και επαγγελματική κινητικότητα των ελλήνων διδακτόρων, ΕΚΤ, Αθήνα

Η έκδοση διατίθεται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://metrics.ekt.gr>

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ | ΕΚΤ

Copyright © 2021 Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου:

Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, 11635 Αθήνα, τηλ.: 210 2204900, e-mail: ekt@ekt.gr, www.ekt.gr

Το έργο αυτό διατίθεται με άδεια Creative Commons

Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές

Προκειμένου να δείτε αντίγραφο της άδειας επισκεφθείτε:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

ISBN: 978-618-5557-15-7 (pdf)

ISBN: 978-618-5557-16-4 (print)

Πρόλογος

Η παρούσα έκδοση *Η γεωγραφική, επιστημονική και επαγγελματική κινητικότητα των ελλήνων διδασκόντων* παρουσιάζει αναλυτικά στοιχεία και τα ευρήματα μιας εκτενούς απογραφικής έρευνας στην οποία συμμετείχαν 10.295 διδάκτορες, η οποία πραγματοποιήθηκε από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης & Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ) σε συνεργασία με την Ερευνητική Μονάδα Περιφερειακής Ανάπτυξης και Πολιτικής (ΕΜΠΑΠ) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Το ΕΚΤ διεξάγει στατιστικές έρευνες, επεξεργάζεται δεδομένα, παράγει δείκτες και δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα που αφορούν ευρωπαϊκές και εθνικές στατιστικές. Παράλληλα, έχει αναπτύξει μηχανισμούς για την παρακολούθηση δημόσιων πολιτικών στον τομέα ευθύνης του. Από την πλευρά της, η ΕΜΠΑΠ επιδιώκει την ανάπτυξη διαπανεπιστημιακών και διεπιστημονικών συνεργασιών, την παραγωγή και διάδοση επιστημονικής γνώσης και τη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων προς τους θεσμικούς φορείς και τις αρχές διαμόρφωσης πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης. Η ερευνητική δραστηριότητά της εστιάζεται κυρίως σε ζητήματα οικονομικής γεωγραφίας, περιφερειακής ανάπτυξης και περιφερειακής πολιτικής, με ιδιαίτερη έμφαση στη διεθνή συγκριτική ανάλυση.

Η έρευνα που παρουσιάζεται εδώ σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε με σκοπό τη συγκέντρωση ενός πλήθους στοιχείων για τον συνολικό πληθυσμό των ελλήνων διδασκόντων της περιόδου 1985-2018, προκειμένου να καταστεί δυνατή η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων αναφορικά με την επιστημονική, επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητά τους. Σχεδιάστηκε έτσι ώστε να αποτελέσει σημείο αναφοράς, και για τον σκοπό αυτόν αξιοποίησε την εμπειρία προγενέστερων ερευνών του ΕΚΤ, οι οποίες αφορούσαν τους έλληνες διδάκτορες, καθώς και την εμπειρία της ΕΜΠΑΠ σε ό,τι αφορά τη γεωγραφική κινητικότητα και κυρίως τη «διαρροή εγκεφάλων» (brain drain).

Η ερευνητική κοινότητα, που εξετάζει επιμέρους όψεις των δημόσιων πολιτικών, έχει ανάγκη από ολοκληρωμένα στοιχεία, τα οποία υπερβαίνουν το περιορισμένο δείγμα και καλύπτουν το σύνολο του υπό εξέταση πληθυσμού. Την ανάγκη αυτή έρχεται να καλύψει η παρούσα έρευνα, η οποία αφορά το σύνολο των εγγεγραμμένων διδασκόντων στο Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών που τηρείται στο ΕΚΤ.

Τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα καταστρώθηκαν με στόχο να αξιοποιηθεί συνδυαστικά η στατιστική και μελετητική δραστηριότητα των δύο φορέων, η συμμετοχή σε ομάδες εργασίας του ΟΟΣΑ, καθώς και η εποπτεία της σχετικής βιβλιογραφίας για τη σημασία του ανθρώπινου δυναμικού σήμερα.

Το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, μέρος του οποίου είναι και οι διδάκτορες, αποτελεί σημαντικό παράγοντα σε πολιτικές έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας, ενώ συνδέεται άμεσα με δείκτες οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται μεγάλο ενδιαφέρον για το ζήτημα, το οποίο εκφράζεται με επιστημονικά άρθρα και βιβλία αλλά και έναν διευρυμένο διάλογο που επηρεάζει δημόσιες πολιτικές και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η ανά χείρας έκδοση παρουσιάζει τα στοιχεία που έχουν συλλεγεί και αφορούν τη δημογραφία των διδασκόντων, την επιλογή των συγκεκριμένων ιδρυμάτων από τα οποία λαμβάνουν τα πτυχία τους στην

Ελλάδα ή στο εξωτερικό, τις επαγγελματικές επιλογές τους και το πώς αυτές συνδέονται με τον επιστημονικό τους προσανατολισμό, τη γεωγραφική τους κινητικότητα κατά τη διάρκεια των σπουδών και μετά την ολοκλήρωσή τους, τη συσχέτιση της κινητικότητας με την αγορά εργασίας και οικονομικούς και άλλους παράγοντες που επηρέασαν τις αποφάσεις τους. Τα ευρήματα παρουσιάζονται οργανωμένα σε ενότητες με βάση τη γεωγραφική κινητικότητα των ελλήνων διδακτόρων εντός και εκτός Ελλάδας.

Η έκδοση, λοιπόν, αυτή παρέχει σημαντικά δεδομένα για το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας με πολύ υψηλή εξειδίκευση, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν από τους ερευνητές ώστε να εμβαθύνουν τις αναλύσεις τους σε επιμέρους θέματα, αλλά και όσους σχεδιάζουν δημόσιες πολιτικές, δηλαδή τη δημόσια διοίκηση, την κυβέρνηση αλλά και τα πολιτικά κόμματα, ώστε να χαράξουν τεκμηριωμένες πολιτικές (evidence informed policies) σε μια σειρά πεδίων και θεματικών (εκπαίδευση, έρευνα, ανάπτυξη κλπ.).

Δρ. Εύη Σαχίνη

Διευθύντρια ΕΚΤ

Λόης Λαμπριανίδης

Καθηγητής, Διευθυντής ΕΜΠΑΠ

Συνεισφορά & Ευχαριστίες

Η έρευνα που παρουσιάζεται εδώ, με τίτλο *Η γεωγραφική, επιστημονική και επαγγελματική κινητικότητα των ελλήνων διδασκόντων*, πραγματοποιήθηκε σε σχεδιασμό και υπό την επιστημονική επίβλεψη της Δρ. Εύης Σαχίνη, Διευθύντριας του ΕΚΤ, και του καθηγητή Λόη Λαμπριανίδη, Διευθυντή της Ερευνητικής Μονάδας Περιφερειακής Ανάπτυξης και Πολιτικής ([ΕΜΠΑΠ](#)) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων και η συγγραφή του κειμένου έγινε από τους Λόη Λαμπριανίδη, Εύη Σαχίνη και Δρ. Νίκο Καραμπέκιο.

Την έκδοση επιμελήθηκε κριτικά η Δρ. Νένα Μάλλιου, η οποία έλεγξε και τα στοιχεία που παρουσιάζονται.

Την τεχνική υποστήριξη του ερωτηματολογίου και του πληθυσμού της έρευνας επιμελήθηκε η κα Αγάθη Μπελούλη.

Την υποστήριξη (helpdesk) των διδασκόντων που συμμετείχαν στην έρευνα πραγματοποίησαν η Δρ Νάνσυ Μεγρέμη και η κα Πωλίνα Γιωλτζόγλου.

Τον έλεγχο πληρότητας και ορθότητας των συλλεχθέντων στοιχείων πραγματοποίησε η Δρ. Νάνσυ Μεγρέμη σε συνεργασία με την κα Πωλίνα Γιωλτζόγλου.

Η επεξεργασία των στοιχείων, οι δείκτες και η διαμόρφωση των γραφικών απεικονίσεων έγινε από τον Γαλάτιο Σιγανό.

Ο σχεδιασμός της έκδοσης οφείλεται στην κα Δήμητρα Πελεκάνου και στην κα Μαργαρίτα Σκανδάλη.

Τη γλωσσική επιμέλεια της έκδοσης είχε ο Δρ. Γιάννης Μπαλαμπανίδης.

Το όλο εγχείρημα αξιοποίησε την υποδομή του Τμήματος Δεικτών & Δράσεων ΕΤΑΚ, ως προς την υλοποίηση του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου και τη συλλογή των απαντηθέντων ερωτηματολογίων, τους καθιερωμένους ελέγχους των στατιστικών ερευνών, καθώς και τα εργαλεία ανάλυσης και οπτικοποίησης.

Για τη γνωστοποίηση της έρευνας στο κοινό και την ενίσχυση του ποσοστού απόκρισης από τους έλληνες διδάκτορες αξιοποιήθηκε το Τμήμα Επικοινωνίας και Δημοσιότητας του ΕΚΤ.

Η πρωτοβουλία «Γέφυρες Γνώσης και Συνεργασίας», την οποία υλοποιεί το ΕΚΤ, συνεισέφερε ιδιαίτερα στην επικοινωνία με τους έλληνες διδάκτορες που διαβιούν στο εξωτερικό.

Οι συγγραφείς θα ήθελαν να ευχαριστήσουν τους έλληνες διδάκτορες που είχαν την ευγενή καλοσύνη να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο της έρευνας.

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	5
1 Εισαγωγή και συνοπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων	9
1.1 Στατιστικές έρευνες για τους κατόχους διδακτορικού τίτλου σε διεθνές και εθνικό επίπεδο ...	10
1.2 Αποτελέσματα και ευρύτερα οφέλη της έρευνας.....	12
1.3 Μεθοδολογία και υλοποίηση της έρευνας από το ΕΚΤ	16
1.4 Παρουσίαση στατιστικών αποτελεσμάτων	19
2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά και τίτλοι σπουδών	21
2.1 Υπηκοότητα, χώρα και τόπος γέννησης	22
2.2 Φύλο και ηλικιακή ομάδα.....	24
2.3 Οικογενειακό περιβάλλον.....	25
2.4 Εκπαίδευση και τίτλοι σπουδών	28
2.4.1 Πρώτο πτυχίο	28
2.4.2 Δεύτερο πτυχίο.....	31
2.4.3 Πρώτος μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών	34
2.4.4 Δεύτερος μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών	38
2.4.5 Διδακτορικός τίτλος σπουδών.....	42
2.4.6 Δεύτερος διδακτορικός τίτλος σπουδών.....	46
2.4.7 Διενέργεια μεταδιδακτορικής έρευνας.....	49
2.4.8 Βιβλιομετρικοί λογαριασμοί	52
2.5 Στοιχεία τρέχουσας απασχόλησης.....	52
2.6 Τόπος διαμονής	54
2.7 Κατανομή ελλήνων διδασκόντων σε ομάδες σύμφωνα με τον τρέχοντα τόπο διαμονής και την τρέχουσα εργασιακή κατάσταση.....	55

3 Δεν εργάστηκαν ποτέ εκτός Ελλάδας. ζουν στην Ελλάδα	58
3.1 Τόπος διαμονής.....	59
3.2 Στοιχεία απασχόλησης	61
3.3 Επαγγελματικοί δεσμοί με το εξωτερικό	65
3.4 Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό	66
4 Εργάστηκαν κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζουν στην Ελλάδα	69
4.1 Πριν τη μετακίνηση στο εξωτερικό	70
4.2 Διαμονή στο εξωτερικό	75
4.2.1 Χώρες και διάρκεια διαμονής	75
4.2.2 Στοιχεία απασχόλησης.....	80
4.2.3 Οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον	83
4.2.4 Επαγγελματικοί και κοινωνικοί δεσμοί με την Ελλάδα	85
4.3 Επιστροφή στην Ελλάδα.....	88
4.3.1 Τόπος διαμονής στην Ελλάδα.....	90
4.3.2 Στοιχεία απασχόλησης.....	91
4.3.3 Επαγγελματικοί δεσμοί με το εξωτερικό.....	94
4.3.4 Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό	95
5 Ζουν στο εξωτερικό.....	98
5.1 Πριν τη μετακίνηση στο εξωτερικό	99
5.2 Χώρες διαμονής.....	104
5.3 Στοιχεία απασχόλησης	109
5.4 Οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον	112
5.5 Επαγγελματικοί και κοινωνικοί δεσμοί με την Ελλάδα	113
5.6 Πρόθεση επιστροφής στην Ελλάδα.....	117

6	Εργάστηκαν στο εξωτερικό, γύρισαν στην Ελλάδα, αλλά τώρα πάλι ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό	123
6.1	Επιστροφή στην Ελλάδα	124
6.1.1	Χρόνος επιστροφής και κινητικότητα	124
6.2	Τόπος διαμονής	125
6.3	Στοιχεία απασχόλησης	127
6.3.1	Λόγοι νέας μετακίνησης στο εξωτερικό	132
6.4	Επιστροφή στο εξωτερικό	133
6.4.1	Χώρα διαμονής	133
6.4.2	Στοιχεία απασχόλησης	135
6.5	Επαγγελματικοί και κοινωνικοί δεσμοί με την Ελλάδα	138
6.5.1	Πρόθεση εκ νέου επιστροφής στην Ελλάδα	141
7	Παράρτημα - Μεθοδολογικές σημειώσεις	145
7.1	Πλαίσιο και αντικείμενο της έρευνας	145
7.2	Μητρώο διδασκόντων – Πληθυσμός της έρευνας	146
7.3	Σχεδιασμός ερωτηματολογίου – Βασικές έννοιες και μεταβλητές	151
7.3.1	Δομή του ερωτηματολογίου	151
7.3.2	Τύποι ερωτήσεων - ταξινομικά σχήματα	152
7.4	Συλλογή δεδομένων	153
7.4.1	Ηλεκτρονικό σύστημα συλλογής	153
7.4.2	Διεξαγωγή της έρευνας	154
7.5	Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων	157
7.5.1	Επεξεργασία απαντήσεων ελεύθερου κειμένου	157
	Παράρτημα διαγραμμάτων	159

Εισαγωγή και συνοπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Η παρούσα έκδοση παρουσιάζει τα αποτελέσματα της πρωτογενούς στατιστικής έρευνας που διεξήγαγε το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ), με την επιστημονική συνεργασία της Ερευνητικής Μονάδας Περιφερειακής Ανάπτυξης και Πολιτικής (ΕΜΠΑΠ) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, με αντικείμενο τη γεωγραφική, επιστημονική και επαγγελματική κινητικότητα των ελλήνων διδασκόντων. Η έρευνα διεξήχθη το διάστημα μεταξύ Μαΐου και Ιουλίου 2020, με δομημένο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο που στάλθηκε σε 22.350 διδάκτορες και συμπληρώθηκε από 10.295 εξ αυτών.

Σκοπός της έρευνας ήταν η συγκέντρωση των απαιτούμενων στοιχείων προκειμένου να προσδιοριστούν αναλυτικά και να αποτυπωθούν με τους ενδεδειγμένους τρόπους τα χαρακτηριστικά της επαγγελματικής σταδιοδρομίας των ελλήνων διδασκόντων σε συνάρτηση με το επιστημονικό πεδίο, η γεωγραφική τους κινητικότητα κατά τη διάρκεια των σπουδών και μετά την ολοκλήρωσή τους, η συσχέτιση της κινητικότητας με την αγορά εργασίας και οικονομικούς και άλλους παράγοντες που επηρέασαν τις αποφάσεις τους. Ιδιαίτερο στόχο αποτέλεσε η σε βάθος κατανόηση της γεωγραφικής κινητικότητας, και κυρίως η μετανάστευση στο εξωτερικό, που χαρακτηρίζεται ως «διαρροή εγκεφάλων» (brain drain).

Η συμβολή του ανθρώπινου δυναμικού στην οικονομική ανάπτυξη είναι σημαντική, διότι αυξάνει την παραγωγικότητα της εργασίας, γίνεται φορέας αξιοποίησης και διάχυσης της τεχνολογίας και της καινοτομίας, και παράγει σημαντικές εξωτερικές οικονομίες, οι οποίες διαχέονται στην οικονομία και στο κοινωνικό σύνολο. Επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο ανθρώπινο δυναμικό και όχι ανθρώπινο κεφάλαιο (human capital) επειδή ο δεύτερος αναφέρεται στο σύνολο των επίκτητων δεξιοτήτων ενός ατόμου, οι οποίες μπορούν να ενσωματωθούν σε παραγωγική εργασία. Ωστόσο, η ανάγκη των σύγχρονων οικονομολόγων να αξιολογήσουν την απόδοση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο επέβαλε την αποτίμησή του ως την ποσότητα εκπαίδευσης που ένα άτομο λαμβάνει στη διάρκεια της ζωής του. Αυτό κατέστησε την έννοια ανθρώπινο κεφάλαιο αρκετά περιοριστική.¹ Επειδή όμως υπάρχουν πολύ περισσότεροι παράγοντες, οι οποίοι δεν μπορούν να γίνουν κατανοητοί μέσα από την εγκύκλιο γνώση

¹ Για μια πιο αναλυτική συζήτηση, βλ. Λαμπριανίδης, Λ., Καλογερέσης, Α. και Καυκαλάς, Γ. (2016). «Χωρική ανάπτυξη και ανθρώπινο δυναμικό: ένα κρίσιμο πεδίο σύνθεσης θεωρίας και πολιτικής», στο Λαμπριανίδης, Λ., Καλογερέσης, Θ., Καυκαλάς, Γ. (επιμ.). *Χωρική ανάπτυξη και ανθρώπινο δυναμικό*. Αθήνα: Κριτική, σελ. 35-52.

των ατόμων, προτιμήσαμε να χρησιμοποιήσουμε έναν ευρύτερα κατανοητό όρο, αυτόν του ανθρώπινου δυναμικού, που συμπεριλαμβάνει και την έννοια του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Αναγνωρίζοντας ότι το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό είναι η πλέον κρίσιμη μεταβλητή για την προαγωγή της γνώσης και τη δημιουργία νέων ιδεών,² η συγκεκριμένη έρευνα στόχευσε σε έναν συγκεκριμένο πληθυσμό με κατά τεκμήριο υψηλή εξειδίκευση: τους κατόχους διδακτορικού τίτλου σπουδών.

Διεθνώς, ο διδακτορικός τίτλος σπουδών συνδέεται με την απόκτηση ανώτατων τυπικών προσόντων, που σχετίζονται με την εξειδικευμένη και σε βάθος γνώση σε συγκεκριμένους τομείς, καθώς και την προηγμένη εκπαίδευση σε ποιοτικές και ποσοτικές δεξιότητες ανάλυσης, οι οποίες είναι αναγκαίες για τη συνεχή διεύρυνση των ορίων της γνώσης.

Πέρα από τη σημασία του για την προαγωγή της γνώσης και της επιστήμης καθαυτές, το ανθρώπινο δυναμικό με διδακτορικό τίτλο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για μία σειρά από ευρύτερους αναπτυξιακούς και οικονομικούς λόγους. Πράγματι, οι διδάκτορες, λόγω των ερευνητικών και εν γένει εκπαιδευτικών τους δεξιοτήτων, έχουν κεντρικό ρόλο τόσο στην προαγωγή της επιστήμης και της τεχνολογίας ως διακριτών δραστηριοτήτων, όσο και στην «πρόκληση» και την ενεργοποίηση της καινοτομικής προόδου, μέσα από την εμπλοκή τους σε ένα ευρύτερο φάσμα συναφών δραστηριοτήτων.³ Αυτές ακριβώς οι δραστηριότητες, που συνδέονται με αναπτυξιακές, ψηφιακές, βιομηχανικές, εργασιακές και εκπαιδευτικές πολιτικές, λόγω της υπεραξίας που παράγουν, αποτελούν κατεξοχήν ζητούμενα κατά τον 21ο αιώνα. Πλέον, η βασική προϋπόθεση για την ευημερία της σύγχρονης κοινωνίας μπορεί να συνοψιστεί στη φράση «βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη που στηρίζεται στη γνώση».

Η ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων που συλλέξαμε παραδίδει στους μελετητές, στη δημόσια διοίκηση αλλά και στα πολιτικά κόμματα, στους διαμορφωτές δημόσιας πολιτικής, έναν πλούτο πληροφορίας για το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας με πολύ υψηλή εξειδίκευση· υλικό στο οποίο θα μπορούσε να στηριχθεί η ανάπτυξη τεκμηριωμένων δημόσιων πολιτικών (evidence informed policies).

1.1 Στατιστικές έρευνες για τους κατόχους διδακτορικού τίτλου σε διεθνές και εθνικό επίπεδο

Δεδομένης της σημασίας του, το ανθρώπινο δυναμικό υψηλής εξειδίκευσης κατέχει κεντρική θέση, με ειδική στόχευση και εξειδικευμένες παρεμβάσεις, στον σχεδιασμό των δημόσιων πολιτικών για την εργασία και την καινοτομία. Για την υποβοήθηση του σχεδιασμού των κατάλληλων δημόσιων πολιτικών, που στηρίζονται σε πραγματικά στοιχεία και τεκμηρίωση, διεθνείς φορείς κύρους διενεργούν έρευνες

² Grossman, G.M., & Helpman, E. (1994). «Endogenous Innovation in the Theory of Growth», *Journal of Economic Perspectives*, 8(1), σελ. 23-44.

³ Auriol, L. (2010). «Careers of doctorate holders: employment and mobility patterns», OECD Science, Technology and Industry Working Papers, No. 2010/04, OECD Publishing, Παρίσι.

συστηματικής στατιστικής καταγραφής των χαρακτηριστικών και της εξέλιξης της σταδιοδρομίας των κατόχων διδακτορικού τίτλου.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το European Science Foundation διεξάγει περιοδικά έρευνα με τίτλο «Career of Doctorate Holders», που αφορά τη σταδιοδρομία των κατόχων διδακτορικού, με στόχο την ανάλυση των πρακτικών που διαμορφώνουν την εξέλιξη της ερευνητικής τους σταδιοδρομίας. Η έρευνα διεξάγεται από διαφορετικούς φορείς ανά τακτά χρονικά διαστήματα και οργανώνεται από το ESF-Science Connect. Αναδεικνύεται έτσι το ζήτημα της κατανόησης των όρων κινητικότητας των διδακτόρων, σε σχέση και συνάρτηση με τις ιδιαίτερες συνθήκες κινητικότητας στον ευρωπαϊκό χώρο (βλ. ευρωπαϊκές αρχές περί ελευθερίας μετακίνησης κλπ.). Η έρευνα αυτή διεξάγεται μέσω ανοικτής πρόσκλησης σε φορείς και ιδρύματα που θέλουν να συμμετέχουν, οι οποίοι και προμηθεύουν το ESF με στοιχεία επικοινωνίας για τους διδάκτορές τους. Στην πιο πρόσφατη έρευνα (2017) συμμετείχαν 2.299 άτομα (επί αρχικού πληθυσμού 8.404 ατόμων).

Στις ΗΠΑ, αντίστοιχη έρευνα, με τίτλο «Survey of Doctorate Recipients», διεξάγεται από το National Science Foundation. Ειδικότερα διενεργείται ανά διετία, από το 1973 έως σήμερα. Διεξάγεται δειγματοληπτικά, σε πληθυσμό διδακτόρων που έχουν λάβει τα διδακτορικά τους από αμερικανικά πανεπιστήμια στους κλάδους των φυσικών, μηχανικών και ιατρικών επιστημών. Στοχεύει στη συλλογή δεδομένων προκειμένου να προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά των διδακτόρων που απασχολούνται στην εκπαίδευση, στην ιδιωτική βιομηχανία και τον επιχειρηματικό κόσμο, καθώς και στις αντίστοιχες θέσεις σε κρατικό και εθνικό επίπεδο. Η πιο πρόσφατη έρευνα (2017) αφορούσε 92.537 διδάκτορες που ανταποκρίθηκαν (επί αρχικού πληθυσμού 124.580 ατόμων).

Στην Ελλάδα, η πρώτη έρευνα σχετικά με τη σταδιοδρομία των ελλήνων διδακτόρων διεξήχθη από το ΕΚΤ το 2014, στο πλαίσιο της παγκόσμιας έρευνας «International Survey on Careers of Doctorate Holders - CDH», την οποία πραγματοποίησε ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Η έρευνα αφορούσε όλους τους διδάκτορες που διέμεναν στην Ελλάδα το 2013 και τα αποτελέσματα δημοσιεύθηκαν στην έκδοση του ΕΚΤ το 2015 *Οι διδάκτορες στην Ελλάδα: σταδιοδρομία και κινητικότητα*. Συλλέχθηκαν στοιχεία από 4.500 άτομα σχετικά με τις δημογραφικές παραμέτρους, την εκπαίδευση των διδακτόρων (χώρες απόκτησης διδακτορικού τίτλου, επιστημονικά πεδία των διδακτορικών τους διατριβών, πηγές χρηματοδότησης των διδακτορικών τους σπουδών), την κατάσταση απασχόλησης και την επαγγελματική και διεθνή κινητικότητά τους.

Επιπλέον, το ΕΚΤ εκπονεί σε ετήσια βάση τις επίσημες εθνικές «στατιστικές για τους κατόχους διδακτορικού τίτλου», στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ως Εθνική Αρχή του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος στους ευρύτερους τομείς Έρευνας, Ανάπτυξης, Καινοτομίας και Ψηφιακής Οικονομίας. Τα δεδομένα αντλούνται με τη συμπλήρωση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου από τους νέους διδάκτορες κατά την ανακήρυξή τους, ταυτόχρονα με την ένταξη της διδακτορικής τους διατριβής στο Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (ΕΑΔΔ), που τηρείται στο ΕΚΤ. Με πρώτο έτος αναφοράς το 2015, η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιείται σε ετήσια βάση για όσους αναγορεύονται διδάκτορες το συγκεκριμένο έτος αναφοράς από ελληνικά πανεπιστήμια (νέοι διδάκτορες) και τα αποτελέσματα δημοσιεύονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://metrics.ekt.gr/phd-holders>.

Με αφετηρία τις στατιστικές αυτές, και αναγνωρίζοντας τη σημασία και το ρόλο του επιστημονικού δυναμικού στο εθνικό σύστημα έρευνας και καινοτομίας, το ΕΚΤ, με την επιστημονική συνεργασία της Ερευνητικής Μονάδας Περιφερειακής Ανάπτυξης και Πολιτικής (ΕΜΠΑΠ) του Πανεπιστημίου

Μακεδονίας, προχώρησε στην υλοποίηση της έρευνας, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται στην παρούσα έκδοση.

1.2 Αποτελέσματα και ευρύτερα οφέλη της έρευνας

Όπως προαναφέρθηκε, στόχος της έρευνας ήταν η συστηματική καταγραφή του συγκεκριμένου τμήματος του πληθυσμού, που χαρακτηρίζεται ως ανθρώπινο δυναμικό υψηλής εξειδίκευσης. Η καταγραφή αυτή επιδιώχθηκε να γίνει με τρόπο απογραφικό. Σκοπός ήταν να αποκτήσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για την επιστημονική, επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα του υψηλότερα καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, και σε τελική ανάλυση για την αναπτυξιακή του δυναμική. Ένας ιδιαίτερος στόχος, όπως σημειώθηκε παραπάνω, ήταν η σε βάθος κατανόηση της γεωγραφικής του κινητικότητας και κυρίως η μετανάστευσή του στο εξωτερικό (διαρροή εγκεφάλων – brain drain). Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, η παρουσίαση των στοιχείων γίνεται κατά ενότητες με βάση τη γεωγραφική του κινητικότητα.

Η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει ένα πολύ πλούσιο υλικό, το οποίο συντίθεται από τις απαντήσεις που έδωσαν οι διδάκτορες στα ερωτηματολόγια που τους απευθύνθηκαν. Αξίζει να αναφερθούν ενδεικτικά ορισμένα σημαντικά στοιχεία.

Καταρχάς, οι διδάκτορες διαθέτουν, όπως είναι αναμενόμενο, πολλά πτυχία: το 10,4% έχουν δεύτερο πτυχίο, το 14,9% είναι κάτοχοι δεύτερου μεταπτυχιακού, το 0,8% έχουν αποκτήσει και δεύτερο διδακτορικό, ενώ το 11,2% έχουν διενεργήσει μεταδιδακτορική έρευνα - postdoc (μάλιστα, το 4,9% παραπάνω από μία). Τα πτυχία τους είναι κυρίως στις Επιστήμες Υγείας, στις Φυσικές Επιστήμες, στα Μαθηματικά και τη Στατιστική.

Σημαντικό ποσοστό των διδασκόντων απέκτησαν τα πτυχία τους στο εξωτερικό. Το ποσοστό αυτό διαφοροποιείται ανάλογα με το επίπεδο του πτυχίου: 8% πήραν το βασικό πτυχίο τους στο εξωτερικό, 22,4% το μεταπτυχιακό τους, 2,8% το διδακτορικό τους και 26,3% διεξήγαγαν στο εξωτερικό τη μεταδιδακτορική τους έρευνα. Μάλιστα, συχνά αυτοί που πήραν το πτυχίο τους στο εξωτερικό, το πήραν από κάποιο εκ των πανεπιστημίων που συγκαταλέγονται στα θεωρούμενα ως 100 καλύτερα του κόσμου.

Οι διδάκτορες εργάζονται κυρίως στον δημόσιο τομέα (66%), ενώ ένα πολύ μικρότερο ποσοστό (33,8%) στον ιδιωτικό τομέα, και μόλις το 0,2% στον κοινωνικό τομέα. Σημαντικό ποσοστό των διδασκόντων εργάζονται σε πανεπιστήμια (32,4%) ή ερευνητικά κέντρα (7,4%), και μόνο 21,4% σε επιχειρήσεις.

Συχνά, όπως δείχνει και η διεθνής βιβλιογραφία, αυτοί που μετανάστευσαν για σπουδές παρέμειναν στη χώρα των σπουδών τους για να εργαστούν. Η παρούσα έρευνα προσανατολίζεται ειδικότερα σε μια προσπάθεια καλύτερης κατανόησης της γεωγραφικής κινητικότητας των διδασκόντων, ακριβώς επειδή το ανθρώπινο δυναμικό είναι εξαιρετικά σημαντικό για την αναπτυξιακή δυναμική μιας κοινωνίας, και επομένως η φυγή του (διαρροή εγκεφάλων – brain drain), όταν αφορά μεγάλους αριθμούς, συνιστά απώλεια αναπτυξιακής, κοινωνικής, πολιτιστικής και εθνικής δυναμικής, υπονομεύοντας τη μετάβαση της χώρας στην οικονομία της γνώσης.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα στην κατανόηση του φαινομένου της διαρροής εγκεφάλων αποτελεί το γεγονός ότι είναι πρακτικά αδύνατο να απογραφεί το εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό που μεταναστεύει, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένα πολύ μεγάλο εύρος στις εκτιμήσεις για την έκτασή του. Βεβαίως, αυτό που μας ενδιαφέρει για την πληρέστερη κατανόηση του φαινομένου δεν είναι απλώς η ποσοτική διάσταση, αλλά και πολλά ακόμη ποιοτικά στοιχεία – και αυτή η έρευνα συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση, επιτρέποντάς μας να κατανοήσουμε τα αίτια της γεωγραφικής, επιστημονικής και επαγγελματικής κινητικότητάς τους. Έτσι, γνωρίζοντας αυτά τα δεδομένα, θα μπορούν να αναπτυχθούν αποτελεσματικές πολιτικές για τη συγκράτησή τους, για την επιστροφή τους αλλά και για την αξιοποίησή τους όσο βρίσκονται στο εξωτερικό.

Στην περίπτωση των διδασκόντων, η διαρροή εγκεφάλων έχει προσλάβει πολύ σημαντικές διαστάσεις. Συγκεκριμένα, από την έρευνα προέκυψε ότι το 31,3% των διδασκόντων εργάστηκαν για κάποιο χρονικό διάστημα στο εξωτερικό (μάλιστα το 14,8% εξακολουθούν να ζουν και να εργάζονται σήμερα στο εξωτερικό), ενώ το 68,7% δεν έφυγαν ποτέ από την Ελλάδα.

Η φυγή του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού στο εξωτερικό γίνεται κυρίως σε αναζήτηση εργασίας που να αντιστοιχεί στα προσόντα τους, όπως υποστηρίζει άλλωστε και η σχετική διεθνής βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, από τις απαντήσεις των διδασκόντων σχετικά με τους λόγους μετανάστευσης από τη χώρα μας αλλά και τους λόγους εγκατάστασης σε συγκεκριμένες χώρες και πόλεις, τις οποίες επέλεξαν για να ζήσουν, προκύπτει ότι οι χώρες και πόλεις υποδοχής χαρακτηρίζονται από έντονη δραστηριότητα στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Οι έλληνες κάτοχοι διδακτορικού προσελκύονται από πόλεις που θεωρούνται παγκόσμιες μητροπόλεις. Σε αυτές συγκεντρώνεται το 75,2% εξ αυτών, παρότι αποτελούν μόλις το 35,1% του συνόλου των πόλεων στις οποίες είναι εγκατεστημένοι οι έλληνες διδάκτορες στο εξωτερικό. Επίσης, προσελκύονται περισσότερο από καινοτόμες χώρες (κυρίως Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Γερμανία, Γαλλία και Ελβετία). Συγκεκριμένα, το 67,5% των ελλήνων διδασκόντων έχουν εργαστεί/εργάζονται σε μία από τις 10 πιο καινοτόμες χώρες του κόσμου ⁴.

Οι διδάκτορες που ζουν/ζούσαν και εργάζονται/εργάζονταν στο εξωτερικό διατηρούν/διατηρούσαν συστηματικές σχέσεις με την Ελλάδα (παρακολουθούν/παρακολουθούσαν συστηματικά τα ελληνικά ΜΜΕ, έχουν/είχαν πολύ συστηματική επαφή με φίλους και συγγενείς, σχεδόν όλοι έρχονται/έρχονταν στην Ελλάδα τουλάχιστον μία φορά το χρόνο). Μεγάλο ποσοστό αυτών (περίπου ένας στους δύο) που σήμερα βρίσκονται στο εξωτερικό θέλει να επιστρέψει στην Ελλάδα, και η βασική προϋπόθεση σχετίζεται με την εργασία και τις γενικότερες συνθήκες που επικρατούν στη χώρα, ενώ τα χρηματικά κίνητρα δεν φαίνεται να παίζουν σημαντικό ρόλο (όπως εξάλλου δείχνει και η διεθνής βιβλιογραφία).

Σε ό,τι αφορά τη γεωγραφική κατανομή εντός της χώρας, το μεγαλύτερο ποσοστό των διδασκόντων έχουν γεννηθεί στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα. Ενδεικτικά, το 64,6% των διδασκόντων έχουν γεννηθεί σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Λάρισα, ενώ το 74% αυτών που ζουν σήμερα στην Ελλάδα διαμένουν στις πόλεις αυτές. Το στοιχείο αυτό έχει δύο αναγνώσεις. Αφενός επιβεβαιώνεται η δυναμικότητα των μεγαλύτερων αστικών κέντρων σε έμψυχο δυναμικό υψηλής επάρκειας. Αφετέρου καταγράφεται μια πρόσθετη «διαρροή» του δυναμικού αυτού (double brain drain) προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και μια αντίστοιχη

⁴Όπως αυτές ορίζονται για το 2020, σύμφωνα με το Global Innovation Index (Cornell University, INSEAD and WIPO, 2020).

στέρψη αυτής της δυναμικότητας από την περιφέρεια της χώρας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν παρουσιάζονται συστηματικά δεδομένα για την εκπαιδευτική, επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα των ελλήνων διδασκόντων, τα οποία μπορούν να συνδράμουν τους ερευνητές να εμβαθύνουν τις αναλύσεις τους σε διάφορα αντικείμενα (π.χ. στη σύγκριση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιδόσεων ανδρών και γυναικών, αυτών που δούλεψαν/δουλεύουν στο εξωτερικό και εκείνων που έμειναν στην Ελλάδα, των επιδόσεων ανάλογα με τον επιστημονικό κλάδο κλπ.). Εξίσου μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμη συνδρομή προς την πολιτεία ώστε να σχεδιάσει δημόσιες πολιτικές (εκπαιδευτικές, αναπτυξιακές, ερευνητικές, τεχνολογικές, αντιμετώπισης του brain drain κλπ.) που θα βασίζονται σε δεδομένα.

Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο της άσκησης δημόσιας πολιτικής βάσει δεδομένων, η παρούσα έκδοση παρέχει τα αναγκαία τεκμήρια και στοιχεία, δηλαδή την κρίσιμη πληροφοριακή εισροή, προκειμένου να κατανοηθεί το ζήτημα αλλά και για να εκπονηθούν κατάλληλες δημόσιες πολιτικές. Αυτές οι πολιτικές έχουν μεταξύ άλλων στον πυρήνα τους την αξιοποίηση της γνώσης ως αναπτυξιακό καύσιμο στον 21ο αιώνα, καθώς και την παροχή κινήτρων για την επιστροφή, φυσική ή και ψηφιακή, και την ενίσχυση των ερευνητικών και επιχειρηματικών δεσμών αυτού του πολύ ικανού πληθυσμού που έχει μεταναστεύσει στο εξωτερικό με τη χώρα μας. Η ύπαρξη μιας εκτενούς βάσης δεδομένων αυτού του εξειδικευμένου πληθυσμού, στην οποία περιλαμβάνονται και τα στοιχεία επικοινωνίας του, αποτελεί ένα πρώτο όφελος. Πλέον, η δυνατότητα αναζήτησης εμπειρογνομώνων, τεχνικά επαρκών και υψηλότατα εξειδικευμένων ανθρώπων για σκοπούς δημόσιας πολιτικής, αποτελεί απτή δυνατότητα.

Αναλυτικότερα, η καταγραφή του ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης μπορεί να έχει σημαντικά αποτελέσματα τόσο για το ίδιο το ανθρώπινο δυναμικό όσο και για την εθνική αναπτυξιακή στρατηγική. Πέραν αυτού, τα στοιχεία που δημοσιεύονται στην παρούσα έκδοση θα διευκολύνουν την άσκηση πολιτικής, όχι μόνο οικονομικής, αλλά και τεχνολογικής και εκπαιδευτικής.

Όσον αφορά το ίδιο το ανθρώπινο δυναμικό, τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας μπορούν να συμβάλουν στη διευκόλυνση της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας και της κινητικότητάς του, στην υποστήριξη αλλά και προβολή του έργου του στην ευρύτερη ελληνική ερευνητική κοινότητα.

Όσον αφορά τη δημιουργία και χάραξη αναπτυξιακής στρατηγικής, η παρούσα έρευνα συμβάλλει στην παραγωγή δεικτών προκειμένου να τεκμηριωθούν και να εκπονηθούν εθνικές στρατηγικές στους τομείς της ανάπτυξης και της καινοτομίας, προωθώντας παράλληλα τον δημόσιο διάλογο που αφορά την κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης.

Επίσης, μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση των φαινομένων που σχετίζονται με τη γεωγραφική κινητικότητά του. Με τον όρο αυτόν νοείται τόσο η μονοσήμαντη κινητικότητά του προς το εξωτερικό (brain drain), σε σχέση με αυτούς που μένουν στη χώρα και παραμένουν άνεργοι ή ετεροαπασχολούνται ή υποαπασχολούνται (brain waste)⁵, όσο και η κινητικότητα στο εσωτερικό της

⁵ Λαμπριανίδης, Λ. (2011). *Επενδύοντας στη φυγή: Η διαρροή επιστημόνων από την Ελλάδα την εποχή της παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Κριτική, και Λαμπριανίδης, Λ. & Συκάς, Θ. (2021). *Brain Drain στην Ελλάδα: μια περίπτωση μετανάστευσης υψηλής ειδίκευσης*. Αθήνα: ΕΑΠ.

χώρας, που οδηγεί στη συγκέντρωση σημαντικού μέρους του εξειδικευμένου δυναμικού στις μεγάλες πόλεις, αποδυναμώνοντας ακόμη περισσότερο όλες τις υπόλοιπες περιοχές, οι οποίες στερούνται αυτό το πολύτιμο δυναμικό τους τόσο προς το εξωτερικό όσο και προς το εσωτερικό της χώρας (double brain drain)⁶.

Πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα ώστε να επιστρέψει το ανθρώπινο δυναμικό που έφυγε από τη χώρα (brain return) ή από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της προς τα μεγάλα αστικά κέντρα; Και πώς διασφαλίζεται η συνεργασία αυτών που ζούν και εργάζονται σε άλλη χώρα με την ελληνική οικονομία (virtual return)⁷; Τέλος, πώς η γνώση του προφίλ του υψηλά εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, της επιστημονικής αλλά και της επαγγελματικής διαδρομής του, μπορούν να συμβάλουν στη χάραξη των κατάλληλων εθνικών πολιτικών αναφορικά με με την τεχνολογία, τον ψηφιακό μετασχηματισμό, τη βιομηχανία και συνολικότερα την ανάπτυξη; Η απάντηση σε αυτά τα δύσκολα ερωτήματα μπορεί να ανιχνευθεί και μέσα από τα δεδομένα που παρουσιάζονται σε αυτήν την έρευνα.

Δεδομένου ότι στην έννοια της 4ης βιομηχανικής επανάστασης έχει κεντρική θέση η έμφαση στη γνώση και την τεχνολογία⁸, η καταγραφή και αξιοποίηση των γνωσιακών χαρακτηριστικών και των τεχνολογικών και καινοτομικών δεξιοτήτων των ελλήνων διδασκόντων μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τον αιτούμενο ψηφιακό μετασχηματισμό κατά τον 21ο αιώνα. Θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι τα χαρακτηριστικά αυτά αγγίζουν τον πυρήνα της επιδιωκόμενης ψηφιακής μετάβασης της εγχώριας οικονομίας, και συμβάλλουν στον εντοπισμό των νησίδων αριστείας.

Η ανάδειξη της σημασίας των διδασκόντων ως το κατεξοχήν σύγχρονο αναπτυξιακό κεφάλαιο αποτελεί μία ακόμα διάσταση που εγγράφεται στον αιτούμενο ψηφιακό μετασχηματισμό, λόγω της υψηλότερης γνωσιακής ικανότητάς τους σε ζητήματα καινοτομίας και ενίσχυσης της οικονομίας⁹. Ως εκ τούτου, τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα έρευνα εντάσσονται στην καρδιά της οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής, αφού αποτελούν δείκτες και μηχανισμούς οικονομικής μεγέθυνσης, επιχειρηματικής ζωτικότητας και προσέλκυσης επενδύσεων.

Ταυτόχρονα, τα οφέλη από αυτή την έκδοση άπτονται της εκπαιδευτικής πολιτικής σε ό,τι αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μπορεί δηλαδή κανείς να μελετήσει πώς λειτουργεί στην πράξη η σχέση επιστημονικού αντικειμένου και επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας. Με βάση αυτή τη γνώση, μπορεί στη συνέχεια να χαράξει πολιτικές που να συνάδουν περισσότερο με τους αναπτυξιακούς στόχους της χώρας.

⁶ Λαμπριανίδης, Λ., Πανώρη, Ν., Καλογερέσης, Θ. (2016). «Επίπεδα εκπαίδευσης και προοπτικές ανάπτυξης», στο Λαμπριανίδης, Λ., Καλογερέσης, Θ., Καυκαλάς, Γρ. (επιμ.), *Χωρική ανάπτυξη και ανθρώπινο δυναμικό*, ό.π., σελ. 481 -516.

⁷ Λαμπριανίδης, Λ. & Συκάς, Θ. (2021). *Brain Drain στην Ελλάδα*, ό.π.

⁸ Schwab, K. (2016). *The fourth industrial revolution*, Γενεύη: World Economic Forum.

⁹ Bosetti, V., Cattaneo, C., & Verdolini, E. (2015). «Migration of skilled workers and innovation: A European Perspective», *Journal of International Economics*, 96(2), σελ. 311-322, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2015.04.002>.

1.3 Μεθοδολογία και υλοποίηση της έρευνας από το ΕΚΤ

Ο πληθυσμός της έρευνας προέκυψε από το μητρώο διδασκόντων που τηρείται στο ΕΚΤ, το οποίο περιλαμβάνει τους διδάκτορες των οποίων οι διδακτορικές διατριβές απονεμήθηκαν την περίοδο 1985 έως 2018 και έχουν κατατεθεί στο Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (ΕΑΔΔ).

Η έρευνα είχε σχεδιαστεί ως απογραφική και κατά συνέπεια αφορούσε το σύνολο των εγγεγραμμένων στο ΕΑΔΔ διδασκόντων. Είναι σημαντικό να τονιστεί αυτό το στοιχείο καθώς, όπως προαναφέρθηκε, μέχρι τώρα οι έρευνες που διενεργούνται διεθνώς γίνονται επί δειγμάτων και όχι επί του συνόλου του σχετικού πληθυσμού.

Στη συνέχεια, παρατίθεται η γενική επισκόπηση των βασικών δραστηριοτήτων στις οποίες προχώρησαν το ΕΚΤ και η ΕΜΠΑΠ στο πλαίσιο της έρευνας, ενώ η μεθοδολογία παρουσιάζεται αναλυτικότερα στην Ενότητα 7.

Συγκεκριμένα, οι φάσεις υλοποίησης της έρευνας ακολούθησαν τα εξής βήματα (βλ. Σχήμα 1):

1. Εντοπισμός των στοιχείων επικοινωνίας των διδασκόντων για την αποστολή του ερωτηματολογίου

Χρησιμοποιήθηκαν τα διαθέσιμα στο ΕΑΔΔ στοιχεία, τα οποία εμπλουτίστηκαν, διορθώθηκαν και επιβεβαιώθηκαν με τον εντοπισμό ηλεκτρονικών διευθύνσεων με τη χρήση της βάσης δεδομένων Web of Science, με σύνθετη αναζήτηση στο διαδίκτυο και στην πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης LinkedIn, καθώς και με ενέργειες δημοσιότητας για τους στόχους της προσπάθειας μέσω της πλατφόρμας «Γέφυρες Γνώσης και Συνεργασίας» (<https://www.knowledgebridges.gr>). Ο πληθυσμός των διδασκόντων για τους οποίους κατέστη δυνατό να εντοπιστεί τουλάχιστον μία έγκυρη ηλεκτρονική διεύθυνση αριθμούσε 22.350 άτομα. Αναλυτική περιγραφή των εκτενών ενεργειών καθαρισμού και επαλήθευσης των στοιχείων επικοινωνίας παρατίθεται στην Ενότητα 7.

2. Σχεδιασμός των ερωτηματολογίων

Σύμφωνα με τη στοχοθεσία της έρευνας, προσδιορίστηκαν οι μεταβλητές, τα σχήματα ταξινόμησης, η δομή και ο τύπος των ερωτήσεων.

Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε μια πρώτη εισαγωγική ενότητα, όπου συλλέγονταν δημογραφικά στοιχεία και στοιχεία επιστημονικής ειδίκευσης και απασχόλησης. Η ενότητα αυτή λειτουργούσε επίσης ως «οδηγός» για την περαιτέρω συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Συγκεκριμένα, οι διδάκτορες επέλεγαν την κατηγορία στην οποία εντάσσονται σύμφωνα με τον τρέχοντα τόπο διαμονής (εάν ζουν στην Ελλάδα ή το εξωτερικό) και την τρέχουσα εργασιακή τους κατάσταση (εάν εργάζονται, είναι άνεργοι ή συνταξιούχοι).

Στη συνέχεια, με βάση την κατηγορία στην οποία ανήκαν, οι διδάκτορες απαντούσαν σε εξειδικευμένες ερωτήσεις για τη σταδιοδρομία και την κινητικότητα τους σε διακριτές ενότητες του ερωτηματολογίου, ως ακολούθως:

- **Ενότητα:** «Εργάστηκα κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζω και εργάζομαι (ή είμαι άνεργος/συνταξιούχος) στην Ελλάδα»

- **Ενότητα:** «Ζω και εργάζομαι (ή είμαι άνεργος/συνταξιούχος) στο εξωτερικό»
- **Ενότητα:** «Εργάστηκα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα, αλλά τώρα ζω και εργάζομαι (ή είμαι άνεργος/συνταξιούχος) πάλι στο εξωτερικό»
- **Ενότητα:** «Δεν έφυγα ποτέ εκτός Ελλάδας, ζω και εργάζομαι (ή είμαι άνεργος/συνταξιούχος) στην Ελλάδα».

3. Προετοιμασία της συλλογής δεδομένων

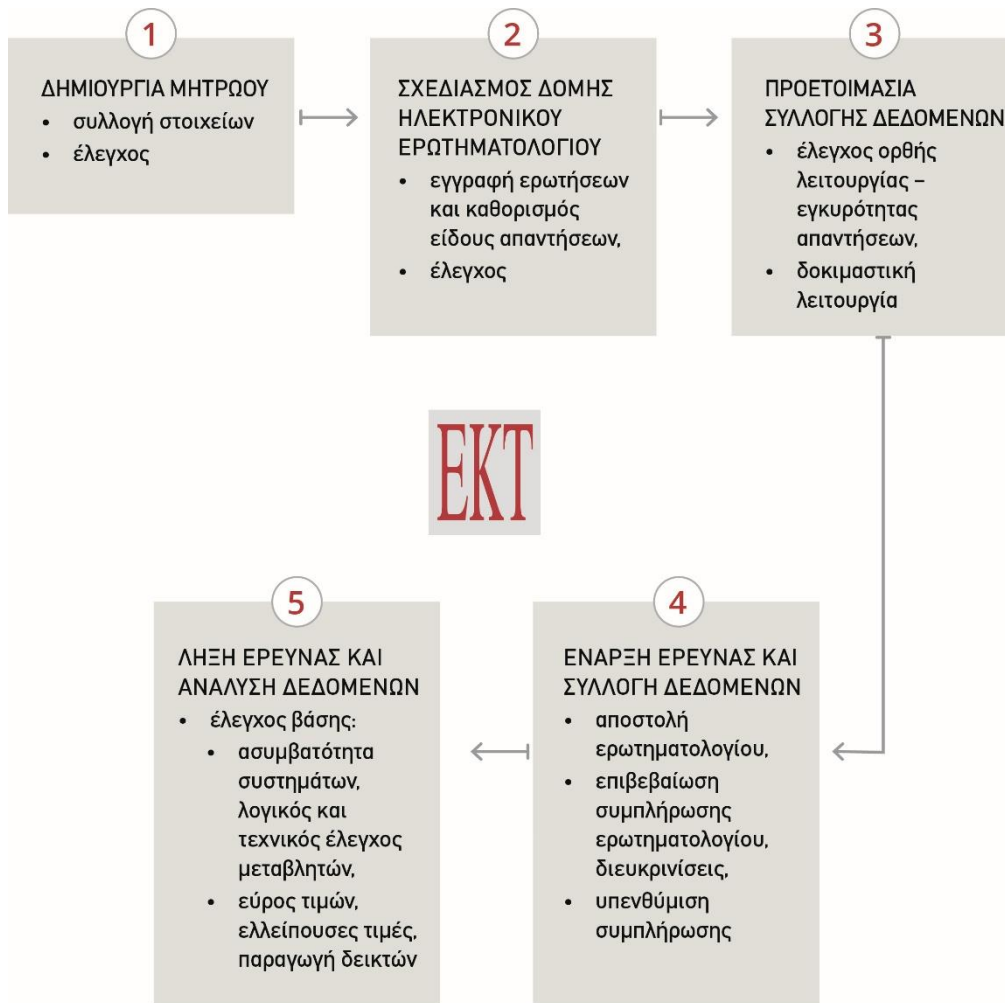
Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το εν ενεργεία σύστημα ηλεκτρονικής συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιεί το ΕΚΤ για τις στατιστικές έρευνες που διεξάγει. Η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων έγινε στην πλατφόρμα Limesurvey, στην οποία έγιναν σημαντικές παραμετροποιήσεις και επεκτάσεις. Τα ερωτηματολόγια ελέγχθηκαν τόσο όσον αφορά τη συνάφεια των ερωτήσεων με την πληροφορία που έπρεπε να συλλεγεί όσο και σχετικά με τον βαθμό κατανόησης και συνοχής των ερωτήσεων. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε εσωτερικά η δοκιμαστική συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και έγιναν λογικοί έλεγχοι στις απαντήσεις.

4. Έναρξη της έρευνας και συλλογή δεδομένων

Η συλλογή δεδομένων διενεργήθηκε με την αποστολή ηλεκτρονικής πρόσκλησης προς τους αποδέκτες του ερωτηματολογίου, ενώ κατά τη διάρκεια της έρευνας αποστέλλονταν σε τακτά χρονικά διαστήματα υπενθυμίσεις. Καθ' όλη τη διάρκεια της συλλογής δεδομένων λειτουργούσε υπηρεσία υποστήριξης (helpdesk). Συνολικά συλλέχθηκαν 10.295 πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, που αντιστοιχούν σε ποσοστό απόκρισης 46,1%.

5. Επεξεργασία-ανάλυση των δεδομένων και παραγωγή των σχετικών στατιστικών αποτελεσμάτων και δεικτών

Από τους 10.295 διδάκτορες που ανταποκρίθηκαν, αυτοί που δήλωσαν ελληνική υπηκοότητα, σε ένα από τα τρία διαθέσιμα σχετικά πεδία, ήταν 10.054. Δεδομένου ότι η έρευνα είχε στόχο την καταγραφή και επεξεργασία στοιχείων για τους έλληνες διδάκτορες, τα στατιστικά αποτελέσματα βασίστηκαν στα δεδομένα των ερωτηματολογίων που συμπλήρωσαν οι εν λόγω 10.054 διδάκτορες οι οποίοι δήλωσαν (και) την ελληνική υπηκοότητα.

ΣΧΗΜΑ 1. Σχεδιαγραμματική απεικόνιση των βασικών δραστηριοτήτων που αναλήφθηκαν από το ΕΚΤ στο πλαίσιο της υλοποίησης της πρωτογενούς έρευνας.

1.4 Παρουσίαση στατιστικών αποτελεσμάτων

Στην ανά χείρας έκδοση, η παρουσίαση των στατιστικών αποτελεσμάτων και πραγματολογικών ευρημάτων που σχετίζονται με τη γεωγραφική κινητικότητα των ελλήνων διδασκόντων γίνεται σε 5 ενότητες, το περιεχόμενο των οποίων παρατίθεται στη συνέχεια.

Ενότητα 2: Δημογραφικά χαρακτηριστικά και τίτλοι σπουδών

Στην ενότητα 2 παρουσιάζονται οι μεταβλητές που αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των 10.295 διδασκόντων που συμμετείχαν στην έρευνα. Οι διδάκτορες ερωτήθηκαν για τη χρονολογία γέννησής τους, την υπηκοότητά τους, το φύλο τους, την οικογενειακή τους κατάσταση, τη χώρα διαμονής τους και την παρούσα εργασιακή τους κατάσταση. Επίσης, παρουσιάζονται οι μεταβλητές που αφορούν την εκπαίδευσή τους, τον αριθμό των πτυχίων που διαθέτουν, τη χώρα στην οποία τα έλαβαν, το εκπαιδευτικό ίδρυμα και την επιστημονική τους εξειδίκευση.

Ενότητα 3: Δεν εργάστηκαν ποτέ εκτός Ελλάδας, ζουν συνεχώς στην Ελλάδα

Στην ενότητα 3 παρουσιάζονται οι μεταβλητές που αφορούν τις ενότητες του ερωτηματολογίου «Δεν έφυγα ποτέ εκτός Ελλάδας, ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα» και «Δεν έφυγα ποτέ εκτός Ελλάδας και τώρα είμαι άνεργος/συνταξιούχος». Οι διδάκτορες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήματα για την εργασιακή τους κατάσταση και το εισόδημά τους, την εύρεση της πρώτης τους εργασίας και τον βαθμό ικανοποίησής τους από την εργασιακή τους κατάσταση και τις συνθήκες διαβίωσής τους στην Ελλάδα, καθώς και αν έχουν σκεφτεί να μετοικήσουν σε άλλη χώρα ή αν διατηρούν επαγγελματικές σχέσεις με το εξωτερικό.

Ενότητα 4: Εργάστηκαν κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζουν στην Ελλάδα

Στην ενότητα 4 παρουσιάζονται οι μεταβλητές που αφορούν τις ενότητες του ερωτηματολογίου «Εργάστηκα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα» και «Εργάστηκα στο εξωτερικό αλλά τώρα είμαι άνεργος/συνταξιούχος στην Ελλάδα». Οι διδάκτορες σε αυτή την ενότητα κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούσαν την εργασιακή τους κατάσταση πριν μετοικήσουν στο εξωτερικό, τότε μετοίκησαν και για ποιους λόγους. Ερωτήθηκαν επίσης σχετικά με τους συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους μετοίκησαν στη χώρα όπου διέμειναν στο εξωτερικό, καθώς και σε ποιες χώρες μετακινήθηκαν, πόσα χρόνια έμειναν εκεί, αλλά και ποια ήταν η σχέση τους με την Ελλάδα όσο ζούσαν στο εξωτερικό. Επίσης, ερωτήθηκαν σχετικά με τον βαθμό ικανοποίησής τους από τις συνθήκες εργασίας τους στην Ελλάδα και από τις συνθήκες εργασίας τους στο εξωτερικό. Τέλος, κλήθηκαν να απαντήσουν αν έχουν διατηρήσει μέχρι σήμερα επαγγελματικές σχέσεις με το εξωτερικό και ποιες είναι αυτές.

Ενότητα 5: Ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό

Στην ενότητα 5 παρουσιάζονται οι μεταβλητές που αφορούν τις ενότητες «Ζω και εργάζομαι στο εξωτερικό» και «Ζω στο εξωτερικό και είμαι άνεργος/συνταξιούχος». Σε αυτή την ενότητα, οι διδάκτορες κλήθηκαν να απαντήσουν ποια είναι η χώρα διαμονής τους καθώς και σε ποιες χώρες έχουν μετοικήσει κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο εξωτερικό. Ερωτήθηκαν σχετικά με την εργασιακή τους κατάσταση, τον μισθό τους και τον βαθμό ικανοποίησης από τις συνθήκες εργασίας τους στο εξωτερικό. Επίσης, απάντησαν σε ερωτήσεις

σχετικά με τους λόγους που επέλεξαν να φύγουν από την Ελλάδα, υπό ποιες προϋποθέσεις θα επέστρεφαν και τι θα μπορούσε να κάνει το ελληνικό κράτος για να βοηθήσει στην επιστροφή τους, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή είναι πιθανή. Τέλος, οι διδάκτορες ερωτήθηκαν εάν η πανδημία έπαιξε ρόλο στις αποφάσεις τους.

Ενότητα 6: Εργάστηκαν στο εξωτερικό, γύρισαν στην Ελλάδα, αλλά τώρα πάλι ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό

Στην ενότητα 6 παρουσιάζονται οι μεταβλητές που αφορούν τις ενότητες «Εργάστηκα κάποιο διάστημα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα, αλλά τώρα ζω και εργάζομαι πάλι στο εξωτερικό» και «Εργάστηκα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα, τώρα ζω πάλι στο εξωτερικό και είμαι άνεργος/συνταξιούχος». Οι διδάκτορες σε αυτή την ενότητα κλήθηκαν να προσδιορίσουν τον χρόνο και τους λόγους της διπλής τους μετοίκησης, καθώς και τις χώρες στις οποίες έζησαν. Ερωτήθηκαν επίσης σχετικά με την επαγγελματική τους σταδιοδρομία όσο καιρό διέμειναν στην Ελλάδα, προσδιορίζοντας την απασχόληση και τον μισθό τους. Όπως και στην προηγούμενη ενότητα, οι διδάκτορες ερωτήθηκαν σχετικά με τους ενδεχόμενους λόγους και προϋποθέσεις επιστροφής τους στην Ελλάδα και το τι μπορεί να κάνει το ελληνικό κράτος για να τους βοηθήσει να επιστρέψουν, εάν το επιθυμούν. Όπως και στην ενότητα 5, οι διδάκτορες ερωτήθηκαν εάν η πανδημία έπαιξε ρόλο στις αποφάσεις τους.

2

Δημογραφικά χαρακτηριστικά και τίτλοι σπουδών

Οι διδάκτορες που συμμετείχαν στην έρευνα είναι κυρίως άνδρες (54,7%) ηλικίας 40-49 ετών (43,6%). Έχουν γεννηθεί και ζήσει στην Ελλάδα το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους (95%). Έχουν γεννηθεί κυρίως στην Αττική (43,3%), όπου και εγκαθίστανται κυρίως αυτοί που επιστρέφουν. Αξιολογούν την οικονομική κατάσταση των γονέων τους ως άνω του μετρίου (88,9%). Το 79,7% έχουν σύντροφο/σύζυγο. Το 38,6% δεν έχουν παιδιά. Το 95,7% εργάζονται σήμερα, και το 66% εξ αυτών στον δημόσιο τομέα.

Ως προς τις σπουδές, το 10,4% κατέχουν δεύτερο πτυχίο, το 74,4% μεταπτυχιακό και το 14,9% δεύτερο μεταπτυχιακό. Το 0,8% διαθέτουν και δεύτερο διδακτορικό, ενώ το 11,2% έχουν διεξάγει post doc. Τα πτυχία τους είναι κυρίως στις Επιστήμες Υγείας, στις Φυσικές Επιστήμες, στα Μαθηματικά και τη Στατιστική – ανά βαθμίδα εκπαίδευσης: πτυχίο το 44,5%, μεταπτυχιακό το 38,1%, διδακτορικό το 44,6% και μεταδιδακτορική έρευνα το 28,5%. Έχουν σπουδάσει κυρίως στην Ελλάδα, όπως δείχνουν τα ποσοστά ανά εκπαιδευτικό πτυχίο: 92% πρώτο πτυχίο, 77,6% μεταπτυχιακό, και 97,2% διδακτορικό τίτλο¹⁰.

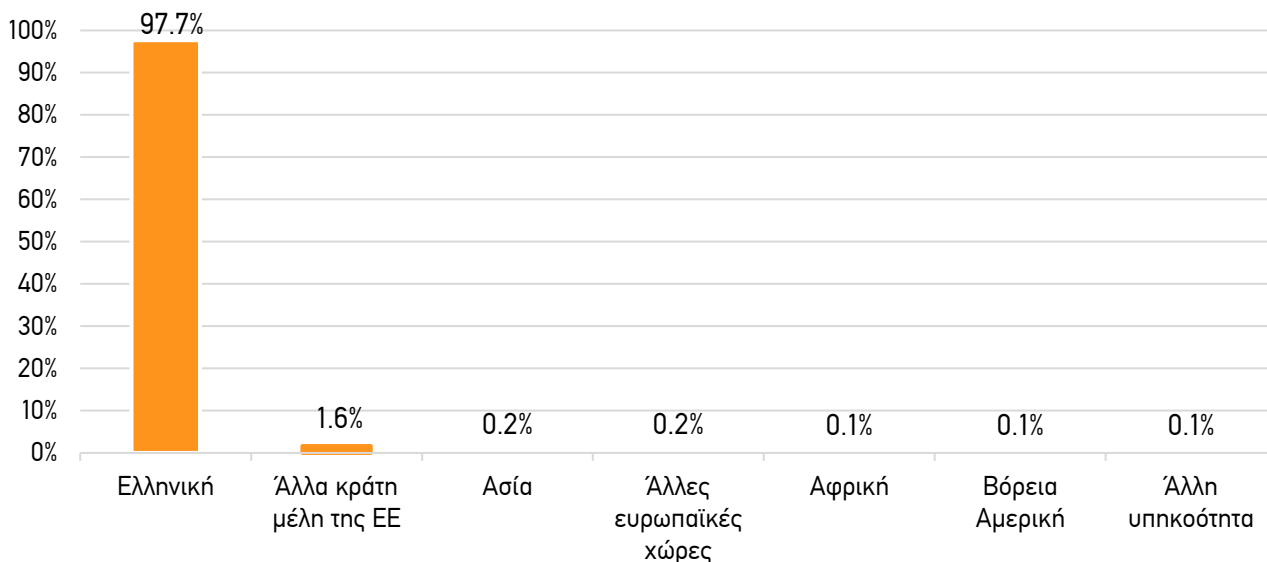
Ως προς τη γεωγραφική τους κινητικότητα, η εικόνα έχει ως εξής: το 31,3% διαθέτουν εργασιακή εμπειρία στο εξωτερικό, ενώ το 14,8% εξακολουθούν να ζουν στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα, το 16,5% εργάστηκαν κάποιο διάστημα στο εξωτερικό, αλλά τώρα ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα, το 13,4% ζουν και εργάζονται σήμερα στο εξωτερικό, το 1,4% εργάστηκαν στο εξωτερικό, γύρισαν στην Ελλάδα, αλλά τώρα ζουν και εργάζονται πάλι στο εξωτερικό, και τέλος το 68,7% δεν εργάστηκαν ποτέ στο εξωτερικό.

¹⁰ Τα ποσοστά αυτά μπορεί να είναι κατά τι χαμηλότερα από τα πραγματικά, ιδίως των κατόχων διδακτορικού, με την έννοια πως εκείνοι που πήραν το πτυχίο τους στο εξωτερικό και δεν είχαν πρόθεση να γυρίσουν στην Ελλάδα ή να απασχοληθούν στο Δημόσιο δεν θα υπέβαλαν τα στοιχεία τους στο ΔΟΑΤΑΠ (πρώην ΔΙΚΑΤΣΑ) για να αναγνωρίσουν τον τίτλο σπουδών τους, και άρα δεν θα προσμετρήθηκαν στα δεδομένα μας.

2.1 Υπηκοότητα, χώρα και τόπος γέννησης

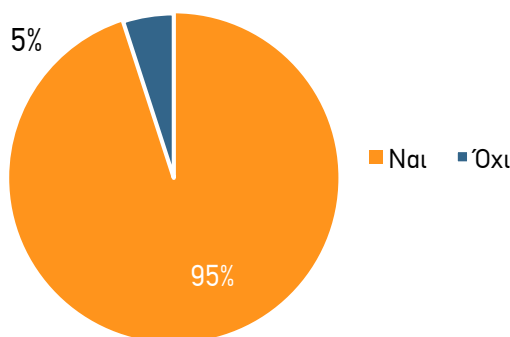
Από τους 10.295 διδάκτορες που συμμετείχαν στην έρευνα του ΕΚΤ, το 97,7% είναι κάτοχοι ελληνικής υπηκοότητας. Το 1,6% διαθέτουν υπηκοότητα άλλου κράτους μέλους της ΕΕ, ενώ ακολουθεί η Ασία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες με 0,2%, αντίστοιχα. Έπονται η Αφρική, η Βόρεια Αμερική κ.ά. με 0,1% (Γράφημα 2.1.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.1.1: Υπηκοότητα

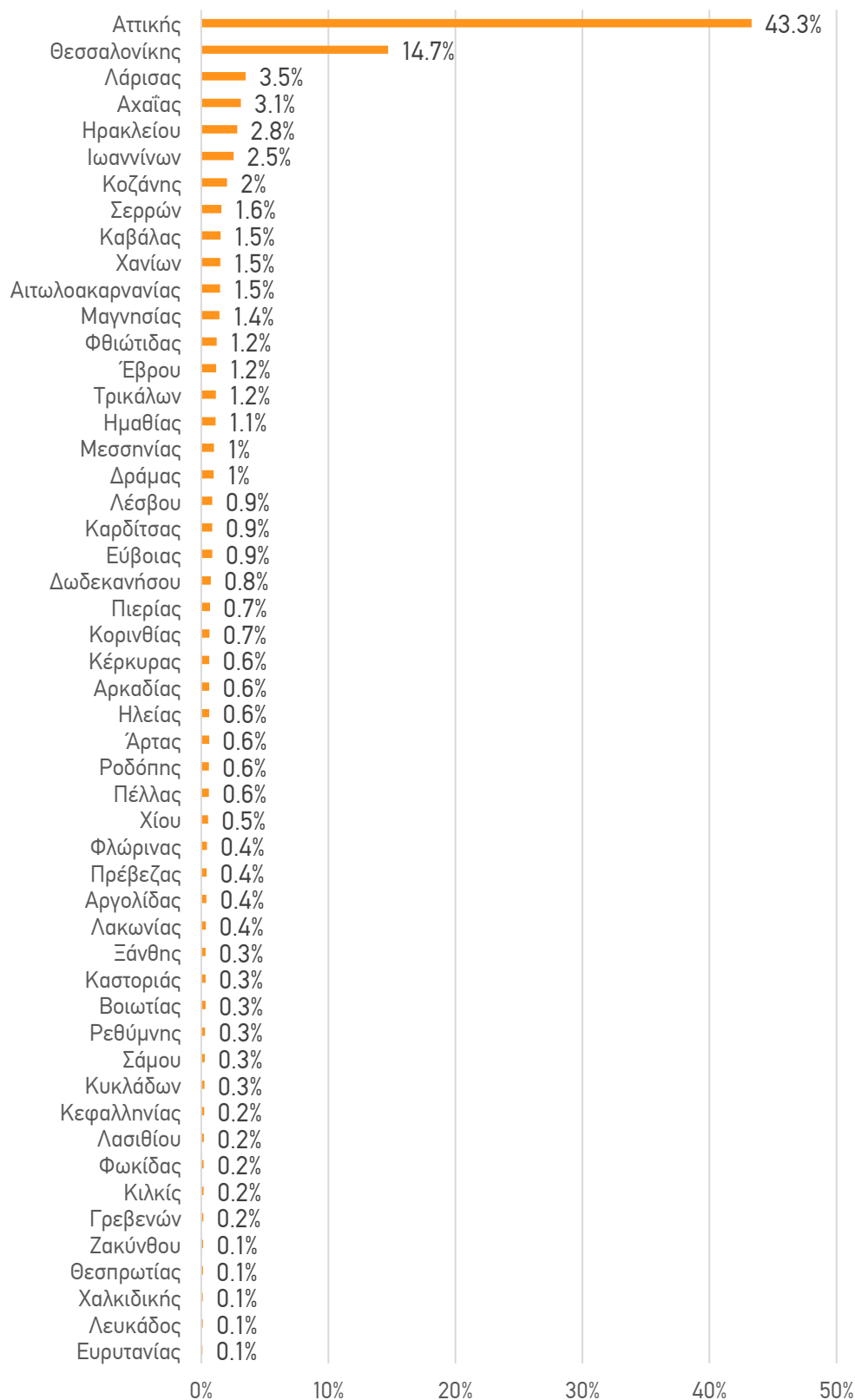
Το 95% απάντησαν ότι έχουν γεννηθεί και έχουν ζήσει στην Ελλάδα το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους (Γράφημα 2.1.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.1.2: Ελλάδα ως χώρα κατοικίας κατά το μεγαλύτερο μέρος της ζωής

Εστιάζοντας σε αυτούς που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα, το ακόλουθο διάγραμμα (Γράφημα 2.1.3) παραθέτει τον νομό/περιφερειακή ενότητα γέννησης. Το 43,3% των διδασκόντων έχουν γεννηθεί στην Αττική. Ακολουθούν οι Π.Ε. Θεσσαλονίκης με 14,7%, Λάρισας με 3,5% και Αχαΐας με 3,1%.

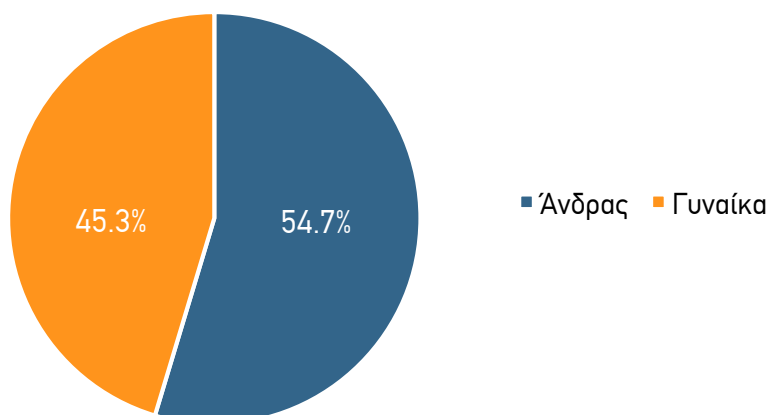
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.1.3: Περιφερειακή ενότητα γέννησης

2.2 Φύλο και ηλικιακή ομάδα

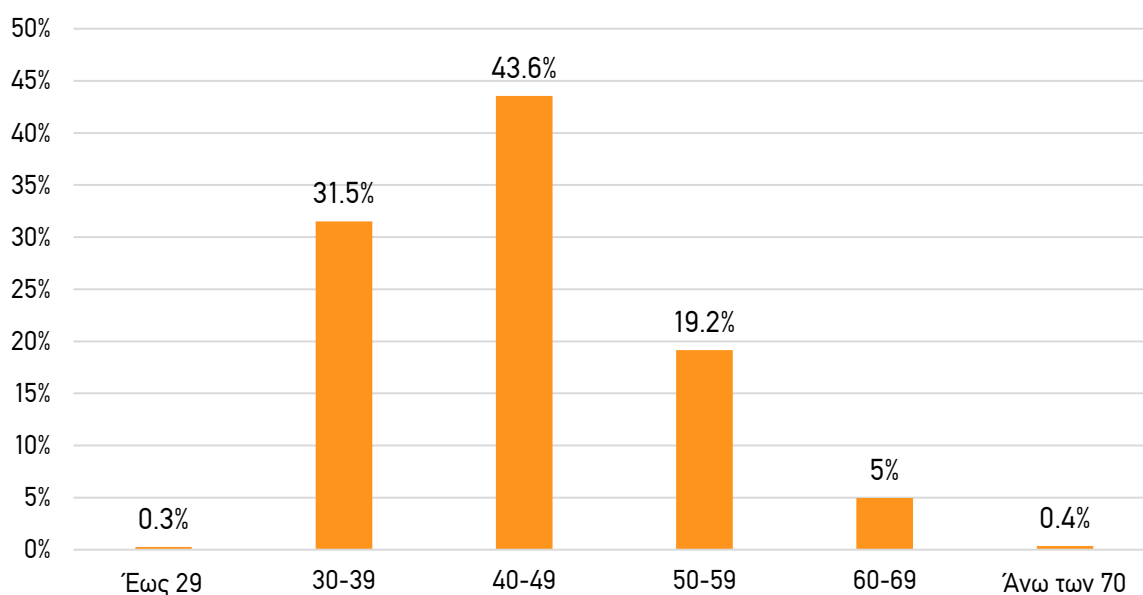
Το 54,7% των συμμετεχόντων διδασκτόρων είναι άνδρες, ενώ το 45,3% γυναίκες (Γράφημα 2.2.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.2.1: Φύλο

Η πολυπληθέστερη ηλικιακή ομάδα είναι η ομάδα «40-49 έτη» με 43,6%. Ακολουθεί με 31,5% η ομάδα «30-39 έτη» και με 19,2% η ομάδα «50-59 έτη» (Γράφημα 2.2.2).

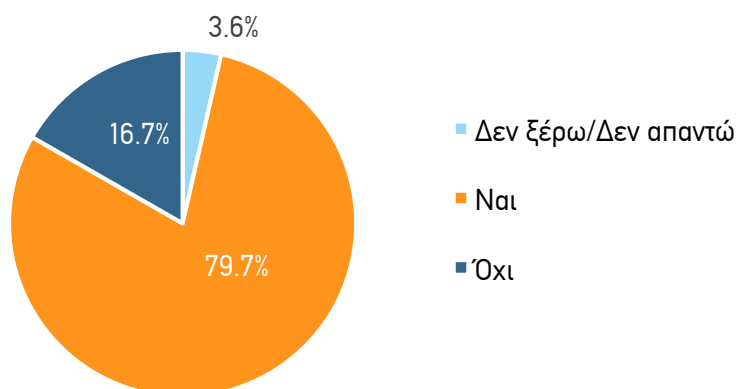
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.2.2: Ηλικιακή ομάδα

2.3 Οικογενειακό περιβάλλον

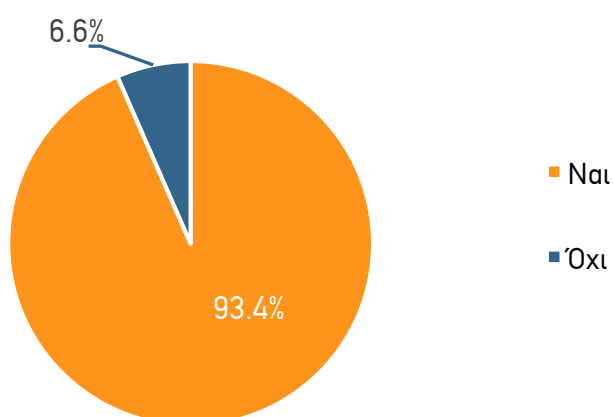
Το 79,7% των διδασκτόρων δήλωσαν ότι έχουν σύντροφο/σύζυγο, ενώ το 16,7% όχι (Γράφημα 2.3.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.1: Σύζυγος/σύντροφος

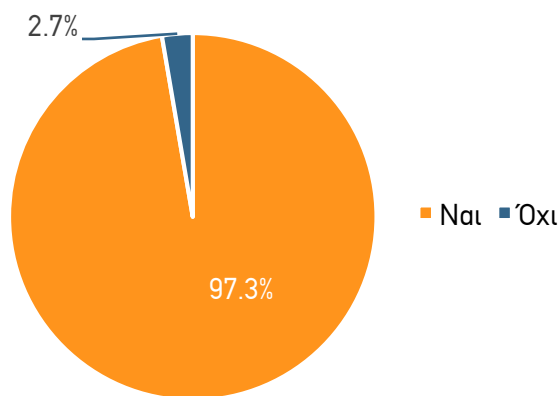
Ως προς την υπηκοότητα της/του συζύγου/συντρόφου, το 93,4% δήλωσαν ότι είναι ελληνική (Γράφημα 2.3.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.2: Είναι η/ο σύζυγος/σύντροφος Ελληνίδα/Ελληνας;

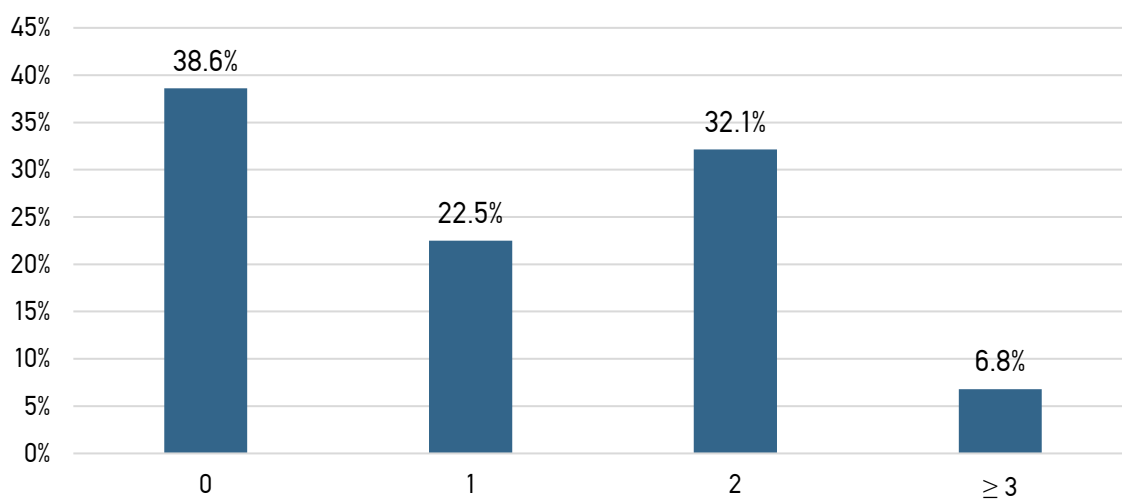
Στην ερώτηση για το αν ζουν στην ίδια χώρα με την/τον σύζυγο/σύντροφο, το 97,3% απάντησαν θετικά (Γράφημα 2.3.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.3: Ζείτε στην ίδια χώρα με την/τον σύζυγο/σύντροφο;

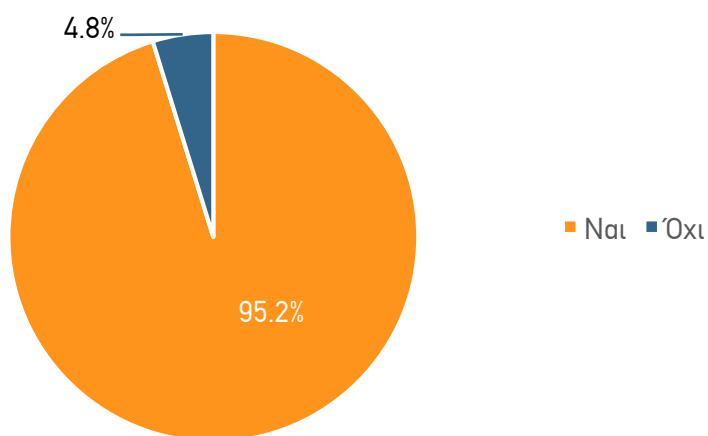
Το 38,6% δεν έχουν παιδιά. Ακολουθούν με 32,1% όσοι έχουν δύο παιδιά και με 22,5% όσοι έχουν ένα παιδί (Γράφημα 2.3.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.4: Τέκνα

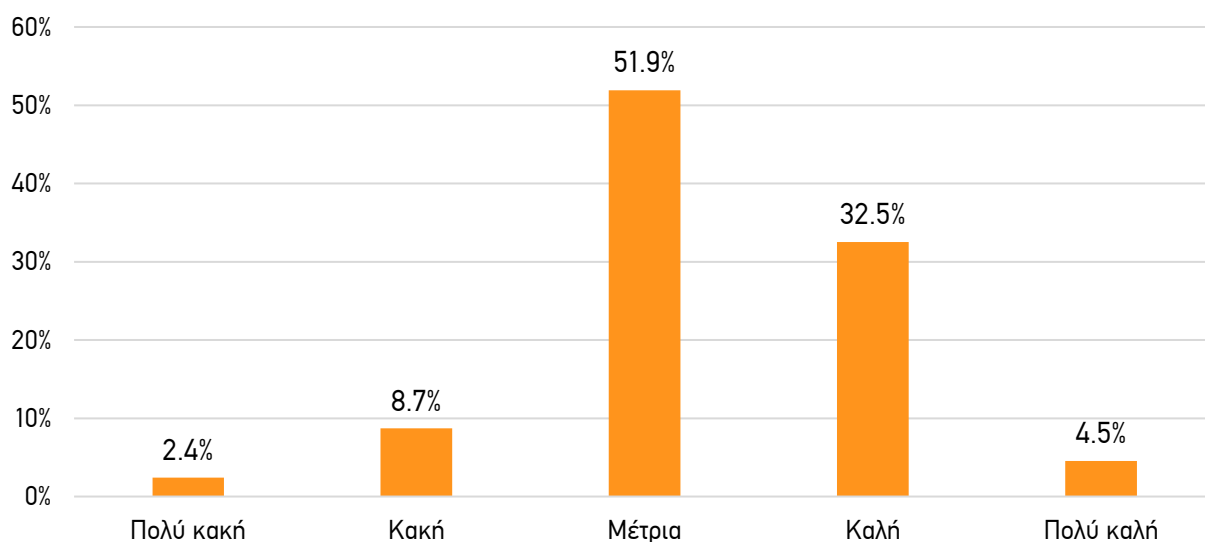
Το 95,2% ζουν στην ίδια χώρα με τα παιδιά τους (Γράφημα 2.3.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.5: Χώρα κοινής κατοικίας με τέκνα

Από το σύνολο των διδασκόντων που συμμετείχαν στην έρευνα, το 51,9% προσδιόρισαν την οικονομική κατάσταση των γονέων τους ως «μέτρια». Ακολουθούν οι απαντήσεις «καλή» με 32,5% και «κακή» με πολύ μικρότερο ποσοστό 8,7% (Γράφημα 2.3.6).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.6: Οικονομική κατάσταση των γονιών

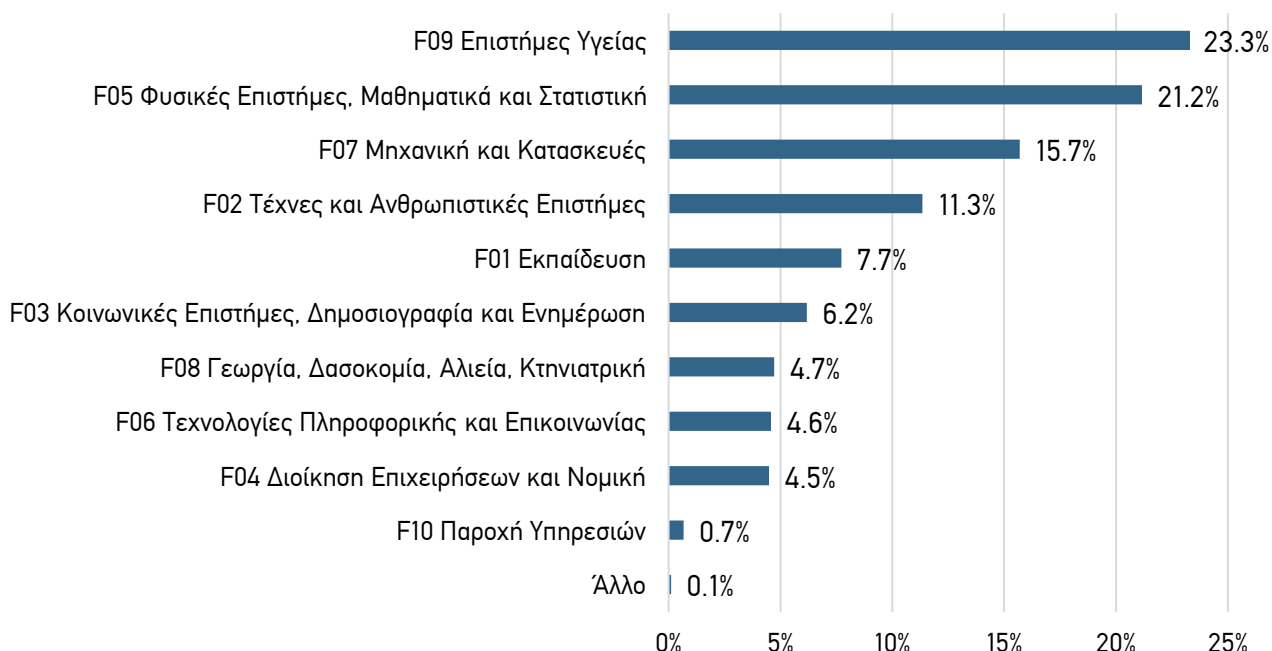
2.4 Εκπαίδευση και τίτλοι σπουδών

Η ακόλουθη ενότητα παρουσιάζει στοιχεία για όλους τους τίτλους σπουδών που κατέχουν οι διδάκτορες ανά βαθμίδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως εξής: πρώτο βασικό πτυχίο, δεύτερο βασικό πτυχίο, πρώτος μεταπτυχιακός τίτλος, δεύτερος μεταπτυχιακός τίτλος, πρώτος διδακτορικός τίτλος, δεύτερος διδακτορικός τίτλος, μεταδιδακτορική έρευνα (post doc). Τα στοιχεία αφορούν το ίδρυμα στο οποίο αποκτήθηκαν, τη χώρα, το έτος απόκτησης, το επιστημονικό πεδίο, καθώς και σχετικά στοιχεία που αφορούν την αναγνώριση των τίτλων σπουδών από τον ΔΟΑΤΑΠ.

2.4.1 Πρώτο πτυχίο

Ως προς το επιστημονικό πεδίο του πρώτου πτυχίου, το μεγαλύτερο ποσοστό (23,3%) είναι στις «Επιστήμες Υγείας». Ακολουθεί με 21,2% το πεδίο «Φυσικές Επιστήμες, Μαθηματικά και Στατιστική», με 15,7% το πεδίο «Μηχανική και Κατασκευές» και με 11,3% οι «Τέχνες και Ανθρωπιστικές Επιστήμες» (Γράφημα 2.4.1.1).

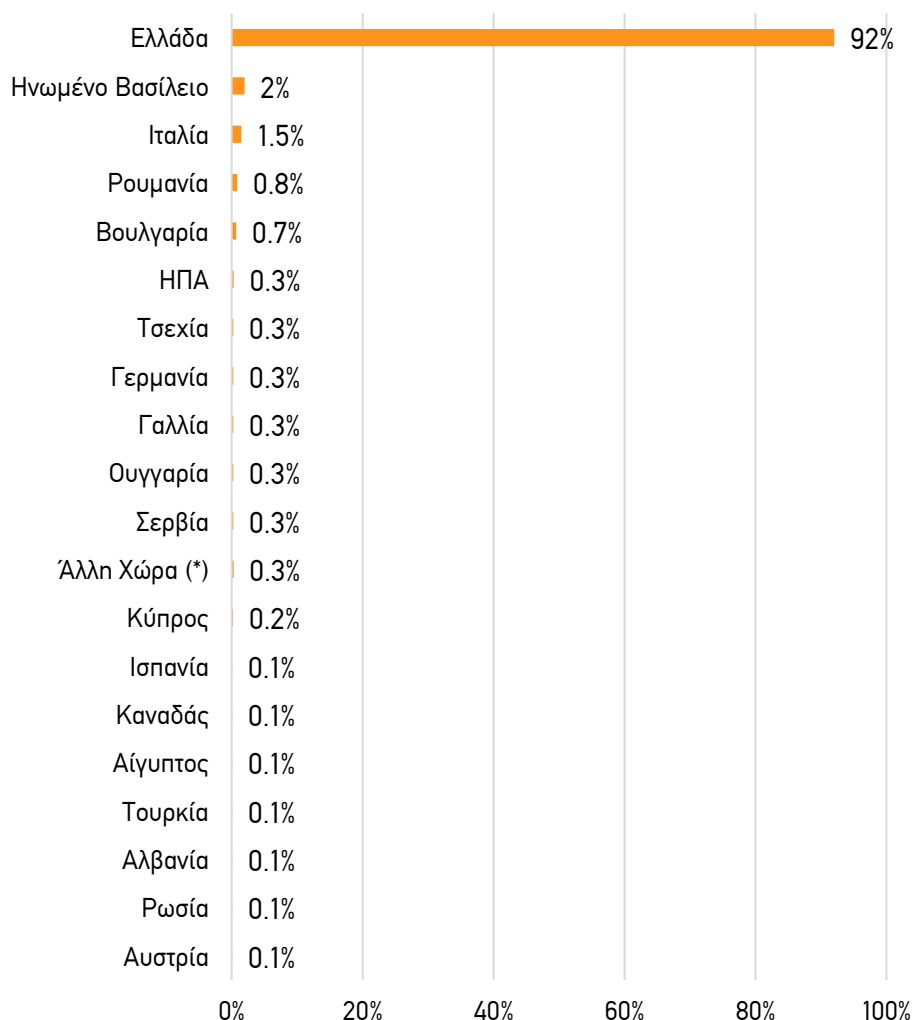
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.1.1: Επιστημονικό πεδίο 1ου πτυχίου

Σημείωση: Τα επιστημονικά πεδία παρουσιάζονται στο πρώτο επίπεδο (Major Groups) ανάλυσης

Το 92% έχουν αποκτήσει το πρώτο πτυχίο στην Ελλάδα. Ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο με ποσοστό 2%, η Ιταλία με 1,5%, η Ρουμανία με 0,8% και η Βουλγαρία με 0,7% (Γράφημα 2.4.1.2).

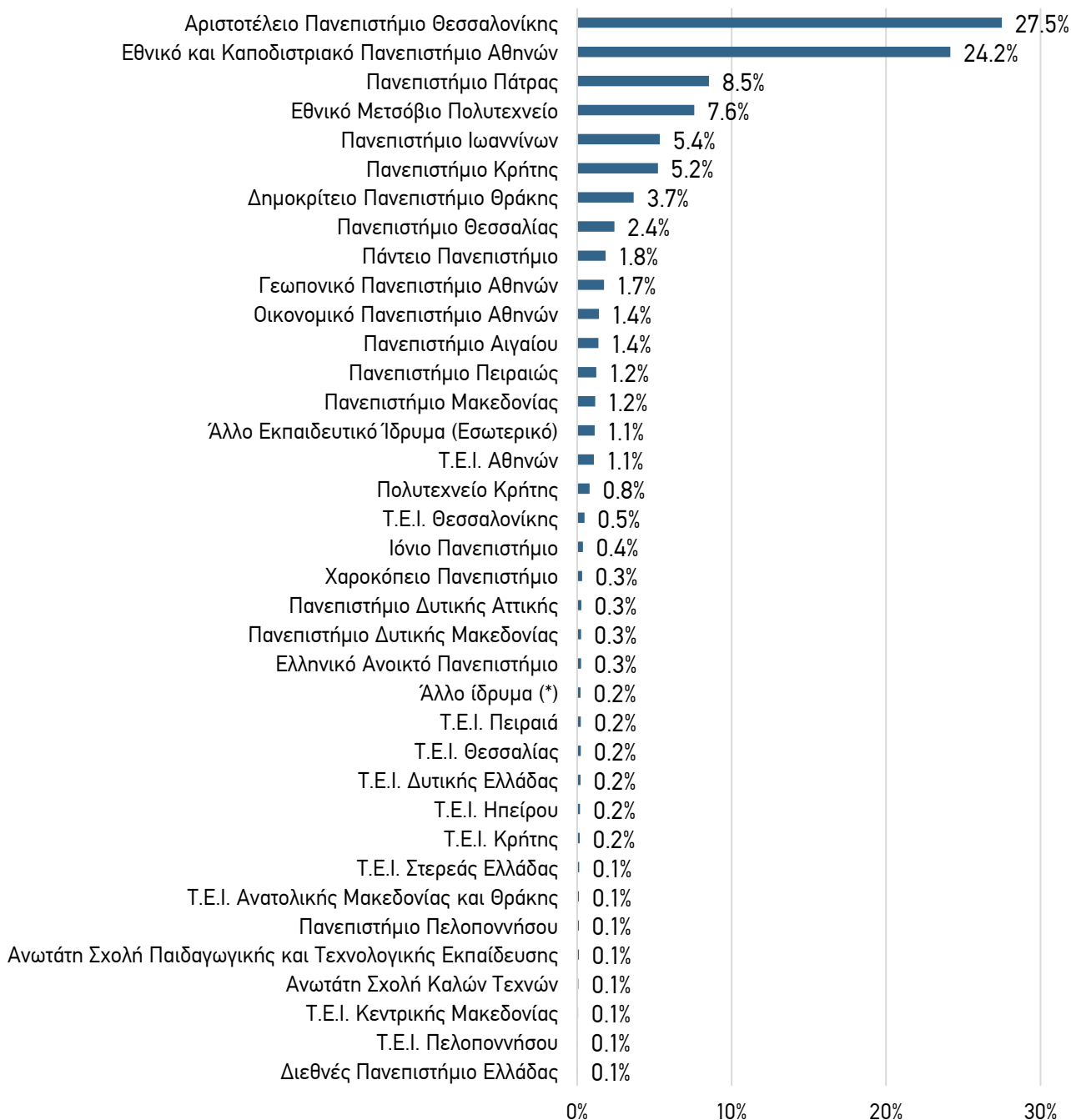
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.1.2: Χώρα απόκτησης 1ου πτυχίου

(*) Δηλαδή: Αιθιοπία, Βανουάτου, Βενεζουέλα, Βοσνία & Ερζεγοβίνη, Βραζιλία, Γεωργία, Ελ Σαλβαδόρ, Κολομβία, Λιβύη, Μάλτα, Νιγηρία, Ολλανδία, Ουζμπεκιστάν, Παλαιστίνη, Σουδάν, Συρία, Φινλανδία, Αζερμπαϊτζάν, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κίνα, Νότια Κορέα, Πολωνία, Αρμενία, Αυστραλία, Ινδία, Μπαγκλαντές, Ουκρανία, Μαυροβούνιο, Σλοβακία, Σουηδία και Βέλγιο.

Ως προς τα εγχώρια ιδρύματα απόκτησης πρώτου πτυχίου, στην πρώτη θέση βρίσκεται το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) με ποσοστό 27,5%. Ακολουθεί το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) με ποσοστό 24,2%, και έπονται με 8,5% το Πανεπιστήμιο Πάτρας, με 7,6% το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), με 5,4% το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, με 5,2% το Πανεπιστήμιο Κρήτης, με 3,7% το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ) και με 2,4% το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Με ποσοστό λιγότερο από 2% το καθένα εκπροσωπούνται τα υπόλοιπα ιδρύματα της χώρας (Γράφημα 2.4.1.3).

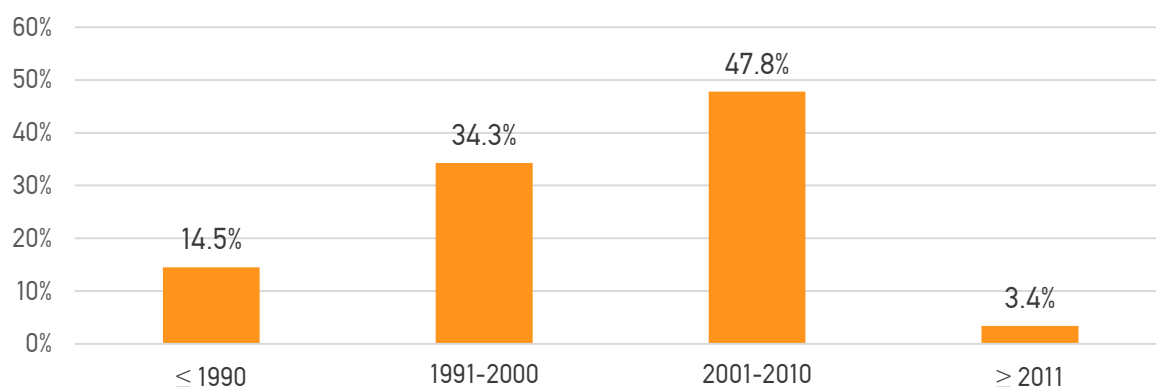
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.1.3: Ίδρυμα απόκτησης 1ου πτυχίου

(*) Δηλαδή: Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων και Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας

Οι περισσότεροι έχουν αποκτήσει τον πρώτο τίτλο σπουδών μεταξύ των ετών 2001-2010 (47,8%), ενώ ακολουθούν αυτοί της περιόδου 1991-2000 (34,3%) (Γράφημα 2.4.1.4).

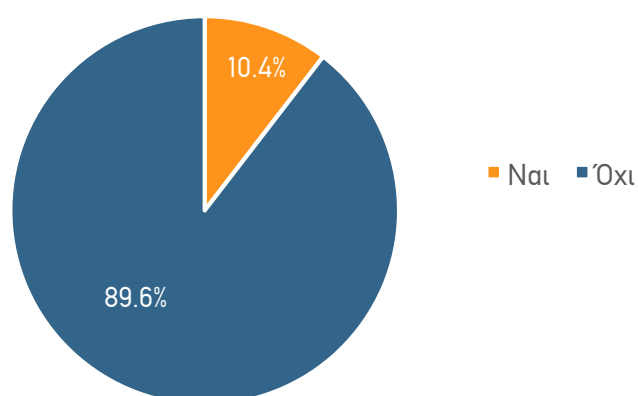
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.1.4: Έτος απόκτησης 1ου πτυχίου

2.4.2 Δεύτερο πτυχίο

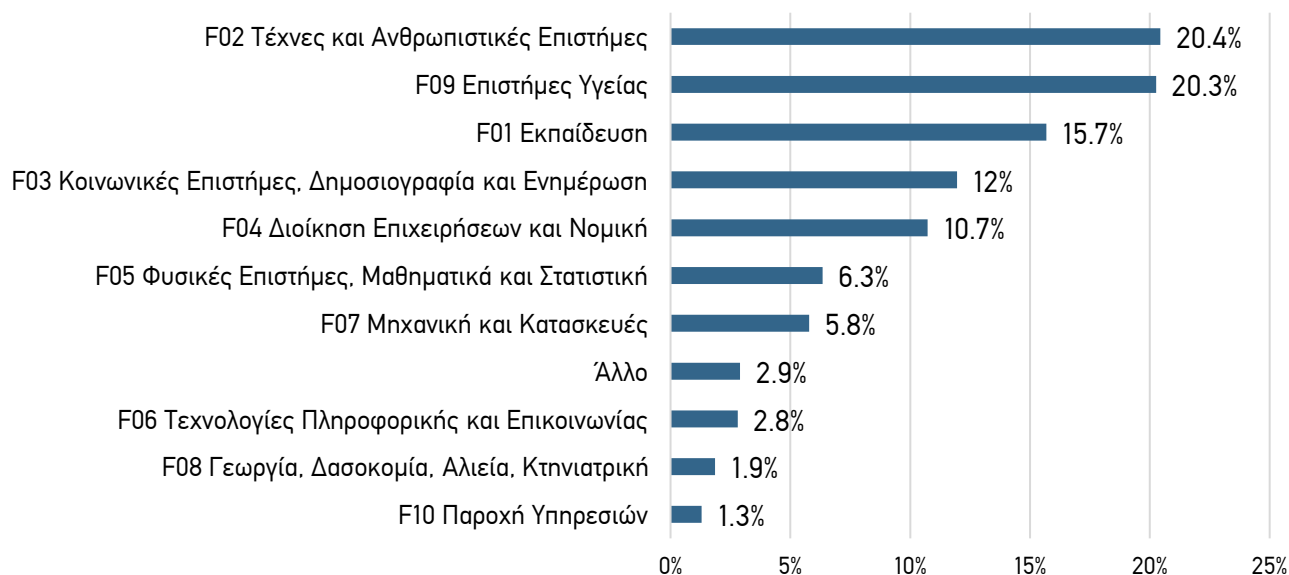
Το 10,4% των διδασκόντων διαθέτουν δεύτερο πτυχίο (Γράφημα 2.4.2.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.1: 2ο πτυχίο

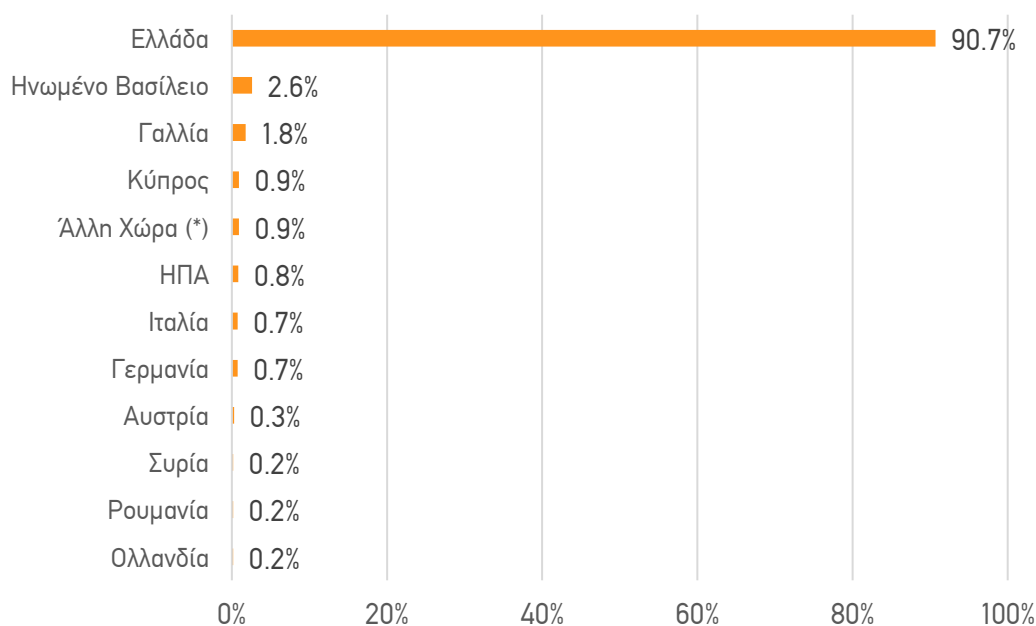
Οι περισσότεροι το έχουν αποκτήσει στις «Τέχνες και Ανθρωπιστικές Επιστήμες» (20,4%) και στις «Επιστήμες Υγείας» (20,3%) (Γράφημα 2.4.2.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.2: Επιστημονικό πεδίο 2ου πτυχίου

Σε ποσοστό 90,7% η χώρα απόκτησης είναι η Ελλάδα. Ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο με 2,6% και η Γαλλία με 1,8% (Γράφημα 2.4.2.3).

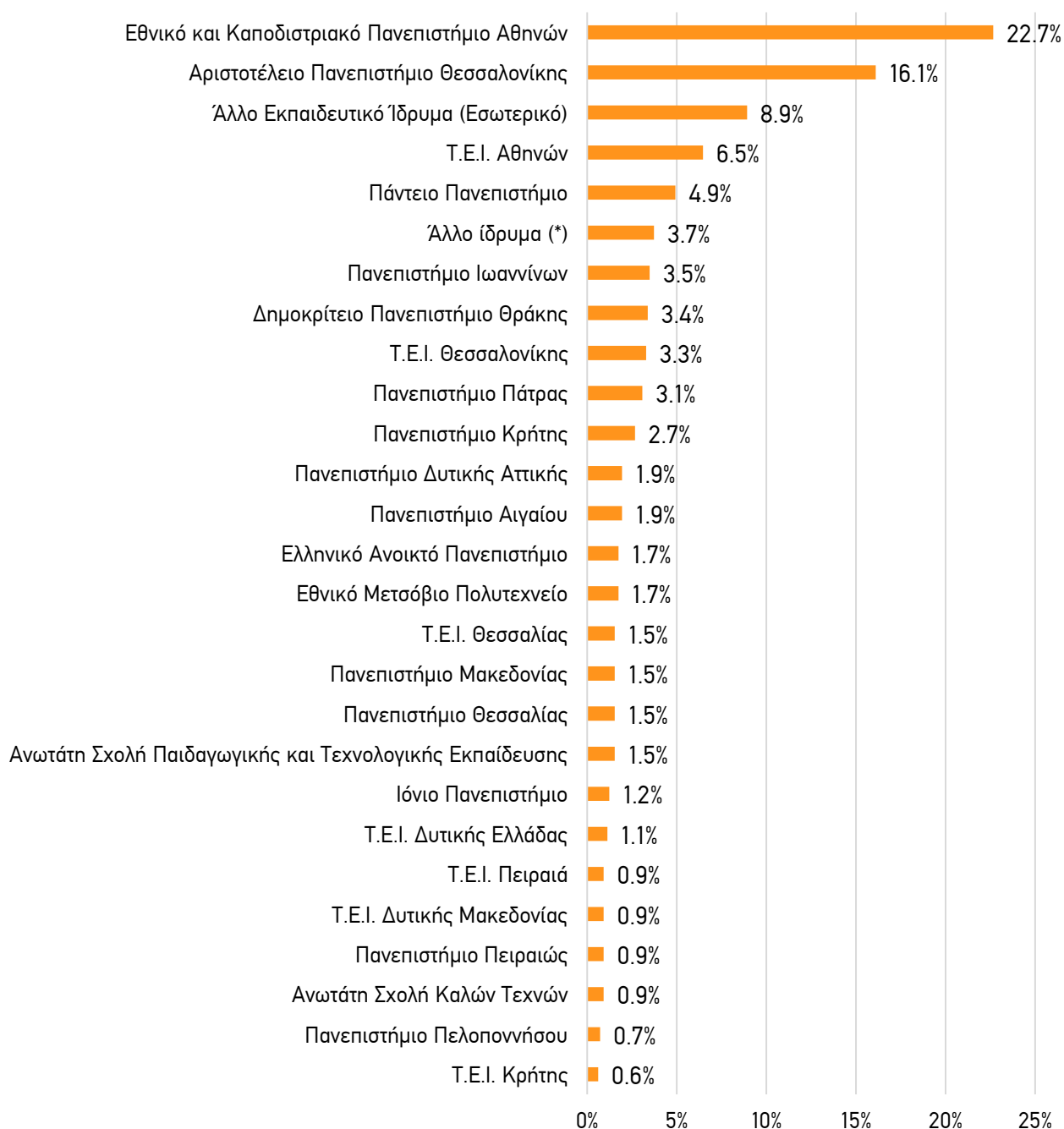
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.3: Χώρα απόκτησης 2ου πτυχίου

(*) Δηλαδή: Βουλγαρία, Ιορδανία, Ισπανία, Καναδάς, Κίνα, Λίβανος, Νότια Κορέα, Πολωνία και Τσεχία.

Από τα εγχώρια ιδρύματα, το ΕΚΠΑ συγκεντρώνει τις περισσότερες απαντήσεις (22,7%) και ακολουθεί το ΑΠΘ (16,1%) (Γράφημα 2.4.2.4).

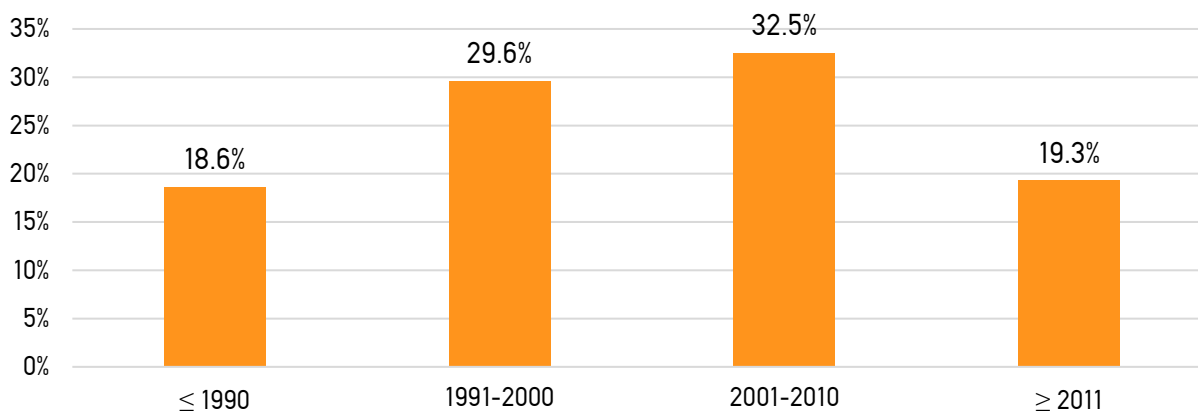
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.4: Ίδρυμα απόκτησης 2ου πτυχίου

(*) Δηλαδή: Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πολυτεχνείο Κρήτης, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τ.Ε.Ι. Κεντρικής Μακεδονίας και Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου.

Οι περισσότεροι έχουν αποκτήσει τον δεύτερο τίτλο σπουδών μεταξύ των ετών 2001-2010 (32,5%), ενώ ακολουθούν οι της περιόδου 1991-2000 (29,6%) (Γράφημα 2.4.2.5).

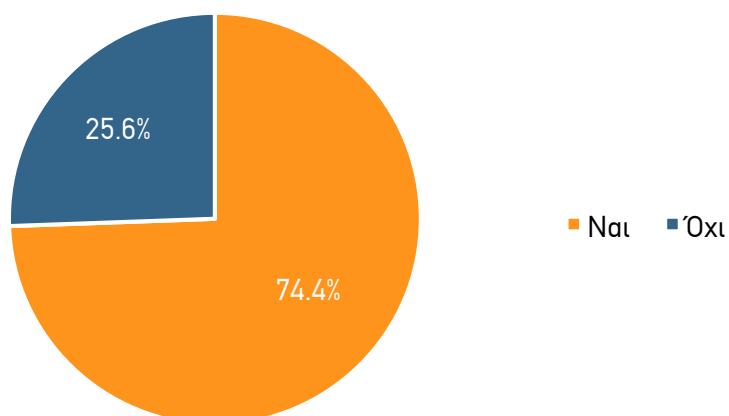
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.5: Έτος απόκτησης 2ου πτυχίου

2.4.3 Πρώτος μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών

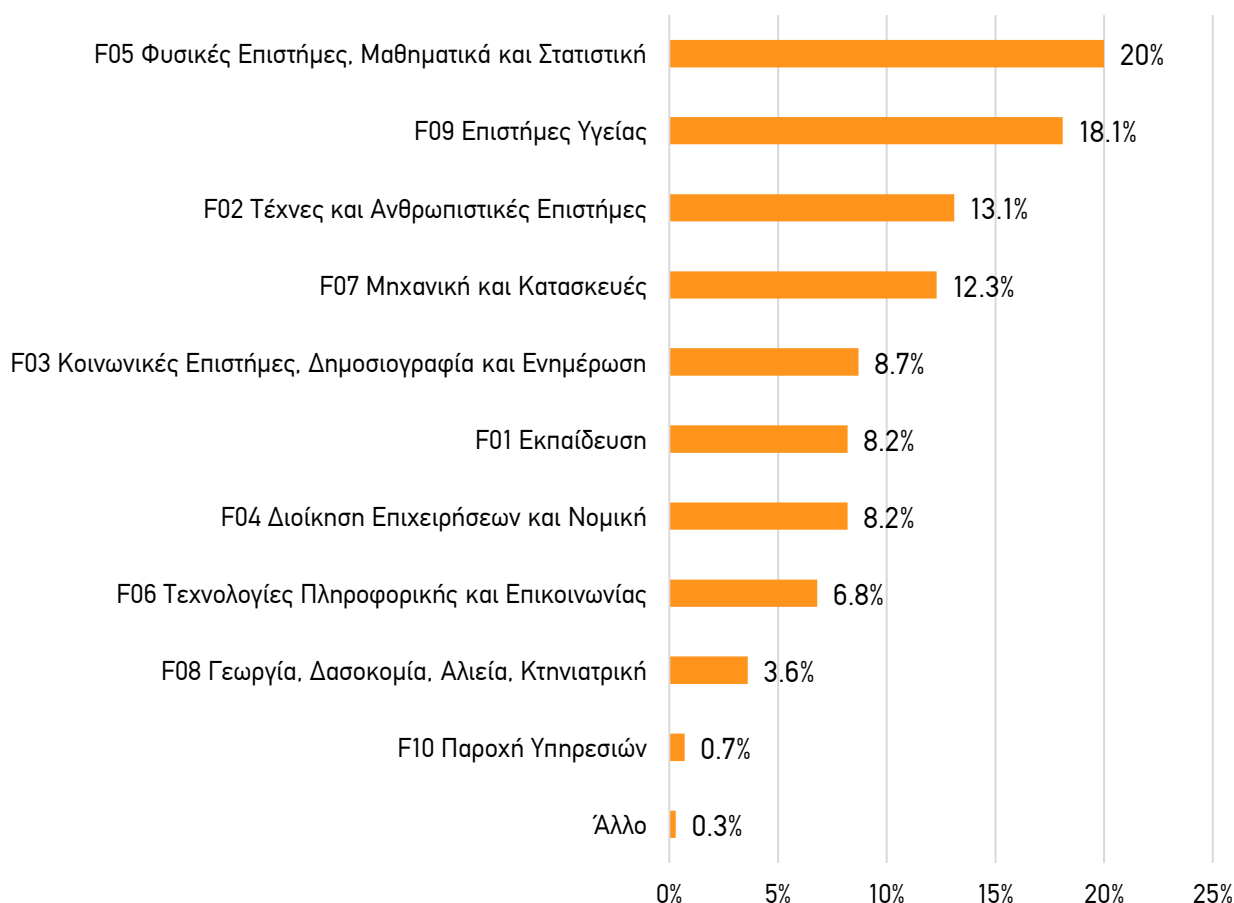
Το 74,4% διαθέτουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (Γράφημα 2.4.3.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.1: 1ο μεταπτυχιακό

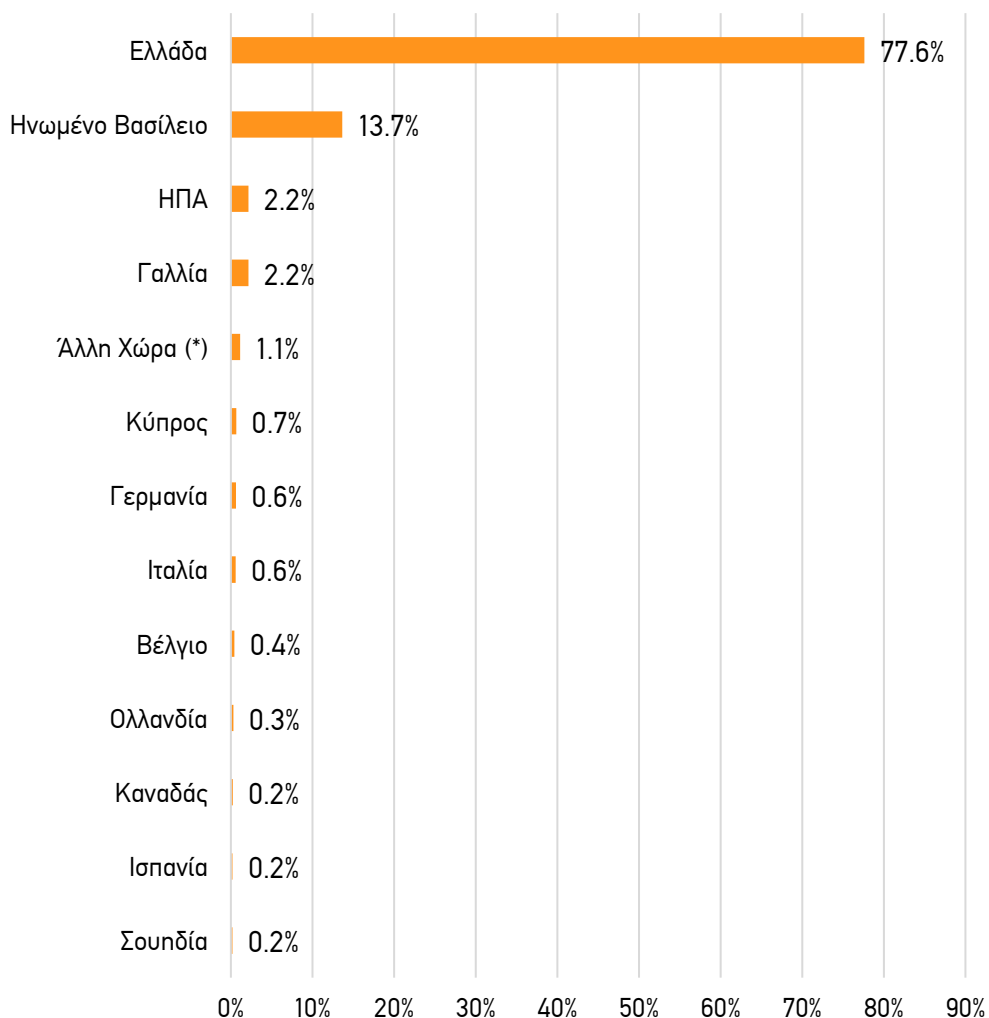
Το 20% το έχουν αποκτήσει στο πεδίο «Φυσικές Επιστήμες, Μαθηματικά και Στατιστική». Ακολουθούν οι «Επιστήμες Υγείας» με 18,1% και οι «Τέχνες και Ανθρωπιστικές Επιστήμες» με 13,1% (Γράφημα 2.4.3.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.2: Επιστημονικό πεδίο 1ου μεταπτυχιακού

Για το 77,6% των διδασκόντων με μεταπτυχιακό, η χώρα απόκτησης του τίτλου είναι η Ελλάδα. Δεύτερη χώρα είναι το Ηνωμένο Βασίλειο 13,7%, και ακολουθούν οι ΗΠΑ και η Γαλλία με 2,2% καθεμία (Γράφημα 2.4.3.3).

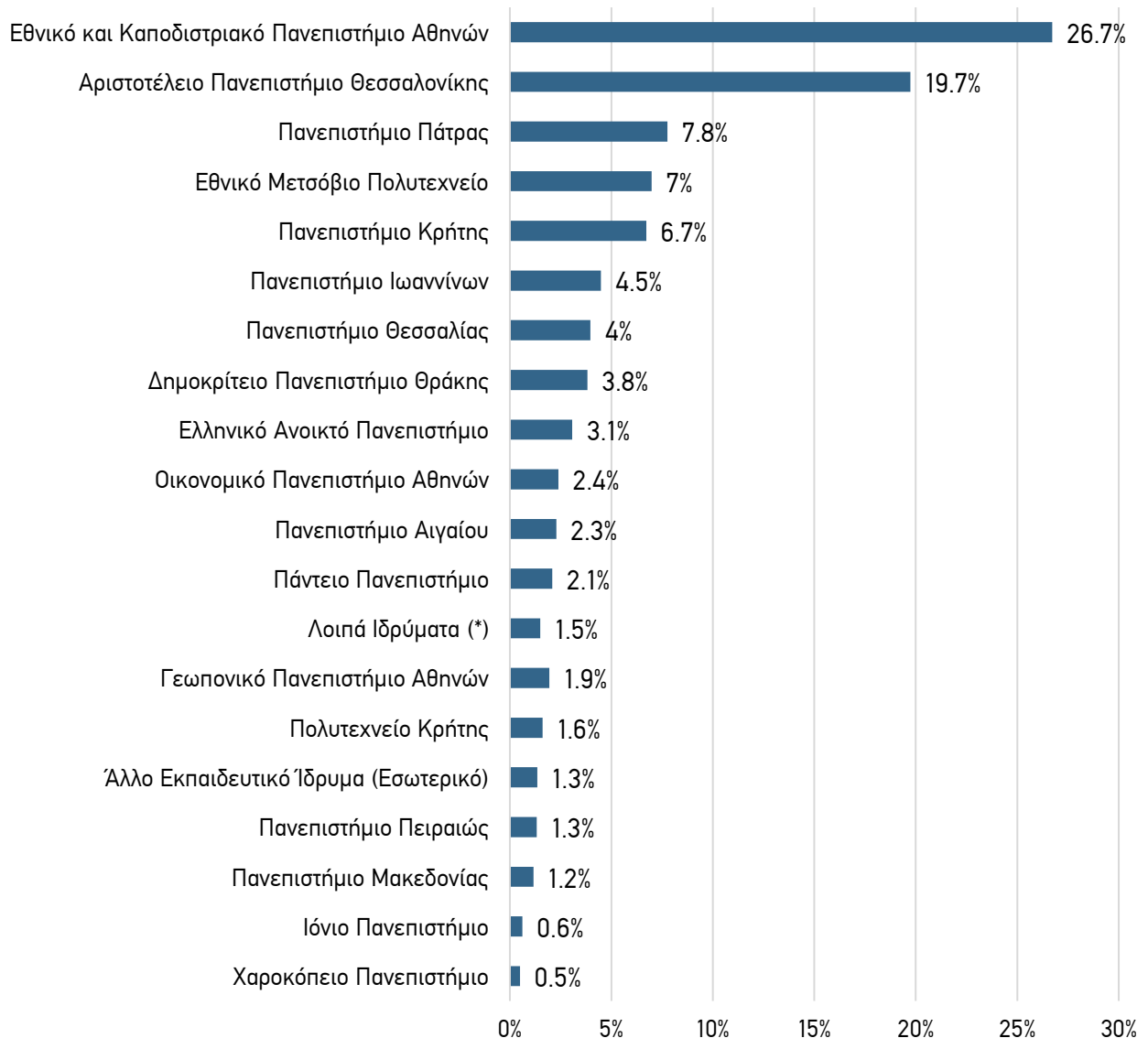
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.3: Χώρα απόκτησης 1ου μεταπτυχιακού

(*) Δηλαδή: Δανία, Αίγυπτος, Αυστρία, Ελβετία, Βουλγαρία, Σερβία, Ρουμανία, Βενεζουέλα, Ιράν, Ιρλανδία, Ισραήλ, Κολομβία, Λίβανος, Μάλτα, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νιγηρία, Νότια Κορέα, Ουγγαρία, Ρωσία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Σουδάν, Συρία, Τσεχία, Ιαπωνία, Ιράκ, Κίνα, Ουκρανία, Πολωνία, Αρμενία, Αυστραλία, Ινδία, Ιορδανία, Μπαγκλαντές και Τουρκία.

Ως προς τα εγχώρια ιδρύματα απόκτησης του τίτλου, το ΕΚΠΑ συγκεντρώνει τις περισσότερες απαντήσεις (26,7%) και ακολουθεί το ΑΠΘ (19,7%) (Γράφημα 2.4.3.4).

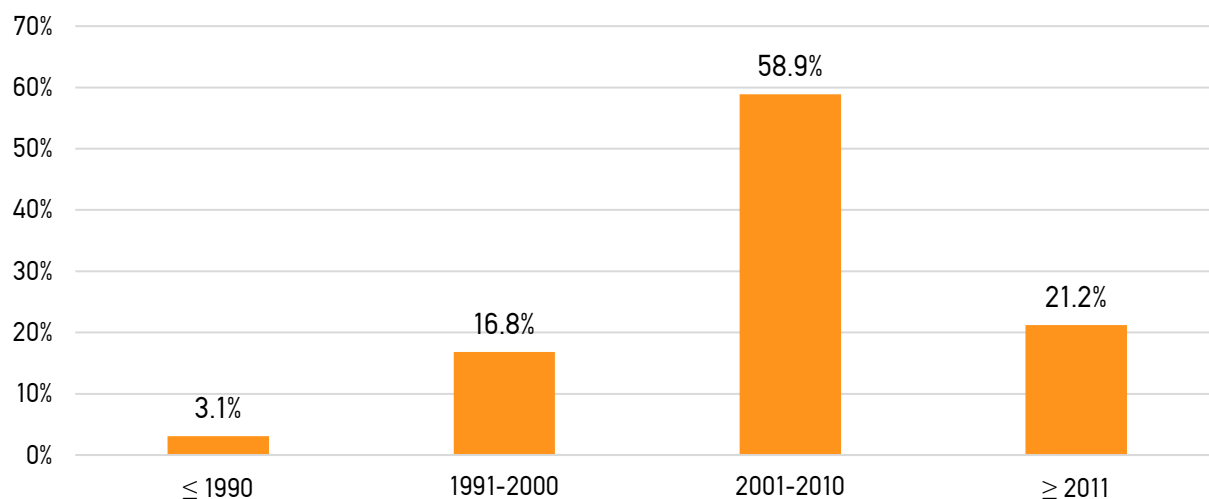
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.4: Ίδρυμα απόκτησης 1ου μεταπτυχιακού

(*) Δηλαδή: Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τ.Ε.Ι. Πειραιά, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Τ.Ε.Ι. Κρήτης και Τ.Ε.Ι. Κεντρικής Μακεδονίας.

Οι περισσότεροι έχουν αποκτήσει τον πρώτο μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών μεταξύ των ετών 2001-2010 (58,9%), και ακολουθούν αυτοί της περιόδου 1991-2000 (16,8%) (2.4.3.5).

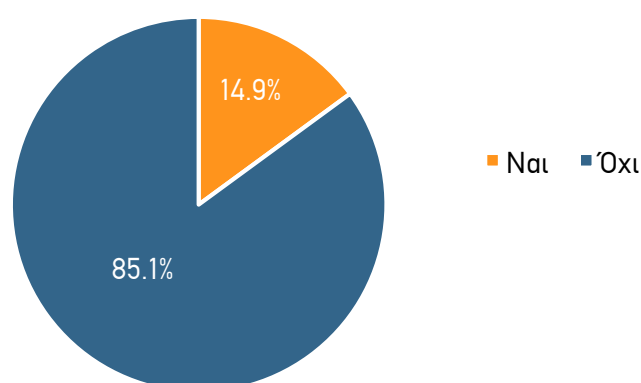
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.5: Έτος απόκτησης 1ου μεταπτυχιακού

2.4.4 Δεύτερος μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών

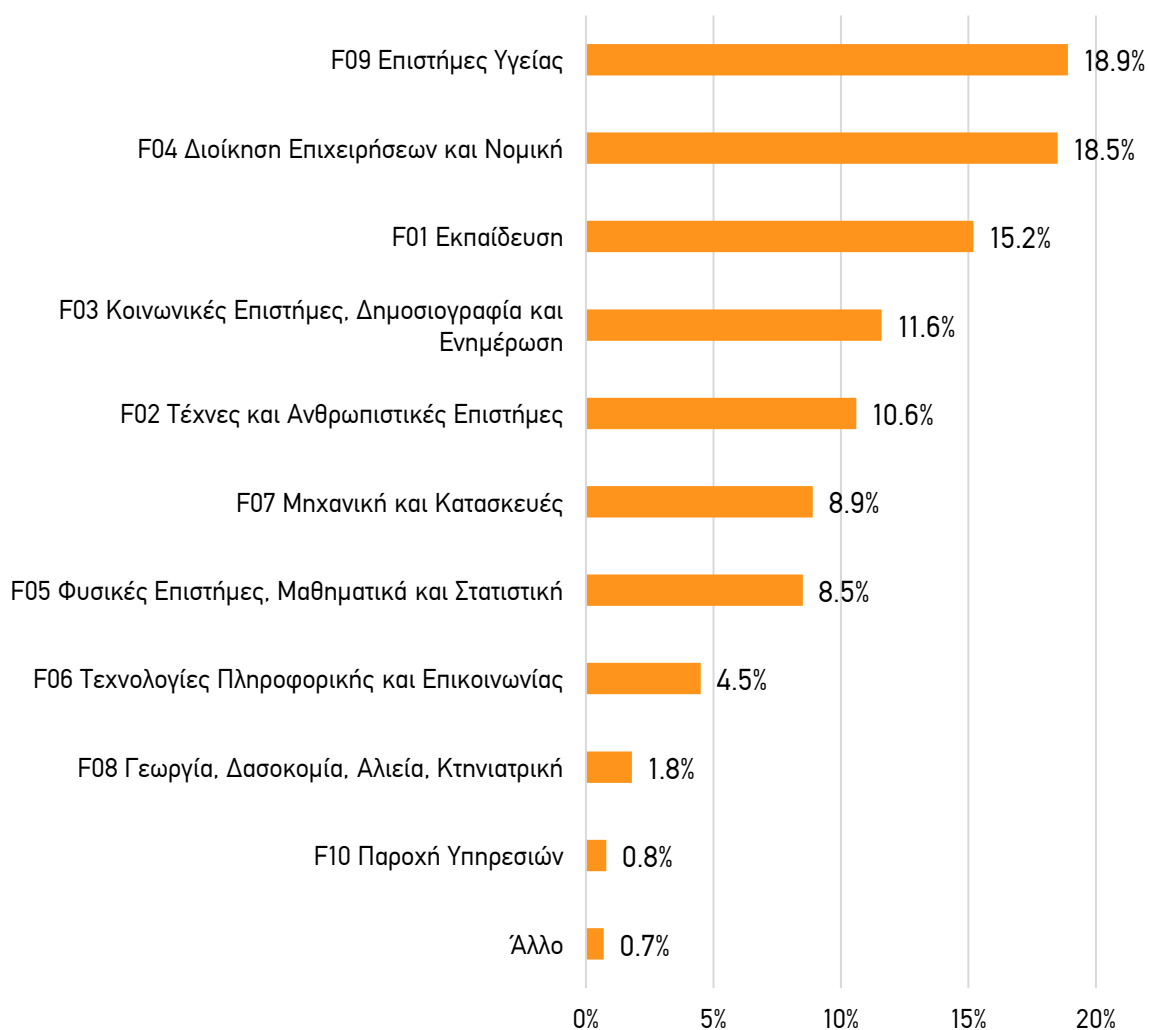
Το 14,9% κατέχουν δεύτερο μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (Γράφημα 2.4.4.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.1: 2ο μεταπτυχιακό

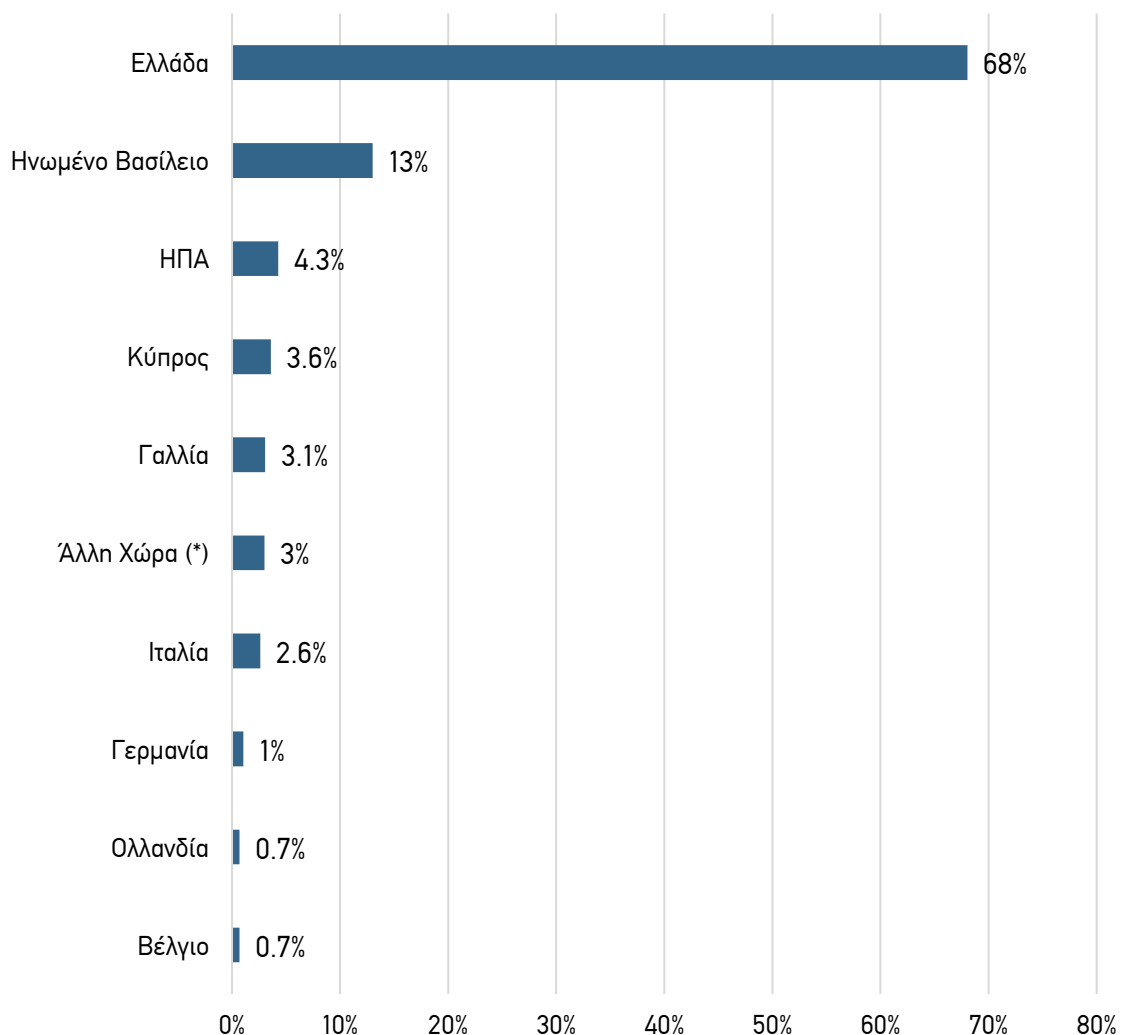
Το 18,9% το έχουν αποκτήσει στις «Επιστήμες Υγείας», το 18,5% στη «Διοίκηση Επιχειρήσεων και Νομική» και το 15,2% στην «Εκπαίδευση» (Γράφημα 2.4.4.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.2: Επιστημονικό πεδίο απόκτησης 2ου μεταπτυχιακού

Για το 68% των διδασκόντων, η χώρα απόκτησης του τίτλου είναι η Ελλάδα. Ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο με 13% και οι ΗΠΑ με 4,3% (Γράφημα 2.4.4.3).

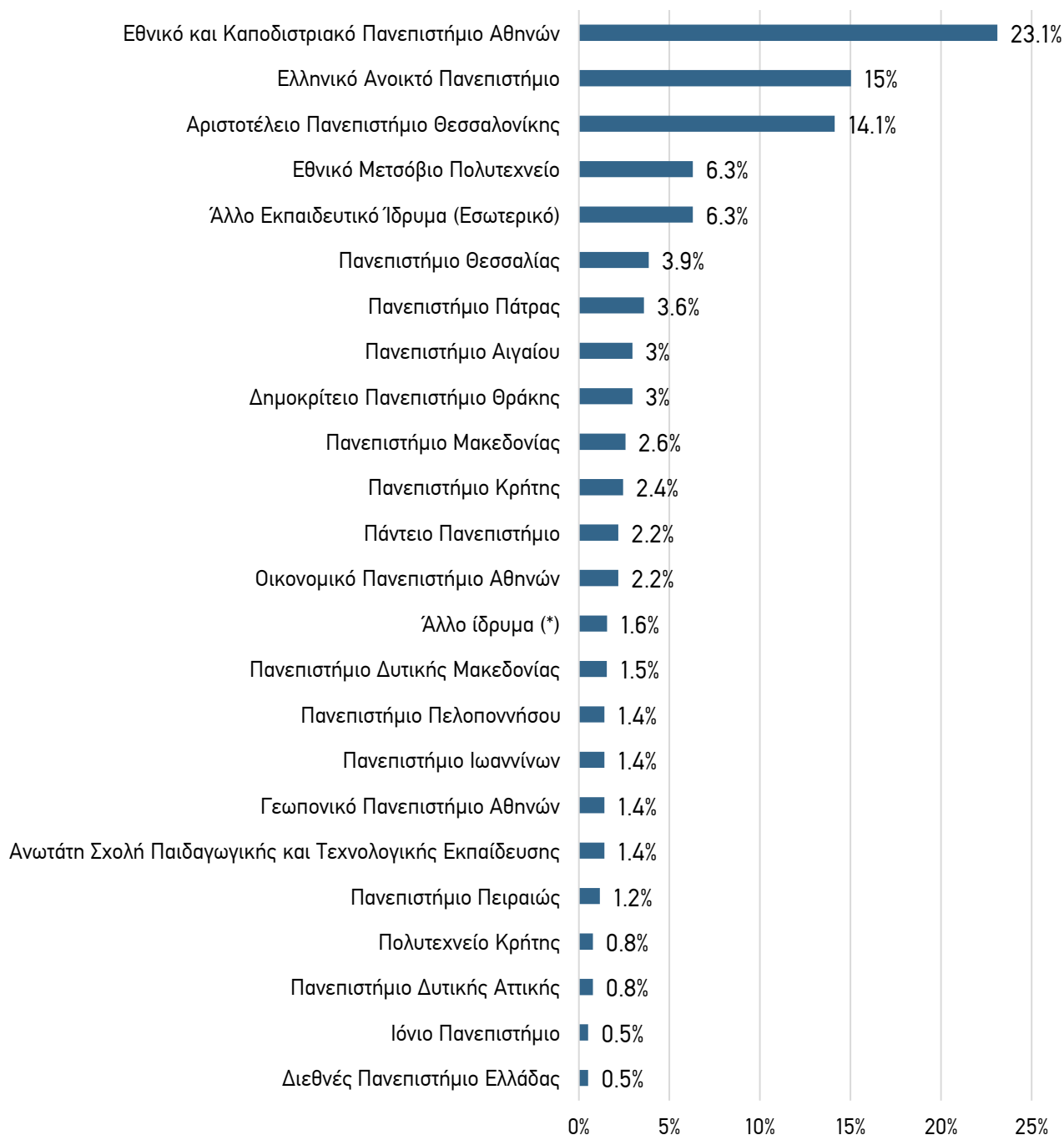
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.3: Χώρα απόκτησης 2ου μεταπτυχιακού

(*) Δηλαδή: Βουλγαρία, Ιαπωνία, Κούβα, Ρωσία, Σερβία, Φινλανδία, Αυστρία, Πορτογαλία, Ιρλανδία, Αυστραλία, Ελβετία, Καναδάς, Σουηδία και Ισπανία.

Ως προς τα εγχώρια ιδρύματα απόκτησης του τίτλου, το ΕΚΠΑ συγκεντρώνει τις περισσότερες απαντήσεις (23,1%). Ακολουθεί το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) με 15% και το ΑΠΘ με 14,1% (Γράφημα 2.4.4.4).

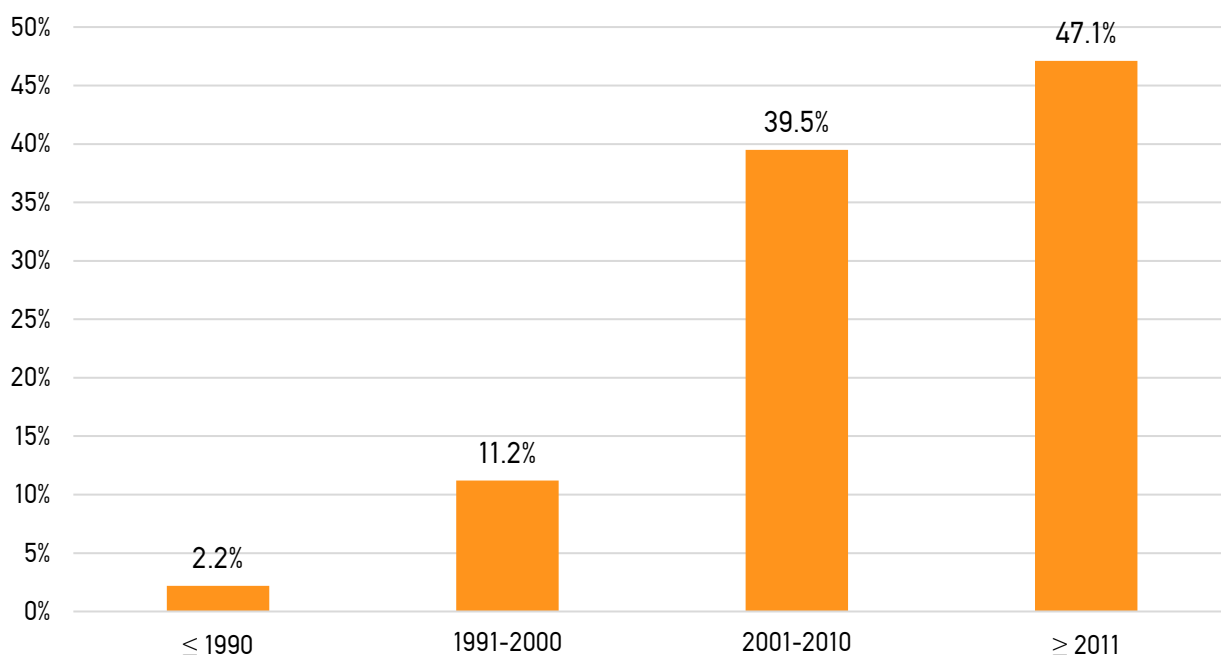
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.4: Ίδρυμα απόκτησης 2ου μεταπτυχιακού

(*) Δηλαδή: Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Τ.Ε.Ι. Πειραιά, Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας, Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης και Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Οι περισσότεροι διδάκτορες έχουν αποκτήσει τον δεύτερο μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών μετά το 2011 (47,1%), και ακολουθούν αυτοί της περιόδου 2000-2010 (39,5%) (Γράφημα 2.4.19).

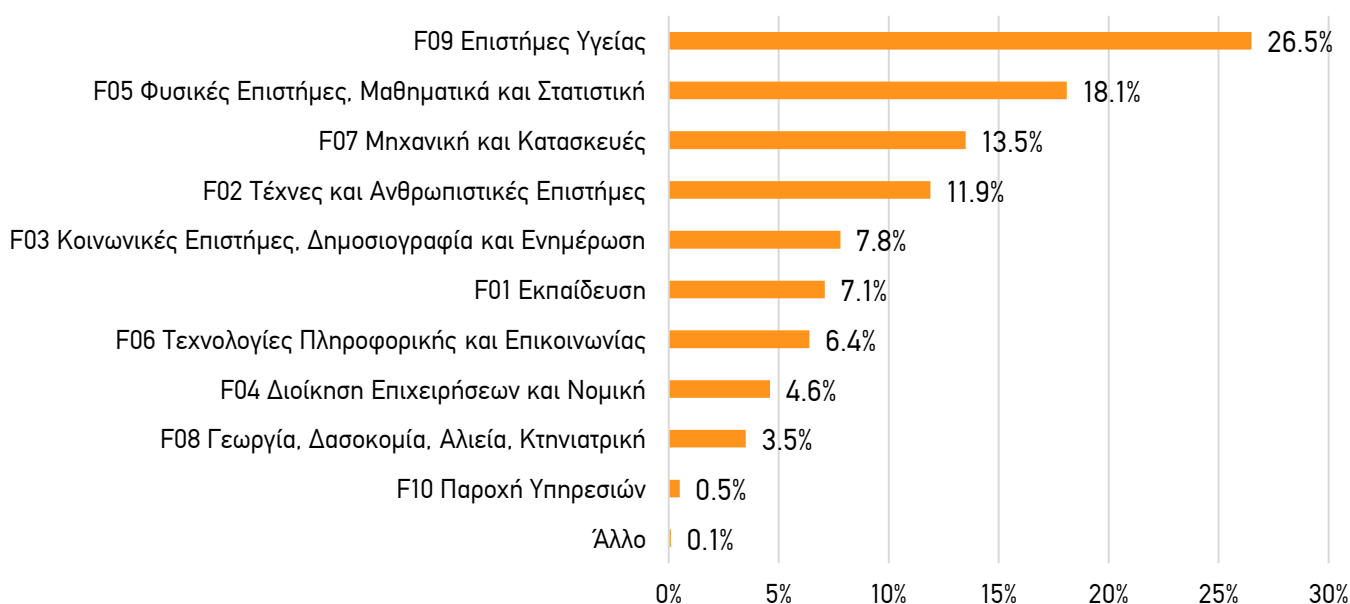
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.5: Έτος απόκτησης 2ου μεταπτυχιακού

2.4.5 Διδακτορικός τίτλος σπουδών

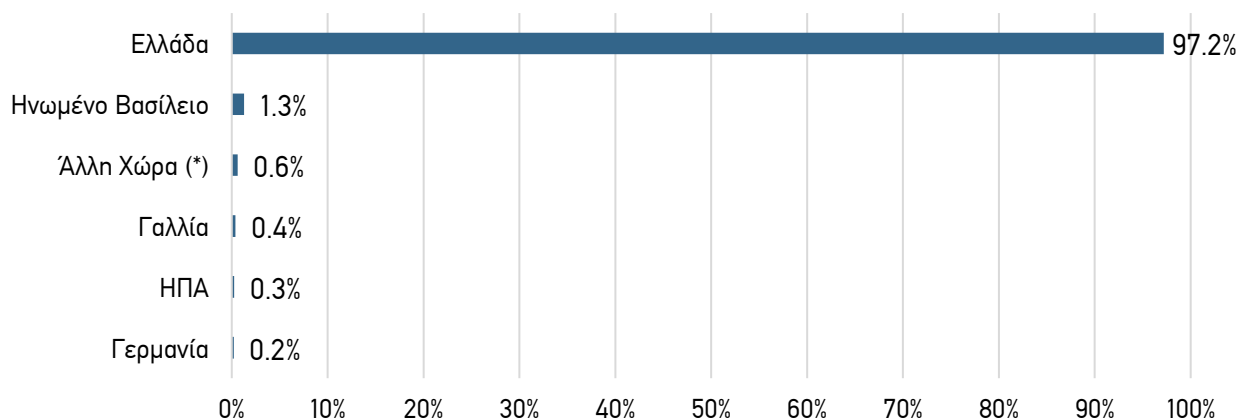
Το 26,5% έχουν αποκτήσει διδακτορικό τίτλο στις «Επιστήμες Υγείας», το 18,1% στις «Φυσικές Επιστήμες, Μαθηματικά και Στατιστική», το 13,5% στη «Μηχανική και Κατασκευές» και το 11,9% στις «Τέχνες και Ανθρωπιστικές Επιστήμες» (Γράφημα 2.4.5.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.1: Επιστημονικό πεδίο 1ου διδακτορικού

Για το 97,2%, η χώρα απονομής του διδακτορικού τίτλου είναι η Ελλάδα. Ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο (1,3%), η Γαλλία (0,4%), οι ΗΠΑ (0,3%) και η Γερμανία (0,2%) (Γράφημα 2.4.5.2).

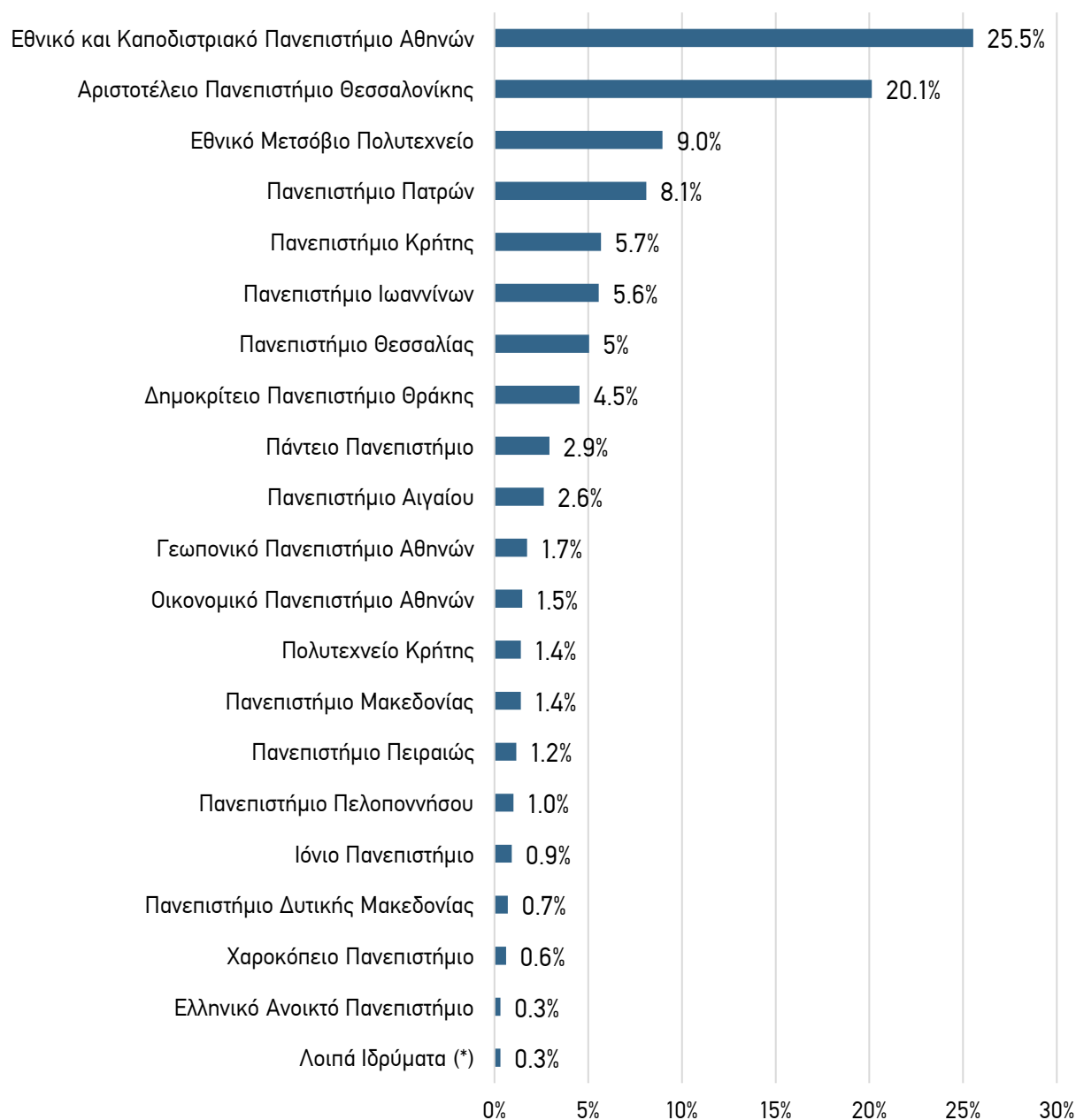
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.2: Χώρα απόκτησης διδακτορικού

(*) Δηλαδή: Δανία, Ελβετία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, Φινλανδία, Αρμενία, Ιαπωνία, Καναδάς, Κίνα, Πολωνία, Τσεχία, Ισπανία, Αυστρία, Ιταλία, Κύπρος, Ολλανδία και Βέλγιο.

Ως προς τα εγχώρια ιδρύματα, οι περισσότερες διδακτορικές διατριβές (25,5%) εκπονήθηκαν στο ΕΚΠΑ. Ακολουθεί το ΑΠΘ με 20,1%, το ΕΜΠ με 9%, το Πανεπιστήμιο Πατρών με 8,1% και το Πανεπιστήμιο Κρήτης με 5,7% (Γράφημα 2.4.5.3).

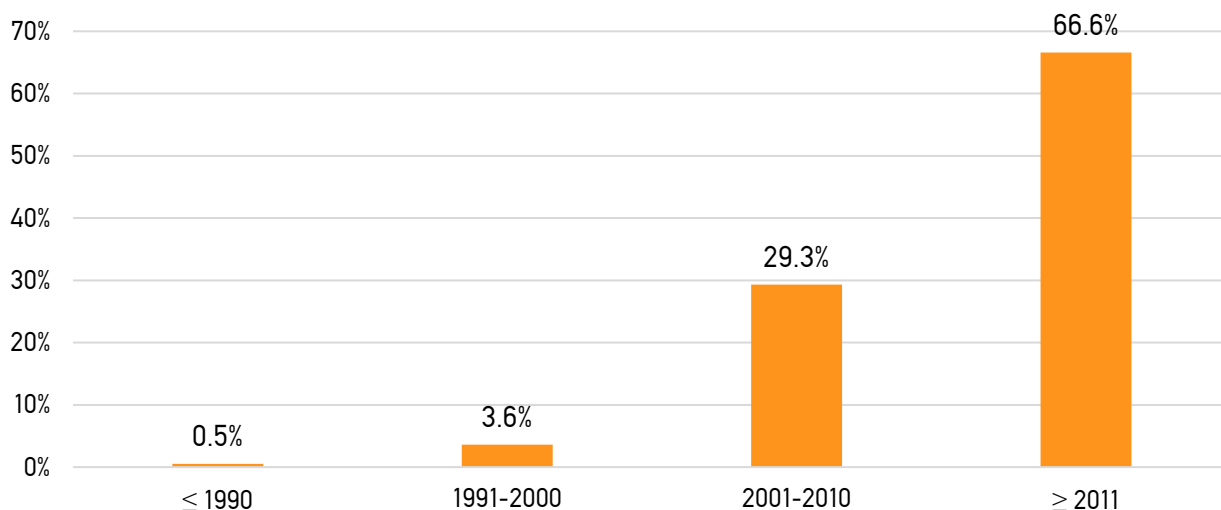
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.3: Ίδρυμα απόκτησης διδακτορικού

(*) Δηλαδή: Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Πανεπιστήμιο Πάτρας, Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδος και Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών.

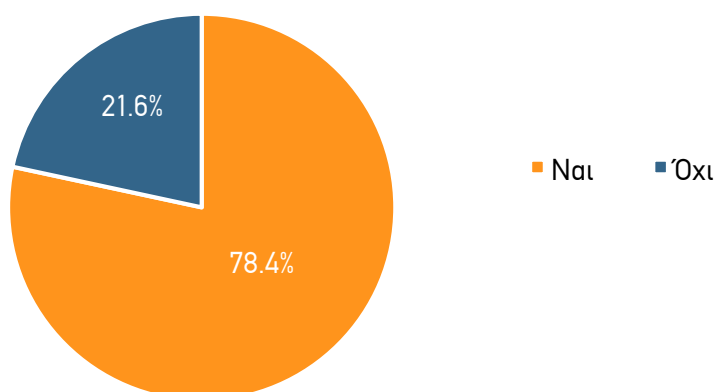
Οι περισσότεροι έχουν αποκτήσει τον διδακτορικό τίτλο σπουδών μετά το 2011 (66,6%), ενώ ακολουθούν αυτοί της περιόδου 2001-2010 (29,3%) (Γράφημα 2.4.5.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.4: Έτος απόκτησης διδακτορικού

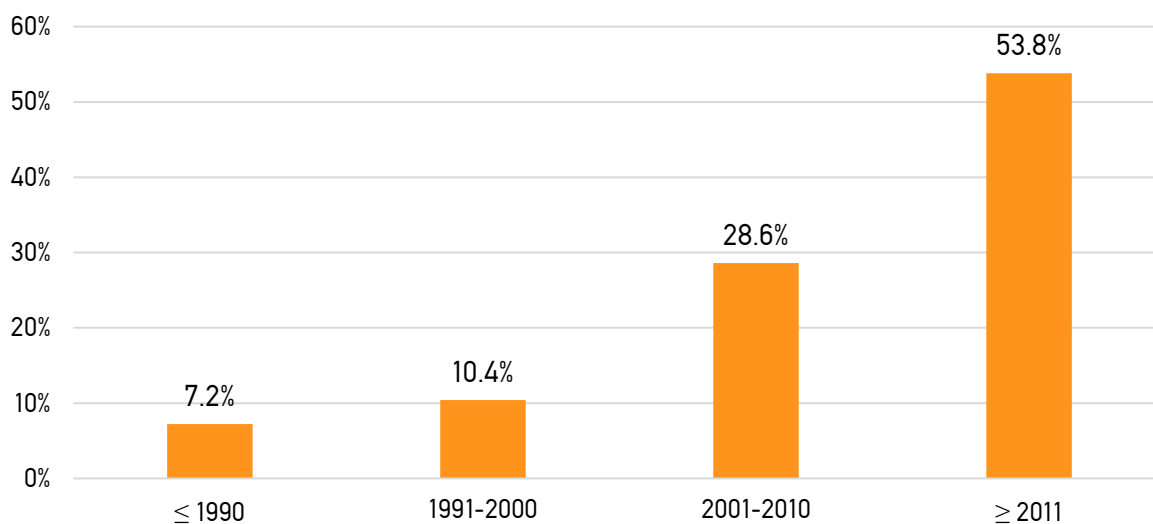
Το 78,4% όσων έχουν αποκτήσει το διδακτορικό τους δίπλωμα σε ιδρύματα του εξωτερικού (289 διδάκτορες) το έχουν αναγνωρίσει στον ΔΟΑΤΑΠ (πρώην ΔΙΚΑΤΣΑ) (Γράφημα 2.4.5.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.5: Αναγνώριση διδακτορικού από ΔΟΑΤΑΠ

Οι περισσότεροι έχουν αναγνωρίσει τον διδακτορικό τίτλο σπουδών μετά το 2011 (53,8%), ενώ ακολουθούν αυτοί της περιόδου 2001-2010 (28,6%) (Γράφημα 2.4.5.6).

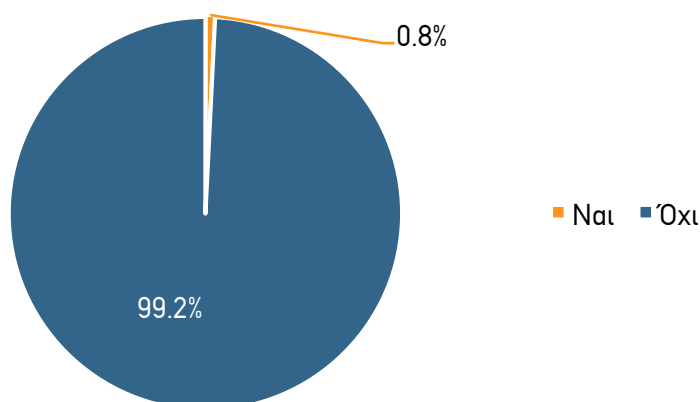
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.6: Έτος αναγνώρισης 1ου διδακτορικού από ΔΟΑΤΑΠ

2.4.6 Δεύτερος διδακτορικός τίτλος σπουδών

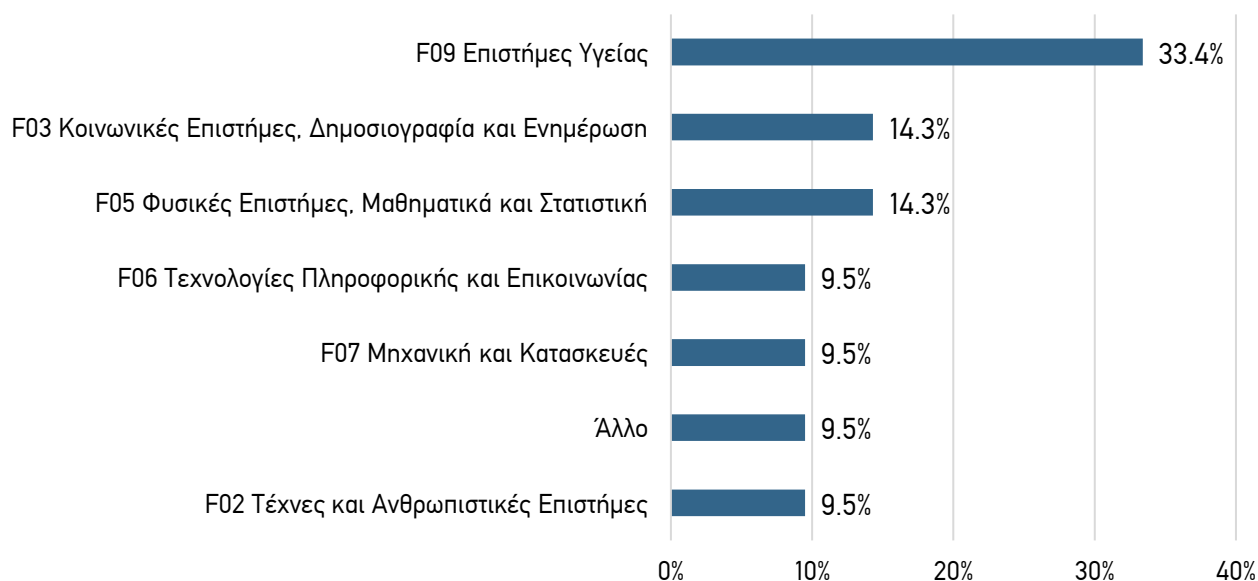
Το 99,2% των συμμετεχόντων δεν κατέχουν δεύτερο τίτλο διδακτορικών σπουδών, τον οποίο διαθέτουν μόλις 21 άτομα (το 0,8% του συνόλου) (Γράφημα 2.4.6.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.1: Απόκτηση 2ου διδακτορικού

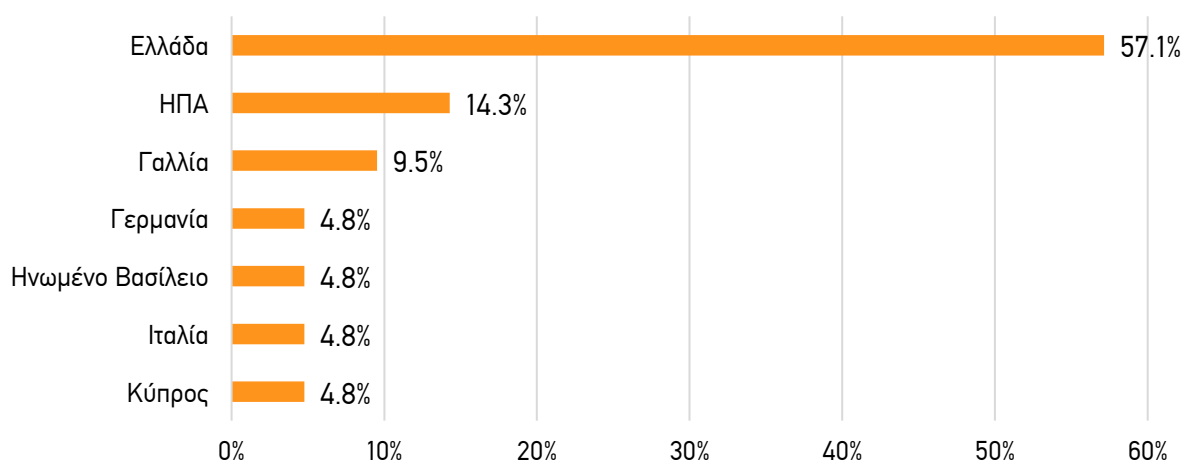
Τα πεδία τους είναι «Επιστήμες Υγείας» (33,4%), «Κοινωνικές Επιστήμες, Δημοσιογραφία και Ενημέρωση» (14,3%) και «Φυσικές Επιστήμες, Μαθηματικά και Στατιστική» (14,3%) (Γράφημα 2.4.6.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.2: Επιστημονικό πεδίο 2ου διδακτορικού

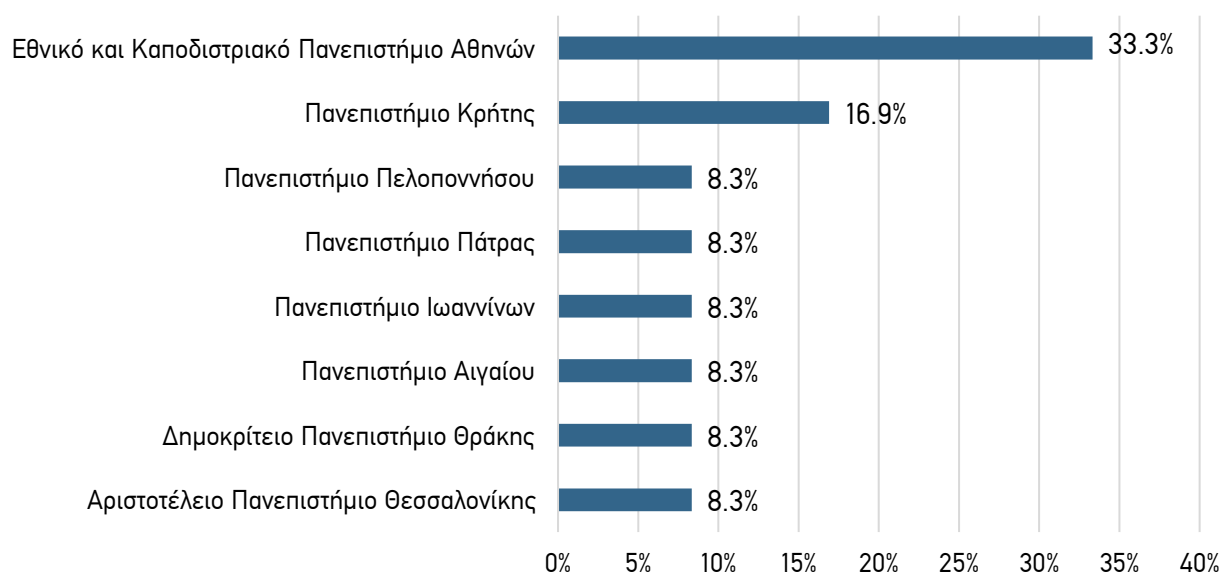
Χώρα απονομής είναι πρώτη η Ελλάδα (57,1%) και ακολουθούν οι ΗΠΑ (14,3%), η Γαλλία (9,5%) και η Γερμανία (4,8%) (Γράφημα 2.4.6.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.3: Χώρα απόκτησης 2ου διδακτορικού

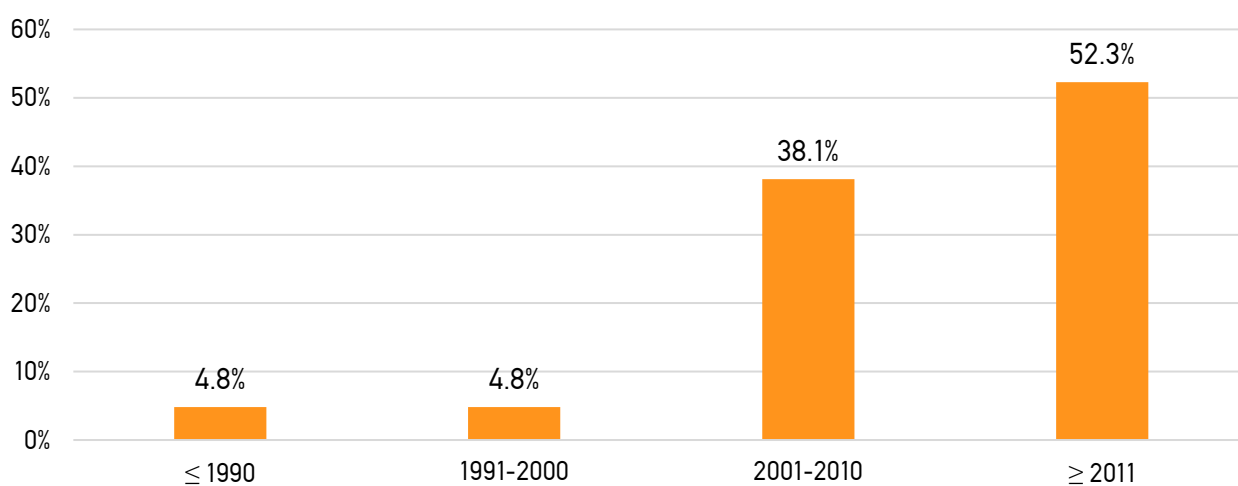
Ως προς τα εγχώρια ιδρύματα, το ΕΚΠΑ βρίσκεται στην πρώτη θέση (33,3%) και ακολουθεί με 16,9% το Πανεπιστήμιο Κρήτης (Γράφημα 2.4.6.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.4: Ίδρυμα απόκτησης 2ου διδακτορικού

Οι περισσότεροι απέκτησαν τον δεύτερο διδακτορικό τίτλο σπουδών μετά το 2011 (52,3%) (Γράφημα 2.4.6.5). Ως προς την αναγνώριση από το ΔΟΑΤΑΠ, εκ των 21 μόνο οι 4 (19%) απάντησαν καταφατικά.

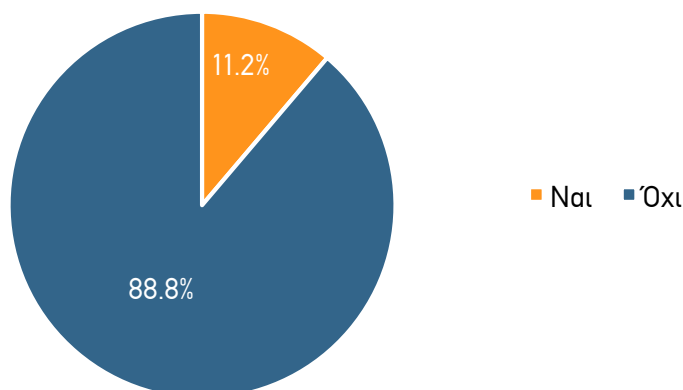
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.5: Έτος απόκτησης 2ου διδακτορικού

2.4.7 Διενέργεια μεταδιδακτορικής έρευνας

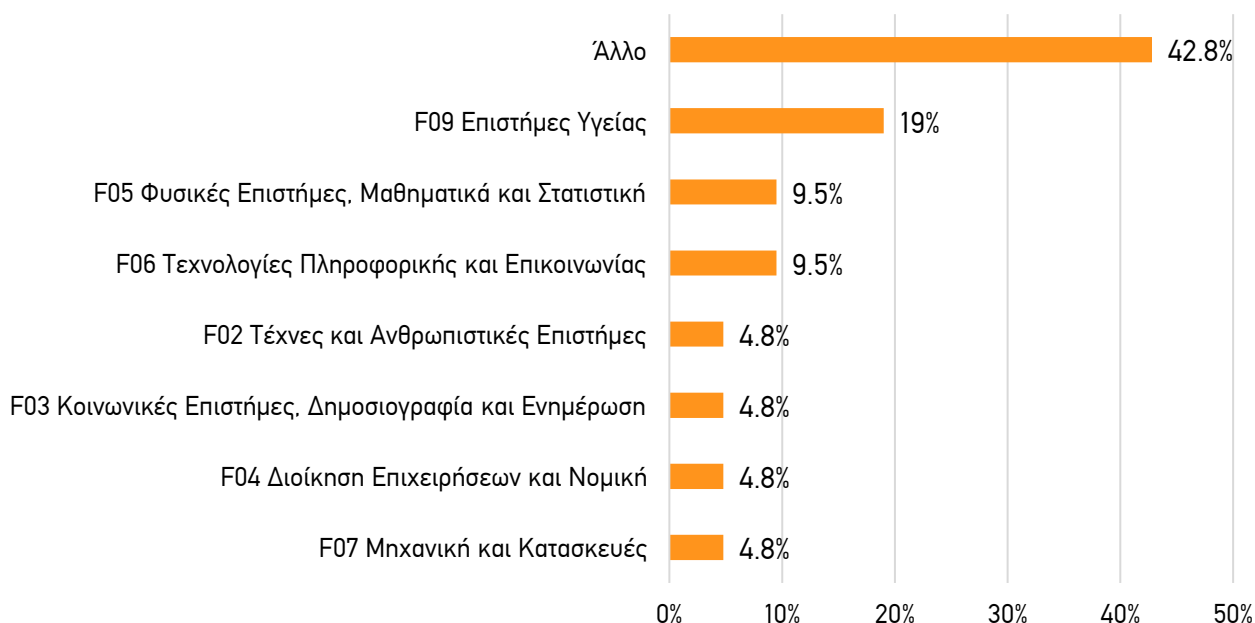
Το 11,2% έχουν διενεργήσει μεταδιδακτορική έρευνα (post doc) (Γράφημα 2.4.7.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.7.1: Διενέργεια μεταδιδακτορικής έρευνας

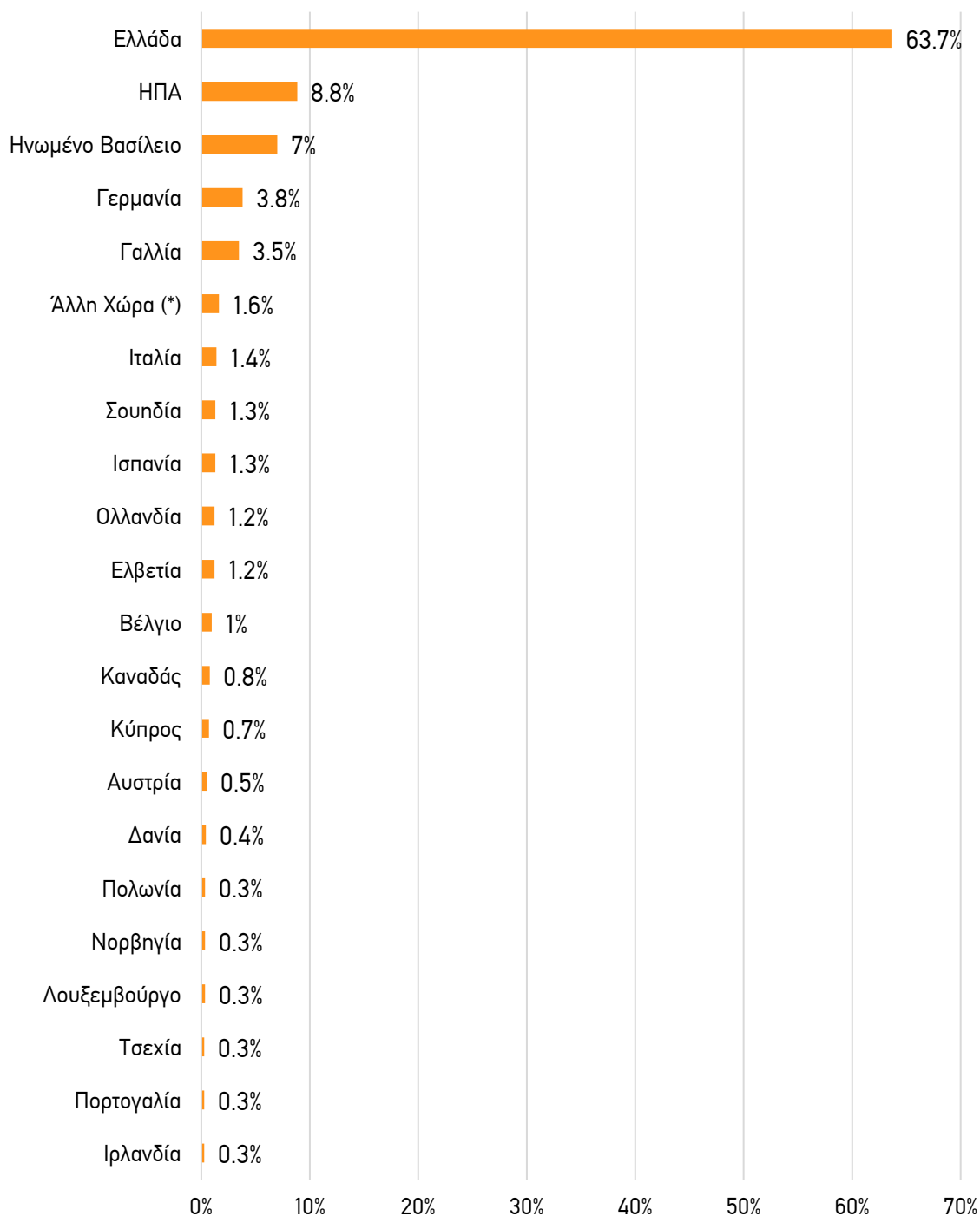
Από όσους έχουν μεταδιδακτορική έρευνα, το 19% την έχουν διενεργήσει στις «Επιστήμες Υγείας», το 9,5% στις «Φυσικές Επιστήμες, Μαθηματικά και Στατιστική», καθώς και στο πεδίο των «Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας». Το 42,8% επέλεξαν «άλλο» πεδίο (Γράφημα 2.4.7.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.7.2: Επιστημονικό πεδίο μεταδιδακτορικού

Το 63,7% εκπόνησαν μεταδιδακτορική έρευνα στην Ελλάδα, το 8,8% στις ΗΠΑ, το 7% στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 3,8% στη Γερμανία και το 3,5% στη Γαλλία (Γράφημα 2.4.7.3).

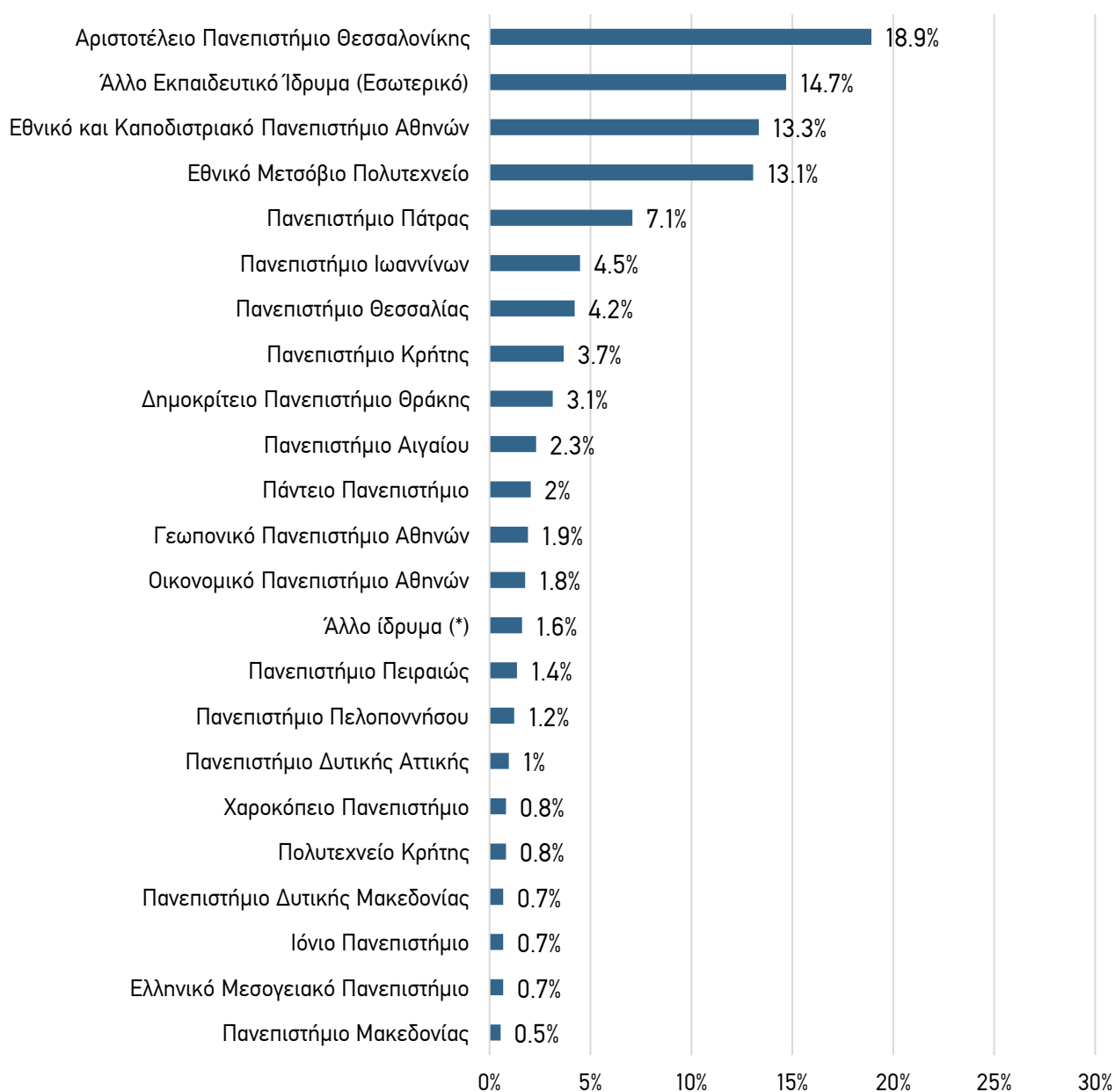
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.7.3: Χώρα απόκτησης μεταδιδακτορικού

(*) Δηλαδή: Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ιαπωνία, Μαλαισία, Μεξικό, Ουγγαρία, Ρουμανία, Ρωσία, Σαουδική Αραβία, Τουρκία, Φινλανδία, Αυστραλία, Βραζιλία, Ισραήλ και Κατάρ.

Ως προς τα εγχώρια ιδρύματα στα οποία διενεργήθηκε μεταδιδακτορική έρευνα, στην πρώτη θέση με 18,9% των απαντήσεων βρίσκεται το ΑΠΘ. Ακολουθεί με 14,9% το «Άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα-εσωτερικό», ενώ στην τρίτη θέση βρίσκεται με 13,3% το ΕΚΠΑ και ακολουθεί με 13,1% το ΕΜΠ, ενώ στην πέμπτη θέση με 7,1% βρίσκεται το Πανεπιστήμιο Πάτρας (Γράφημα 2.4.7.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.7.4: Ίδρυμα απόκτησης μεταδιδακτορικού

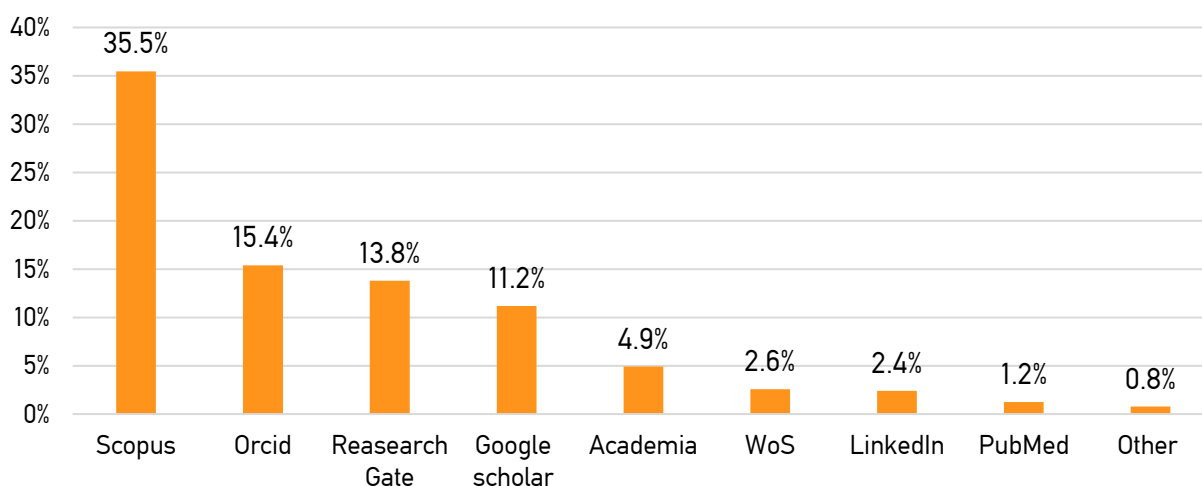

(*) Δηλαδή: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών, Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας, Τ.Ε.Ι. Αθηνών και Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

2.4.8 Βιβλιομετρικοί λογαριασμοί

Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν εάν διαθέτουν μοναδικούς βιβλιομετρικούς προσωπικούς αριθμούς (π.χ. Scopus, Web of Science, Orcid IDs). Το 35,5% του συνόλου του πληθυσμού δήλωσαν ότι διαθέτουν βιβλιομετρικό αριθμό στο Scopus και το 15,4% στο Orcid. Το 13,8% συμμετέχουν στην ψηφιακή επιστημονική κοινότητα Research Gate και το 11,2% στην κοινότητα Google scholar (Γράφημα 2.4.8.1).

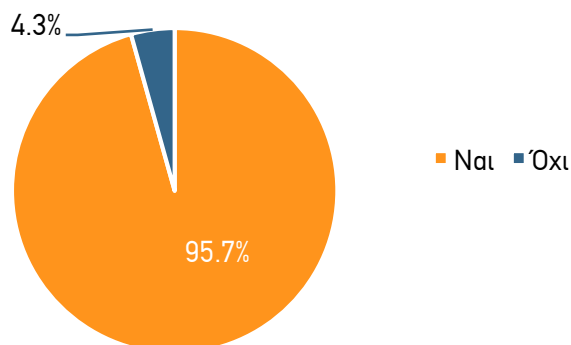
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.8.1: Βιβλιομετρικοί λογαριασμοί

2.5 Στοιχεία τρέχουσας απασχόλησης

Το 95,7% των διδασκόντων που συμμετείχαν στην έρευνα εργάζονται σήμερα (Γράφημα 2.5.1)

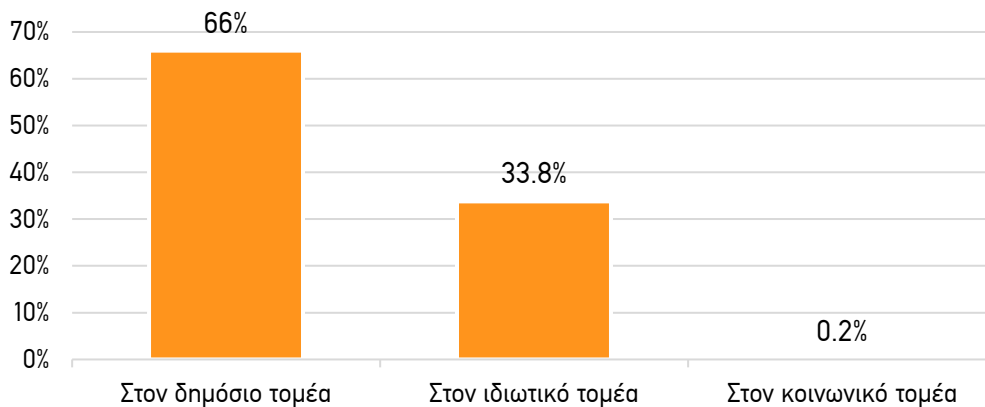
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.5.1: Εργάζεστε σήμερα;

Σημείωση: Η κατηγορία «Όχι» περιλαμβάνει «άνεργους» ή/και «συνταξιούχους».

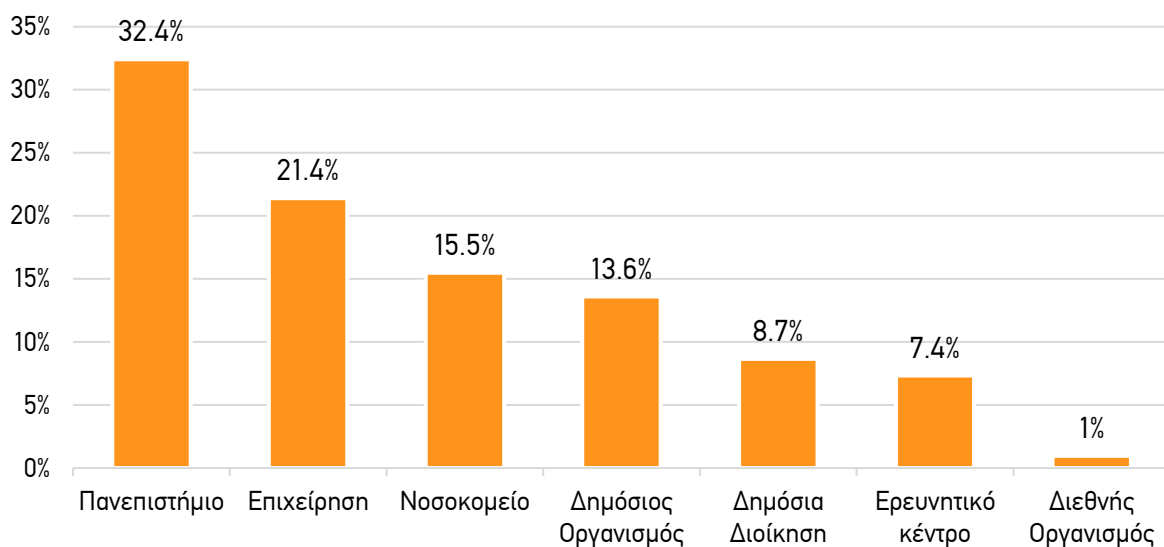
Εκ των διδασκόντων που απάντησαν ότι εργάζονται σήμερα, το 66% δήλωσαν ότι εργάζονται στον δημόσιο τομέα, ενώ το 33,8% στον ιδιωτικό. Ποσοστό 0,2% απασχολούνται στον κοινωνικό τομέα (Γράφημα 2.5.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.5.2: Σε ποιον τομέα εργάζεστε;

Οι υποκατηγορίες τομέων εργασίας όσων απασχολούνται είτε στον ιδιωτικό είτε στον δημόσιο τομέα έχουν ως εξής: το 32,4% εργάζονται σε πανεπιστήμιο, το 21,4% σε επιχείρηση, το 15,5% σε νοσοκομείο, το 13,6% σε δημόσιο οργανισμό, το 8,7% στη δημόσια διοίκηση, το 7,4% σε ερευνητικό κέντρο. Το 1% απάντησαν πως εργάζονται σε διεθνή οργανισμό (Γράφημα 2.5.3).

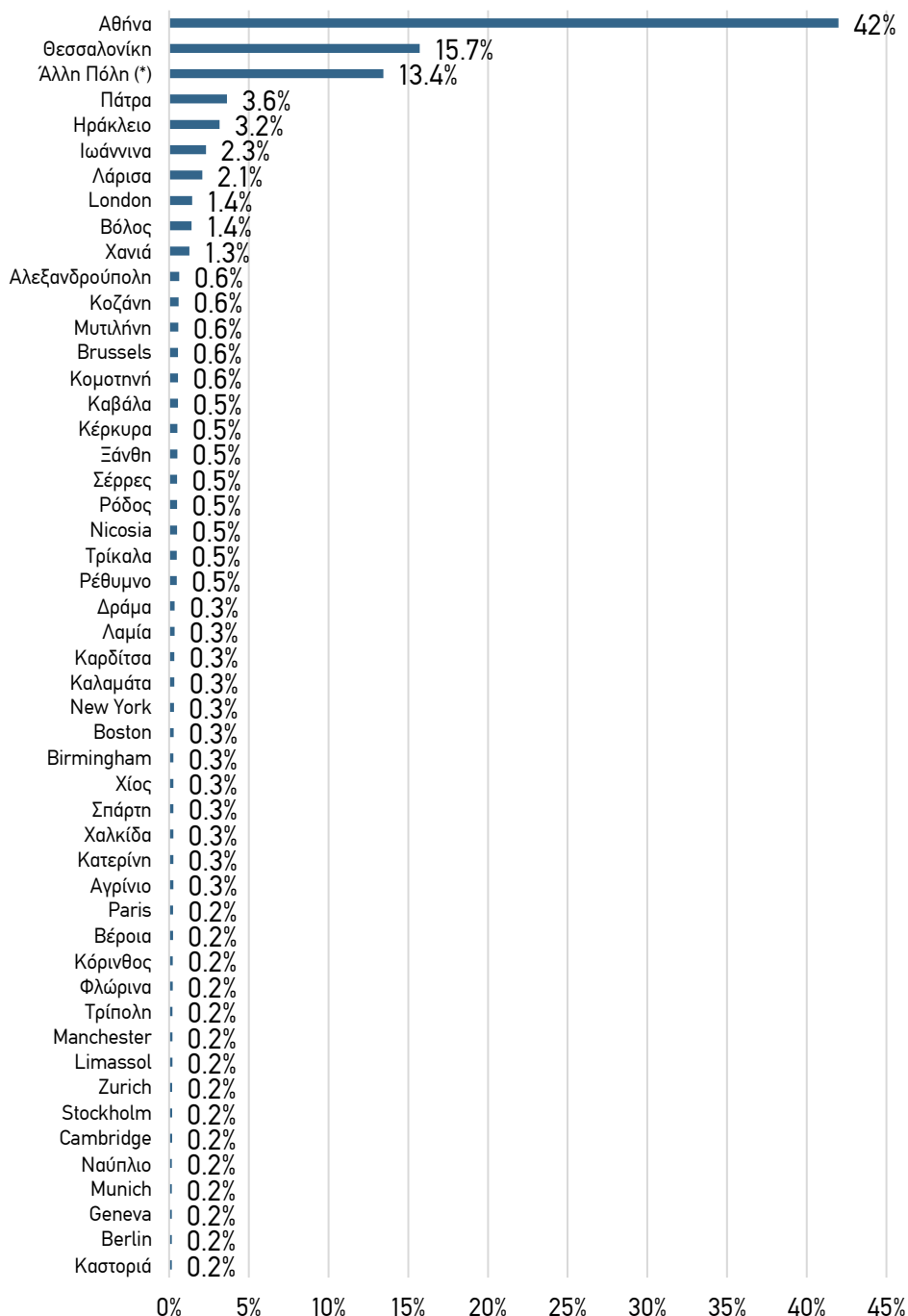
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.5.3: Υποκατηγορία τομέα εργασίας (δημόσιος και ιδιωτικός τομέας)

2.6 Τόπος διαμονής

Το 57,7% των διδασκόντων διαμένουν στις δύο μεγαλύτερες πόλεις της χώρας. Συγκεκριμένα, το 42% δήλωσαν ότι διαμένουν στην Αθήνα ενώ το 15,7% στη Θεσσαλονίκη (Γράφημα 2.6.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.6.1: Σε ποιον οικισμό/πόλη ζείτε σήμερα;

(*) Άλλη πόλη: Το άθροισμα των υπολοίπων πόλεων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, 548 στο σύνολό τους.

2.7 Κατανομή ελλήνων διδασκτόρων σε ομάδες σύμφωνα με τον τρέχοντα τρόπο διαμονής και την τρέχουσα εργασιακή κατάσταση

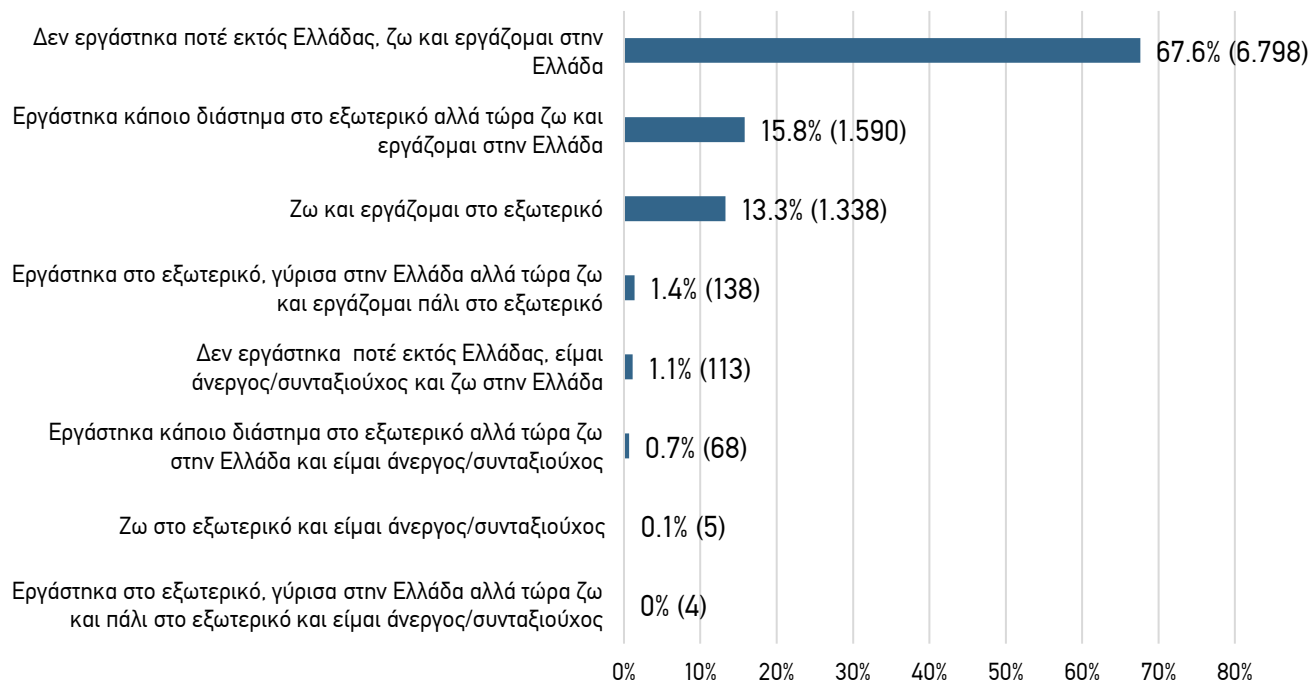
Η παρούσα υποενότητα παρουσιάζει τις απαντήσεις στην τελευταία ερώτηση¹¹ της κατηγορίας των δημογραφικών στοιχείων και επιμερίζει τον πληθυσμό των διδασκτόρων ελληνικής υπηκοότητας κατατάσσοντάς τους ανάλογα με τη χωρική και επαγγελματική τους κατάσταση. Συγκεκριμένα, καταγράφεται εάν βρίσκονται στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό καθώς και εάν εργάζονται, αν είναι άνεργοι ή συνταξιούχοι. Επίσης, καταγράφονται ενδιάμεσες μετεγκαταστάσεις από και προς την Ελλάδα. Σύμφωνα με τις απαντήσεις:

1. Σε ποσοστό 67,6%, δηλαδή στη μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων, ο/η διδάκτορας επέλεξε την απάντηση «Δεν εργάστηκα ποτέ στο εξωτερικό, ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα»
2. Σε ποσοστό 15,8% την απάντηση «Εργάστηκα κάποιο διάστημα στο εξωτερικό, αλλά τώρα ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα»
3. Σε ποσοστό 13,3% την απάντηση «Ζω και εργάζομαι στο εξωτερικό»
4. Σε ποσοστό 1,4% την απάντηση «Εργάστηκα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα, αλλά τώρα ζω και εργάζομαι πάλι στο εξωτερικό»
5. Σε ποσοστό 1,1% την απάντηση «Δεν εργάστηκα ποτέ εκτός Ελλάδας, είμαι άνεργος/συνταξιούχος και ζω στην Ελλάδα»
6. Σε ποσοστό 0,7% την απάντηση «Εργάστηκα κάποιο διάστημα στο εξωτερικό, αλλά τώρα ζω στην Ελλάδα και είμαι άνεργος/συνταξιούχος»
7. Σε ποσοστό 0,1% την απάντηση «Ζω στο εξωτερικό και είμαι άνεργος/συνταξιούχος», και τέλος
8. Σε ποσοστό 0,03% την απάντηση «Εργάστηκα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα, αλλά τώρα ζω και πάλι στο εξωτερικό και είμαι άνεργος/συνταξιούχος».

Στο ακόλουθο γράφημα (Γράφημα 2.7.1) παρουσιάζονται τα ποσοστά και οι αριθμοί ανά κατηγορία απάντησης.

¹¹ Οι ερωτώμενοι επέλεξαν την κατηγορία στην οποία κατατάσσονται σύμφωνα με τον τρέχοντα τρόπο διαμονής (εάν ζουν στην Ελλάδα ή το εξωτερικό) και την τρέχουσα εργασιακή τους κατάσταση (εάν εργάζονται, είναι άνεργοι ή συνταξιούχοι).

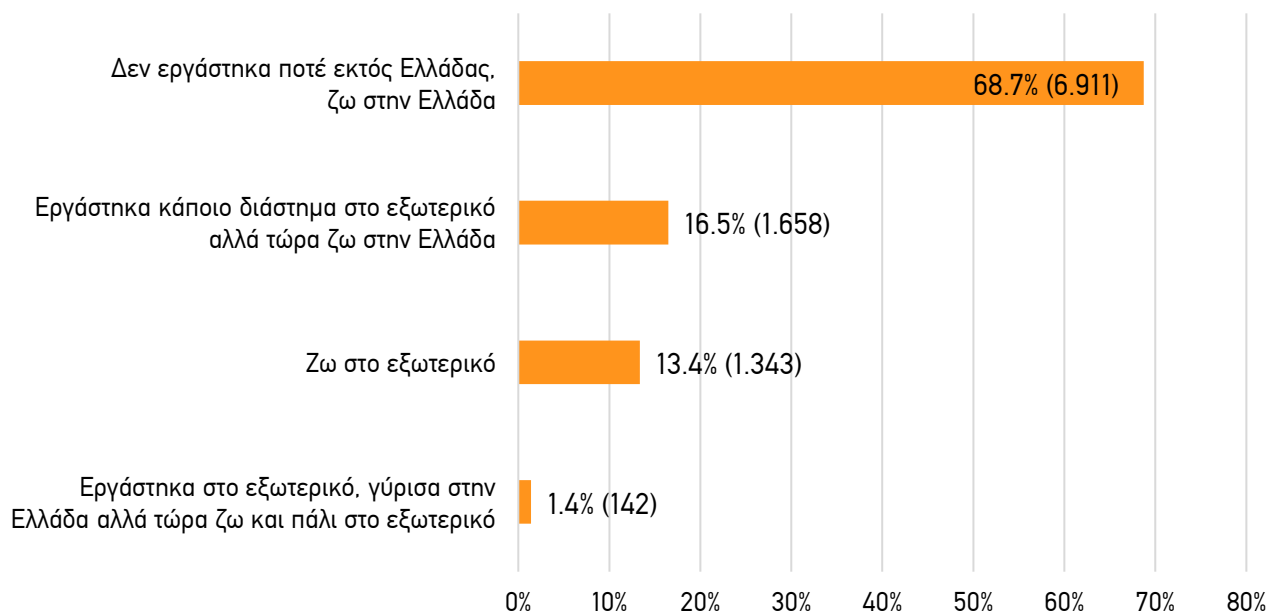
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.7.1: Πλήθος και ποσοστά διδασκόντων ανά κατηγορία

Στη συνέχεια, χάριν διευκόλυνσης της επεξεργασίας των δεδομένων και απλοποίησης των αποτελεσμάτων, καθώς και επειδή οι απαντήσεις που αφορούσαν συνταξιούχους ή/και άνεργους ήταν πολύ λίγες αριθμητικά, οι απαντήσεις των συνταξιούχων/άνεργων ομαδοποιήθηκαν με αυτές των εργαζόμενων και δημιουργήθηκαν τέσσερις ενότητες (Διάγραμμα 2.7.2) με βάση το μοτίβο του τύπου εργασίας των διδασκόντων, ως εξής:

- Η ενότητα με τίτλο «Δεν εργάστηκα ποτέ εκτός Ελλάδας, είμαι άνεργος/συνταξιούχος και ζω στην Ελλάδα» ενοποιήθηκε με την ενότητα «Δεν εργάστηκα ποτέ εκτός Ελλάδας, ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα». Η ενότητα που προέκυψε πήρε τον τίτλο «Δεν εργάστηκα ποτέ εκτός Ελλάδας, ζω στην Ελλάδα» και αφορά το 68,7% των διδασκόντων (6.911 άτομα).
- Η ενότητα με τίτλο «Εργάστηκα κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζω στην Ελλάδα και είμαι άνεργος/συνταξιούχος» ενοποιήθηκε με την ενότητα «Εργάστηκα κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα». Η ενότητα που προέκυψε πήρε τον τίτλο «Εργάστηκα κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζω στην Ελλάδα» και αφορά το 16,5% (1.658 άτομα).
- Η ενότητα με τίτλο «Ζω στο εξωτερικό και είμαι άνεργος /συνταξιούχος» ενοποιήθηκε με την ενότητα «Ζω και εργάζομαι στο εξωτερικό». Η ενότητα που προέκυψε πήρε τον τίτλο «Ζω στο εξωτερικό» και αφορά το 13,4% (1.343 άτομα), και τέλος
- Η ενότητα με τίτλο «Εργάστηκα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα αλλά τώρα ζω και πάλι στο εξωτερικό και είμαι άνεργος/συνταξιούχος» ενοποιήθηκε με την ενότητα «Εργάστηκα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα αλλά τώρα ζω και εργάζομαι πάλι στο εξωτερικό». Η ενότητα που προέκυψε πήρε τον τίτλο «Εργάστηκα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα αλλά τώρα πάλι ζω και εργάζομαι στο εξωτερικό» και αφορά το 1,4% (142 άτομα).

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.7.2: Πλήθος και ποσοστά διδακτόρων ανά ομαδοποιημένη κατηγορία

3

Δεν εργάστηκαν ποτέ εκτός Ελλάδας, ζουν στην Ελλάδα

Το 66,7% των διδακτόρων που δεν εργάστηκαν ποτέ εκτός Ελλάδας ζουν στην Περιφέρεια Αττικής (48,4%) και στο νομό Θεσσαλονίκης (18,3%). Το 38,5% χαρακτηρίζουν την τρέχουσα επαγγελματική τους θέση ως επιτελική, με υψηλό κοινωνικό status. Το 33,3% εργάζονται ως διδακτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ως ερευνητές σε ερευνητικά κέντρα. Το 85,4% απασχολούνται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Στη συντριπτική πλειονότητα βρήκαν την πρώτη εργασία τους μέσω επίσημων τρόπων ενημέρωσης. Αυτό που τους βοήθησε να βρουν την πρώτη εργασία τους ήταν διάφορες αντικειμενικές παράμετροι, όπως η επιστημονική τους ειδίκευση, η επαγγελματική εμπειρία και το κύρος του πανεπιστημίου που σπούδασαν.

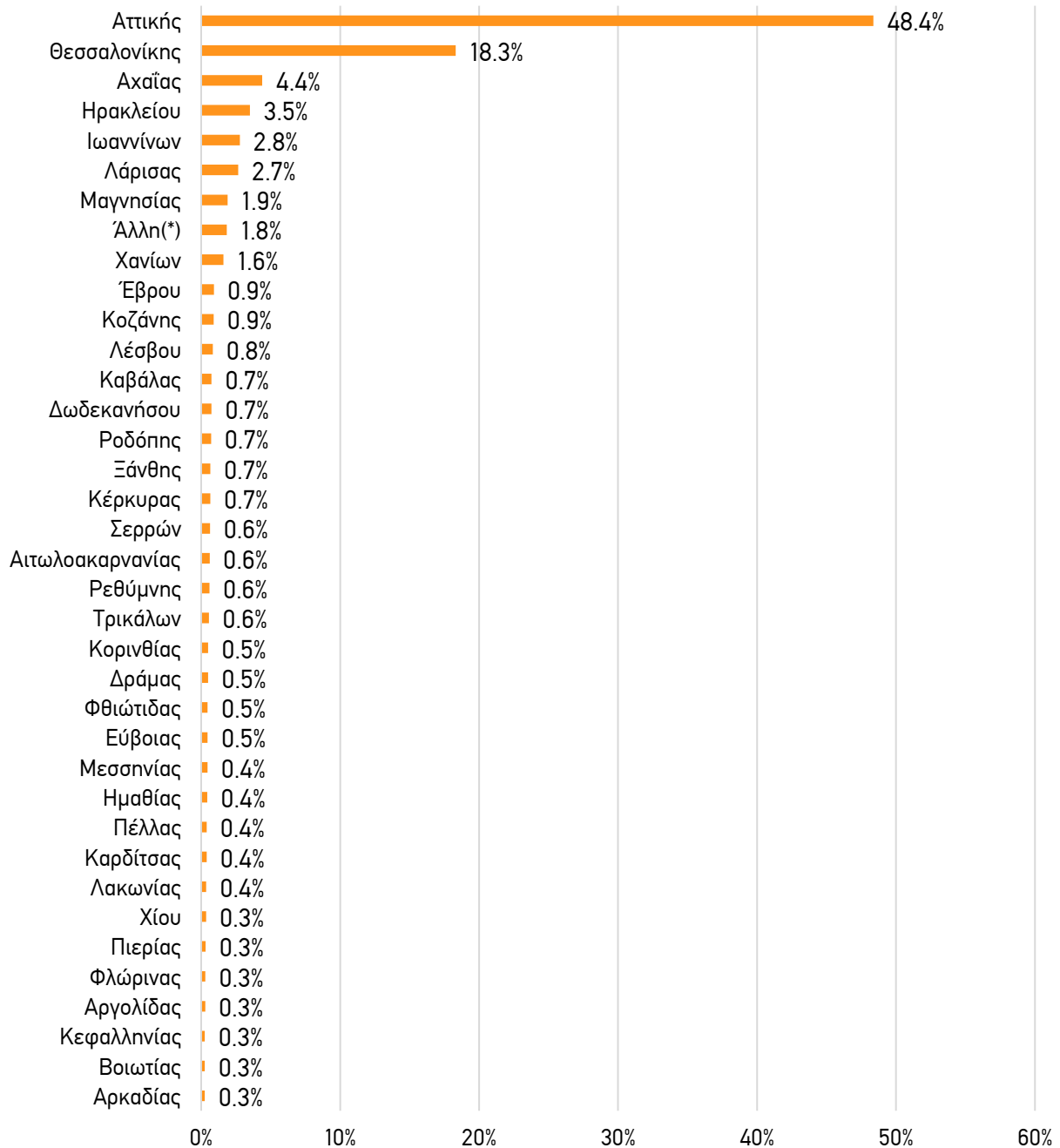
Το 91,7% είναι από αρκετά έως πολύ ευχαριστημένοι με την ποιότητα ζωής τους. Ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό δήλωσαν ευχαριστημένοι λόγω της υπεύθυνης θέσης που κατέχουν, του εργασιακού περιβάλλοντος, της κοινωνικής αναγνώρισης αλλά και της εξασφάλισης που τους παρέχει η εργασία τους – όχι όμως λόγω του μισθού τους.

Το 85,7% δεν έχουν κάποια επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό, ενώ το 82,2% δεν έχουν πρόθεση να φύγουν στο εξωτερικό.

3.1 Τόπος διαμονής

Στην ερώτηση «σε ποιον νομό/περιφερειακή ενότητα ζείτε σήμερα», οι διδάκτορες απάντησαν στην Περιφέρεια Αττικής σε ποσοστό 48,4% και στην Π.Ε. Θεσσαλονίκης σε ποσοστό 18,3% (Γράφημα 3.1.1).

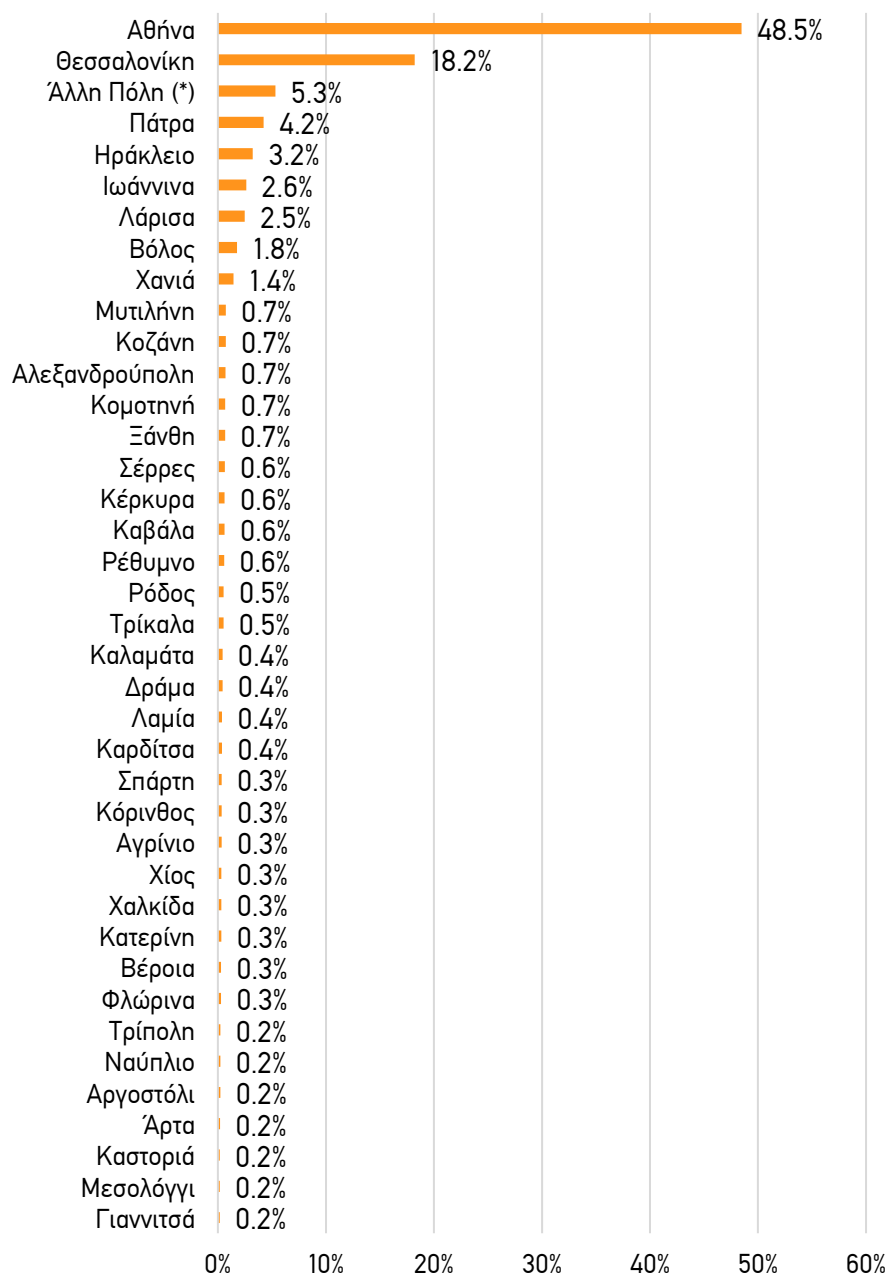
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.1.1: Περιφερειακή ενότητα που ζείτε σήμερα

(*) Δηλαδή: Ευρυτανίας, Γρεβενών, Πρέβεζας, Χαλκιδικής, Θεσπρωτίας, Κιλκίς, Ζακύνθου, Ηλείας, Λασιθίου, Σάμου, Άρτας, Καστοριάς και Κυκλάδων.

Εκ των διδασκόντων οι οποίοι δήλωσαν την πόλη στην οποία διαμένουν, το 48,5% δήλωσαν την Αθήνα ενώ το 18,2% τη Θεσσαλονίκη (Γράφημα 3.1.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.1.2: Πόλη στην οποία ζείτε σήμερα

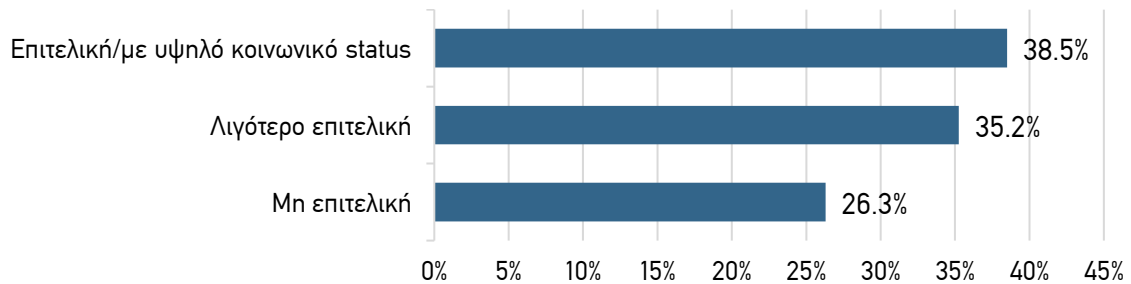
(*) Δηλαδή σε άλλους 176 οικισμούς.

Σημείωση: Στο γράφημα 3.1.1, οι απαντήσεις δόθηκαν από όλους τους διδάκτορες (6.911), ενώ στην παρούσα ερώτηση, για τον οικισμό κατοικίας, απάντησαν 6.799 διδάκτορες, εξ ου και η «Αθήνα» εδώ εμφανίζεται στο 48,5% όταν η «Περιφέρεια Αττικής» στο γράφημα 3.1.1 εμφανιζόταν στο 48,4%. Το ίδιο ισχύει και για τα γραφήματα 5.6.6 και 5.6.7 στην ενότητα 5.

3.2 Στοιχεία απασχόλησης

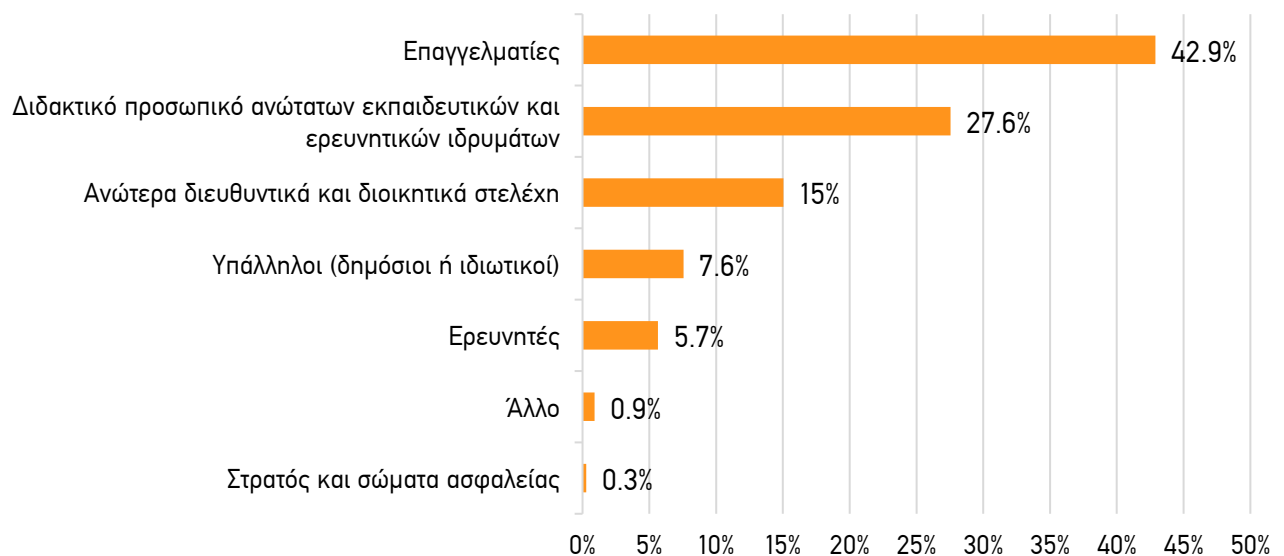
Σε ποσοστό 73,7% οι διδάκτορες χαρακτηρίζουν την τρέχουσα επαγγελματική τους θέση στην Ελλάδα ως «επιτελική/με υψηλό κοινωνικό status» ή «λιγότερο επιτελική», ενώ το 26,3% ως μη επιτελική (Γράφημα 3.2.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.1: Πώς θα χαρακτηρίζατε την (τελευταία) επαγγελματική σας θέση;

Στην ερώτηση για τα επαγγελματικά πεδία στα οποία δραστηριοποιούνται, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ποσοστό 42,9% ότι εργάζονται ως «Επαγγελματίες», το 27,6% ως «Διδακτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων», το 15% ως «Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη» και το 7,6% ως «Υπάλληλοι (δημόσιοι ή ιδιωτικοί)» (Γράφημα 3.2.2).

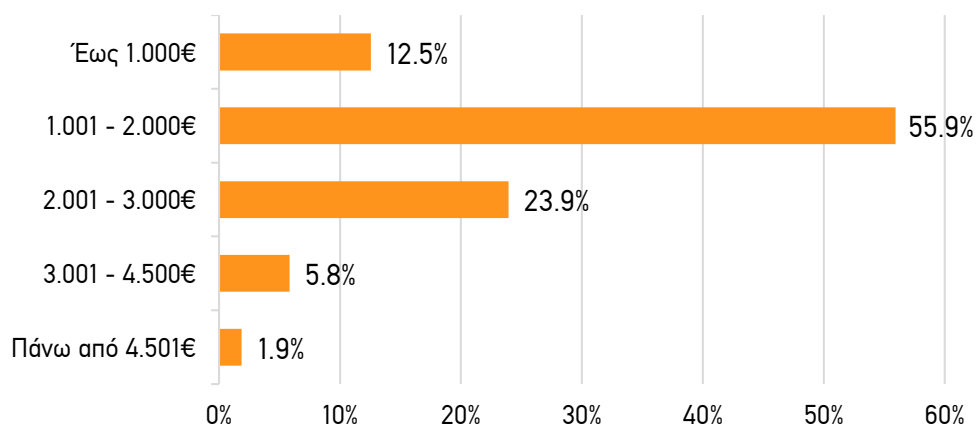
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.2: Επαγγελματικό πεδίο

Σημείωση: Βλ. Παράρτημα σχετικά με την κατηγορία «Άλλο».

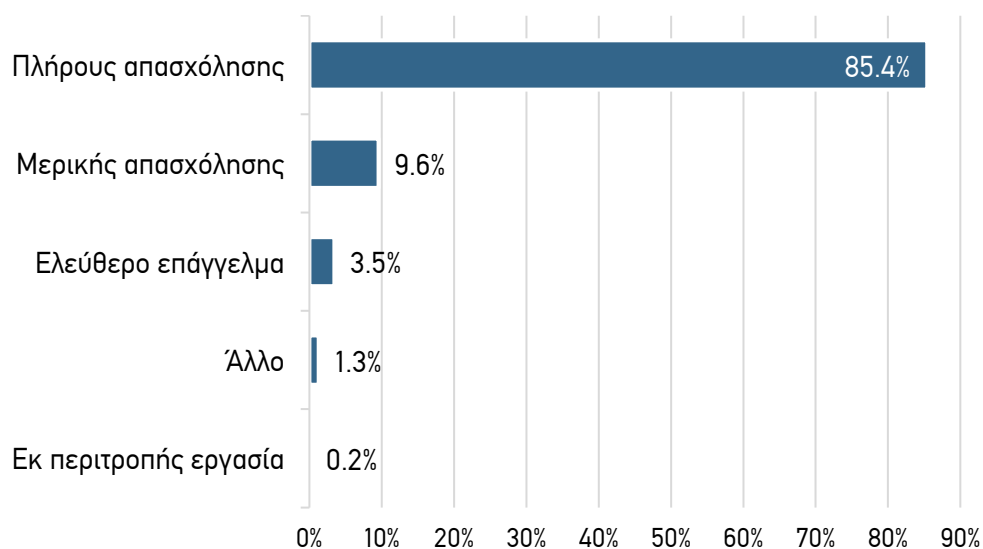
Το 55,9% δήλωσαν ότι ο μεικτός μηνιαίος μισθός τους είναι μεταξύ 1.001€ και 2.000 €, ενώ 31,6% πάνω από 2.000€ (Γράφημα 3.2.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.3 : Πόσος είναι ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας;

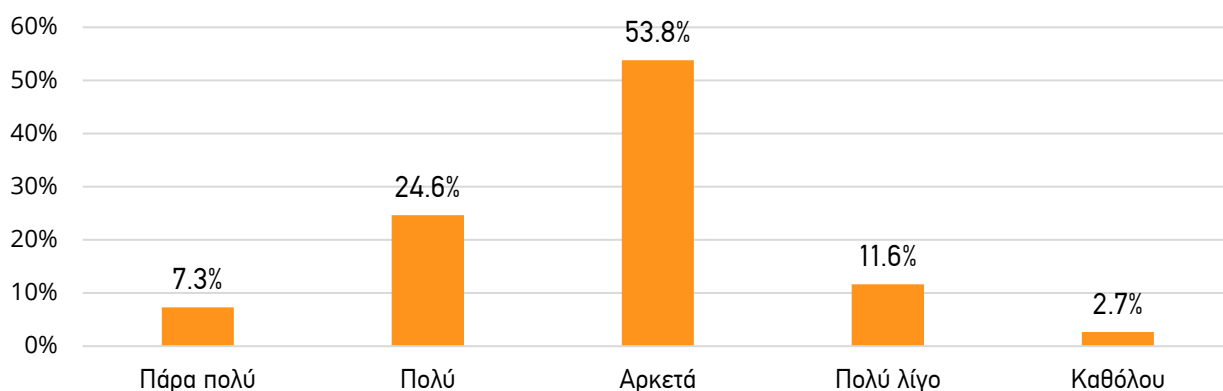
Το 85,4% δήλωσαν ότι απασχολούνται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης (Γράφημα 3.2.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.4: Ποιο το εργασιακό σας καθεστώς;

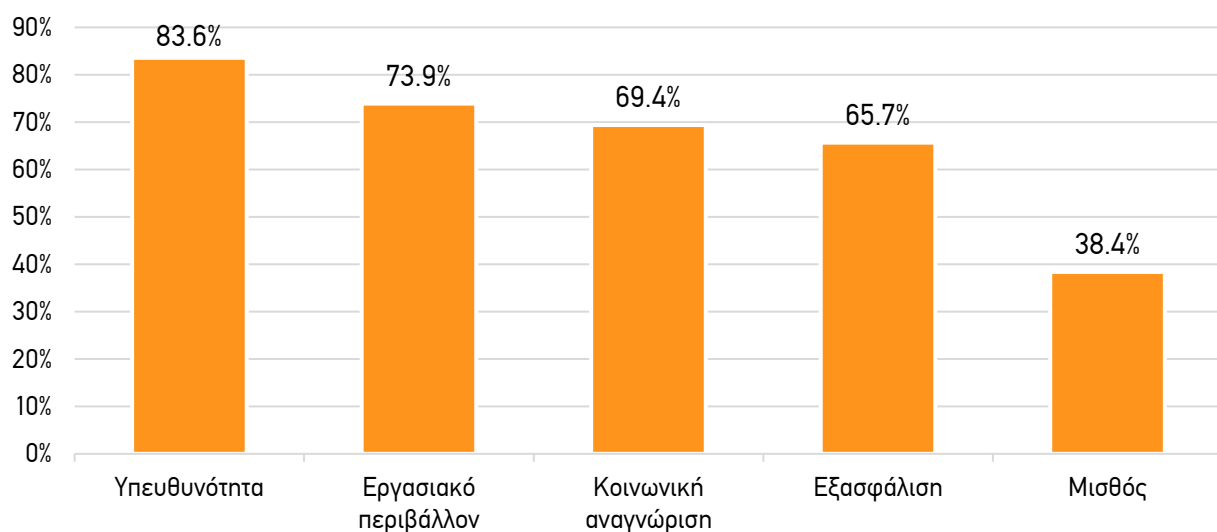
Το 53,8% του πληθυσμού απάντησαν ότι είναι «αρκετά» ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής τους, ενώ το 31,9% «πολύ/πάρα πολύ» (Γράφημα 3.2.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.5: Είστε ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής σας;

Ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό δήλωσαν ευχαριστημένοι λόγω της υπεύθυνης θέσης που κατέχουν, του εργασιακού περιβάλλοντος, της κοινωνικής αναγνώρισης αλλά και της «εξασφάλισης» που τους παρέχει η εργασία τους. Ωστόσο, μόλις το 38,4% δήλωσαν ευχαριστημένοι από τον «μισθό» τους (Γράφημα 3.2.6).

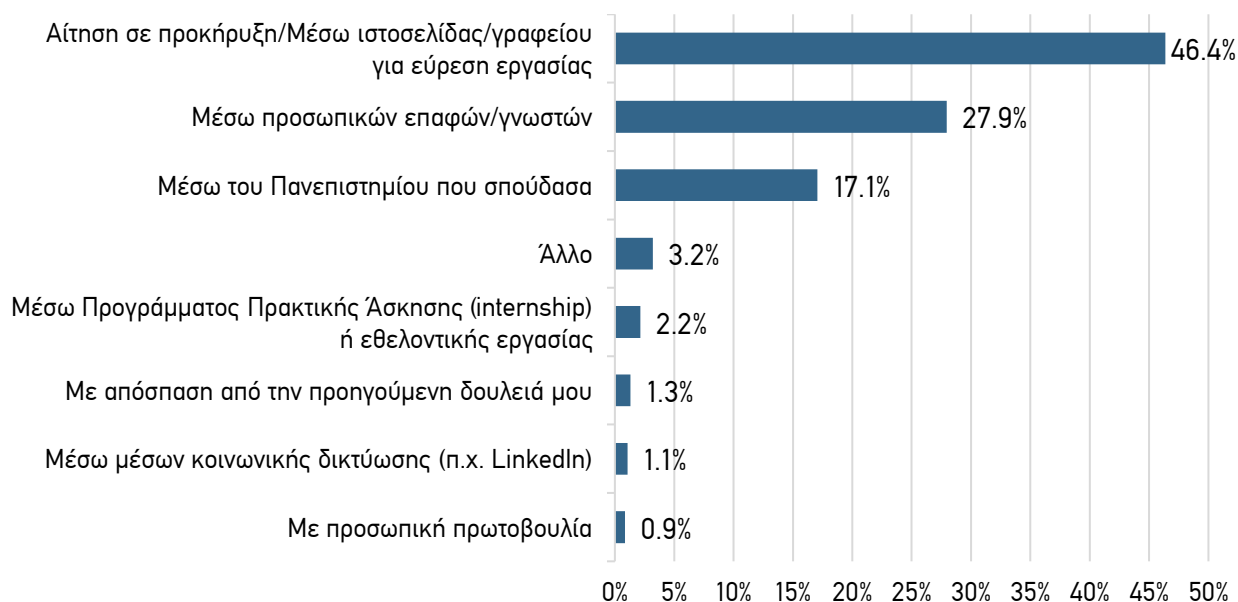
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.6: Είστε ευχαριστημένοι από τις σημερινές συνθήκες εργασίας σας ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;

Η συντριπτική πλειονότητα βρήκαν την πρώτη τους εργασία μέσω επίσημων τρόπων ενημέρωσης (π.χ. το 46,4% μέσω αίτησης σε προκήρυξη/ιστοσελίδας/γραφείου ευρέσεως εργασίας, και το 1,1% μέσω κοινωνικών δικτύων, όπως το LinkedIn). Το 27,9% τη βρήκαν μέσω προσωπικών επαφών/γνωστών, ενώ το 17,1% μέσω του

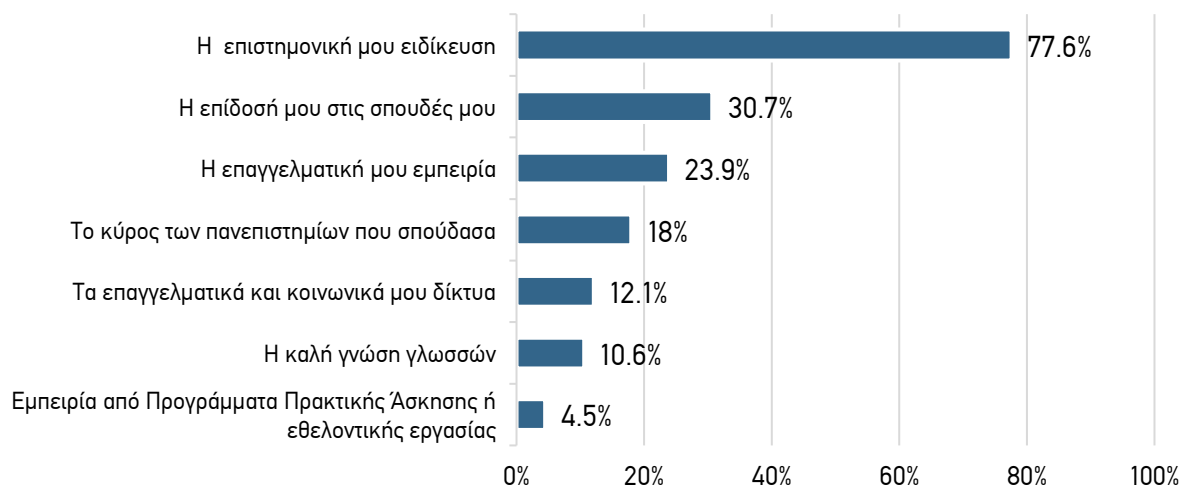
πανεπιστημίου όπου σπούδασαν. Για το 1,3%, η εσωτερική απόσπαση από την πρώτη εργασία οδήγησε στην κύρια εργασία τους (Γράφημα 3.2.7).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.7: Πώς βρήκατε την πρώτη σας εργασία;

Στην ερώτηση «τι σας βοήθησε στην εύρεση της πρώτης εργασίας σας;», οι απαντήσεις αφορούν διάφορες παραμέτρους. Εξ αυτών, η σημαντικότερη είναι η «επιστημονική τους ειδίκευση» με 77,6%, ενώ τα «επαγγελματικά και κοινωνικά δίκτυα» ανέρχονται μόλις σε 12,1% (Γράφημα 3.2.8).

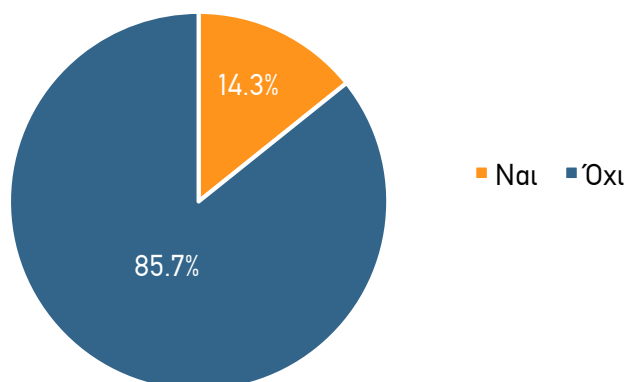
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.8: Τι σας βοήθησε να βρείτε την πρώτη σας εργασία;

3.3 Επαγγελματικοί δεσμοί με το εξωτερικό

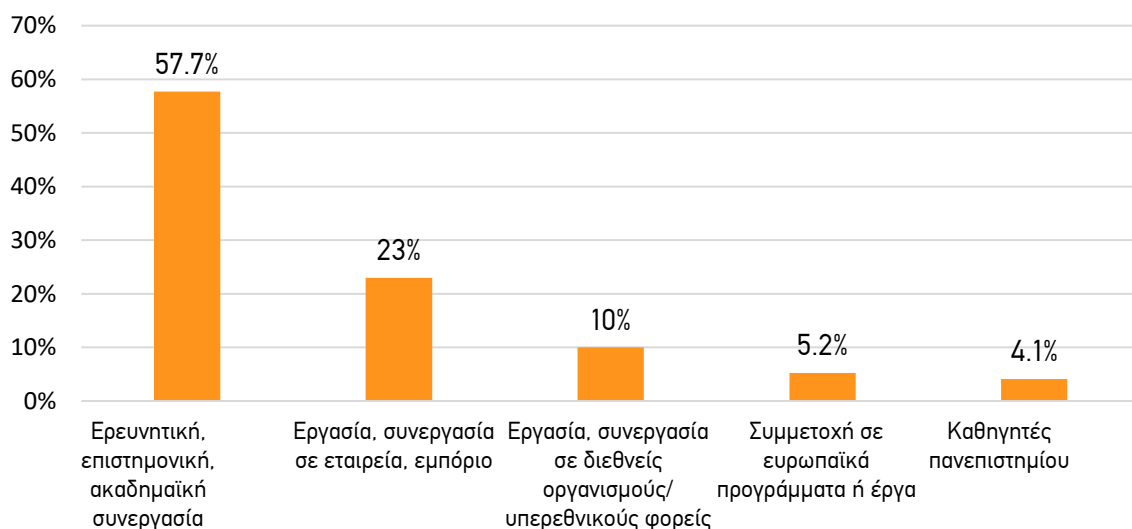
Το 85,7% των διδασκόντων δήλωσαν ότι δεν έχουν σήμερα κάποια επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό (Γράφημα 3.3.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.1: Έχετε σήμερα κάποια επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό;

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων έχουν επαγγελματικές σχέσεις με το εξωτερικό (90,7%) απάντησαν πως αυτή αφορά συνεργασία. Συγκεκριμένα, το 57,7% ανέφεραν ερευνητική, επιστημονική ή ακαδημαϊκή συνεργασία, το 23% εργασία και συνεργασία σε εταιρεία ή εμπορική συνεργασία, ενώ το 10% εργασία ή συνεργασία σε διεθνείς οργανισμούς ή υπερεθνικούς φορείς (Γράφημα 3.3.2).

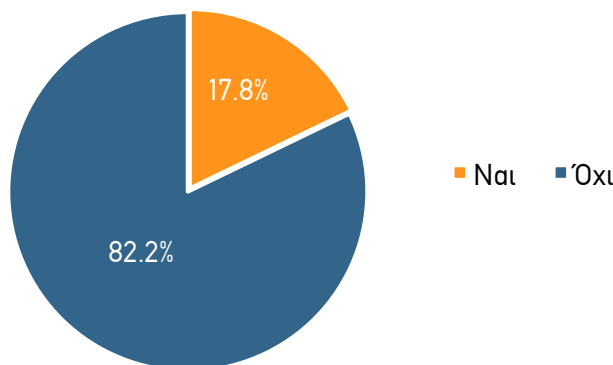
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.2: Ποια είναι αυτή η επαγγελματική σχέση με εξωτερικό;

3.4 Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό

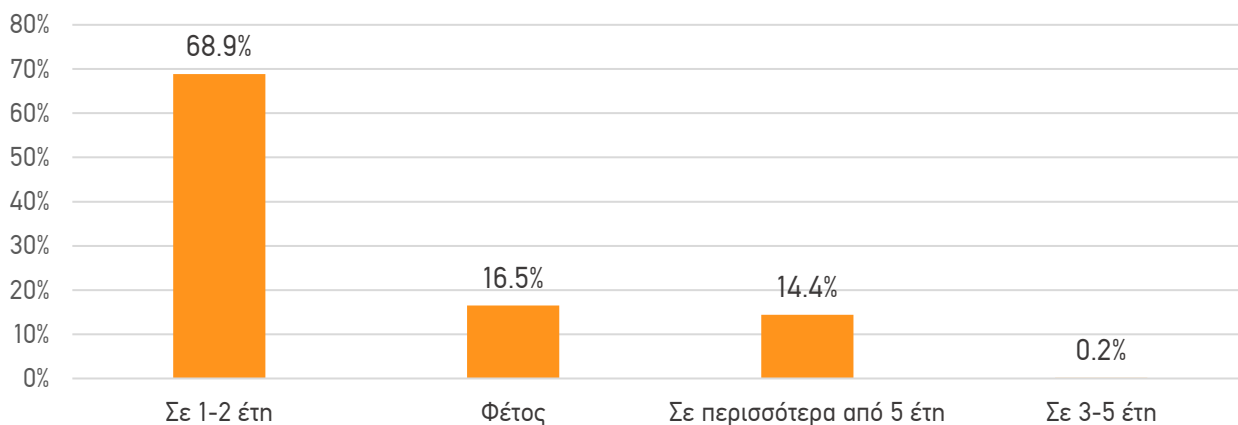
Οι διδάκτορες ρωτήθηκαν εάν σκέφτονται να φύγουν στο εξωτερικό. Σε ποσοστό 82.2% απάντησαν αρνητικά (Γράφημα 3.4.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4.1: Σκέφτεστε να φύγετε στο εξωτερικό;

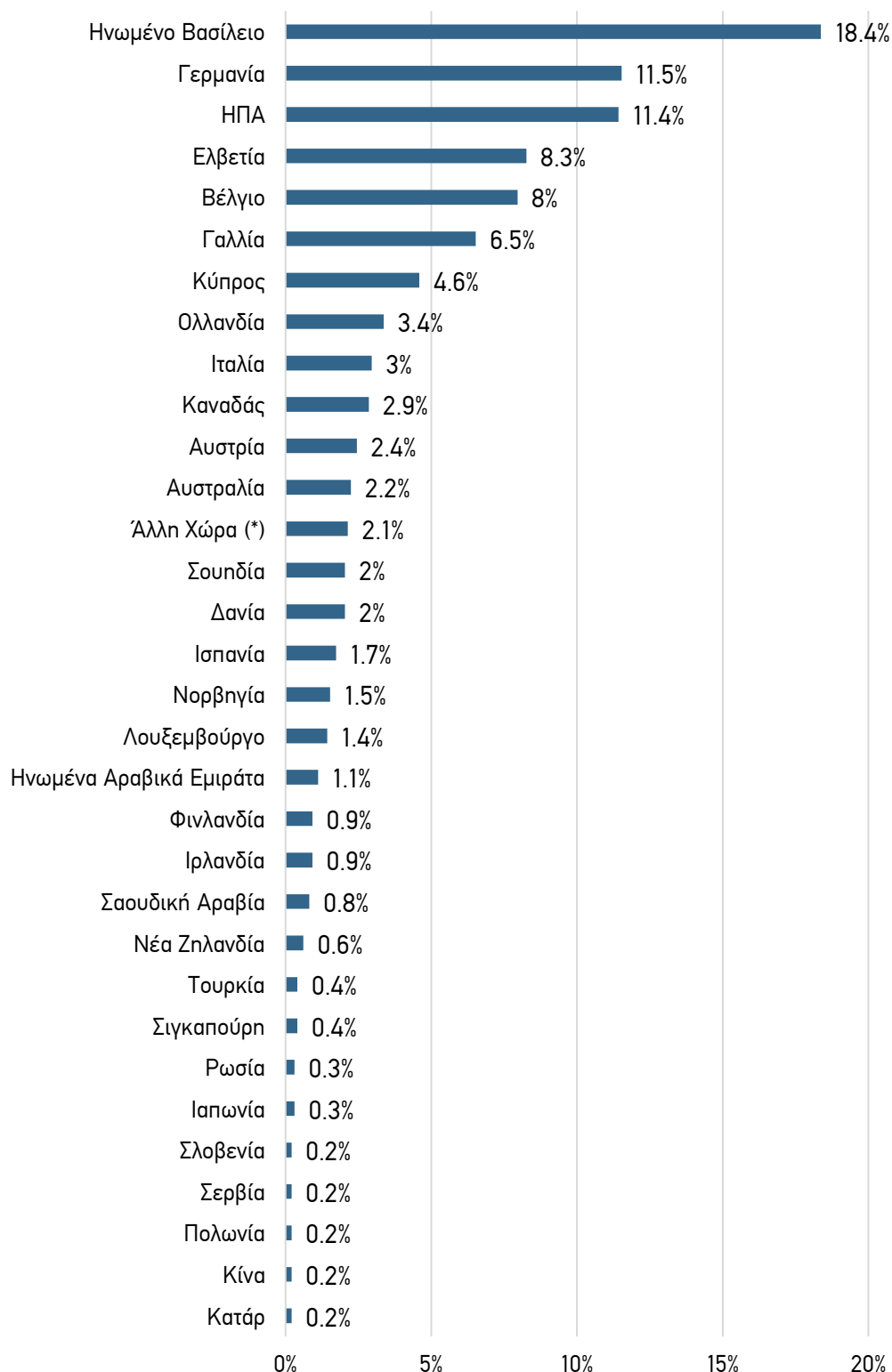
Όσοι απάντησαν θετικά στην παραπάνω ερώτηση, δήλωσαν κατά 68.9% ότι σκέφτονται να φύγουν σε «1-2 χρόνια» (Γράφημα 3.4.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4.2: Αν σκέφτεστε να φύγετε, πότε;

Στην περίπτωση που θα έφευγαν στο εξωτερικό, κατά 18.4% θα πήγαιναν στο Ηνωμένο Βασίλειο, κατά 11.5% στη Γερμανία και κατά 11.4% στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Γράφημα 3.4.3).

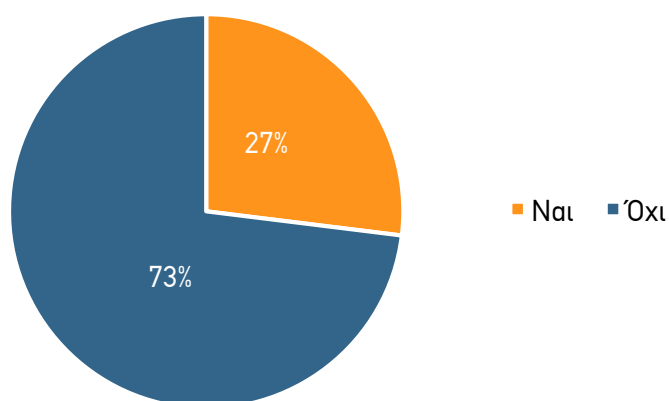
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4.3: Αν φύγετε, σε ποια χώρα θα πάτε;

(*) Δηλαδή: Αγία Λουκία, Αιθιοπία, Ανδόρρα, Αργεντινή, Βανουάτου, Βιετνάμ, Βραζιλία, Εσθονία, Ισλανδία, Καζακστάν, Κροατία, Λετονία, Λιθουανία, Μαλδίβες, Ουγγαρία, Πορτογαλία και Ρουμανία.

Το 27% των διδασκόντων δήλωσαν ότι έχουν αναζητήσει εργασία στο εξωτερικό (Γράφημα 3.4.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4.4: Έχετε αναζητήσει εργασία στο εξωτερικό;

4

Εργάστηκαν κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζουν στην Ελλάδα

Το 41,1% από τους διδάκτορες που εργάστηκαν κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζουν στην Ελλάδα, έφυγαν από την Ελλάδα μετά το 2011. Οι περισσότεροι (76,6%) είχαν εργαστεί στην Ελλάδα πριν φύγουν στο εξωτερικό, και μάλιστα εργάζονταν με ασφαλή εργασιακή σχέση. Έφυγαν από την Ελλάδα κυρίως για επαγγελματικούς λόγους (ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης, για να βρουν εργασία στο αντικείμενό τους, καλύτερες οικονομικές απολαβές και καλύτερες εργασιακές συνθήκες). Για τους ίδιους λόγους επέλεξαν τη συγκεκριμένη χώρα όπου μετανάστευσαν.

Το 33,4% βρήκαν την πρώτη τους εργασία στο εξωτερικό μέσω προσωπικών επαφών και γνωστών αλλά και μέσω «τυπικών» διαύλων (προκήρυξη, ιστοσελίδα, γραφείο εύρεσης εργασίας κλπ.). Αυτό που τους βοήθησε στην εύρεση της πρώτης εργασίας ήταν διάφορες παράμετροι (επιστημονική ειδίκευση, επαγγελματική εμπειρία, καλή γνώση της γλώσσας και καλή επίδοση στις σπουδές).

Το 80,6% έζησαν στο εξωτερικό μέχρι 5 χρόνια. Μετανάστευσαν σε περισσότερες από 55 χώρες, κυρίως όμως στο Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ και τη Γερμανία. Το 29,5% έζησαν σε περισσότερες από μία χώρες. Μετανάστευσαν σε πάνω από 530 πόλεις, κυρίως όμως στο Λονδίνο, το Παρίσι, τις Βρυξέλλες, τη Ν. Υόρκη, τη Λευκωσία και το Μόναχο.

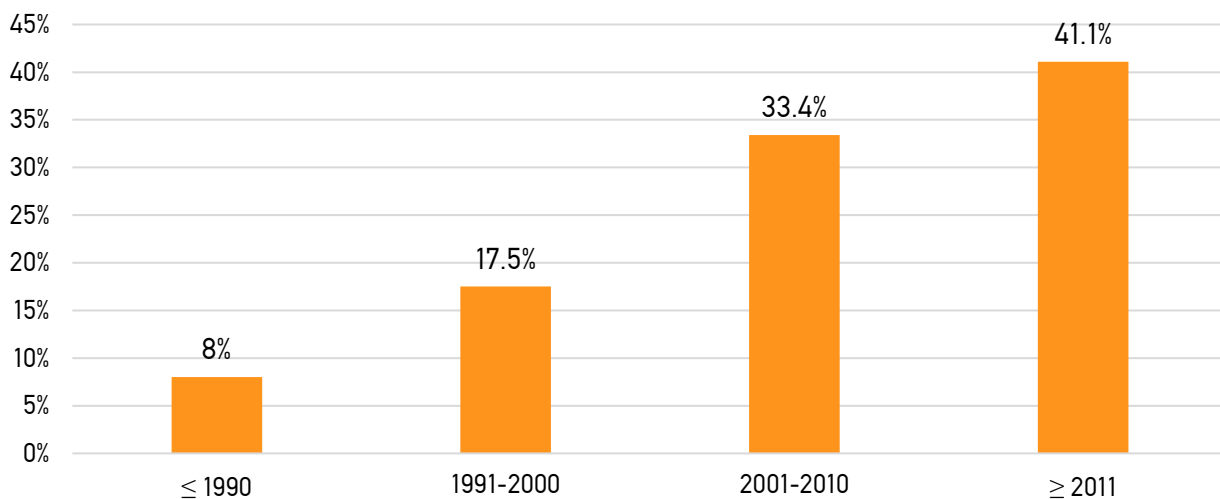
Το 44,4% εργάζονταν ως διδακτικό προσωπικό στο πανεπιστήμιο ή ως ερευνητές σε ερευνητικά κέντρα. Το 79,7% εργάζονταν υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Το 51,4% ήταν πάρα πολύ/πολύ ικανοποιημένοι από την ποιότητα ζωής στο εξωτερικό. Επίσης, ήταν πολύ ευχαριστημένοι από τις συνθήκες εργασίας (βαθμός υπευθυνότητας, εργασιακό περιβάλλον, κοινωνική αναγνώριση). Το 56% συναναστρέφονταν με Έλληνες, συχνά έως καθημερινά, και το 91,5% παρακολουθούσαν ελληνικά μέσα ενημέρωσης. Το 82,9% επισκέπτονταν την Ελλάδα τουλάχιστον 1 φορά το χρόνο όσο ζούσαν στο εξωτερικό.

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων επέστρεψαν (53,7%), το έκαναν μετά το 2011. Επέστρεψαν κυρίως για λόγους οικογενειακούς, καθώς και λόγω νοσταλγίας για την πατρίδα. Το 69,8% αυτών που επέστρεψαν εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα (51,3%) και στη Θεσσαλονίκη (18,5%). Το 43,2% εργάζονται ως διδακτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ως ερευνητές σε Ερευνητικά Κέντρα. Το 40,5% είναι πολύ λίγο έως καθόλου ικανοποιημένοι από την ποιότητα ζωής τους στην Ελλάδα. Το μεγαλύτερο ποσοστό (69,3%) δεν σκέφτονται να φύγουν ξανά στο εξωτερικό για εργασία, ούτε διατηρούν σήμερα κάποια επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό (80,4%).

4.1 Πριν τη μετακίνηση στο εξωτερικό

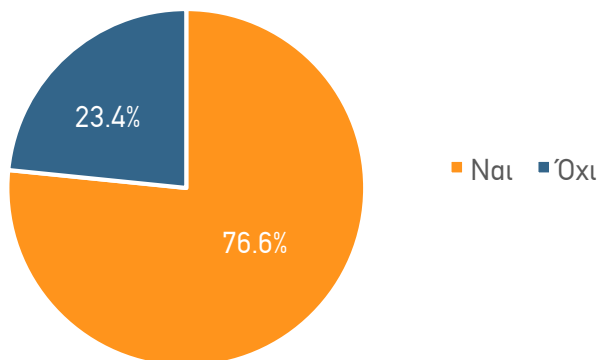
Το μεγαλύτερο ποσοστό των διδασκόντων (41,1%) έφυγαν από την Ελλάδα μετά το 2011 και το 33,4% μεταξύ 2001-2010 (Γράφημα 4.1.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.1 : Πότε φύγατε από την Ελλάδα;

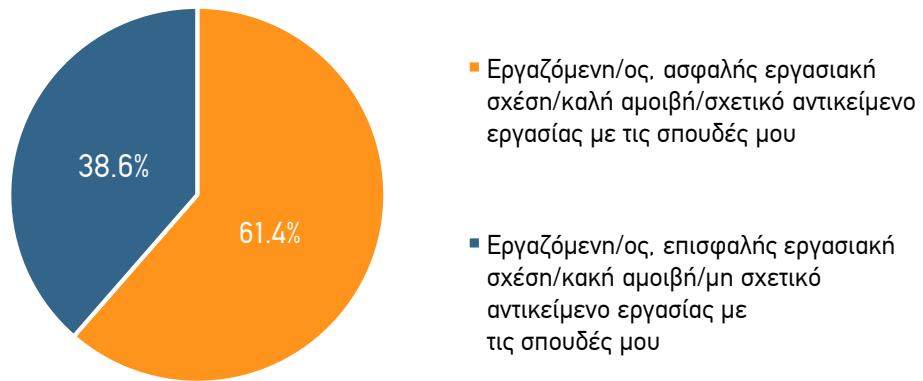
Οι περισσότεροι (76,6%) απάντησαν πως είχαν εργαστεί στην Ελλάδα πριν φύγουν στο εξωτερικό (Γράφημα 4.1.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.2 : Είχατε εργαστεί στην Ελλάδα πριν φύγετε στο εξωτερικό;

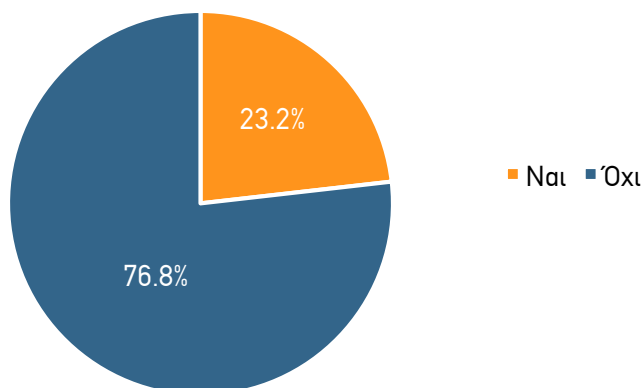
Από αυτούς που είχαν εργαστεί, το μεγαλύτερο ποσοστό (61,4%) δήλωσαν πως είχαν ασφαλή εργασιακή σχέση, καλή αμοιβή και αντικείμενο εργασίας σχετικό με τις σπουδές τους (Γράφημα 4.1.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.3 : Ποια ήταν η επαγγελματική σας κατάσταση ακριβώς πριν φύγετε;

Από αυτούς που δεν είχαν εργαστεί, το μεγαλύτερο ποσοστό (76,8%) δήλωσαν πως δεν είχαν ψάξει για εργασία στην Ελλάδα πριν φύγουν στο εξωτερικό (Γράφημα 4.1.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.4: Είχατε ψάξει για εργασία στην Ελλάδα πριν φύγετε;

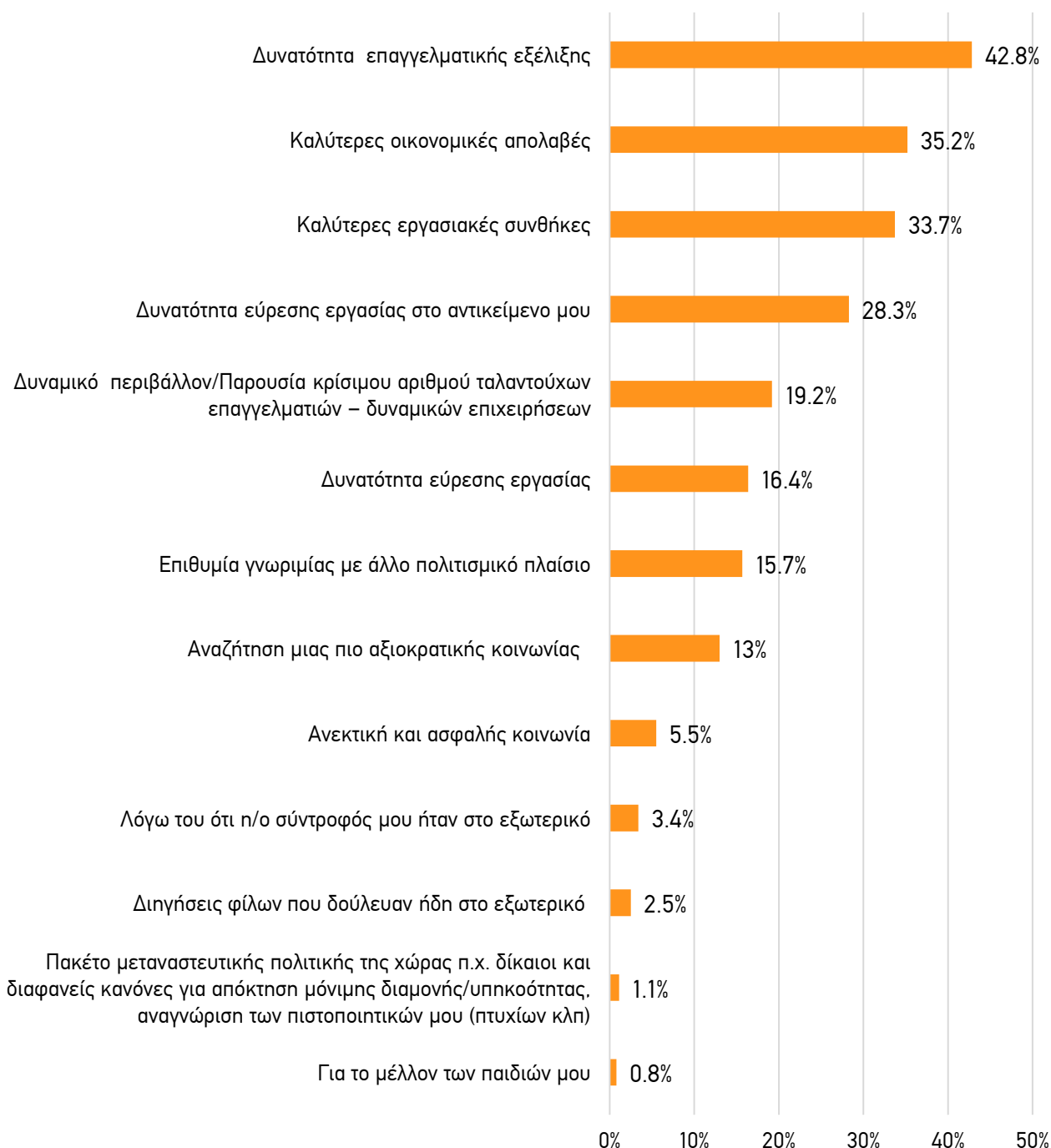
Σε κάθε περίπτωση, οι διδάκτορες έφυγαν κυρίως για λόγους επαγγελματικούς. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (50,3%) έφυγαν από την Ελλάδα για λόγους «επαγγελματικής ανέλιξης», το 40% για να βρουν «εργασία στο αντικείμενό τους», το 26,9% για να βρουν «καλύτερες οικονομικές απολαβές» και το 24,2% για «καλύτερες εργασιακές συνθήκες» (Γράφημα 4.1.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.5: Γιατί φύγατε από την Ελλάδα;

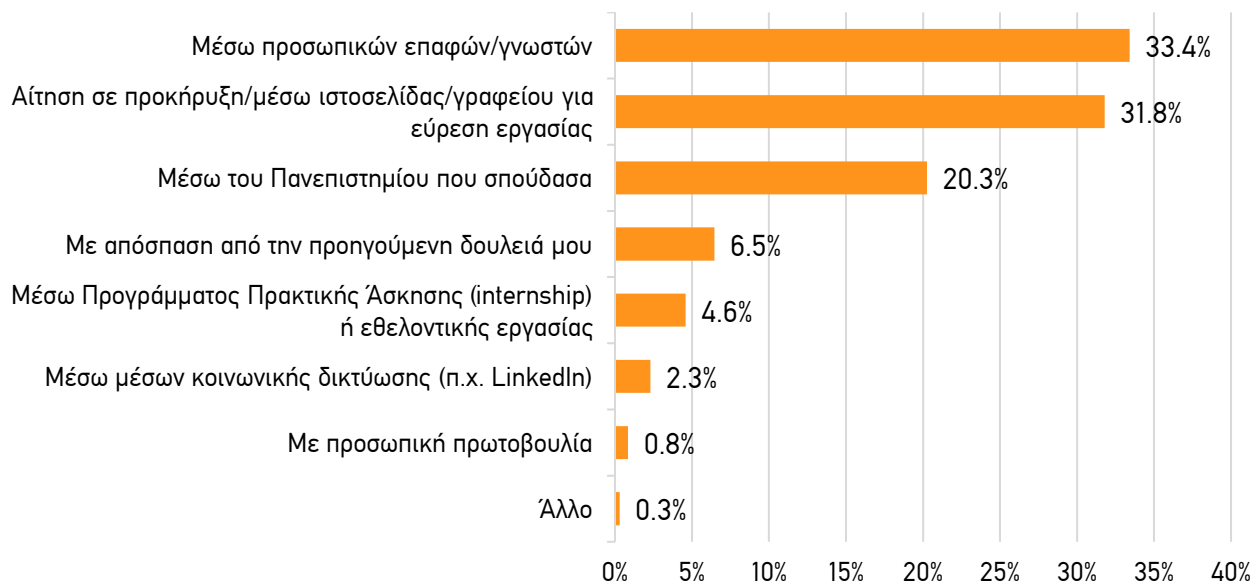
Οι παράγοντες που τους προσέλκυσαν στη χώρα που μετανάστευσαν σχετίζονταν κυρίως με θέματα τα οποία αφορούν την εργασία. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (42,8%) επέλεξαν τη χώρα προορισμού για τη «δυνατότητα επαγγελματικής εξέλιξης», το 35,2% για «καλύτερες οικονομικές απολαβές», το 33,7% για «καλύτερες εργασιακές συνθήκες» και το 28,3% για «δυνατότητα εύρεσης εργασίας στο αντικείμενό τους».

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.6: Τι σας προσέλκυσε στη χώρα που πήγατε;

Το 33,4% των διδασκόντων βρήκαν την πρώτη τους εργασία στο εξωτερικό «μέσω προσωπικών επαφών και γνωστών». Το 31,8% χρησιμοποίησαν καθιερωμένους μηχανισμούς εύρεσης εργασίας, όπως αίτηση σε προκήρυξη, ιστοσελίδα ή γραφείο εύρεσης εργασίας, και το 20,3% βρήκαν εργασία μέσω του Πανεπιστημίου τους. Ποσοστό 2,3% αξιοποίησαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (LinkedIn κλπ.) (Γράφημα 4.1.7).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.7: Πώς βρήκατε την πρώτη σας εργασία στο εξωτερικό;

Στην ερώτηση «τι σας βοήθησε στην εύρεση της πρώτης σας εργασίας», οι απαντήσεις αφορούν διάφορες παραμέτρους. Σημαντικότερη είναι η «επιστημονική ειδίκευση» (77,1%), ακολουθεί με 38,6% η «επαγγελματική εμπειρία», με 34% η «καλή γνώση της γλώσσας» και με 27,4% η «επίδοση στις σπουδές» (Γράφημα 4.1.8).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.8: Τι σας βοήθησε να βρείτε την πρώτη σας εργασία στο εξωτερικό;

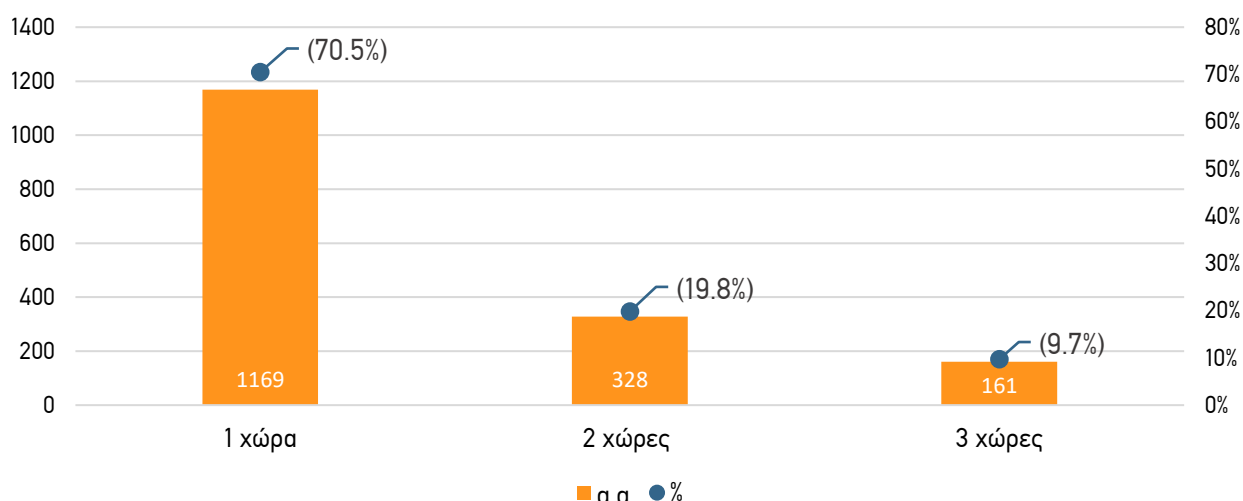

4.2 Διαμονή στο εξωτερικό

4.2.1 Χώρες και διάρκεια διαμονής

Το 29,5% (489 άτομα) των διδασκόντων κατά την παραμονή τους στο εξωτερικό έζησαν σε περισσότερες από μία χώρες (Γράφημα 4.2.1.1)

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.1: Αριθμός χωρών στις οποίες έμειναν οι διδάκτορες κατά την παραμονή τους στο εξωτερικό (αριθμός ατόμων και %).

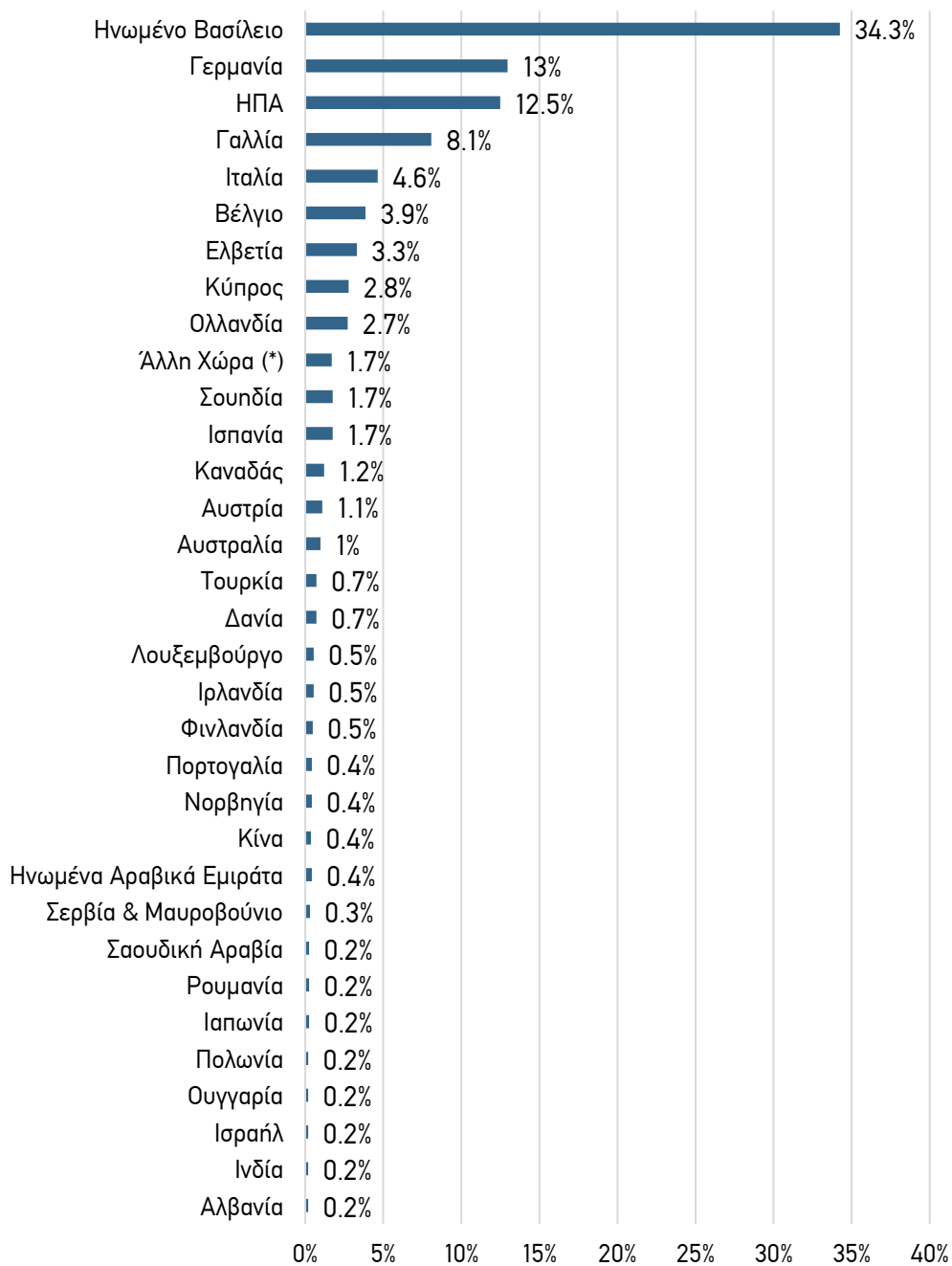
Για όσους διδάκτορες έχουν παραμείνει σε παραπάνω από μία χώρες του εξωτερικού, τα ακόλουθα γραφήματα παραθέτουν αυτές τις κατανομές. Οι δημοφιλέστερες απαντήσεις έχουν ως εξής:

Μεταξύ αυτών που έζησαν στο εξωτερικό, η 1η χώρα διαμονής τους ήταν κυρίως το Ηνωμένο Βασίλειο με 34,3%, η Γερμανία με 13% και ΗΠΑ με 12,5% (Γράφημα 4.2.1.2).

Μεταξύ αυτών που έζησαν στο εξωτερικό, η 2η χώρα διαμονής τους ήταν κυρίως το Ηνωμένο Βασίλειο με 21,7%, η Γερμανία με 12,6% και οι ΗΠΑ με 11% (Γράφημα 4.2.1.3).

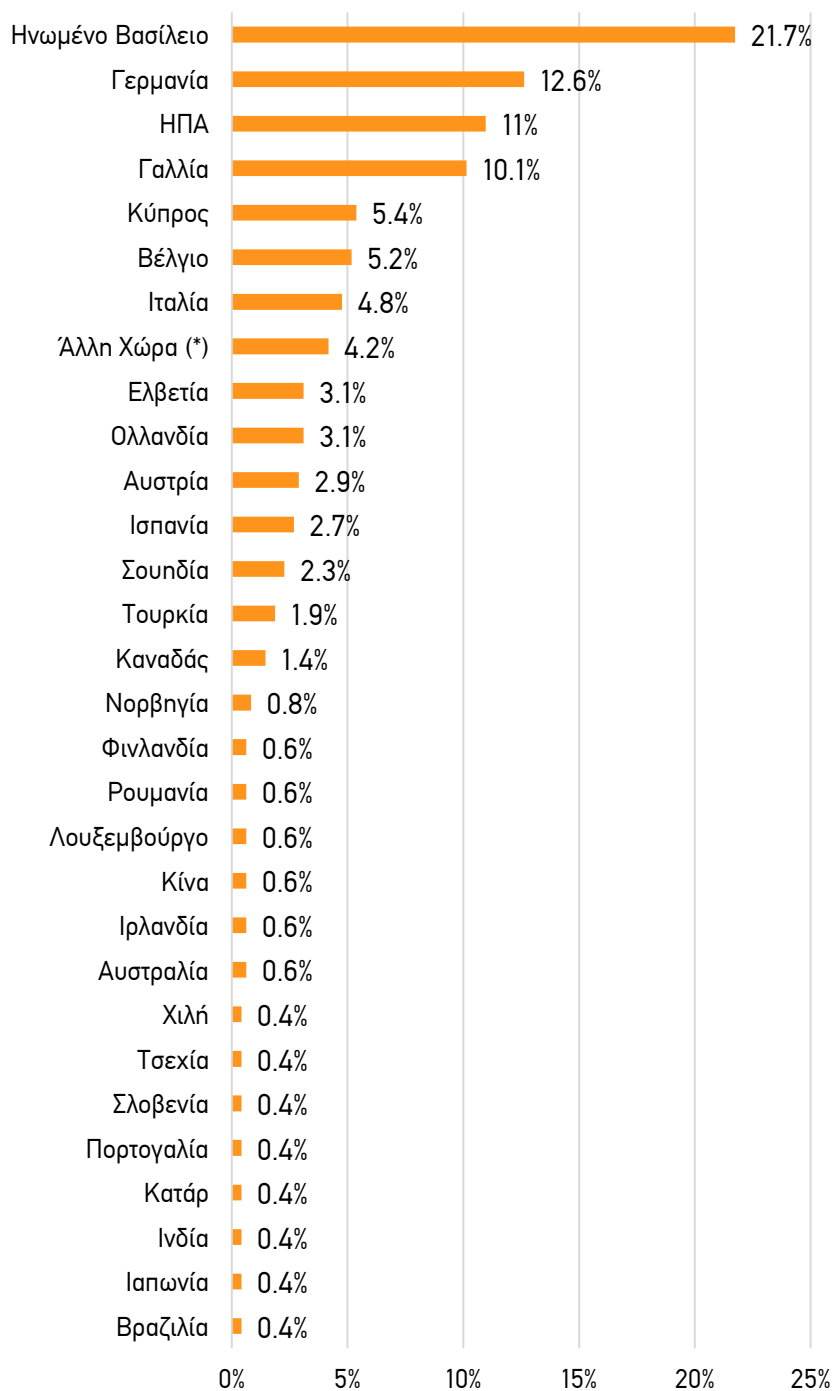
Μεταξύ αυτών που έζησαν στο εξωτερικό, η 3η χώρα διαμονής τους ήταν κυρίως το Ηνωμένο Βασίλειο με 24,6%, η Γερμανία με 14,4% και οι ΗΠΑ με 13,2% (Γράφημα 4.2.1.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.2: 1η χώρα διαμονής

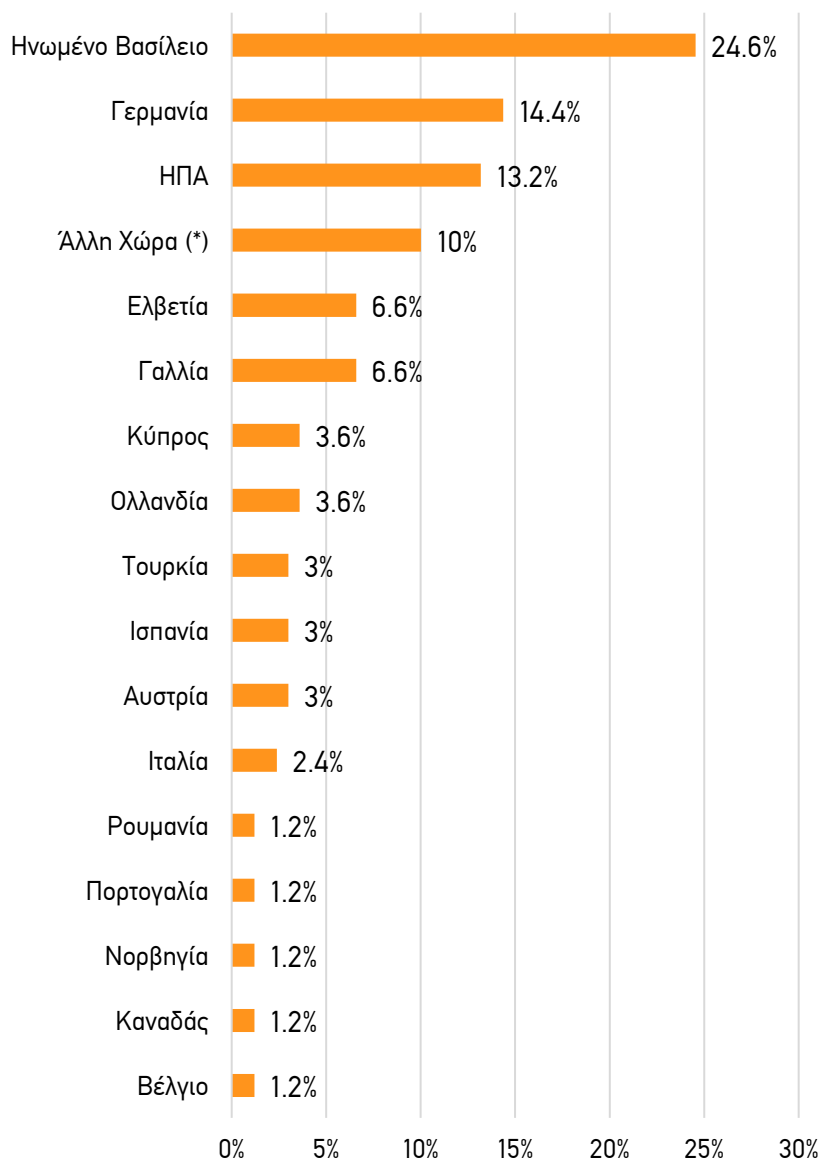
(*) Δηλαδή: Αζερμπαϊτζάν, Αιθιοπία, Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βουλγαρία, Δομινικανή Δημοκρατία, Ινδονησία, Ισλανδία, Καζακστάν, Κουβέιτ, Λαϊκή Δημοκρατία Κονγκό, Μεξικό, Βόρεια Μακεδονία, Σιγκαπούρη, Σλοβενία, Τσεχία, Αίγυπτος, Ιορδανία, Κατάρ, Λίβανος, Νότια Αφρική και Ρωσία.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.3: 2η χώρα διαμονής

(*) Δηλαδή: Αίγυπτος, Αιτή, Αλβανία, Αργεντινή, Βουλγαρία, Γεωργία, Γκάνα, Γρενάδα, Δανία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ισραήλ, Κουβέιτ, Κροατία, Νότια Αφρική, Παναμάς, Ρωσία, Σλοβακία, Ταϊβάν και Ταϊλάνδη.

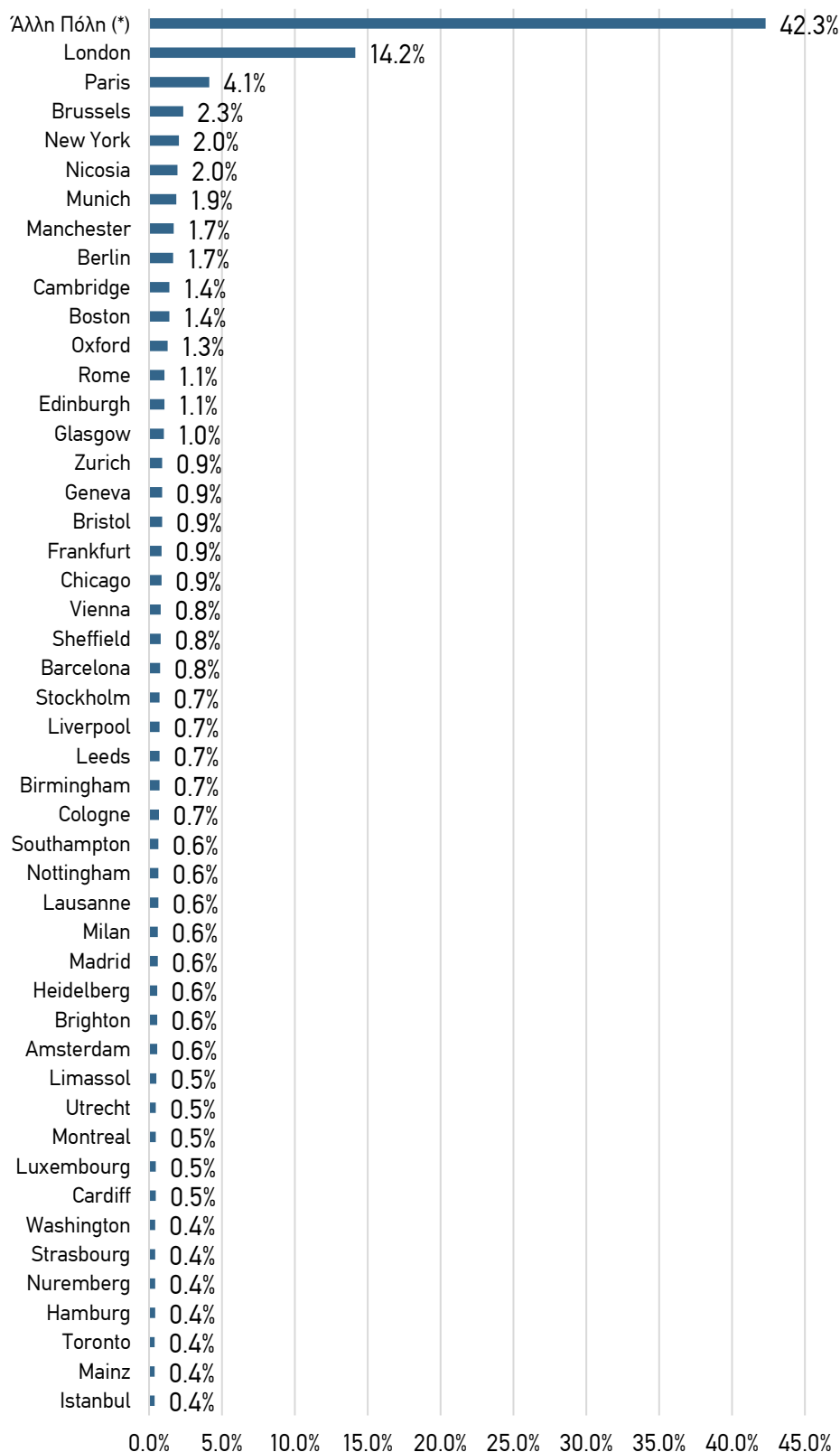
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.4: 3η χώρα διαμονής

(*) Δηλαδή: Αϊτή, Αυστραλία, Δανία, Ζιμπάμπουε, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Κίνα, Λουξεμβούργο, Ομάν, Πακιστάν, Πολωνία, Σαουδική Αραβία, Σιγκαπούρη, Σλοβενία και Χιλή.

Μεταξύ των πόλεων στις οποίες διέμειναν, το 14,2% δήλωσαν το Λονδίνο, ενώ με 4,1% ακολουθεί το Παρίσι. Η πρώτη πεντάδα συμπληρώνεται από τη Νέα Υόρκη, τις Βρυξέλλες και τη Λευκωσία, με ποσοστά 2%, 2,3% και 2% αντίστοιχα (Γράφημα 4.2.1.5).

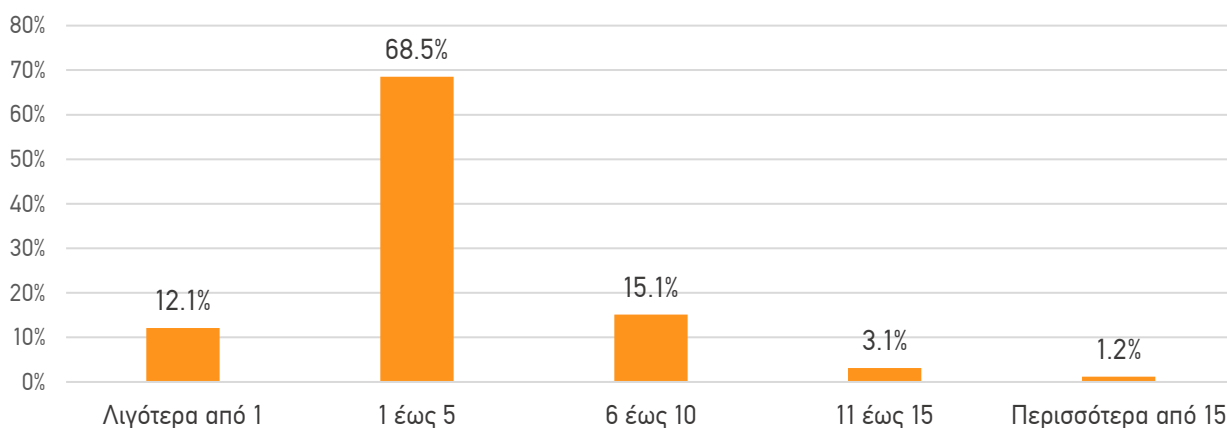
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.5: Πόλεις διαμονής στο εξωτερικό

(*) Δηλαδή άλλες 487 πόλεις, που έκαστη παρουσιάζει ποσοστό μικρότερο του 0.4%.

Το 80,6% απάντησαν ότι έζησαν στο εξωτερικό μέχρι 5 χρόνια. Από αυτούς, το μεγαλύτερο ποσοστό (68,5%) έζησαν 1 έως 5 χρόνια στο εξωτερικό, ενώ το 12,1% λιγότερα από 1 χρόνο. Το 19,4% εργάστηκαν από 6 χρόνια και πάνω (Γράφημα 4.2.1.6).

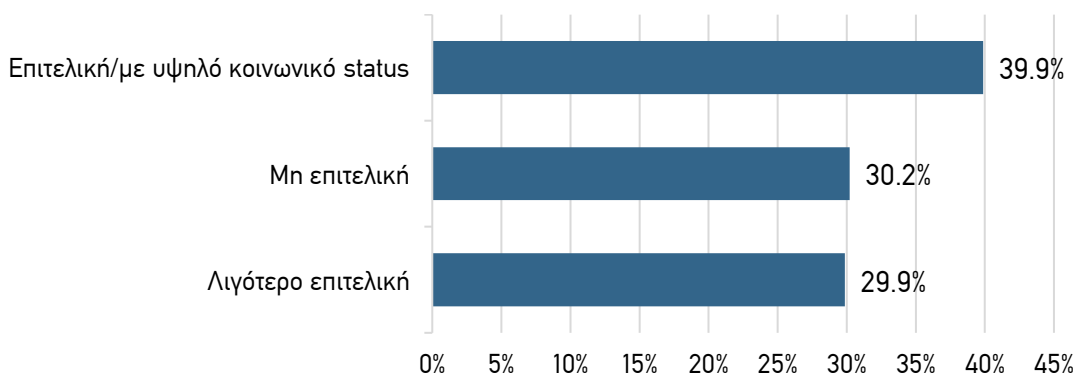
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.6: Πόσα χρόνια εργαστήκατε στο εξωτερικό;

4.2.2 Στοιχεία απασχόλησης

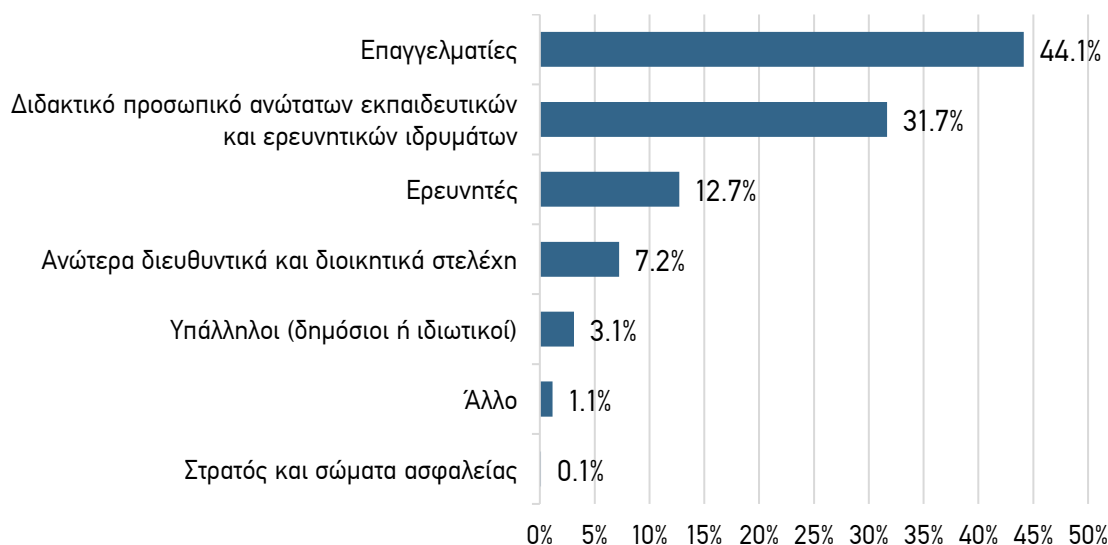
Το 39,9% των διδασκόντων χαρακτήρισαν την επαγγελματική τους θέση όταν εργάζονταν στο εξωτερικό ως «επιτελική». Αντίθετα, το 30,2% απάντησαν πως η επαγγελματική τους θέση ήταν «μη επιτελική» (Γράφημα 4.2.2.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.1 : Πώς θα χαρακτηρίζατε την τότε επαγγελματική σας θέση;

Στην ερώτηση για τα επαγγελματικά πεδία στα οποία δραστηριοποιήθηκαν, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ποσοστό 44,1% ότι εργάζονταν ως «Επαγγελματίες», το 31,7% ως «Διδακτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων», το 12,7% ως «ερευνητές» και το 7,2% ως «Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη» (Γράφημα 4.2.2.2).

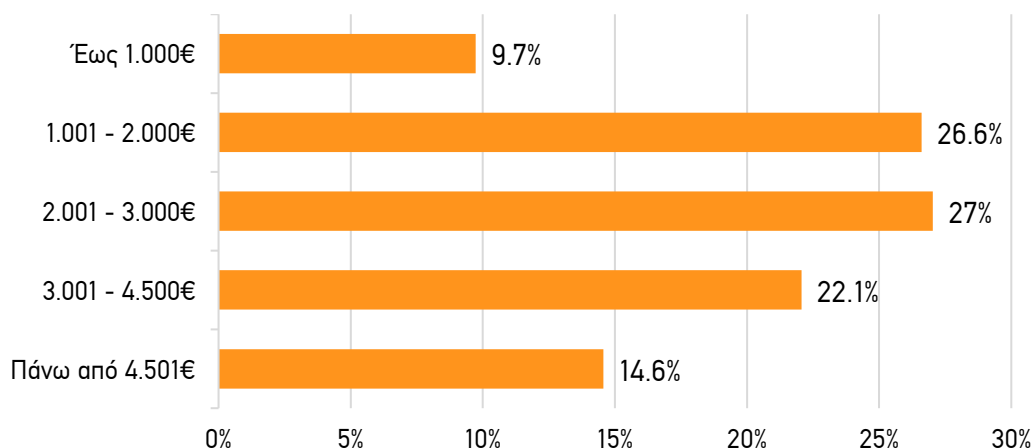
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.2: Ποιο ήταν το επαγγελματικό σας πεδίο;

Σημείωση: Βλ. Παράρτημα σχετικά με την κατηγορία «Άλλο».

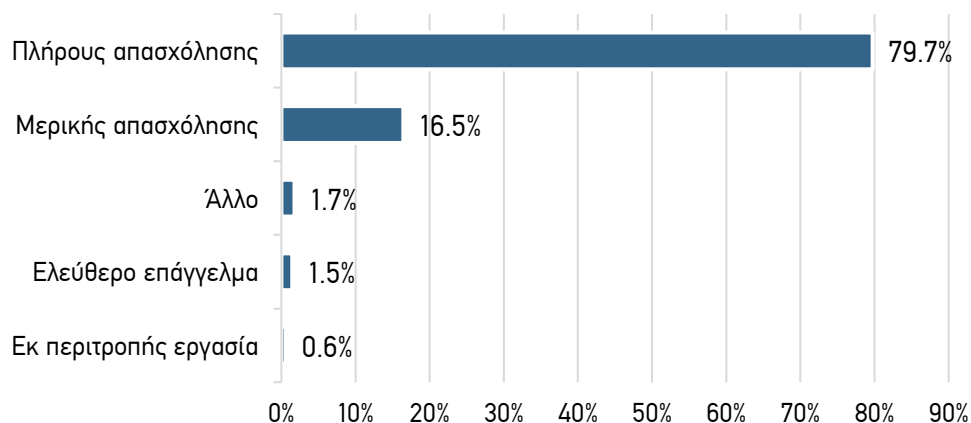
Το 63,7% των διδακτόρων δήλωσαν ότι όταν εργάζονταν στο εξωτερικό λάμβαναν μεικτό μηνιαίο μισθό πάνω από 2.000€ (Γράφημα 4.2.2.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.3: Πόσος ήταν ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας;

Το 79,7% απάντησαν ότι εργάζονταν στο εξωτερικό υπό εργασιακό καθεστώς «πλήρους απασχόλησης», ενώ το 16,5% «μερικής απασχόλησης» (Γράφημα 4.2.2.4).

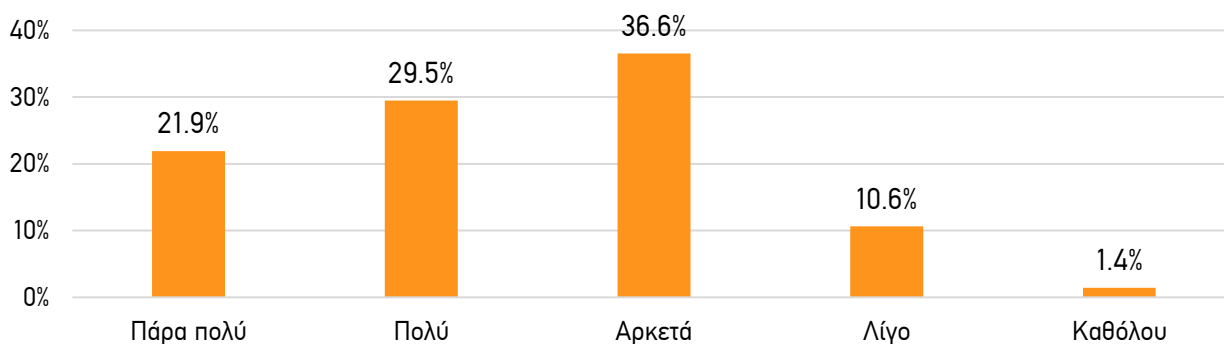
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.4: Ποιο ήταν το εργασιακό καθεστώς όσο ζούσατε στο εξωτερικό;

Σημείωση: Βλ. Παράρτημα σχετικά με την κατηγορία «Άλλο».

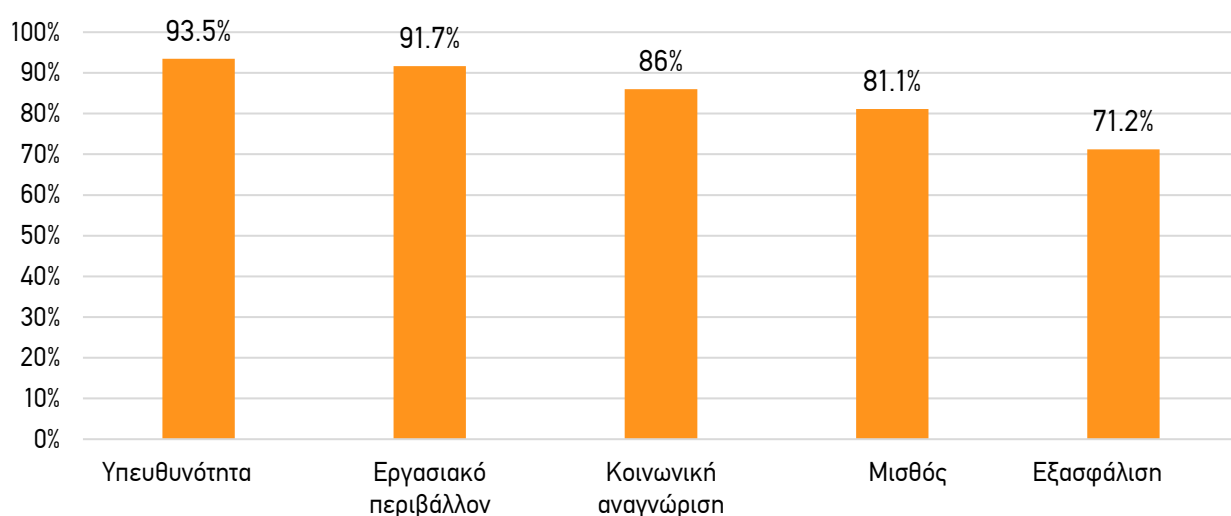
Το 51,4% των διδασκόντων απάντησαν πως ήταν πάρα πολύ/πολύ ικανοποιημένοι από την ποιότητα ζωής στο εξωτερικό (Γράφημα 4.2.2.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.5: Πόσο ευχαριστημένοι ήσασταν από την ποιότητα ζωής σας στο εξωτερικό;

Το 93,5% απάντησαν πως ήταν ευχαριστημένοι από τις συνθήκες εργασίας, και πιο συγκεκριμένα από τον βαθμό «υπευθυνότητας» της εργασίας τους, κατά 91,7% από το «Εργασιακό περιβάλλον», ενώ κατά 86% από την «κοινωνική αναγνώριση» (Γράφημα 4.2.2.6).

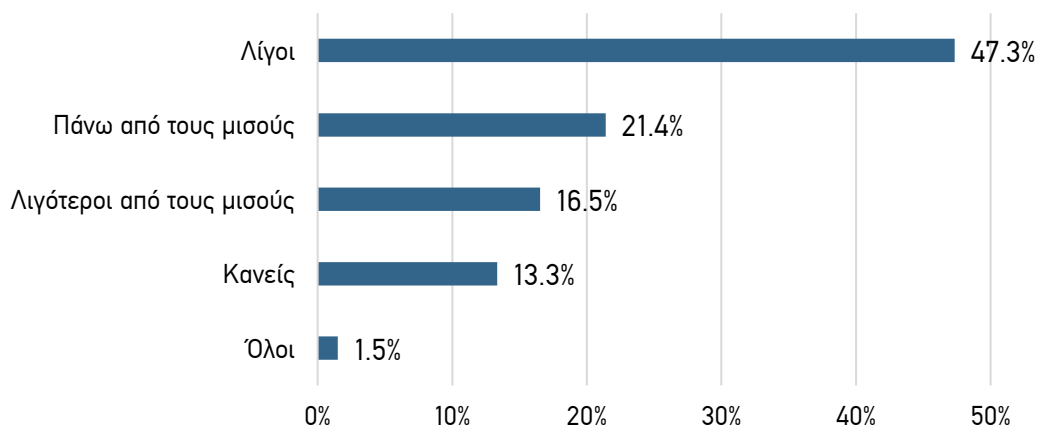
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.6: Ήσασταν ευχαριστημένοι από τις συνθήκες εργασίας στο εξωτερικό ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;

4.2.3 Οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον

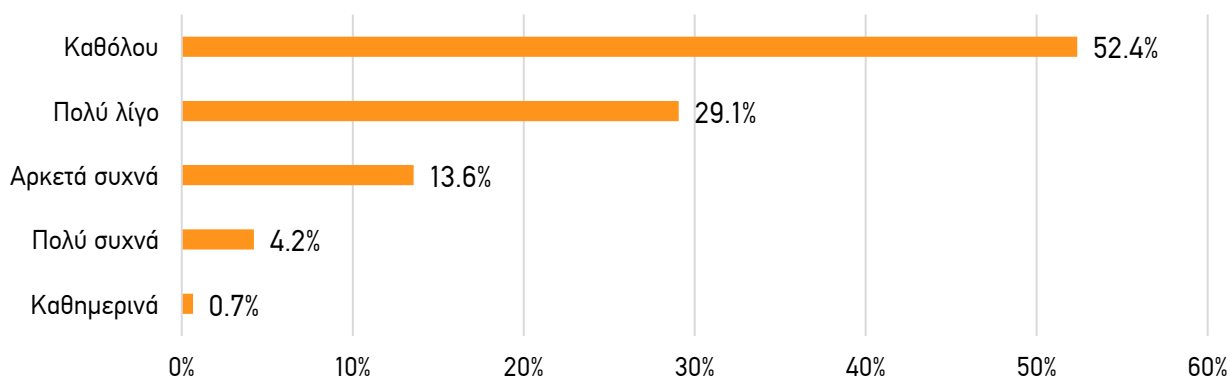
Μόνο 13,3% των διδασκόντων δήλωσαν ότι στο κοινωνικό τους περιβάλλον στο εξωτερικό δεν υπήρχε κανένας Έλληνας (Γράφημα 4.2.3.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.3.1: Πόσοι στο κοινωνικό σας περιβάλλον ήταν Έλληνες;

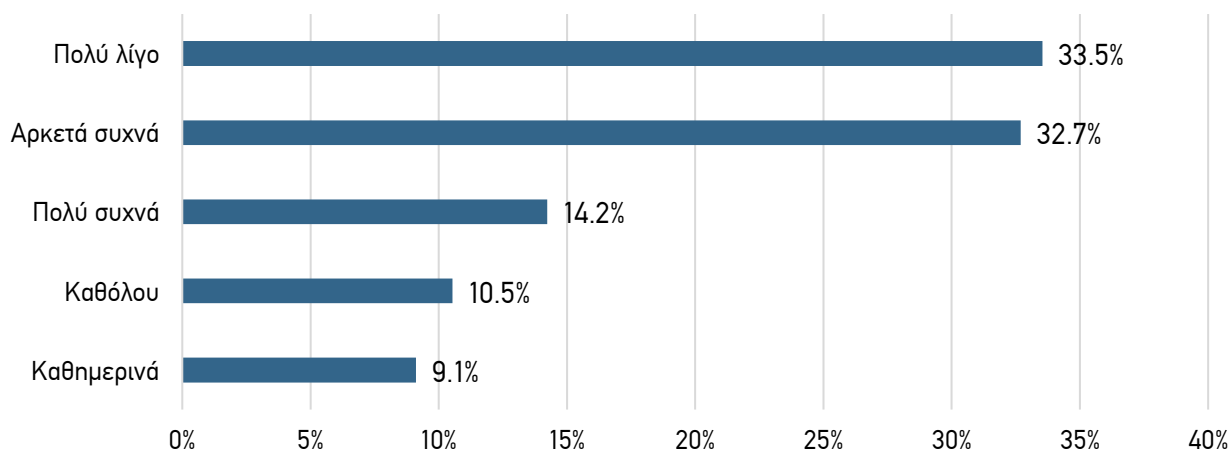
Το 52,4% των διδασκόντων απάντησαν αρνητικά ως προς το εάν συμμετείχαν σε συγκεντρώσεις ελληνικών συλλόγων όσο ζούσαν και εργάζονταν στο εξωτερικό (Γράφημα 4.2.3.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.3.2: Συμμετείχατε σε συγκεντρώσεις ελληνικών συλλόγων;

Το 33,5% συναναστέφονταν «πολύ λίγο» Έλληνες ενόσω ζούσαν στο εξωτερικό, ενώ το 32,7% «αρκετά συχνά» (Γράφημα 4.2.3.3).

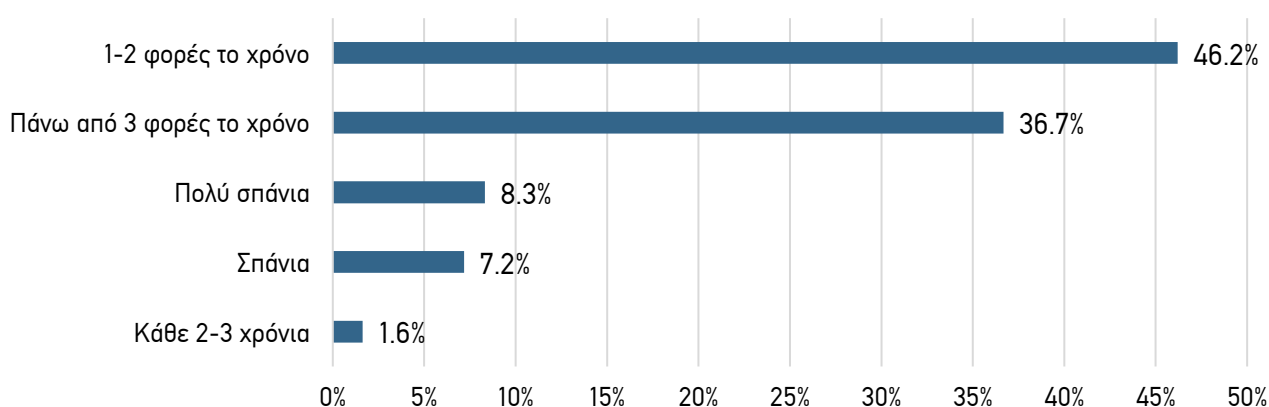
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.3.3: Πόσο συχνά συναναστρεφόσασταν Έλληνες που ζούσαν εκεί;

4.2.4 Επαγγελματικοί και κοινωνικοί δεσμοί με την Ελλάδα

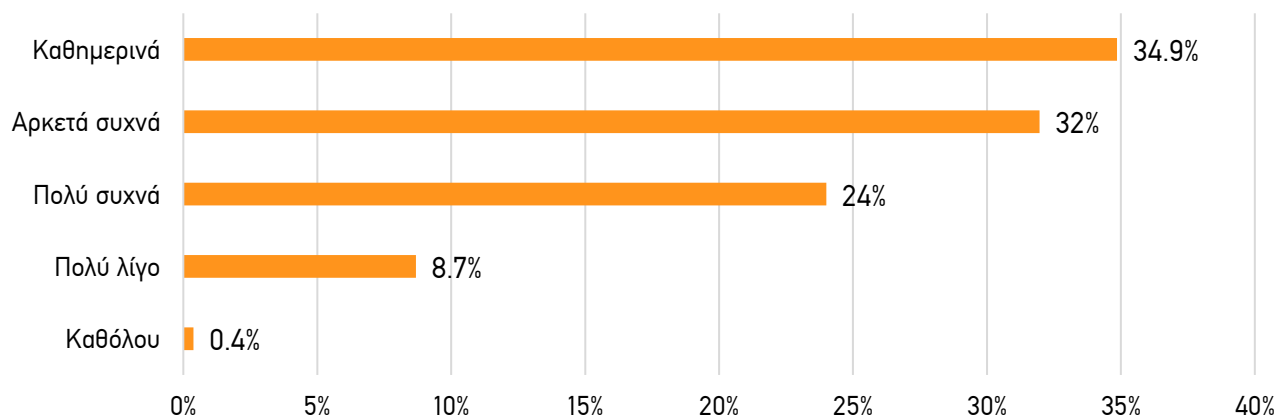
Το 82,9% όσο ζούσαν στο εξωτερικό επισκέπτονταν την Ελλάδα τουλάχιστον 1 φορά το χρόνο. Συγκεκριμένα, το 46,2% έρχονταν «1-2 φορές το χρόνο» και το 36,7% «πάνω από τρεις φορές το χρόνο» (Γράφημα 4.2.4.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.1: Πόσο συχνά ερχόσασταν Ελλάδα όταν ζούσατε εξωτερικό;

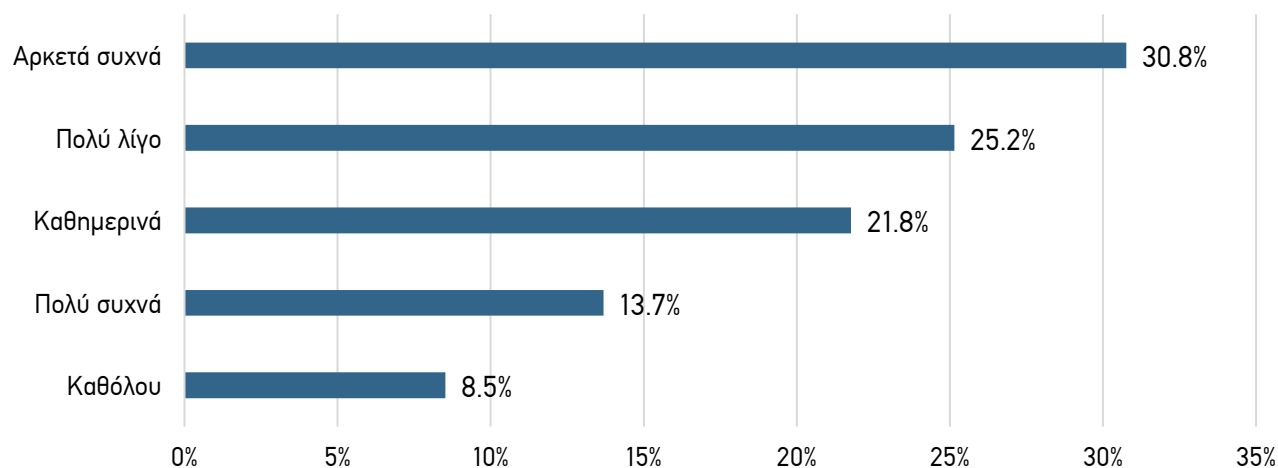
Η συντριπτική πλειονότητα των διδασκόντων (90,9%) δήλωσαν πως όσο εργάζονταν στο εξωτερικό είχαν αρκετά συχνή έως καθημερινή επαφή με φίλους και συγγενείς στην Ελλάδα (Γράφημα 4.2.4.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.2: Πόσο συχνά μιλούσατε με φίλους συγγενείς στην Ελλάδα;

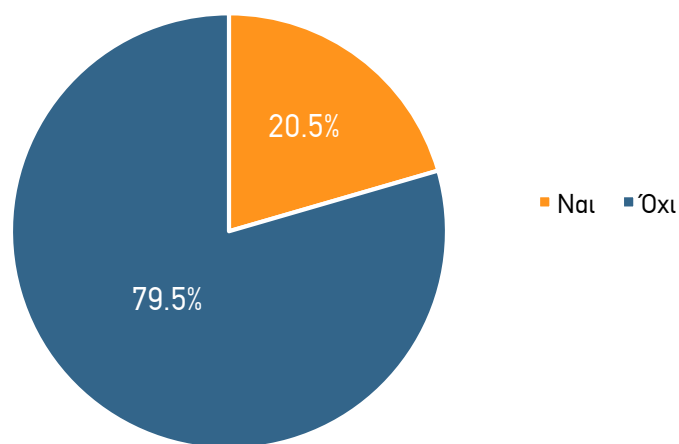
Μόλις το 8.5% των διδασκόντων δεν παρακολουθούσαν τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης όσο ζούσαν στο εξωτερικό (Γράφημα 4.2.4.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.3: Πόσο συχνά παρακολουθούσατε ελληνικά μέσα ενημέρωσης;

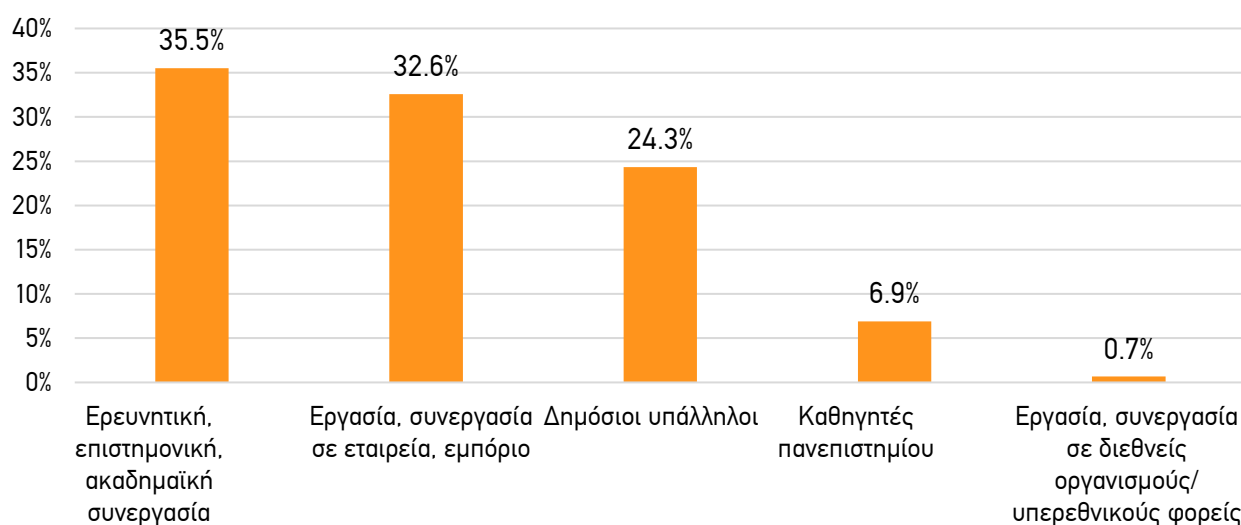
Το 79,5% των συμμετεχόντων απάντησαν αρνητικά στο ερώτημα εάν είχαν επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα όσο ζούσαν στο εξωτερικό (Γράφημα 4.2.4.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.4: Είχατε κάποια επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα όσο ήσασταν στο εξωτερικό;

Το 68,8% των συμμετεχόντων απάντησαν ότι η επαγγελματική σχέση που είχαν με την Ελλάδα όσο ζούσαν στο εξωτερικό ήταν σε επίπεδο συνεργασίας. Συγκεκριμένα, για το 35,5% η σχέση αυτή αφορούσε ερευνητική, επιστημονική ή ακαδημαϊκή συνεργασία, για το 32,6% αφορούσε εργασία και εταιρική ή εμπορική συνεργασία, και για το 0,7% εργασία ή συνεργασία σε διεθνείς οργανισμούς ή υπερεθνικούς φορείς. Το 24,3% απάντησαν ότι ήταν δημόσιοι υπάλληλοι σε απόσπαση (Γράφημα 4.2.4.5).

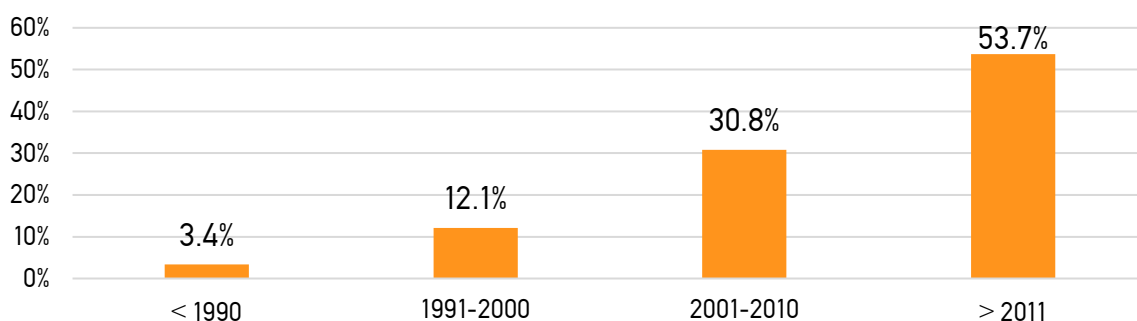
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.5: Ποια ήταν αυτή η επαγγελματική σχέση που είχατε με την Ελλάδα, όσο ήσασταν στο εξωτερικό;

4.3 Επιστροφή στην Ελλάδα

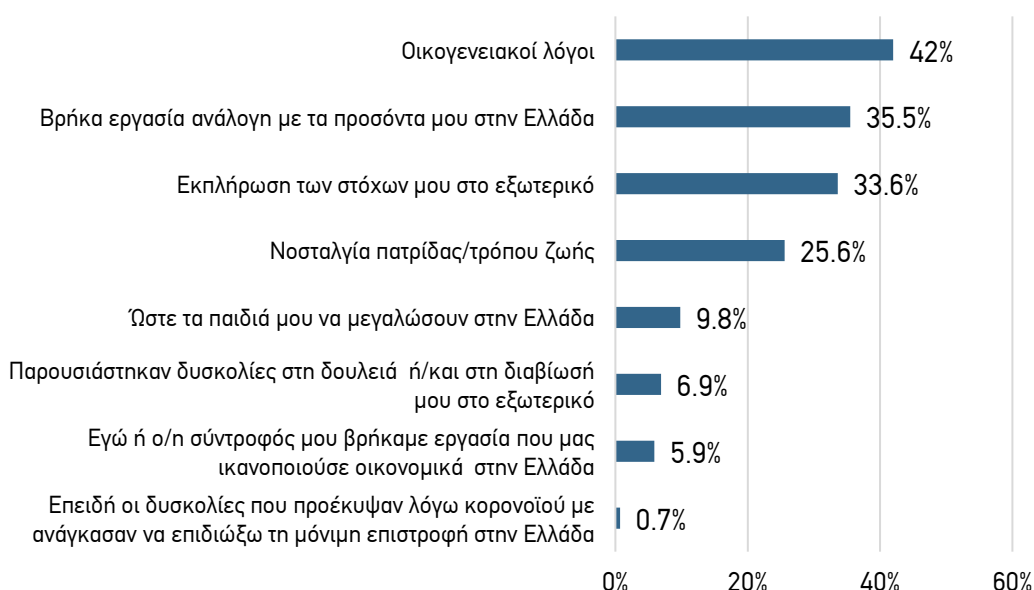
Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων επέστρεψαν (53,7%) το έκαναν μετά το 2011, ενώ το 30,8% μεταξύ 2001-2010 (Γράφημα 4.3.1)

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.1 : Πότε επιστρέψατε στην Ελλάδα;

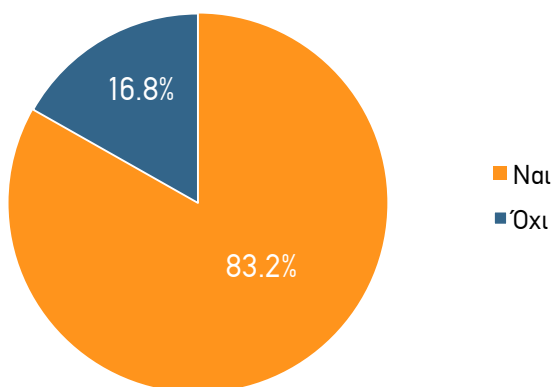
Επέστρεψαν κυρίως για λόγους οικογενειακούς, καθώς και λόγω νοσταλγίας για την πατρίδα. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (42%) επέστρεψαν για «οικογενειακούς λόγους», το 25,6% λόγω «νοσταλγίας της πατρίδας/ του τρόπου ζωής», και το 9,8% διότι ήθελαν «τα παιδιά να μεγαλώσουν στην Ελλάδα». Επίσης, καταγράφονται και επαγγελματικοί λόγοι: το 35,5% «βρήκαν εργασία στην Ελλάδα ανάλογη των προσόντων [τους]», το 6,9% αντιμετώπισαν «δυσκολίες στη δουλειά/διαβίωση στο εξωτερικό», ενώ το 5,9% βρήκαν ικανοποιητική εργασία στην Ελλάδα (Γράφημα 4.3.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2 : Γιατί γυρίσατε στην Ελλάδα;

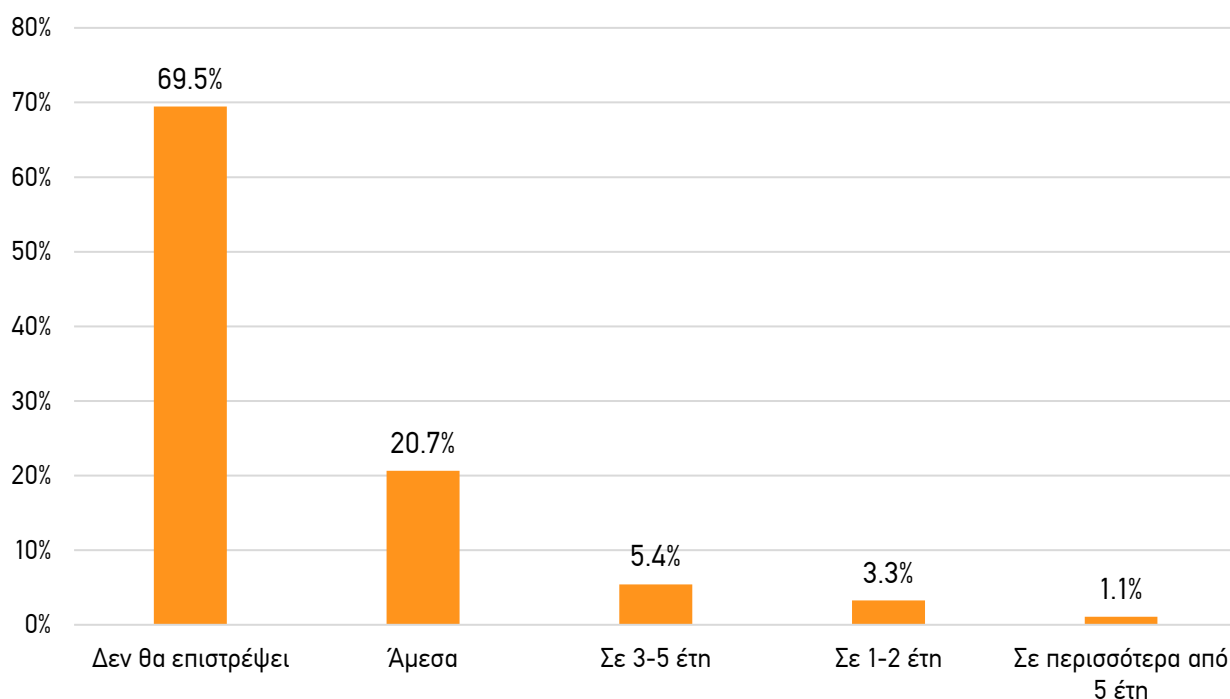
Το 83,2% των διδασκόντων απάντησαν πως επέστρεψε και ο/η σύντροφός τους μαζί στην Ελλάδα
(Γράφημα 4.3.3)

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.3: Επέστρεψε ο/η σύντροφός σας μαζί;

Το μεγαλύτερο ποσοστό από όσους απάντησαν αρνητικά στην παραπάνω ερώτηση (69,5%) δήλωσαν πως δεν θα επιστρέψει ο/η σύντροφός τους (Γράφημα 4.3.4).

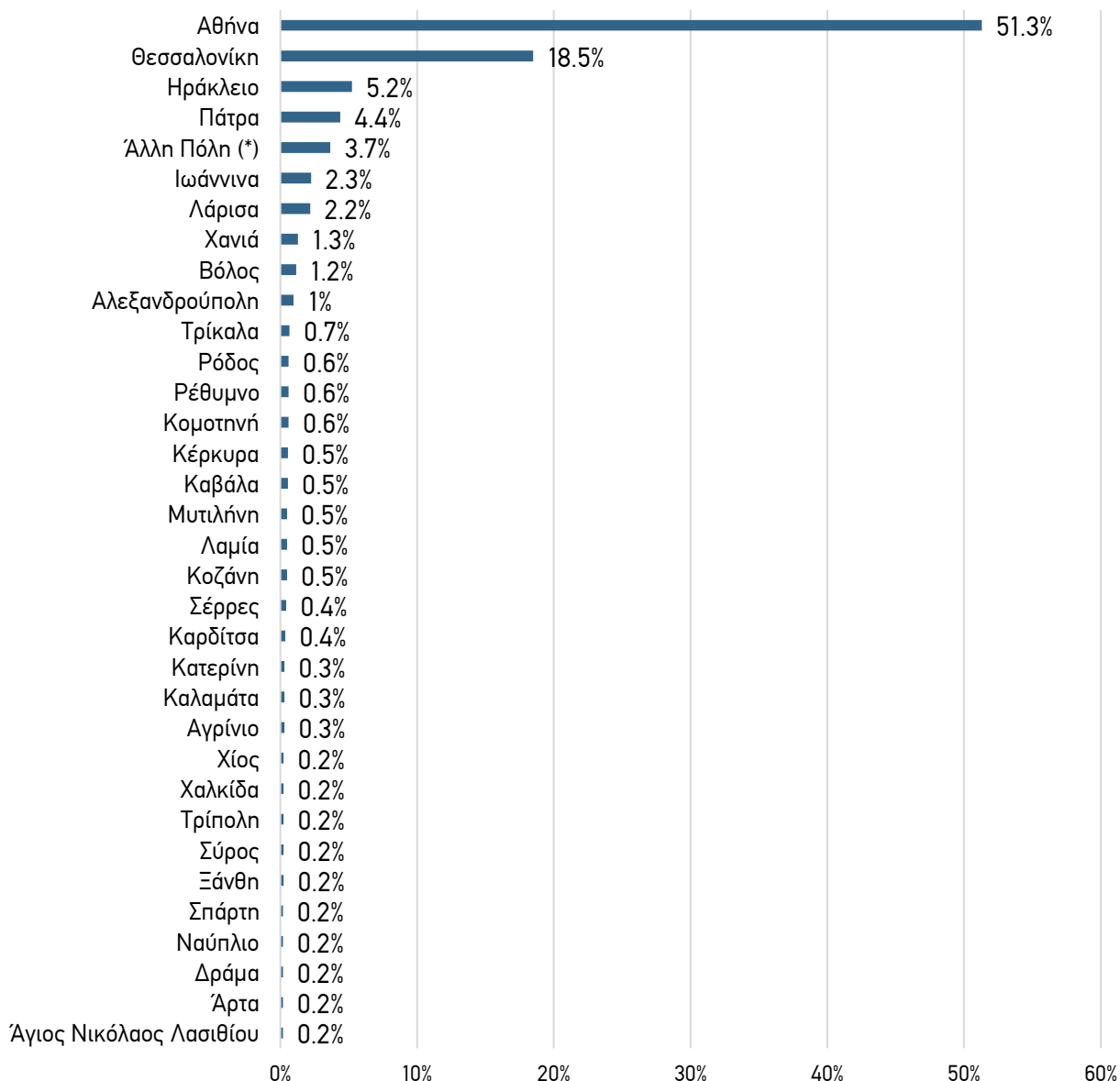
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4: Πότε εκτιμάτε πως θα επιστρέψει η/ο σύντροφός σας;

4.3.1 Τόπος διαμονής στην Ελλάδα

Στην ερώτηση «σε ποιον οικισμό/πόλη ζείτε σήμερα», οι διδάκτορες απάντησαν σε ποσοστό 51,3% στην Αθήνα και 18,5% στη Θεσσαλονίκη (Γράφημα 4.3.1.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.1.1: Σε ποιον οικισμό-πόλη ζείτε σήμερα;

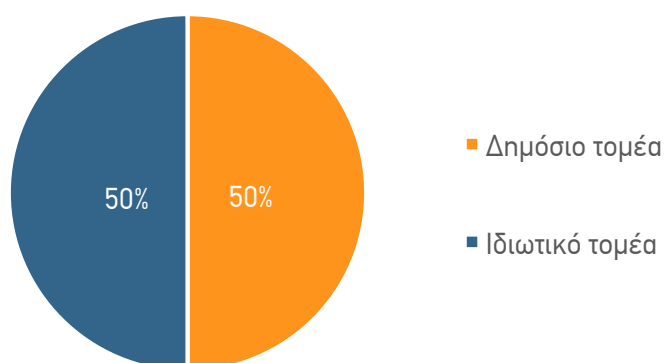

(*) Δηλαδή: Άγιοι Θεόδωροι Κορινθίας, Άγιος Ευστράτιος, Άγιος Κωνσταντίνος, Αιγίnio Πιερίας, Αίγιο, Αμύνταιο, Άνδρος, Αξιούπολη, Αράχωβα, Άργος, Αργοστόλι, Αρκαλοχώρι, Βαθύ, Βασιλικό Χαλκίδας, Γιαννιτσά, Γραμματικό Καρδίτσας, Δομοκός, Ελληνικά, Ερύμανθος, Ζάκυνθος, Ηγουμενίτσα, Θέρμη, Θέρμο, Ιεράπετρα, Κερασιά, Κεφαλλονιά, Μεσολόγγι, Μύκονος, Μύρινα, Νάουσα, Ναύπακτος, Νέα Ιωνία Βόλου, Νέο Ρύσιο, Ορεστιάδα, Πύργος, Σάμος, Σκαλάνι, Σκιάθος, Τριανδρία, Φλώρινα, Ωραιόκαστρο, Τρίπολη, Άγιος Δημήτριος, Βέροια, Καρλόβασι, Καστοριά, Κιάτο, Κιλκίς, Πρέβεζα, Πτολεμαΐδα, Σπεία, Χαλκιδική και Ιωάννινα.

4.3.2 Στοιχεία απασχόλησης

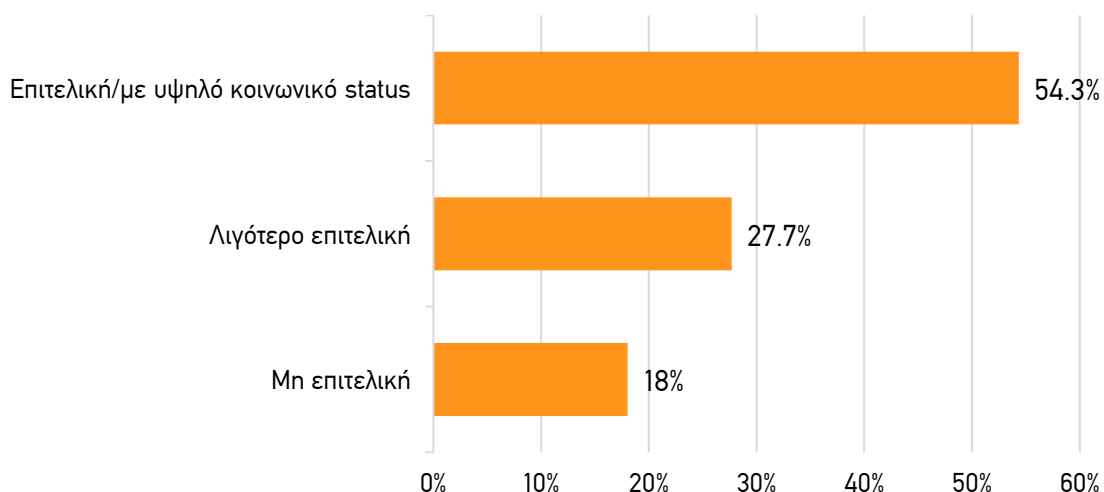
Από αυτούς που εργάζονται σήμερα στην Ελλάδα, το 50% εργάζονται στον δημόσιο τομέα και το άλλο 50% στον ιδιωτικό (Γράφημα 4.3.2.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.1: Σε ποιον τομέα εργάζεστε σήμερα στην Ελλάδα;

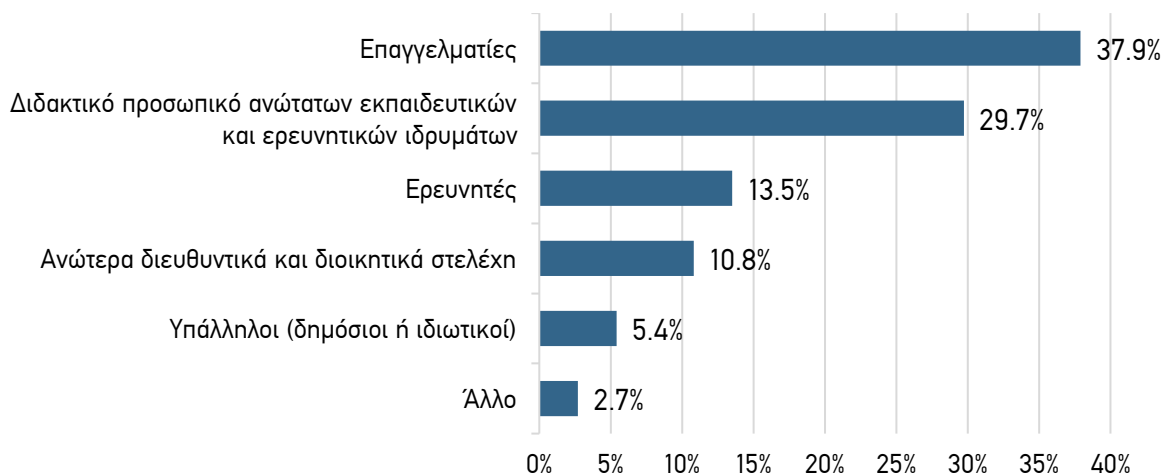
Το 82% όσων εργάζονται σήμερα χαρακτηρίζουν την επαγγελματική τους θέση ως «επιτελική/με υψηλό κοινωνικό status» ή «λιγότερο επιτελική» (Γράφημα 4.3.2.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.2: Πως θα χαρακτηρίζατε την παρούσα επαγγελματική σας θέση;

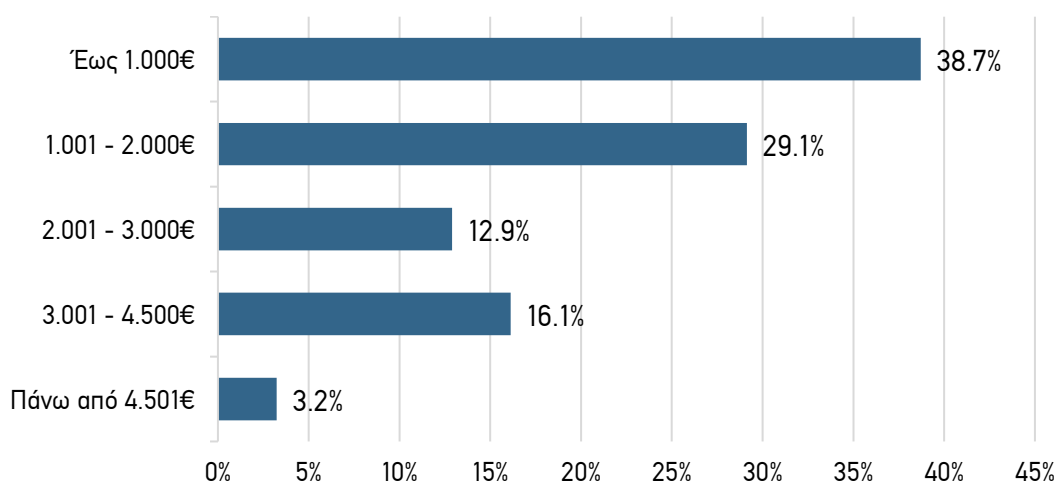
Στην ερώτηση για τα επαγγελματικά πεδία στα οποία δραστηριοποιούνται, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ποσοστό 37,9% ότι εργάζονται ως «επαγγελματίες», το 29,7% ως «διδασκτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων», το 13,5% ως «ερευνητές» και το 10,8% ως «ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη» (Γράφημα 4.3.2.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.3: Επαγγελματικό πεδίο

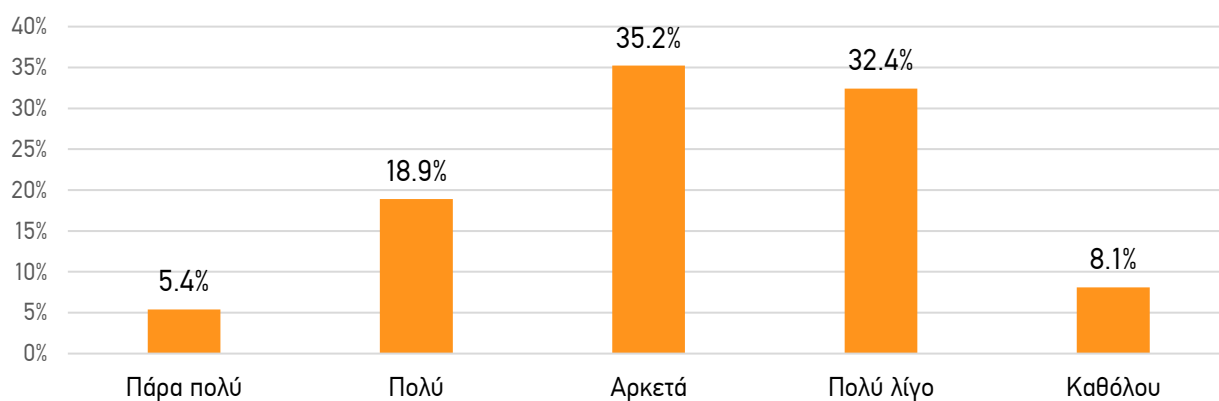
Το 38,7% των διδασκτόρων που εργάζονται σήμερα απάντησαν ότι λαμβάνουν μεικτό μηνιαίο μισθό έως 1.000€, το 29,1% έως 2.000€, ενώ το 32,2% μεγαλύτερο από 2.000€ (Γράφημα 4.3.2.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.4 : Πόσος είναι ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας;

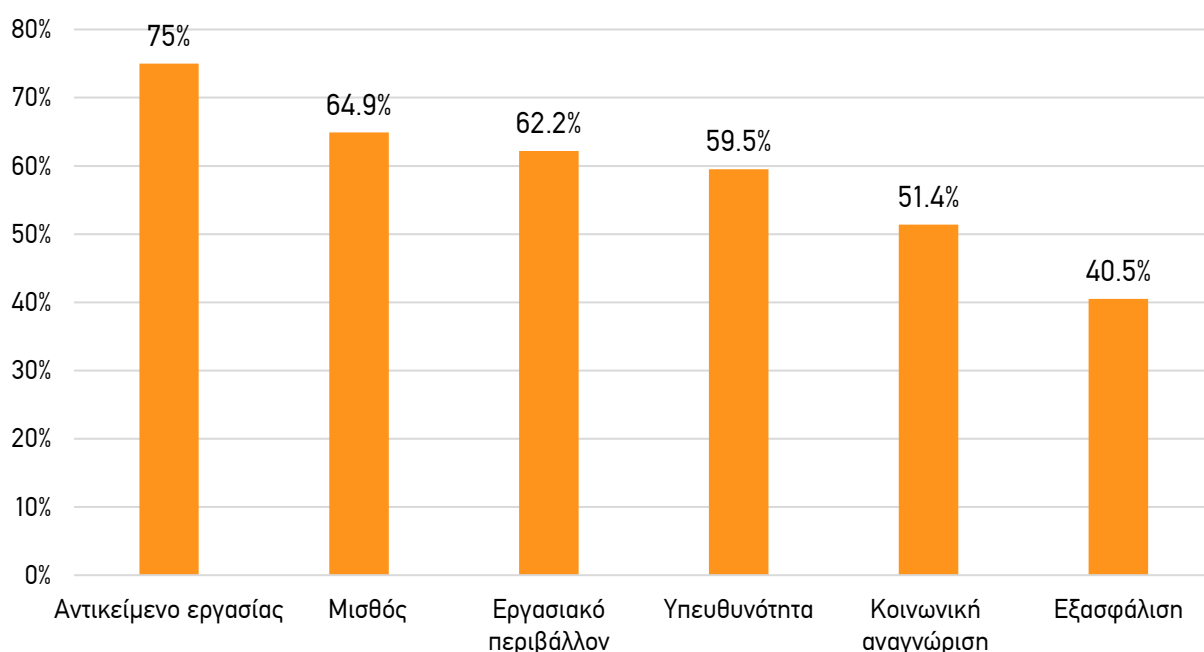
Μόλις το 23,4% δηλώνουν «πολύ/πάρα πολύ» ικανοποιημένοι από την ποιότητα ζωής τους στην Ελλάδα, ενώ ένα 40,5% «πολύ λίγο/καθόλου» (Γράφημα 4.3.2.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.5: Πόσο ευχαριστημένοι είστε από την ποιότητα ζωής σας στην Ελλάδα;

Σε ποσοστά που ξεπερνούν το 50% απάντησαν πως είναι ικανοποιημένοι από τις συνθήκες εργασίας (αντικείμενο εργασίας, μισθός, εργασιακό περιβάλλον, υπευθυνότητα και κοινωνική αναγνώριση), όχι όμως και ως προς το θέμα της εξασφάλισης (40,5%) (Γράφημα 4.3.2.6).

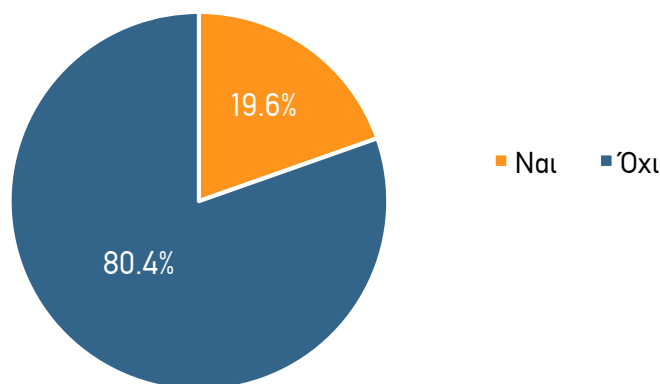
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.6: Είστε ευχαριστημένοι από τις σημερινές συνθήκες εργασίας σας στην Ελλάδα ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;

4.3.3 Επαγγελματικοί δεσμοί με το εξωτερικό

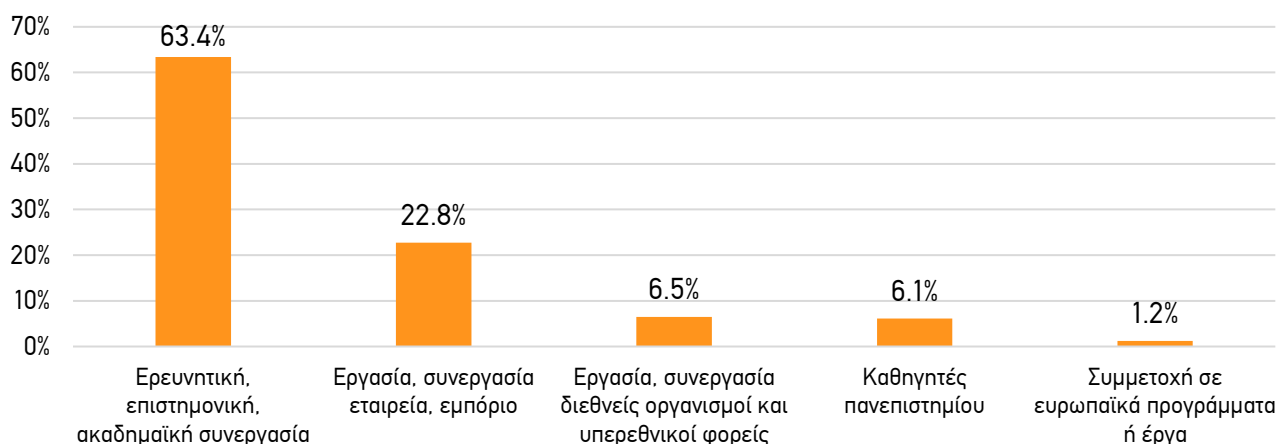
Το 80,4% απάντησαν ότι δεν διατηρούν κάποια επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό (Γράφημα 4.3.3.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.3.1: Επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό

Από όσους διατηρούν επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό, το μεγαλύτερο ποσοστό (92,7%) απάντησαν πως αυτή αφορά συνεργασία. Συγκεκριμένα, το 63,4% ανέφεραν ερευνητική, επιστημονική ή ακαδημαϊκή συνεργασία, το 22,8% εργασία και συνεργασία σε εταιρεία ή εμπορική συνεργασία, ενώ το 6,5% εργασία ή συνεργασία σε διεθνείς οργανισμούς ή υπερεθνικούς φορείς (Γράφημα 4.3.3.2).

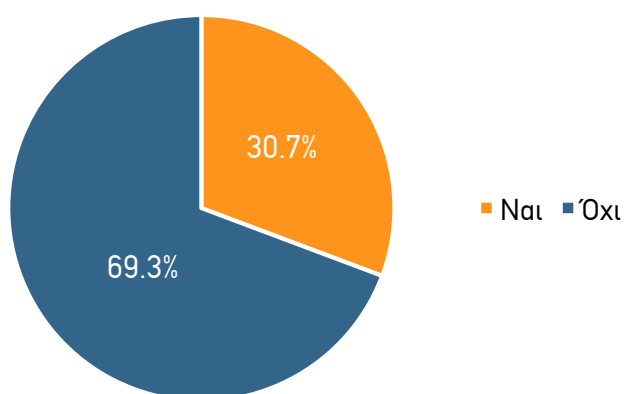
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.3.2: Ποια είναι αυτή η επαγγελματική σας σχέση με το εξωτερικό;

4.3.4 Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό

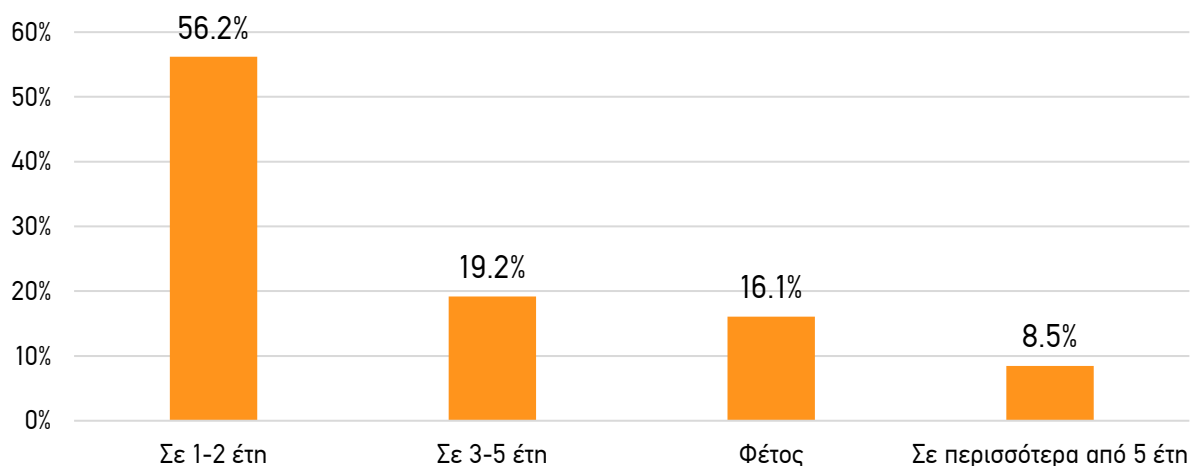
Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (69,3%) δεν σκέφτονται να φύγουν ξανά στο εξωτερικό για εργασία (Γράφημα 4.3.4.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4.1: Σκέφτεστε να φύγετε ξανά στο εξωτερικό για να εργαστείτε;

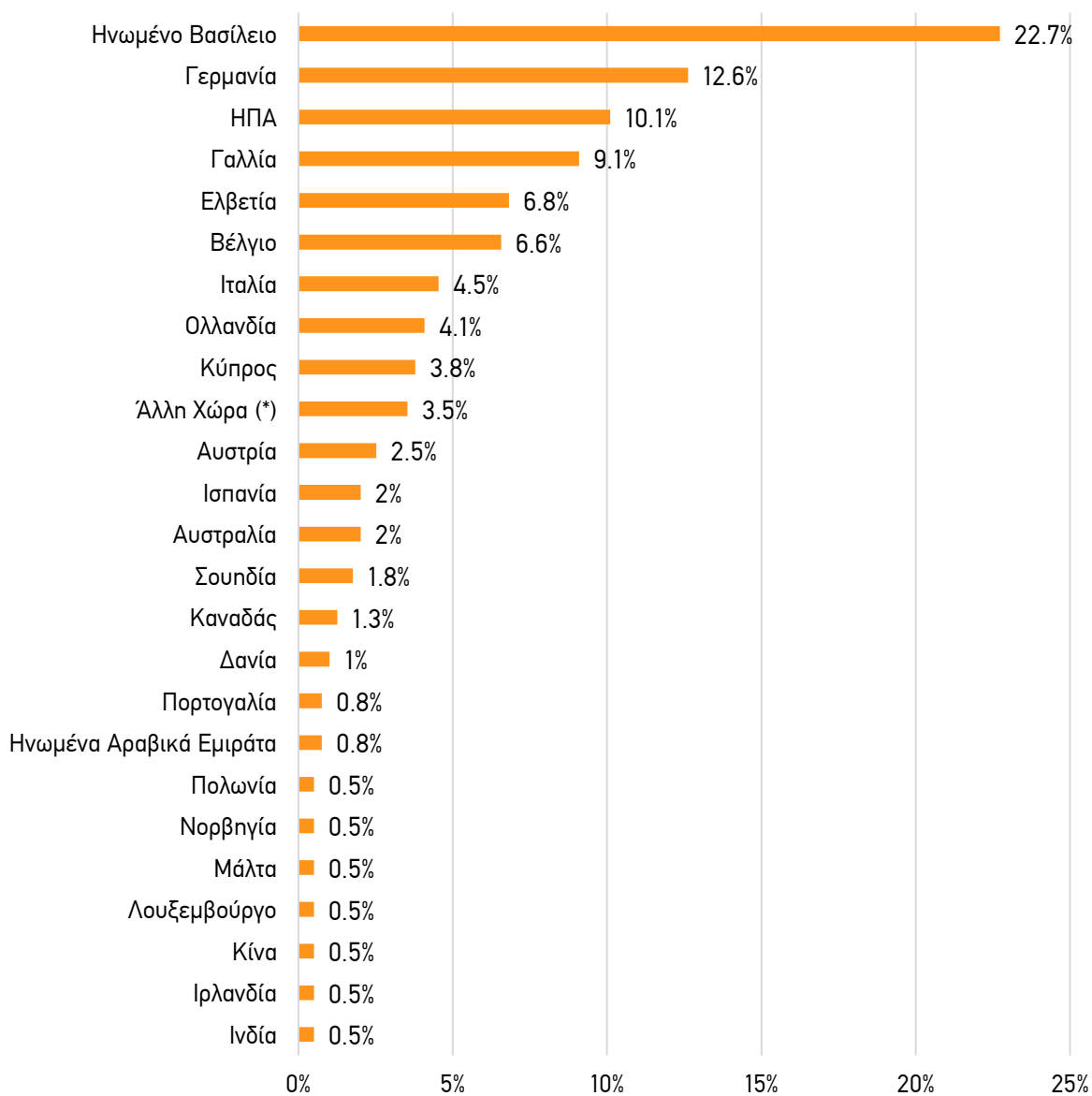
Το 56,2% αυτών που σκέφτονται να ξαναφύγουν στο εξωτερικό, δήλωσαν ότι θα φύγουν μέσα στα επόμενα 1-2 χρόνια (Γράφημα 4.3.4.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4.2: Αν σκέφτεστε να φύγετε ξανά, πότε θα είναι αυτό;

Ως προς τη χώρα στην οποία σκοπεύουν να μεταναστεύσουν, το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησαν Ηνωμένο Βασίλειο (22.7%), ενώ το 12.6% Γερμανία και το 10.1% ΗΠΑ (Γράφημα 4.3.4.3).

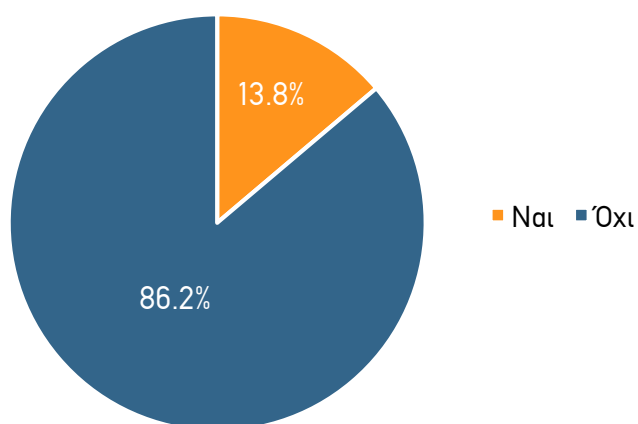
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4.3: Αν σκοπεύετε να ξαναφύγετε, σε ποια χώρα θα πηγαίνατε;

(*) Δηλαδή: Αϊτή, Ακτή Ελεφαντοστού, Αλβανία, Αργεντινή, Βανουάτου, Γαλλική Πολυνησία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Μαλαισία, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Βόρεια Μακεδονία, Σιγκαπούρη, Φινλανδία και Χιλή.

Το 86,2% των διδασκόντων που σκέφτονται να φύγουν ξανά στο εξωτερικό για να εργαστούν, απάντησαν πως δεν έχουν βρει εργασία στο εξωτερικό (Γράφημα 4.3.4.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4.4: Έχετε βρει δουλειά στο εξωτερικό;

5 Ζουν στο εξωτερικό

Το 73,8% από τους διδάκτορες που ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό είχαν εργαστεί στην Ελλάδα πριν φύγουν για το εξωτερικό. Το 52,6% από αυτούς, ακριβώς πριν φύγουν για το εξωτερικό, εργάζονταν και μάλιστα με ασφαλή εργασιακή σχέση ή/και με καλή αμοιβή ή/και σε σχετικό με τις σπουδές τους αντικείμενο.

Οι περισσότεροι έφυγαν από την Ελλάδα μετά το 2011 (72,8%). Έφυγαν για λόγους που συνδέονται άμεσα με την εργασία (επαγγελματική ανέλιξη, καλύτερες εργασιακές συνθήκες, καλύτερες οικονομικές απολαβές και εργασία στο αντικείμενό τους), ενώ για τους ίδιους λόγους επέλεξαν και τη συγκεκριμένη χώρα στην οποία εγκαταστάθηκαν.

Ζουν/έζησαν σε πάνω από 50 χώρες, κυρίως όμως στο Ηνωμένο Βασίλειο, στις ΗΠΑ, τη Γερμανία και τη Γαλλία. Το 30,8% έζησαν σε περισσότερες από μια χώρες. Ζουν/έζησαν σε περισσότερες από 500 πόλεις, κυρίως όμως στο Λονδίνο, στο Παρίσι, στη Βοστώνη, τη Λευκωσία και τη Νέα Υόρκη.

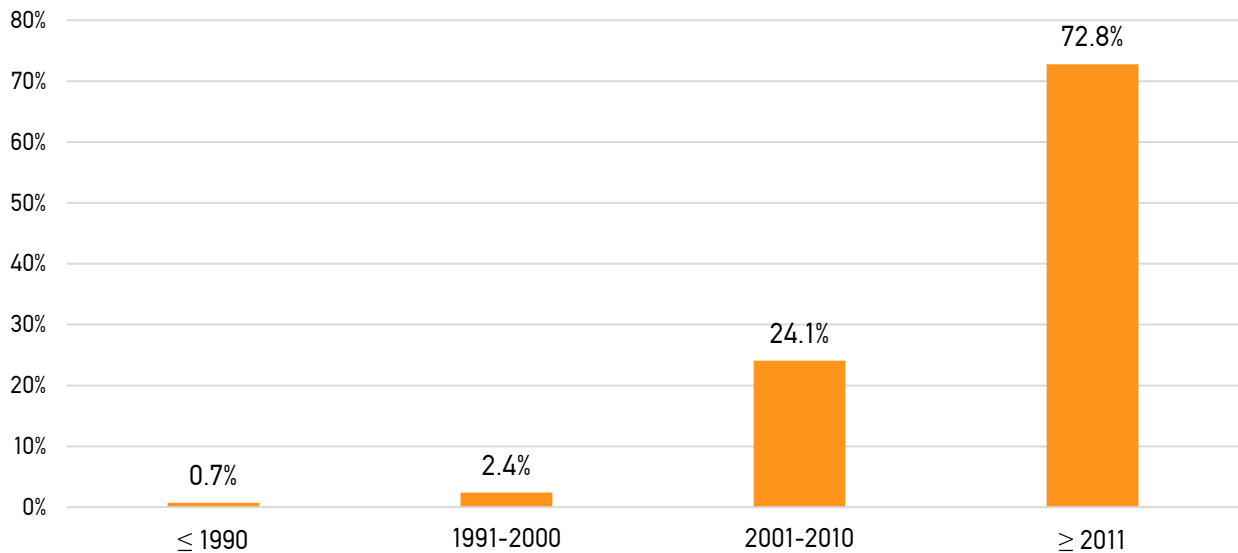
Βρήκαν την πρώτη τους εργασία στο εξωτερικό μέσω καθιερωμένων μηχανισμών εύρεσης εργασίας. Το 93,6% εργάζονται υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Το 55,3% εργάζονται ως διδακτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών και ως ερευνητές. Οι περισσότεροι (65,7%) χαρακτηρίζουν την επαγγελματική τους θέση ως «επιτελική ή/και με υψηλό κοινωνικό status». Το 95,2% δήλωσαν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης από τη ζωή τους στο εξωτερικό.

Επίσης, διατηρούν ισχυρούς δεσμούς με την Ελλάδα: σχεδόν όλοι έρχονται στην Ελλάδα τουλάχιστον μια φορά το χρόνο (95%). Το 74,1% έχουν πολύ συστηματική επαφή με φίλους/συγγενείς στην Ελλάδα. Το 63% παρακολουθούν συστηματικά τα ελληνικά ΜΜΕ. Το 46,3% δήλωσαν ότι θα επιστρέψουν στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια. Οι προϋποθέσεις και οι λόγοι επιστροφής στην Ελλάδα συναρτώνται κυρίως με τη δυνατότητα εύρεσης εργασίας: το 60,7% δήλωσαν ότι ικανή συνθήκη είναι «να προκληρυχθούν θέσεις στα ΑΕΙ/Ερευνητικά Κέντρα», το 58,4% να βελτιωθούν οι γενικότερες συνθήκες της χώρας (κοινωνικές υποδομές, βελτίωση της οικονομίας κλπ.), το 37,2% να βελτιωθεί η διασύνδεση αυτών που εργάζονται στο εξωτερικό με την Ελλάδα. Όσον αφορά τον τόπο επιστροφής, οι περισσότεροι προτίθενται να εγκατασταθούν στην Περιφέρεια Αττικής (56,2%) και στον νομό Θεσσαλονίκης (19,8%).

5.1 Πριν τη μετακίνηση στο εξωτερικό

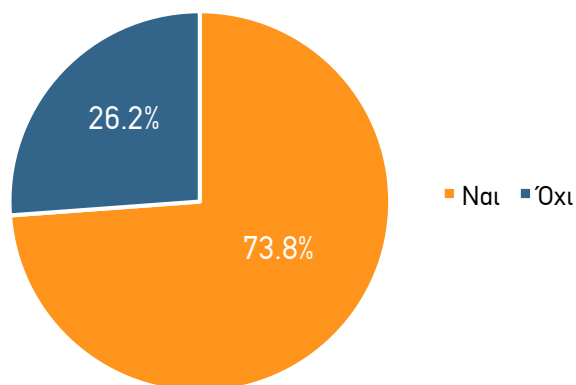
Το μεγαλύτερο μέρος αυτών που σήμερα ζουν στο εξωτερικό έφυγαν μετά το 2011 (72,8%) (Γράφημα 5.1.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.1: Από πότε ζείτε στο εξωτερικό;

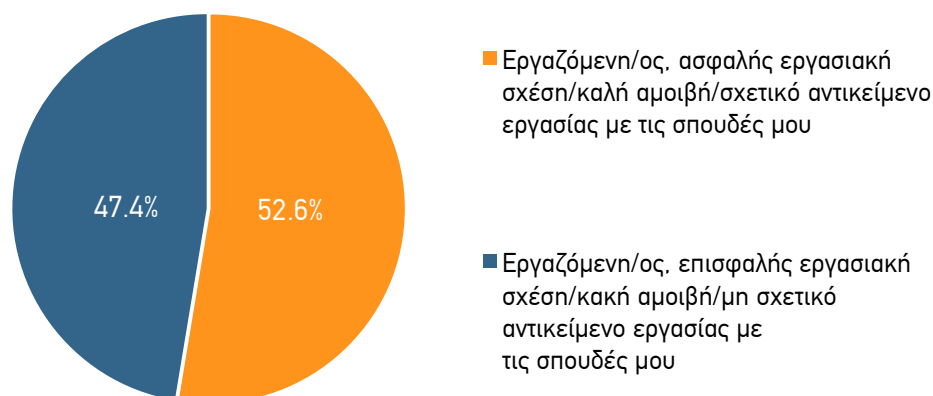
Οι περισσότεροι δήλωσαν ότι είχαν εργαστεί στην Ελλάδα πριν φύγουν στο εξωτερικό (73,8%) (Γράφημα 5.1.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.2: Είχατε εργαστεί στην Ελλάδα πριν φύγετε εξωτερικό;

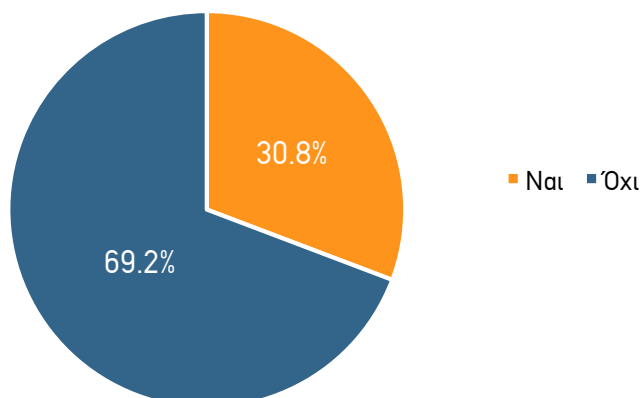
Σε όσους απάντησαν θετικά στην παραπάνω ερώτηση, ζητήθηκε να διευκρινίσουν την επαγγελματική τους κατάσταση ακριβώς πριν φύγουν για το εξωτερικό. Το 52,6% απάντησαν ότι εργάζονταν είτε με ασφαλή εργασιακή σχέση είτε με καλή αμοιβή είτε σε αντικείμενο σχετικό με τις σπουδές τους (Γράφημα 5.1.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.3: Αν ναι, ποια ήταν η επαγγελματική σας κατάσταση την περίοδο ακριβώς πριν φύγετε στο εξωτερικό;

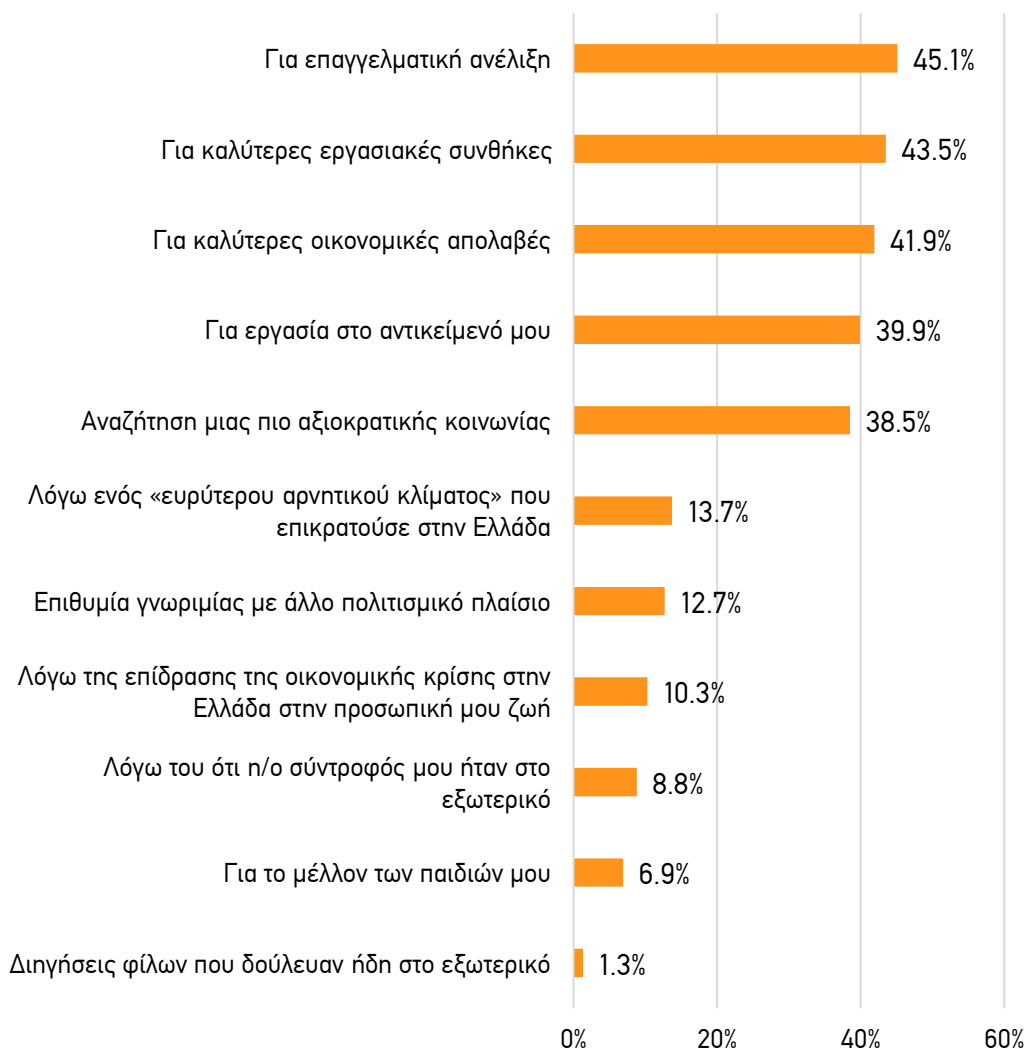
Όσοι δεν είχαν εργασία, ερωτήθηκαν εάν είχαν αναζητήσει εργασία στην Ελλάδα πριν φύγουν. Το 69,2% απάντησαν αρνητικά (Γράφημα 5.1.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.4 : Αν όχι, είχατε ψάξει για εργασία στην Ελλάδα πριν φύγετε;

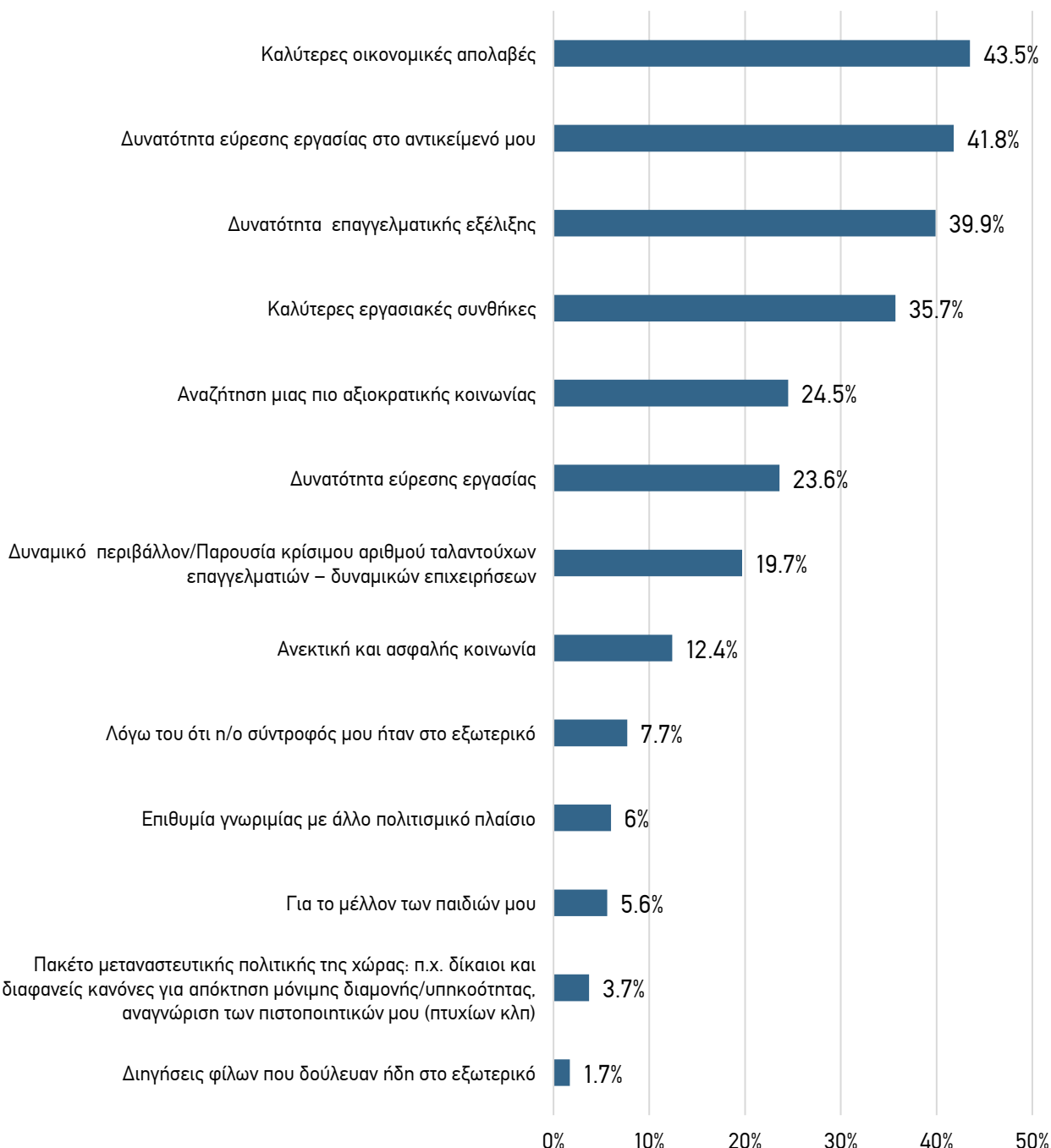
Ως προς τα αίτια που οδήγησαν στη μετοίκηση, υψηλότερα ποσοστά συγκέντρωσαν οι λόγοι που συνδέονται άμεσα με την εργασία, και συγκεκριμένα η «επαγγελματική ανέλιξη» (45,1%), οι «καλύτερες εργασιακές συνθήκες» (43,5%), οι «καλύτερες οικονομικές απολαβές» (41,9%) και η «εργασία στο αντικείμενό μου» (39,9%) (Γράφημα 5.1.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.5 : Γιατί φύγατε από την Ελλάδα;

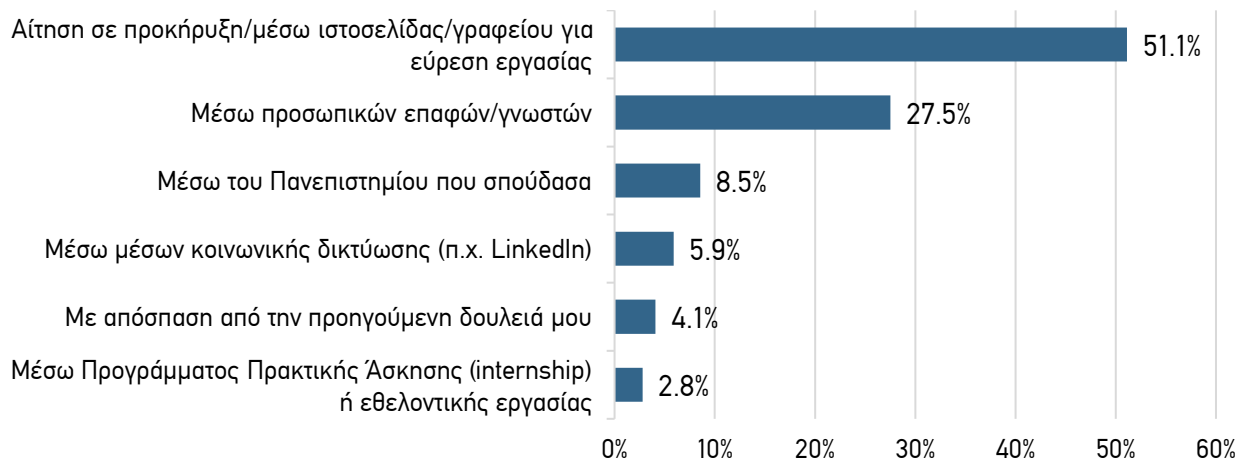
Ανάμεσα στους λόγους για τους οποίους επέλεξαν τις χώρες στις οποίες μετοίκησαν, τα υψηλότερα ποσοστά αφορούν την εργασία και συγκεκριμένα τις «καλύτερες οικονομικές απολαβές» (43,5%). Ακολουθεί η «δυνατότητα εργασίας στο αντικείμενό μου» (41,8%), η «δυνατότητα επαγγελματικής εξέλιξης» (39,9%) και οι «καλύτερες εργασιακές συνθήκες» (35,7%). Τέλος, το 24,5% δήλωσαν ότι έφυγαν προς «αναζήτηση μιας πιο αξιοκρατικής κοινωνίας» (Γράφημα 5.1.6).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.6: Για ποιους λόγους επιλέξατε τη χώρα στην οποία μετοικήσατε;

Η πλειονότητα βρήκαν την πρώτη τους εργασία στο εξωτερικό μέσω καθιερωμένων μηχανισμών εύρεσης εργασίας (π.χ. το 51,1% μέσω «αίτησης σε προκήρυξη/ιστοσελίδας/γραφείου ευρέσεως εργασίας»). Ποσοστό 27,5% χρησιμοποίησαν «προσωπικές επαφές/γνωστούς» (Γράφημα 5.1.7).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.7 : Πώς βρήκατε την πρώτη σας εργασία στο εξωτερικό;

Σε πολύ μεγάλο ποσοστό, οι διδάκτορες θεωρούν πως τα αντικειμενικά προσόντα τους ήταν αυτά που τους βοήθησαν να βρουν εργασία. Το 85% δήλωσαν ότι η εύρεση εργασίας επηρεάστηκε από το «επιστημονικό αντικείμενο», ενώ ακολουθεί η «επαγγελματική εμπειρία» (54,7%) και η «επίδοση στις σπουδές» (33,5%) (Γράφημα 5.1.8).

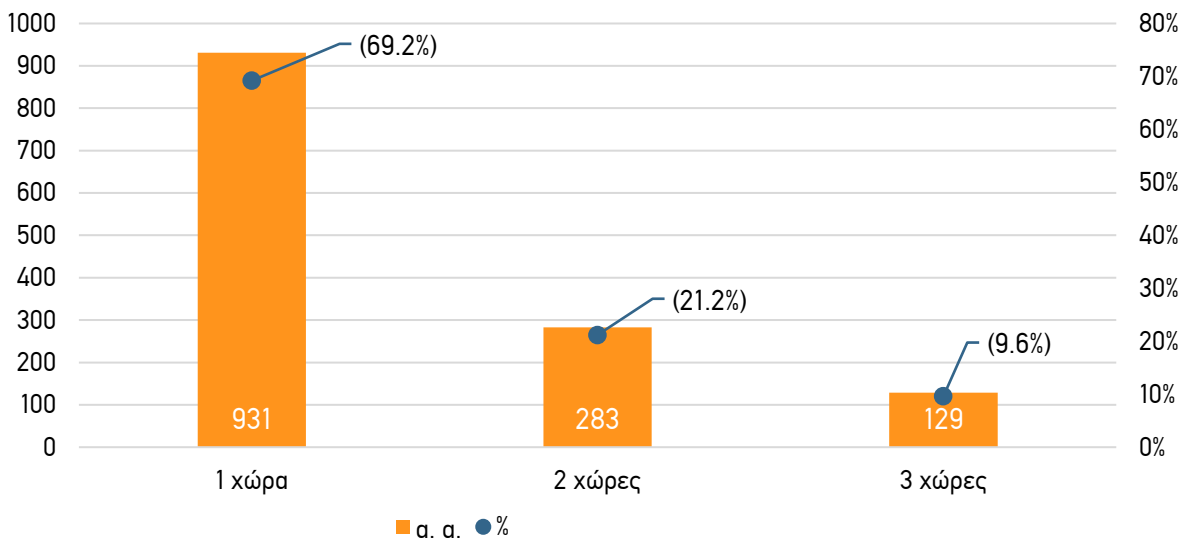
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.8 : Τι σας βοήθησε να βρείτε την πρώτη σας εργασία στο εξωτερικό;

5.2 Χώρες διαμονής

Το 30,8% διδασκόντων των (412 άτομα), κατά την παραμονή τους στο εξωτερικό, έζησαν σε περισσότερες από μία χώρες (Γράφημα 5.2.1)

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.1. Αριθμός χωρών στις οποίες έμειναν οι διδάκτορες κατά την παραμονή τους στο εξωτερικό σε αριθμό ατόμων (αριστερός άξονας) και % (δεξιός άξονας).

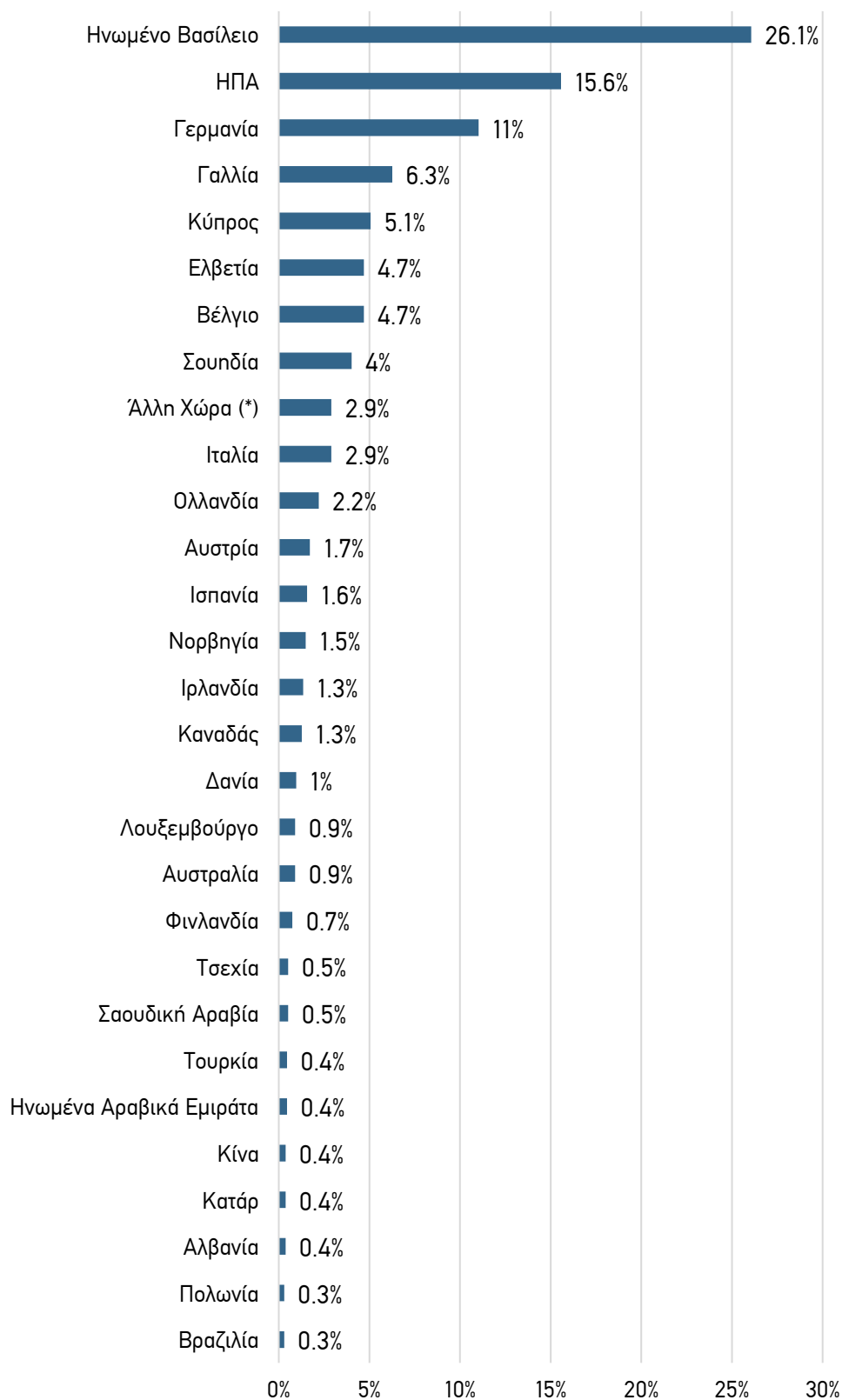
Για όσους διδάκτορες έχουν ζήσει σε παραπάνω από μία χώρες του εξωτερικού, τα ακόλουθα γραφήματα παραθέτουν αυτές τις κατανομές.

Μεταξύ αυτών που έζησαν στο εξωτερικό, η 1η χώρα διαμονής τους ήταν κυρίως το Ηνωμένο Βασίλειο με 26,1%, οι ΗΠΑ με 15,6%, η Γερμανία με 11%, ενώ ακολουθούν Γαλλία και Κύπρος με 6,3% και 5,1% αντίστοιχα (Γράφημα 5.2.2).

Η 2η χώρα διαμονής ήταν κυρίως οι ΗΠΑ με 14,6%, το Ηνωμένο Βασίλειο με 13,2%, η Γερμανία με 11% και ακολουθούν Γαλλία και Ελβετία με 7,6% και 6,3% αντίστοιχα (Γράφημα 5.2.3).

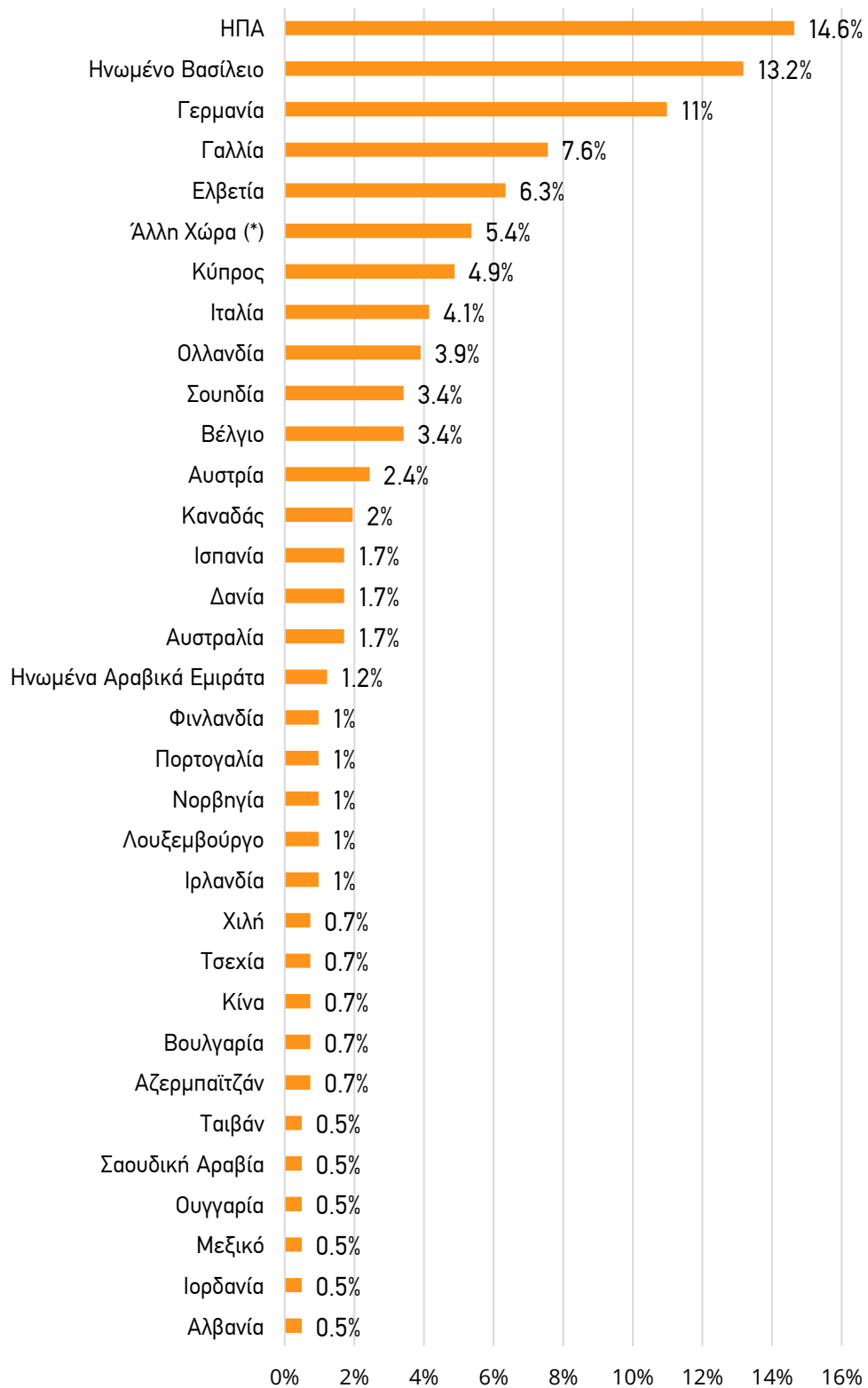
Η 3η χώρα διαμονής ήταν κυρίως οι ΗΠΑ με 12,2%, το Ηνωμένο Βασίλειο με 9,9%, η Ελβετία με 7,6% και ακολουθούν Γαλλία και Γερμανία με 6,9% και 6,1% αντίστοιχα (Γράφημα 5.2.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.2. 1η Χώρα διαμονής

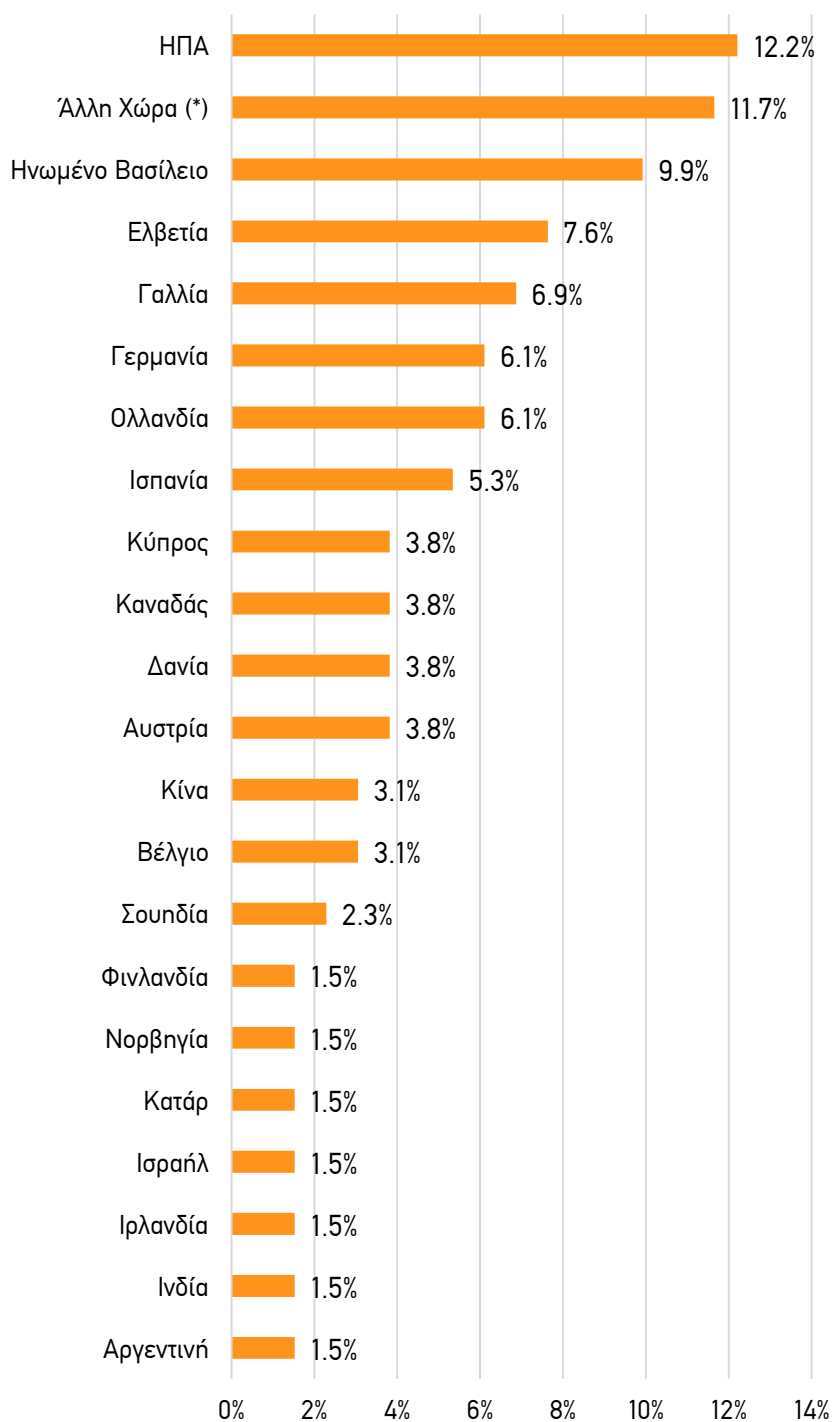
(*) Δηλαδή: Αργεντινή, Βουλγαρία, Γρενάδα, Ιαπωνία, Κένυα, Κροατία, Λετονία, Λίβανος, Μεξικό, Ουγγαρία, Παλαιστίνη, Πουέρτο Ρίκο, Συρία, Ισραήλ, Καζακστάν, Νότια Αφρική, Ρωσία, Σερβία, Σιγκαπούρη, Χιλή, Κουβέιτ, Ολλανδικές Αντίλλες, Πορτογαλία και Ρουμανία.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.3: 2η Χώρα διαμονής

(*) Δηλαδή: Αργεντινή, Βραζιλία, Ιαπωνία, Ισραήλ, Καμπότζη, Κατάρ, Κουβέιτ, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Λίβανος, Μακάο, Μαλαισία, Μοζαμβίκη, Μπαχρέιν, Νέα Ζηλανδία, Νιγηρία, Νότια Κορέα, Παλαιστίνη, Περού, Ρουμανία, Ρωσία, Σιγκαπούρη και Φιλιππίνες .

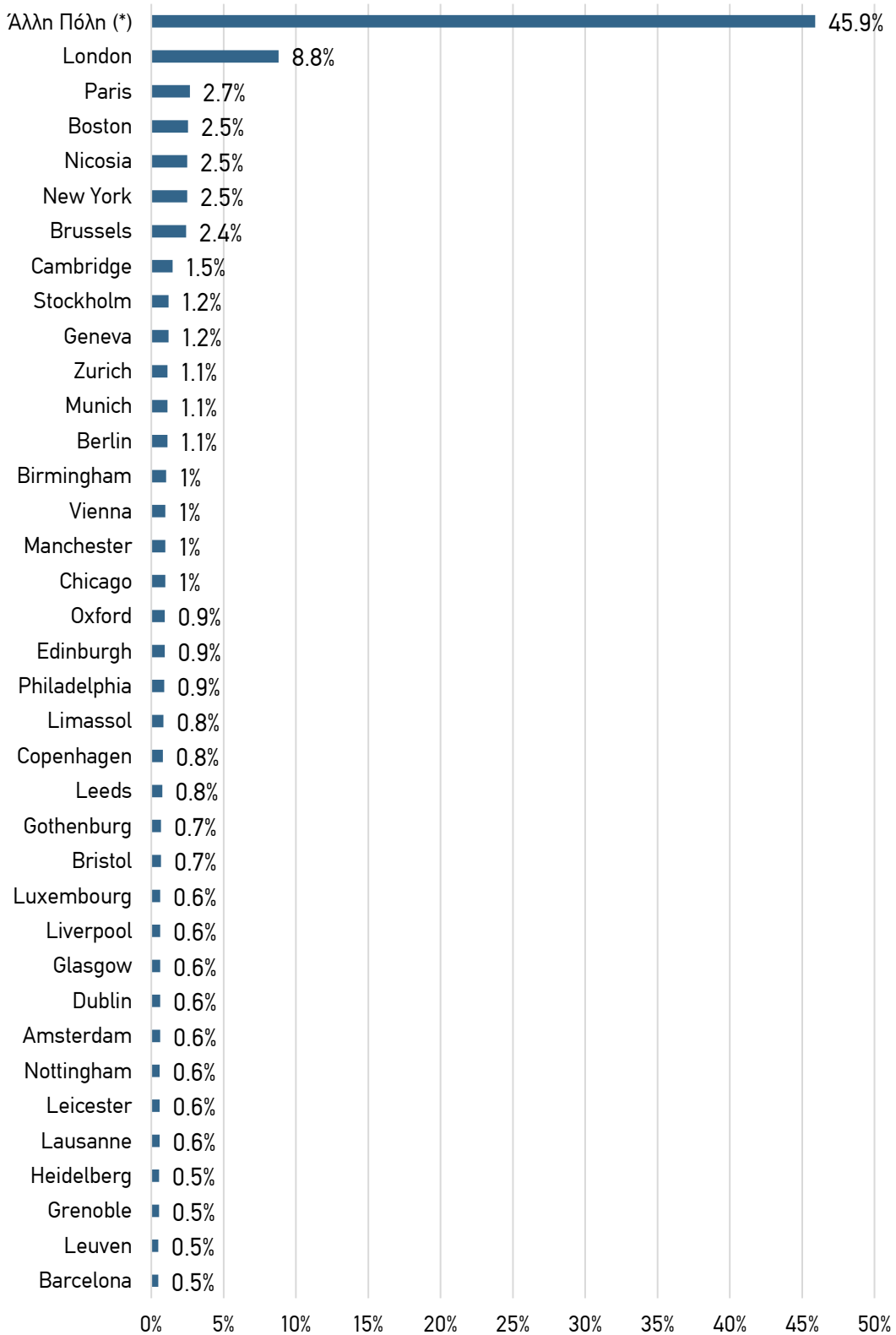
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.4: 3η χώρα διαμονής

(*) Δηλαδή: Αιθιοπία, Αλβανία, Βραζιλία, Ζιμπάμπουε, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ιαπωνία, Ιταλία, Κολομβία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Σαουδική Αραβία, Σερβία, Σιγκαπούρη, Τανζανία και Χιλή.

Στην ερώτηση σε ποια πόλη έχουν διαμείνει, το 8,8% απάντησαν στο Λονδίνο, ενώ το 2,7% στο Παρίσι και 2,5% στη Βοστώνη, στη Λευκωσία και τη Νέα Υόρκη (Γράφημα 5.2.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.5: Σε ποιον οικισμό/πόλη έχετε διαμείνει;

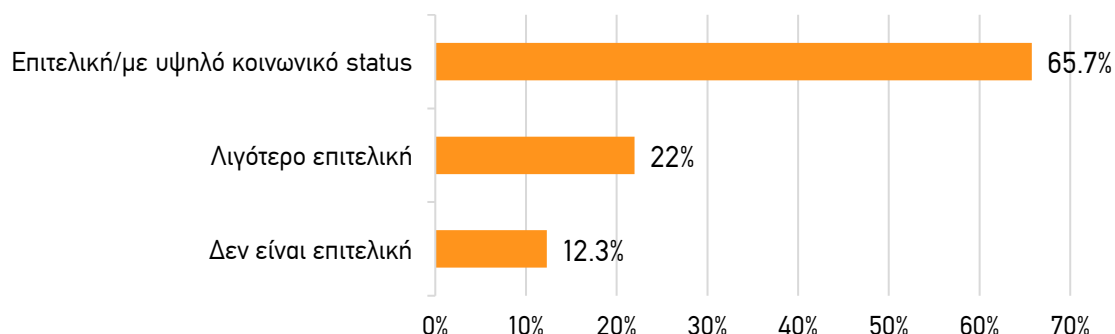

(*) Δηλαδή σε άλλες 458 πόλεις, που καθεμιά εμφανίζει ποσοστό μικρότερο του 0.5%.

5.3 Στοιχεία απασχόλησης

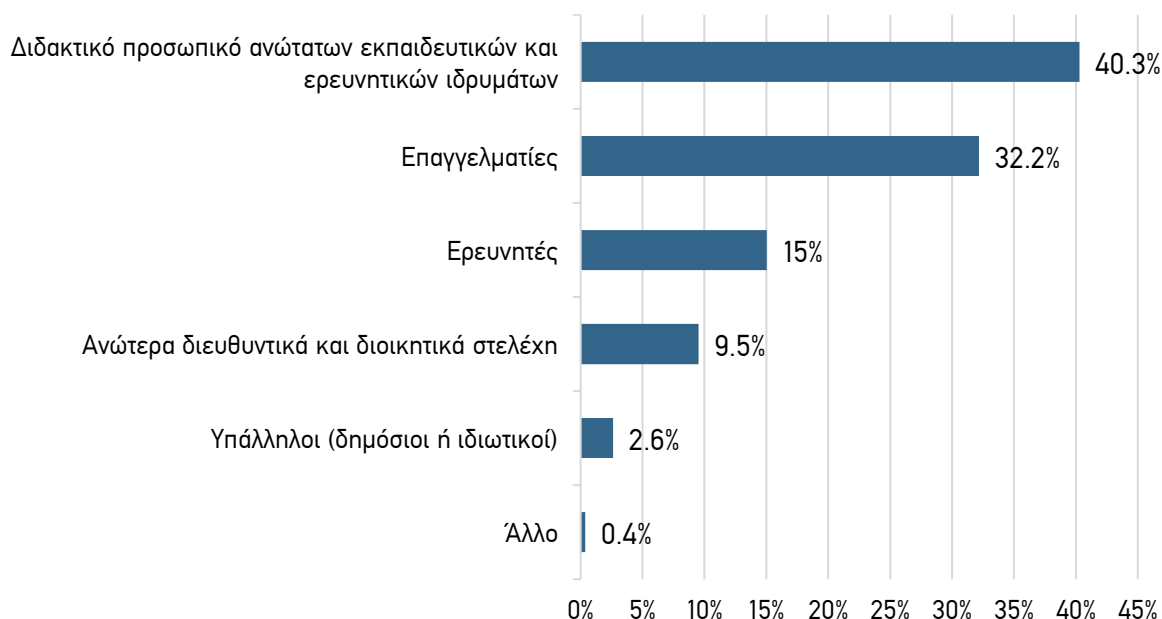
Οι περισσότεροι από τους διδάκτορες που ζουν στο εξωτερικό (65,7%) χαρακτηρίζουν την επαγγελματική τους θέση ως «επιτελική ή/και με υψηλό κοινωνικό status» και μόνο 12,3% ως «μη επιτελική» (Γράφημα 5.3.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.1: Επαγγελματική θέση

Το 40,3% δήλωσαν ότι εργάζονται ως «διδασκτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων», το 32,2% ως «επαγγελματίες» ενώ το 15% ως «ερευνητές» (Γράφημα 5.3.2).

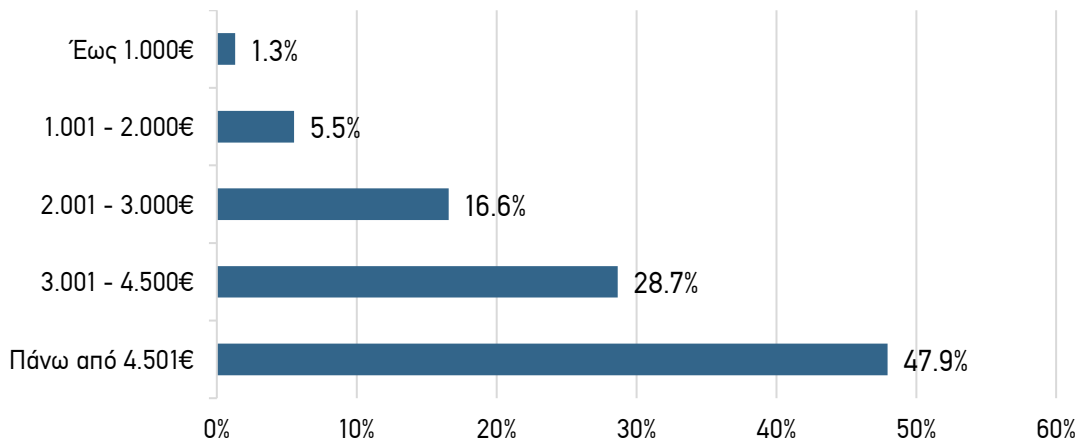
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.2: Επαγγελματικό πεδίο

Σημείωση: Βλ. Παράρτημα σχετικά με την κατηγορία «Άλλο».

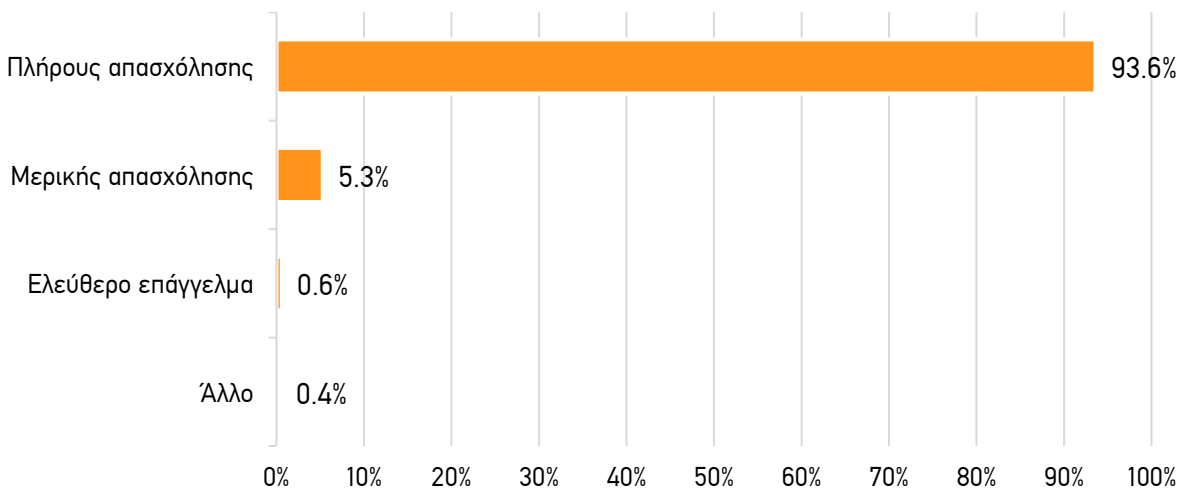
Το 93,2% δήλωσαν ότι ο μεικτός μηνιαίος μισθός που λαμβάνουν είναι πάνω από 2.000€. Μάλιστα, για το 47,9% είναι πάνω από 4.500€ (Γράφημα 5.3.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.3: Μεικτός μηνιαίος μισθός

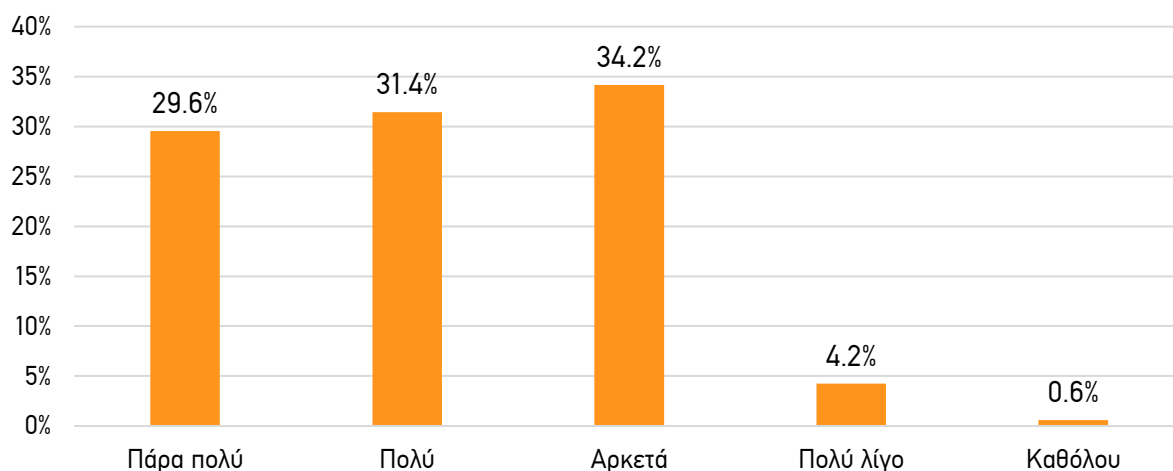
Το 93,6% εργάζονται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης (Γράφημα 5.3.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.4: Εργασιακό καθεστώς

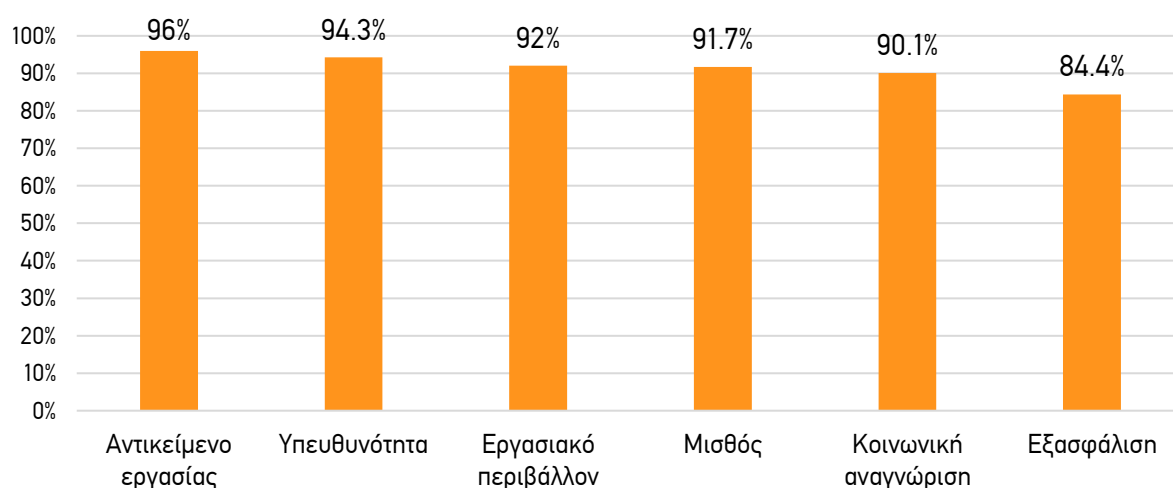
Το 95,2% δήλωσαν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης από τη ζωή στο εξωτερικό, και συγκεκριμένα το 29,6% ότι είναι «πάρα πολύ», το 31,4% «πολύ», και το 34,2% «αρκετά» ικανοποιημένοι (Γράφημα 5.3.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.5: Βαθμός ικανοποίησης από την ποιότητα ζωής στο εξωτερικό

Σε ό,τι αφορά την ικανοποίηση από τις συνθήκες εργασίας στο εξωτερικό, οι απαντήσεις δείχνουν υψηλά επίπεδα ικανοποίησης. Στην πρώτη θέση βρίσκεται η ικανοποίηση από το «αντικείμενο εργασίας» (96%), ενώ ακολουθεί η ικανοποίηση από τον «βαθμό υπευθυνότητας της θέσης εργασίας» (94,3%) και η «ικανοποίηση από το εργασιακό περιβάλλον» (92%) (Γράφημα 5.3.6).

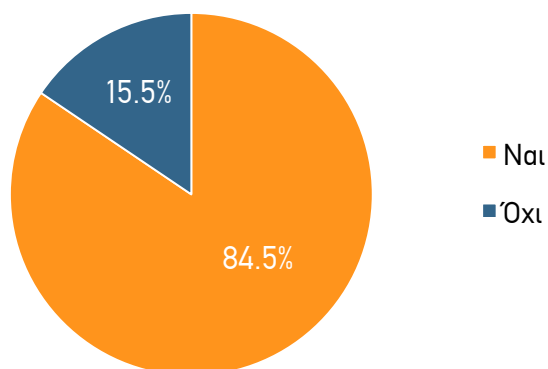
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.6: Είστε ευχαριστημένοι από τις σημερινές συνθήκες εργασίας σας ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις:

5.4 Οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον

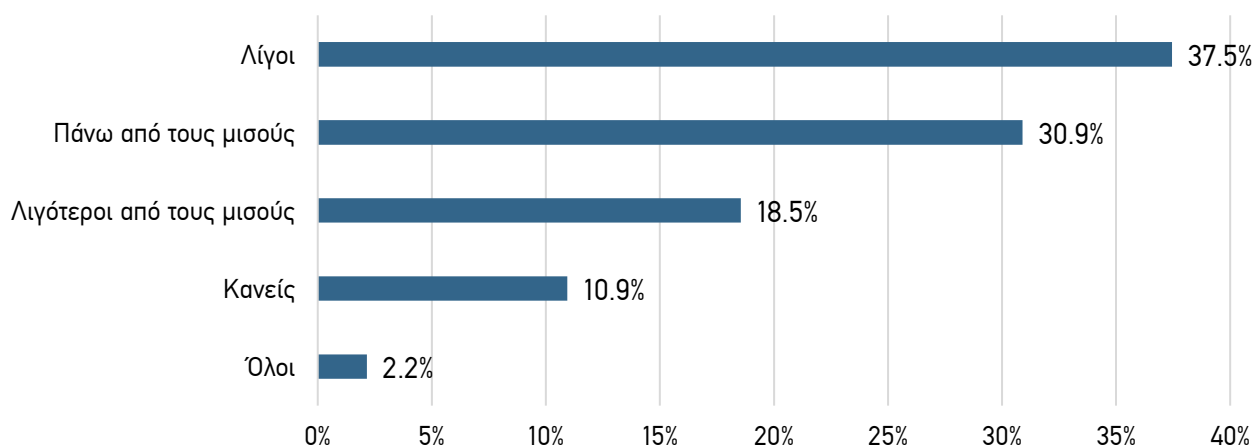
Το 84,5% απάντησαν ότι ζουν μαζί με τον/την σύντροφό τους (Γράφημα 5.4.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.4.1: Ζει μαζί σας στο εξωτερικό και ο/η σύντροφός σας;

Η συντριπτική πλειονότητα (89,1%) δήλωσαν πως το κοινωνικό τους περιβάλλον περιλαμβάνει Έλληνες. Μάλιστα το 30,9% δηλώνουν ότι «πάνω από τους μισούς είναι Έλληνες» (Γράφημα 5.4.2).

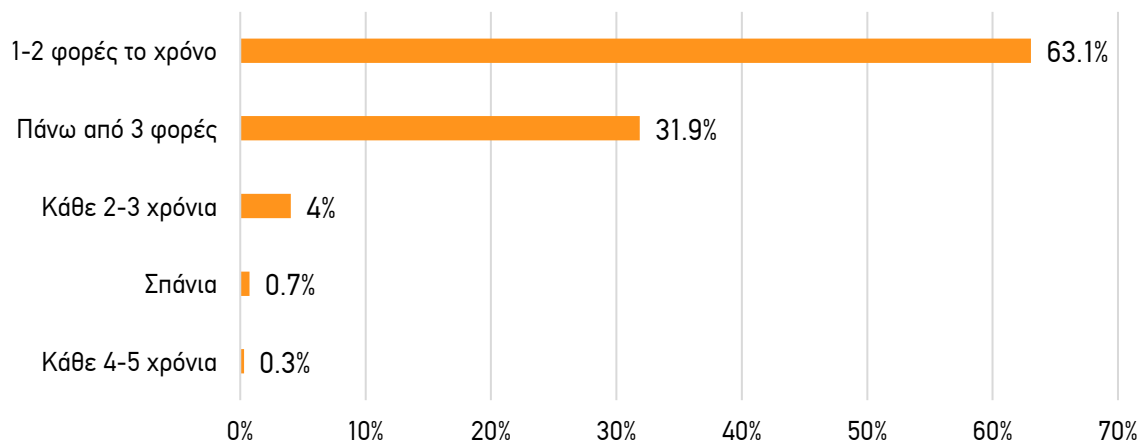
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.4.2: Πόσοι στο κοινωνικό σας περιβάλλον είναι Έλληνες;

5.5 Επαγγελματικοί και κοινωνικοί δεσμοί με την Ελλάδα

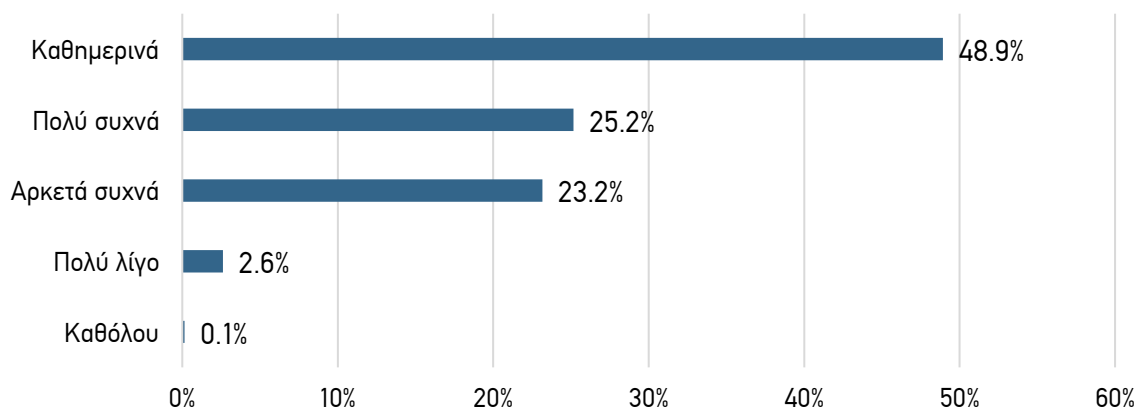
Σχεδόν όλοι έρχονται στην Ελλάδα τουλάχιστον μία φορά το χρόνο (95%), και συγκεκριμένα το 63,1% έρχονται 1-2 φορές το χρόνο, ενώ το 31,9% πάνω από 3 φορές (Γράφημα 5.5.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.1: Πόσο συχνά έρχεστε στην Ελλάδα;

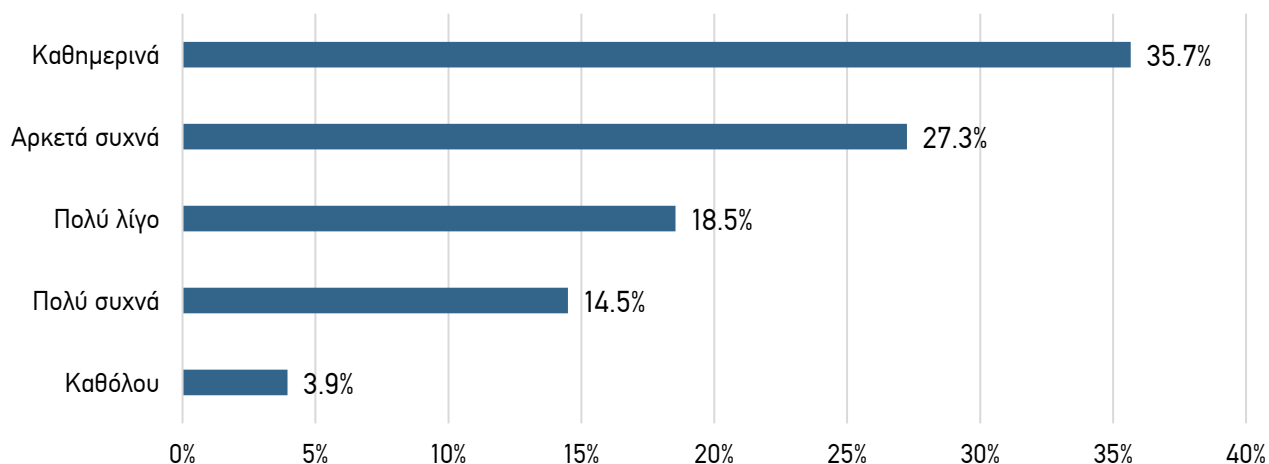
Το 74,1% δήλωσαν ότι έχουν πολύ συστηματική επαφή με φίλους/συγγενείς στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το 48,9% δήλωσαν ότι επικοινωνούν καθημερινά και το 25,2% πολύ συχνά (Γράφημα 5.5.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.2: Πόσο συχνά μιλάτε με φίλους/συγγενείς στην Ελλάδα;

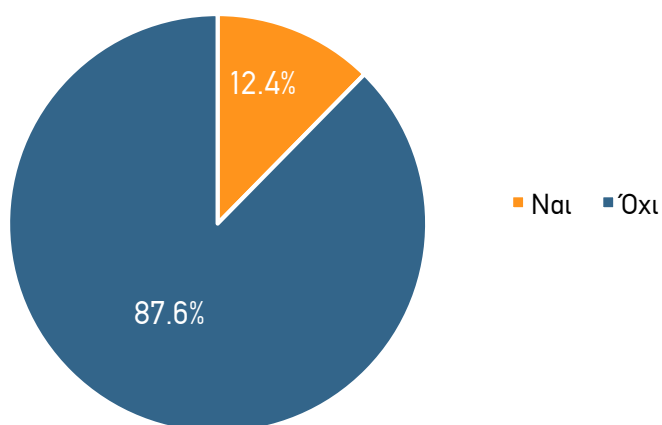
Το 63% δήλωσαν πως παρακολουθούν συστηματικά τα ελληνικά ΜΜΕ. Συγκεκριμένα, το 35,7% τα παρακολουθούν καθημερινά, ενώ το 27,3% αρκετά συχνά (Γράφημα 5.5.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.3: Πόσο συχνά παρακολουθείτε ελληνικά ΜΜΕ;

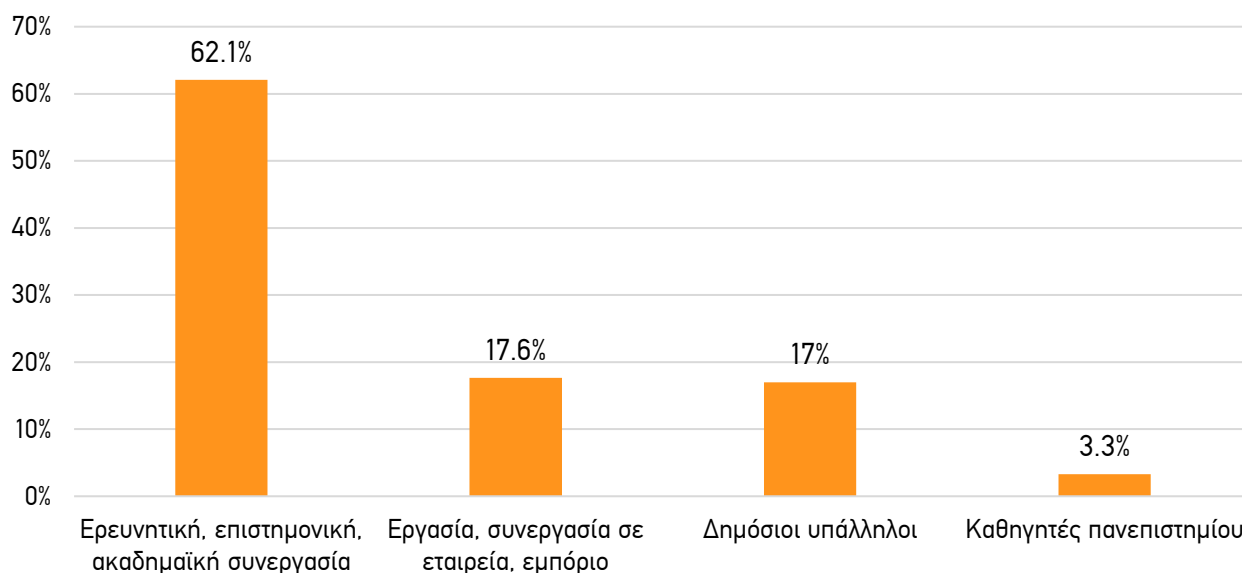
Το 87,6% δεν διατηρούν κάποια επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα (Γράφημα 5.5.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.4: Έχετε κάποια επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα;

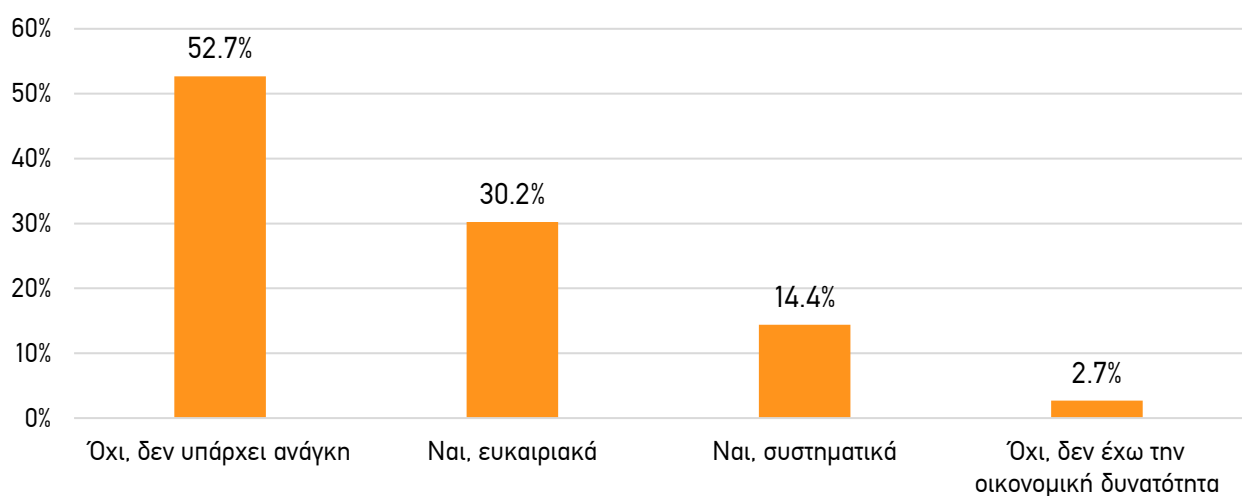
Από όσους έχουν επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα, το μεγαλύτερο ποσοστό (79,7%) απάντησαν πως αυτή αφορά συνεργασία. Συγκεκριμένα, το 62,1% ανέφεραν ερευνητική, επιστημονική ή ακαδημαϊκή συνεργασία, ενώ το 17,6% εργασία και εταιρική ή εμπορική συνεργασία (Γράφημα 5.5.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.5: Ποια είναι αυτή η επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα;

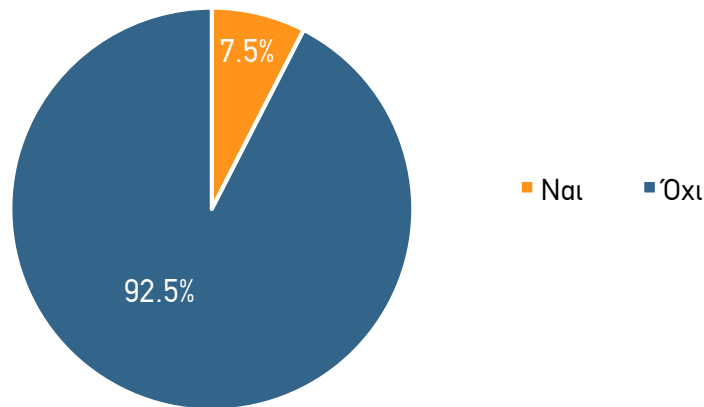
Το 52,7% δεν στέλνουν οικονομική βοήθεια στην Ελλάδα λόγω του ότι δεν υπάρχει ανάγκη. Το 44,6% στέλνουν είτε «ευκαιριακά» (30,2%) είτε «συστηματικά» (14,4%) (Γράφημα 5.5.6).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.6: Στέλνετε χρήματα ή βοηθάτε με άλλο τρόπο οικονομικά συγγενείς ή φίλους στην Ελλάδα;

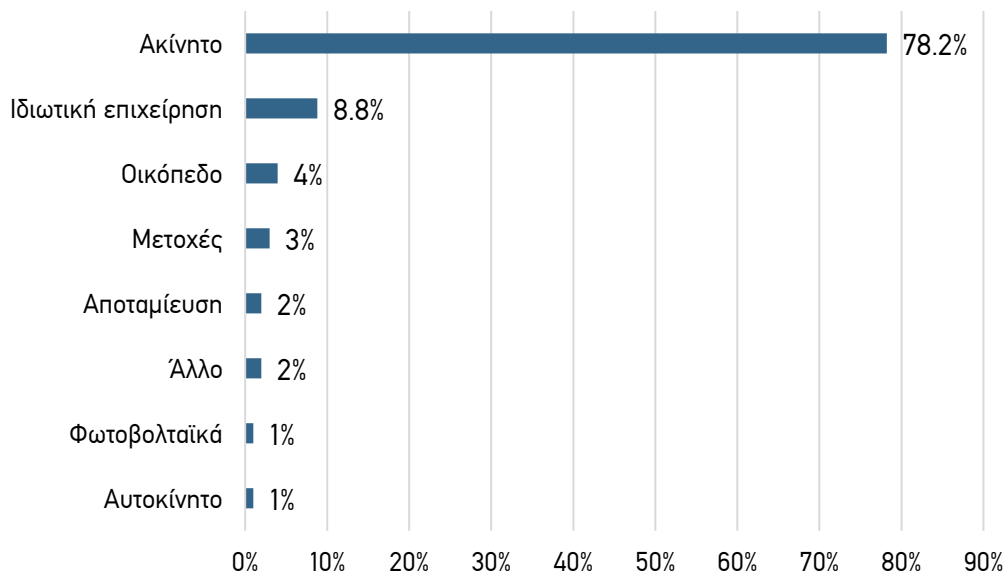
Το 92,5% δήλωσαν ότι δεν έχουν προβεί σε κάποια επένδυση στην Ελλάδα (Γράφημα 5.5.7).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.7: Έχετε προβεί σε κάποια επένδυση στην Ελλάδα όσο διαμένετε στο εξωτερικό;

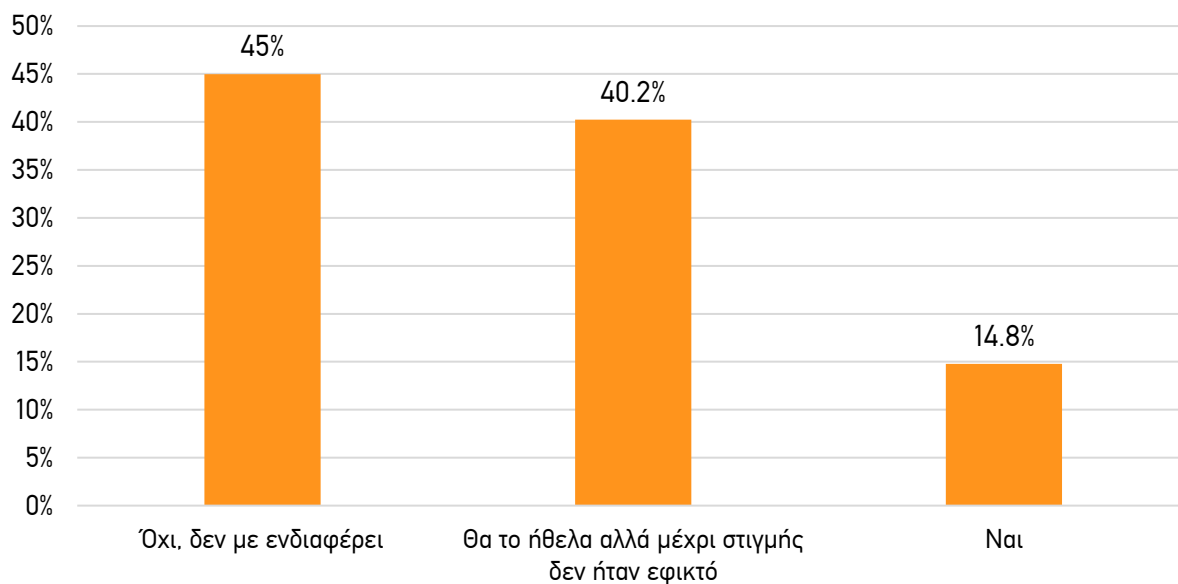
Εκ των διδασκόντων που απάντησαν ότι έχουν προβεί σε κάποια επένδυση στην Ελλάδα, το 78,2% έχουν προβεί στην αγορά ακινήτου στην Ελλάδα, το 8,8% στην ίδρυση ιδιωτικής επιχείρησης, ενώ το 4% έχουν αγοράσει οικόπεδο (Γράφημα 5.5.8).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.8: Αν έχετε προβεί σε κάποια επένδυση, συμπληρώσετε το είδος επένδυσης.

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν εάν προσφέρουν κάποιου τύπου βοήθεια/καθοδήγηση, επαγγελματική ή οικονομική, στην Ελλάδα. Το 14,8% απάντησαν πως ήδη «προσφέρουν κάποιου τύπου βοήθεια ή καθοδήγηση στην Ελλάδα» και το 40,2% ότι «θα ήθελαν αλλά μέχρι στιγμής δεν ήταν δυνατόν» (Γράφημα 5.5.9).

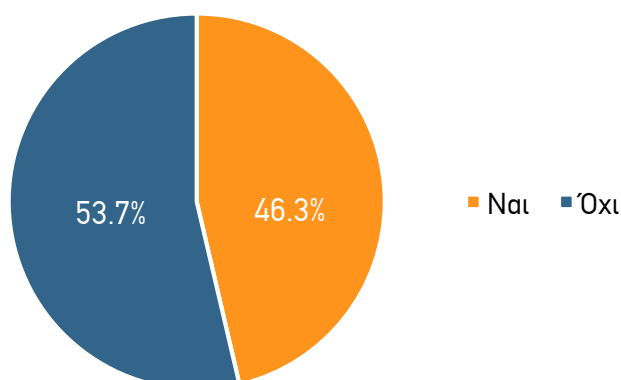
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.9: Προσφέρετε κάποιου τύπου οικονομική ή μη οικονομική βοήθεια στην Ελλάδα; (ενδεικτικά: επαγγελματική καθοδήγηση [mentoring] σε οργανισμούς ή επαγγελματίες στην Ελλάδα, δράσεις ευαισθητοποίησης, δράσεις συγκέντρωσης κεφαλαίων [fundraising])

5.6 Πρόθεση επιστροφής στην Ελλάδα

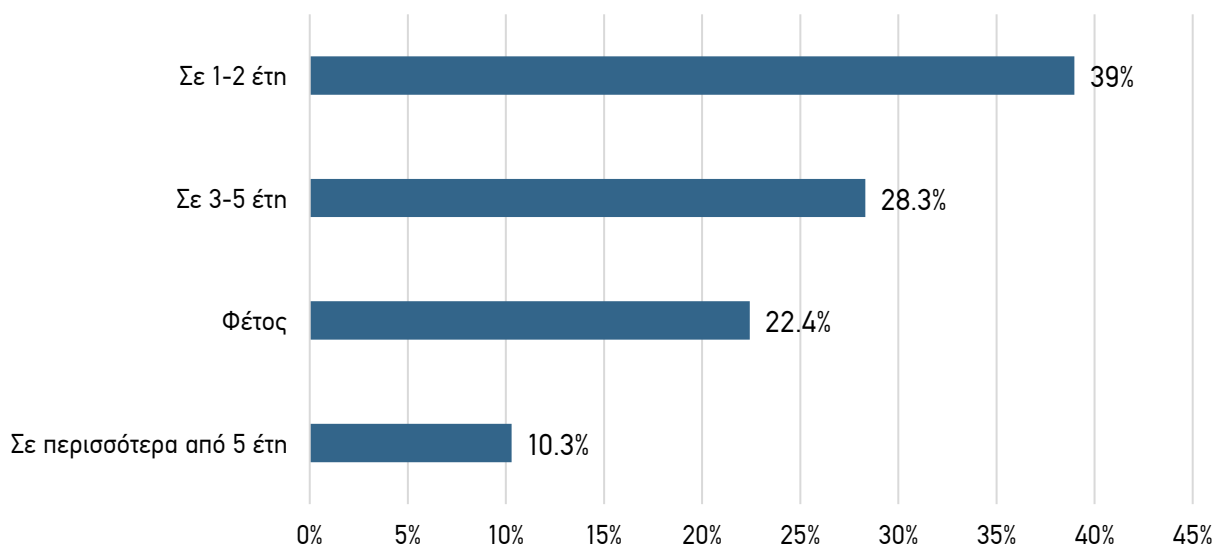
Το 46,3% των ελλήνων διδακτόρων που ζουν στο εξωτερικό απάντησαν ότι θα επιστρέψουν στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια, ενώ το 53,7% ότι δεν έχουν τέτοια πρόθεση (Γράφημα 5.6.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.1: Σκοπεύετε να επιστρέψετε στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια;

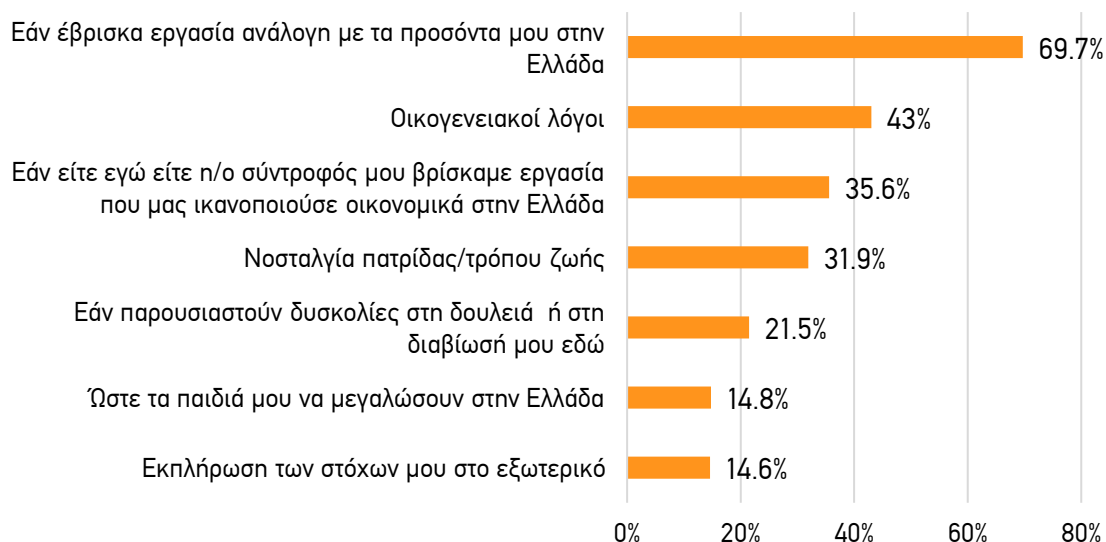
Από τον πληθυσμό που απάντησε θετικά στην παραπάνω ερώτηση, το 61,4% σκέφτονται να επιστρέψουν άμεσα, και συγκεκριμένα το 39% ότι σκοπεύουν να επιστρέψουν σε «1-2 χρόνια» και το 22,4% «φέτος» (Γράφημα 5.6.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.2 : Αν ναι, τότε;

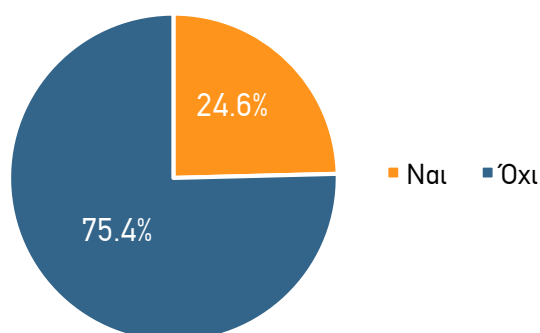
Οι προϋποθέσεις και οι λόγοι επιστροφής στην Ελλάδα συναρτώνται κυρίως με τη δυνατότητα εύρεσης εργασίας. Συγκεκριμένα, το 69,7% δήλωσαν ότι θα επέστρεφαν εάν έβρισκαν «εργασία ανάλογη με τα προσόντα [τους] στην Ελλάδα» και το 35,6% εάν «ένας από τους δύο συντρόφους έβρισκε εργασία στην Ελλάδα που ήταν οικονομικά ικανοποιητική». Το 43% θα επέστρεφαν για «οικογενειακούς λόγους» (Γράφημα 5.6.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.3: Υπό ποιες προϋποθέσεις και για ποιους λόγους θα επιστρέφατε στην Ελλάδα;

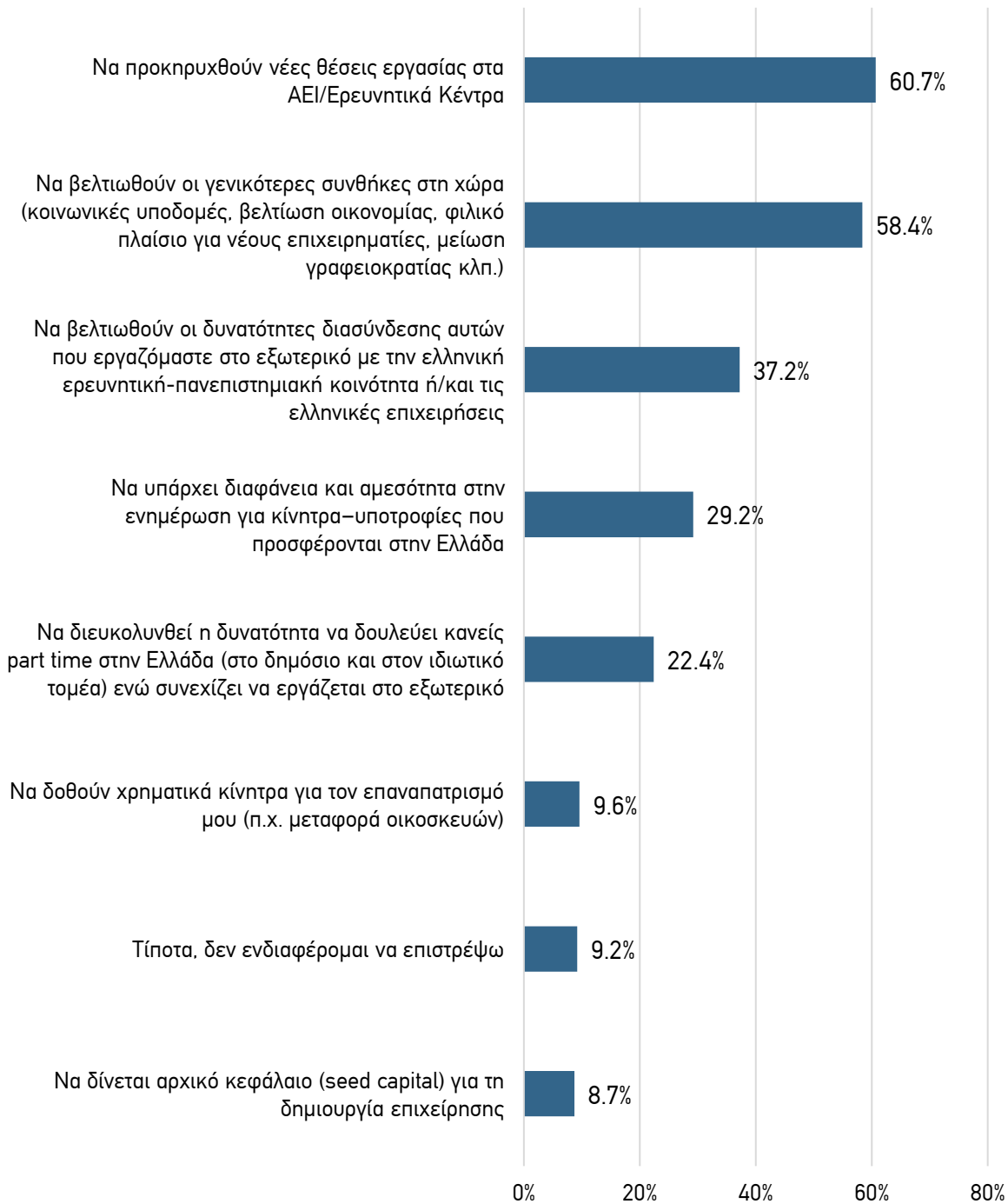
Για το 24,6%, τα προβλήματα που συνδέονται με την πανδημία COVID-19 τους ώθησαν να σκεφτούν μια πιθανή επιστροφή στην Ελλάδα (Γράφημα 5.6.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.4: Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν λόγω της COVID-19 σας έκαναν να σκεφτείτε την επιστροφή σας στην Ελλάδα;

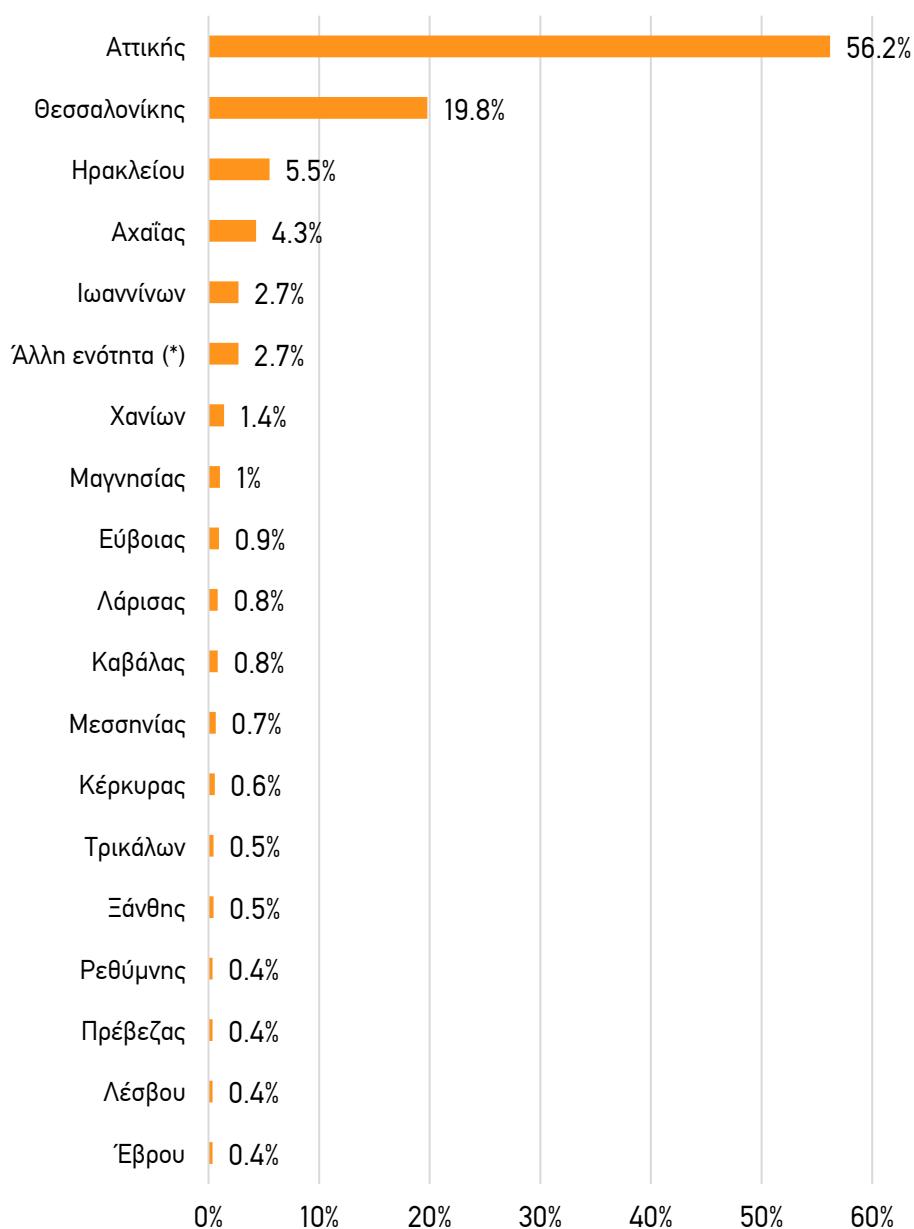
Επίσης, οι διδάκτορες που ζουν στο εξωτερικό ρωτήθηκαν τι μπορεί να κάνει το κράτος για να βοηθήσει την επιστροφή τους. Το 60,7% δήλωσαν ότι ικανή συνθήκη είναι «να προκηρυχθούν νέες θέσεις εργασίας στα ΑΕΙ/Ερευνητικά Κέντρα». Πολύ ψηλά βρίσκεται επίσης το αίτημα της βελτίωσης των γενικότερων συνθηκών της χώρας (κοινωνικές υποδομές, βελτίωση της οικονομίας κλπ.) με 58,4%. Σημαντικό τμήμα τους δήλωσαν ότι πρέπει να βελτιωθεί η διασύνδεση αυτών που εργάζονται στο εξωτερικό με την Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το 37,2% θεωρούν ότι πρέπει «να βελτιωθούν οι δυνατότητες διασύνδεσής τους με την ελληνική ερευνητική κοινότητα» και το 29,2% να υπάρχει «διαφάνεια και αμεσότητα στην ενημέρωση για κίνητρα-υποτροφίες» που προσφέρονται στην Ελλάδα. Μόνο το 9,2% δήλωσαν πως δεν ενδιαφέρονται καθόλου να επιστρέψουν (Γράφημα 5.6.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.5: Τι μπορεί να κάνει το κράτος για να βοηθήσει την επιστροφή σας:

Όσον αφορά τον τόπο επιστροφής, δημοφιλέστερη προτίμηση είναι η Περιφέρεια Αττικής με 56,2% και ακολουθεί η Π.Ε. Θεσσαλονίκης με 19,8% (Γράφημα 5.6.6).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.6: Σε ποια περιφερειακή ενότητα θα επιστρέψατε;

(*) Δηλαδή: Αργολίδας, Καστοριάς, Κυκλάδων, Βοιωτίας, Κεφαλληνίας, Λακωνίας, Πιερίας, Ροδόπης, Δράμας, Δωδεκανήσου, Καρδίτσας, Κοζάνης, Κορινθίας, Λασιθίου, Σερρών και Χίου.

Εκ των διδασκόντων οι οποίοι δήλωσαν την πόλη/οικισμό όπου θα επέστρεφαν, το 57,5% απάντησαν στην Αθήνα και το 18,2% στην Θεσσαλονίκη (Γράφημα 5.6.7)

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.7: Σε ποιον οικισμό-πόλη θα επιστρέφατε;

6

Εργάστηκαν στο εξωτερικό, γύρισαν στην Ελλάδα, αλλά τώρα πάλι ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό

Το 77,5% αυτής της ομάδας διδακτόρων έφυγαν για το εξωτερικό για πρώτη φορά μετά το 2001. Το 54,2% επέστρεψαν στην Ελλάδα μετά το 2011. Επέστρεψαν στην Ελλάδα κυρίως λόγω νοσταλγίας για την πατρίδα και τον τρόπο ζωής, αλλά και για οικογενειακούς λόγους.

Εγκαταστάθηκαν κυρίως στην Αθήνα (50,4%) και στη Θεσσαλονίκη (22,7%). Το 62,5% εργάστηκαν στον δημόσιο τομέα όταν επέστρεψαν στην Ελλάδα, το 49,1% σε Πανεπιστήμιο ή σε ερευνητικό κέντρο. Το 64,1% ήταν πλήρους απασχόλησης. Ένα υψηλό ποσοστό (33,8%) ήταν πολύ λίγο ή/και καθόλου ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής τους στην Ελλάδα. Λιγότεροι από τους μισούς δήλωσαν ευχαριστημένοι από την κοινωνική αναγνώριση, την υπευθυνότητα και το εργασιακό περιβάλλον, ενώ σε πολύ χαμηλό ποσοστό ήταν ικανοποιημένοι από την εξασφάλιση και τον μισθό που τους προσέφερε.

Ξαναέφυγαν στο εξωτερικό, τόσο επειδή βρήκαν ευκαιρίες εργασίας εκεί (56,3%) όσο και επειδή δεν έβρισκαν εργασία ανάλογη με τα προσόντα τους στην Ελλάδα (47,9%). Επέλεξαν τη χώρα προορισμού για λόγους που συνδέονται με την εργασία (δυνατότητα επιστημονικής εξέλιξης, καλύτερες οικονομικές απολαβές, καλύτερες συνθήκες εργασίας, δυνατότητα εύρεσης εργασίας στο αντικείμενό τους). Το 50,7% γύρισαν πίσω στη χώρα στην οποία ζούσαν πριν επιστρέψουν στην Ελλάδα. Το 52,8% εργάζονται ως διδακτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ή ως ερευνητές σε ερευνητικά κέντρα.

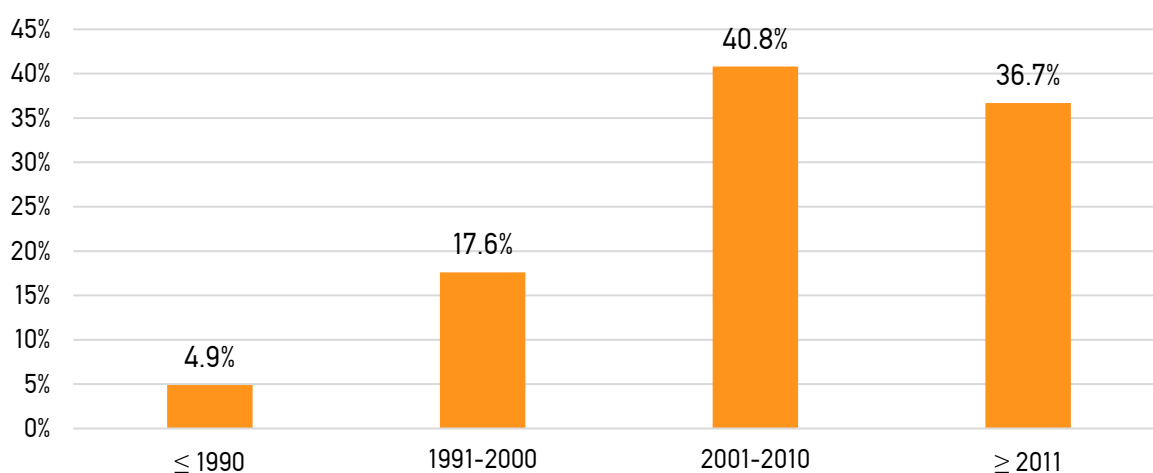
Το 95,1% δήλωσαν ότι επισκέπτονται την Ελλάδα τουλάχιστον μια φορά το χρόνο. Το 59,3% δήλωσαν ότι σκοπεύουν να επιστρέψουν στην Ελλάδα, ενώ το 71,8% θα επέστρεφαν αν έβρισκαν εργασία ανάλογη με τα προσόντα τους. Στο ερώτημα τι κίνητρα πρέπει να δώσει το κράτος για να βοηθήσει την επιστροφή τους, το μεγαλύτερο ποσοστό (70,4%) προκρίνει τη βελτίωση στις γενικότερες συνθήκες στη χώρα (κοινωνικές υποδομές, βελτίωση οικονομίας κλπ.), ενώ κατά 52,1% απαντούν ότι χρειάζεται «να βελτιωθούν οι δυνατότητες διασύνδεσης με την ελληνική ερευνητική-πανεπιστημιακή κοινότητα».

Το 77,5% αυτής της ομάδας διδακτόρων έφυγε για το εξωτερικό για πρώτη φορά μετά το 2001. Συγκεκριμένα, το 40,8% έφυγε το διάστημα μεταξύ 2001-2010 (40,8%) και το 36,7% μετά το 2011 (Γράφημα 6.1.1).

6.1 Επιστροφή στην Ελλάδα

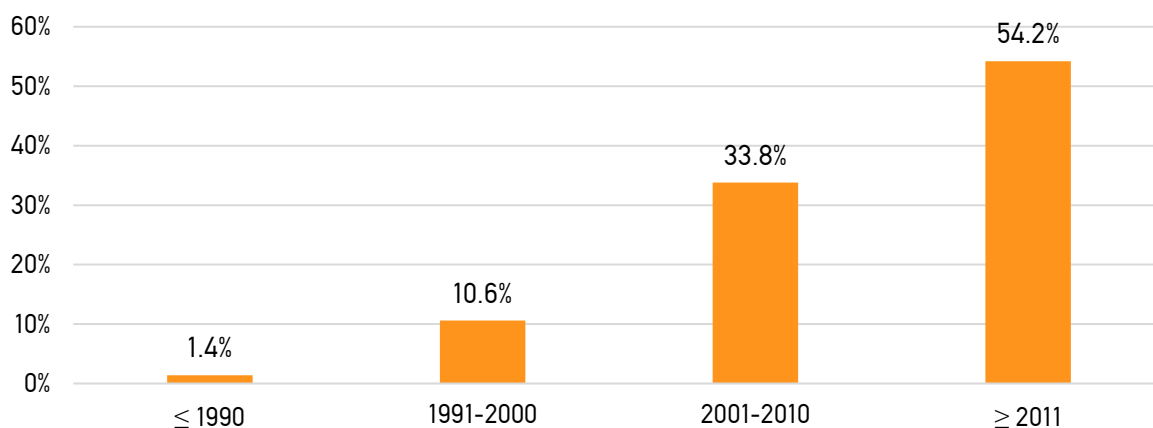
6.1.1 Χρόνος επιστροφής και κινητικότητα

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.1.1.1: Πότε φύγατε για πρώτη φορά στο εξωτερικό;

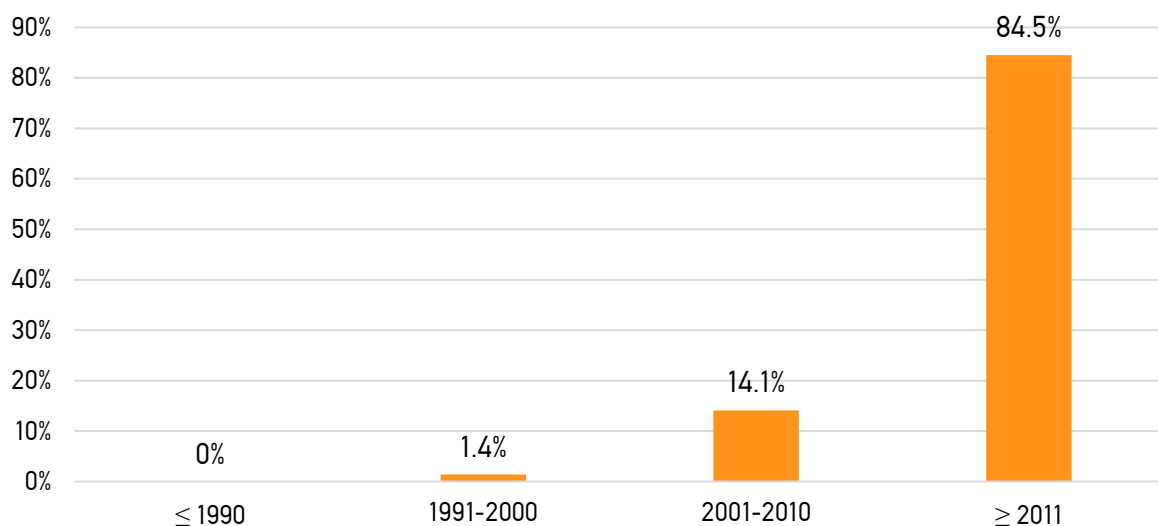
Το 54,2% των ερωτηθέντων επέστρεψαν πρώτη φορά στην Ελλάδα μετά το 2011, ενώ το 33,8% το διάστημα μεταξύ 2001-2010 (Γράφημα 6.1.1.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.1.1.2: Πότε επιστρέψατε Ελλάδα για πρώτη φορά;

Το 84,5% των διδασκόντων επέστρεψαν πάλι στο εξωτερικό μετά το 2011, ενώ το 14,1% το διάστημα μεταξύ 2001-2010 (Γράφημα 6.1.1.3).

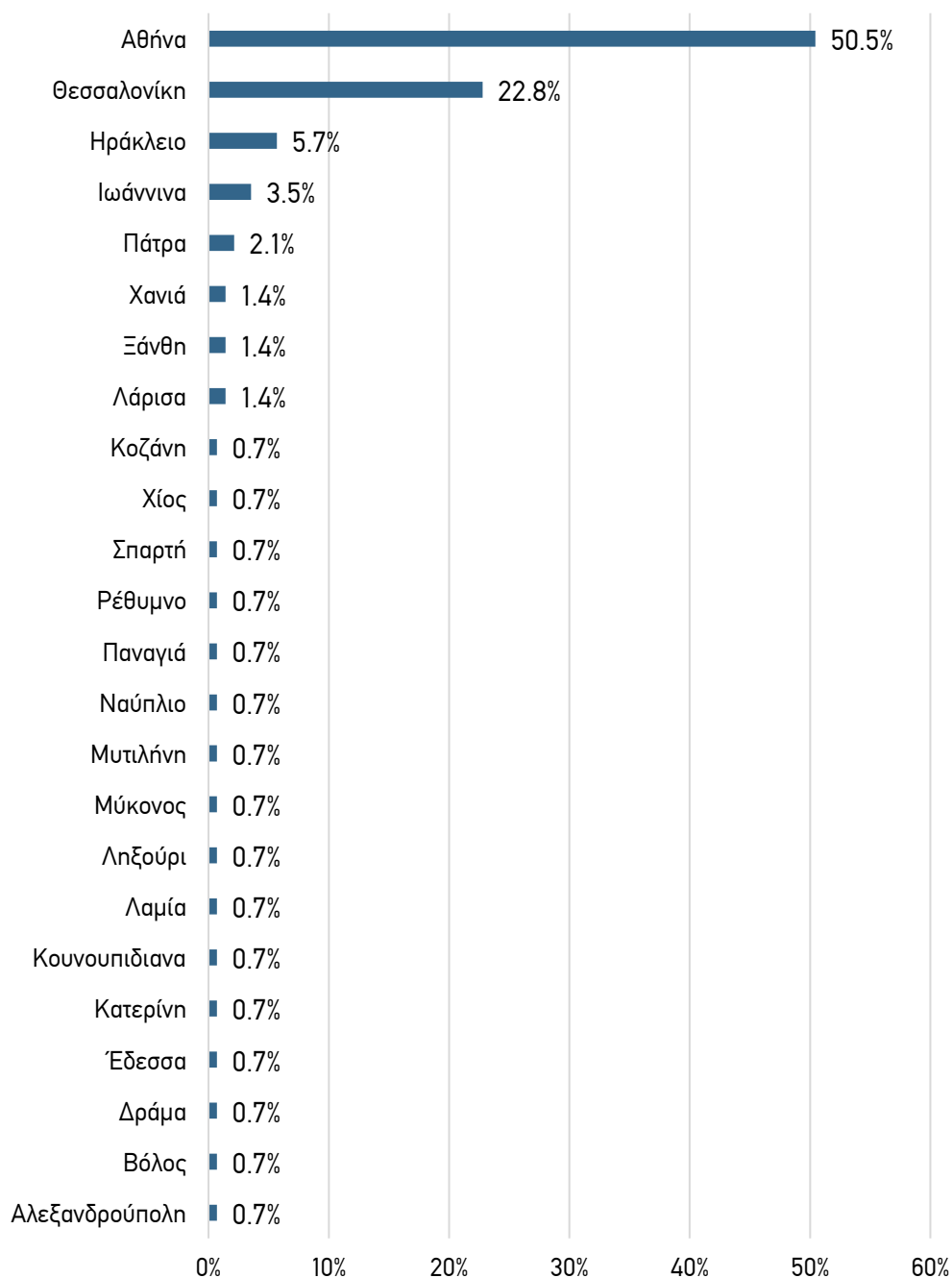
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.1.1.3: Πότε φύγατε ξανά για το εξωτερικό;

6.2 Τόπος διαμονής

Στην ερώτηση «σε ποιον οικισμό/πόλη ζούσατε στην Ελλάδα όταν είχατε επιστρέψει», το 50,4% απάντησαν στην Αθήνα, ενώ το 22,7% στη Θεσσαλονίκη (Γράφημα 6.2.1)

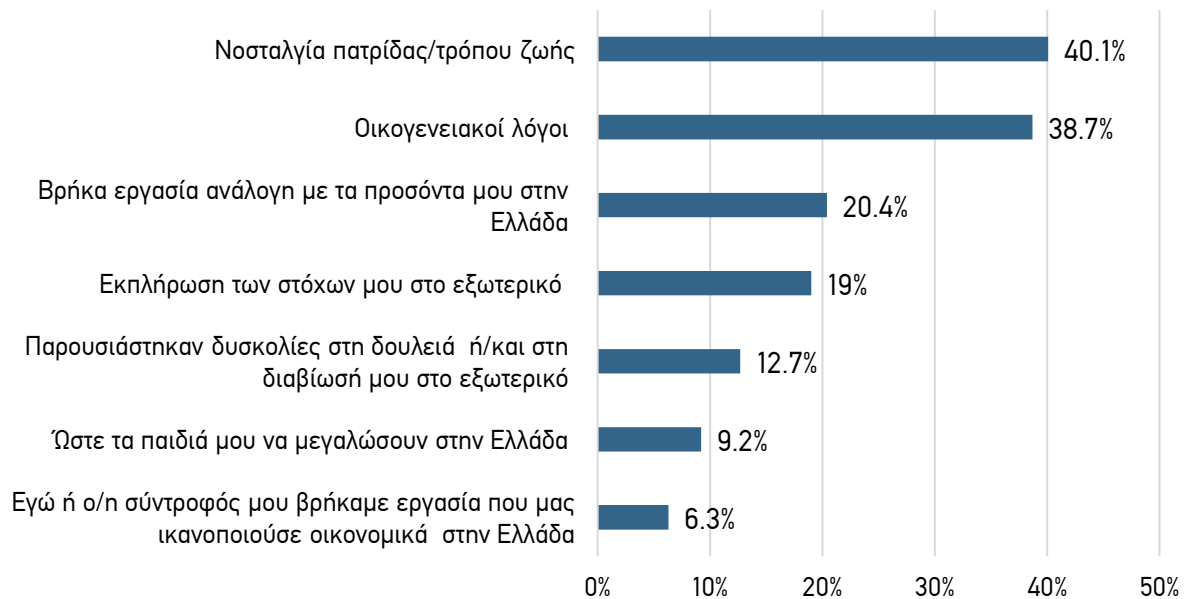
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.2.1: Σε ποιον οικισμό-πόλη ζούσατε στην Ελλάδα όταν είχατε επιστρέψει;

Σχετικά με τους λόγους για τους οποίους επέστρεψαν στην Ελλάδα, το υψηλότερο ποσοστό συγκέντρωσε η απάντηση «νοσταλγία της πατρίδας/του τρόπου ζωής» (40,1%), ενώ αμέσως μετά έρχονται οι «οικογενειακοί λόγοι» (38,7%) και η εξεύρεση «εργασίας ανάλογης με τα προσόντα τους στην Ελλάδα» (20,4%)

(Γράφημα 6.2.2).

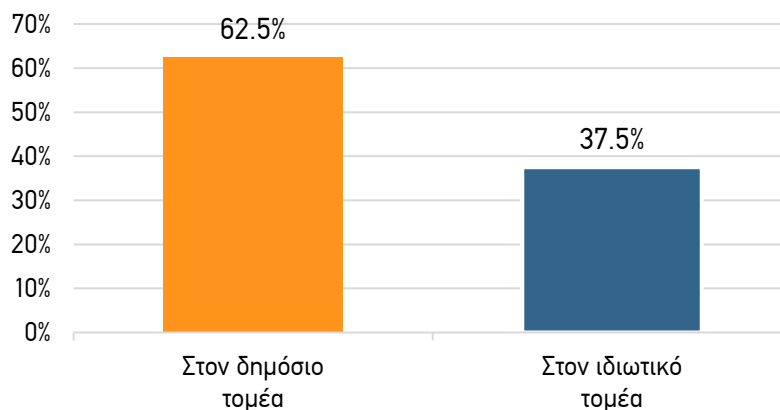
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.2.2: Γιατί γυρίσατε αρχικά στην Ελλάδα;

6.3 Στοιχεία απασχόλησης

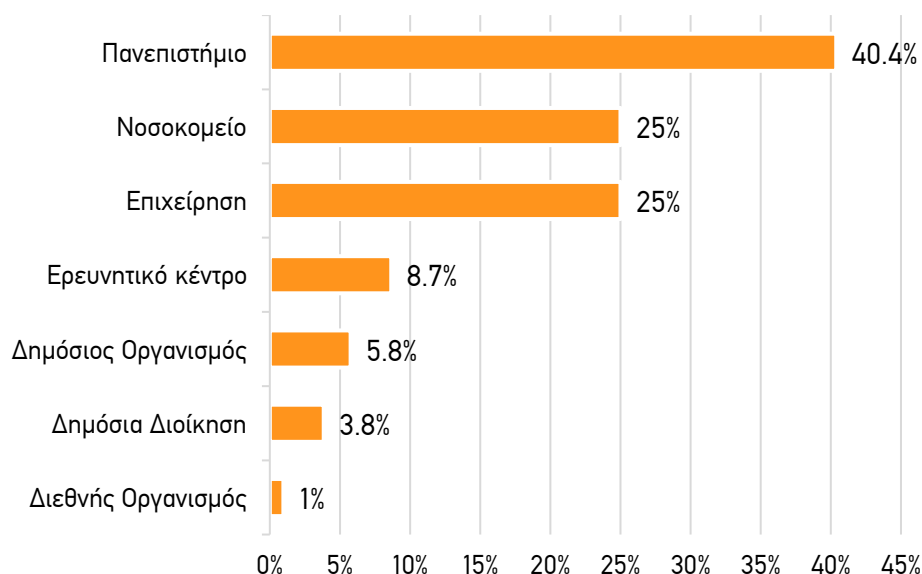
Το 62,5% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι κατά την επιστροφή τους στην Ελλάδα εργάστηκαν στον δημόσιο τομέα, και το 37,5% στον ιδιωτικό (Γράφημα 6.3.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.1: Σε ποιον τομέα εργαστήκατε όταν είχατε επιστρέψει;

Εκ των ερωτηθέντων, το 40,4% δήλωσαν ότι εργάστηκαν σε Πανεπιστήμιο και 25% σε Νοσοκομείο (Γράφημα 6.3.2).

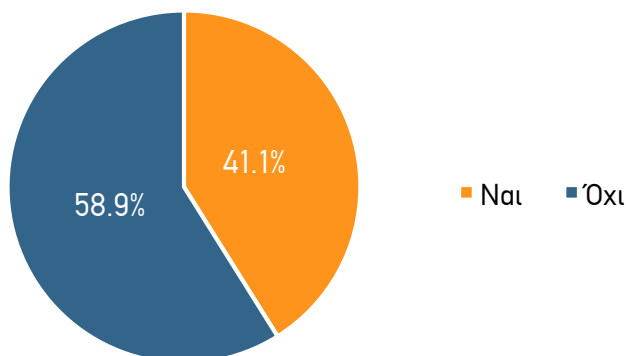
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.2: Υποκατηγορία τομέα (ιδιωτικός και δημόσιος τομέας στην Ελλάδα)

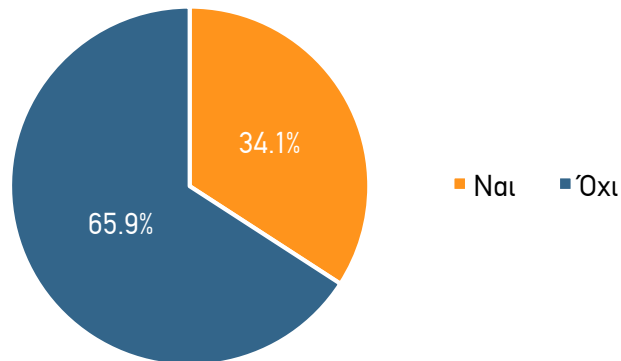
Κατά την παραμονή τους στην Ελλάδα, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό είχαν εμπειρία εργασίας τόσο από τον ιδιωτικό όσο και από τον δημόσιο τομέα.

Συγκεκριμένα, από όσους δήλωσαν ότι εργάζονται ή εργάστηκαν στον δημόσιο τομέα, το 41,1% δήλωσαν ότι έχουν εργαστεί και στον ιδιωτικό τομέα. Αντίστοιχα, από όσους δήλωσαν ότι εργάζονται ή εργάστηκαν στον Ιδιωτικό τομέα, το 34,1% δήλωσαν ότι έχουν εργαστεί και στον δημόσιο τομέα (Γράφημα 6.3.3 και Γράφημα 6.3.4)

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.3: Αν επιλέξατε τον δημόσιο τομέα, έχετε εργαστεί ποτέ και στον ιδιωτικό;

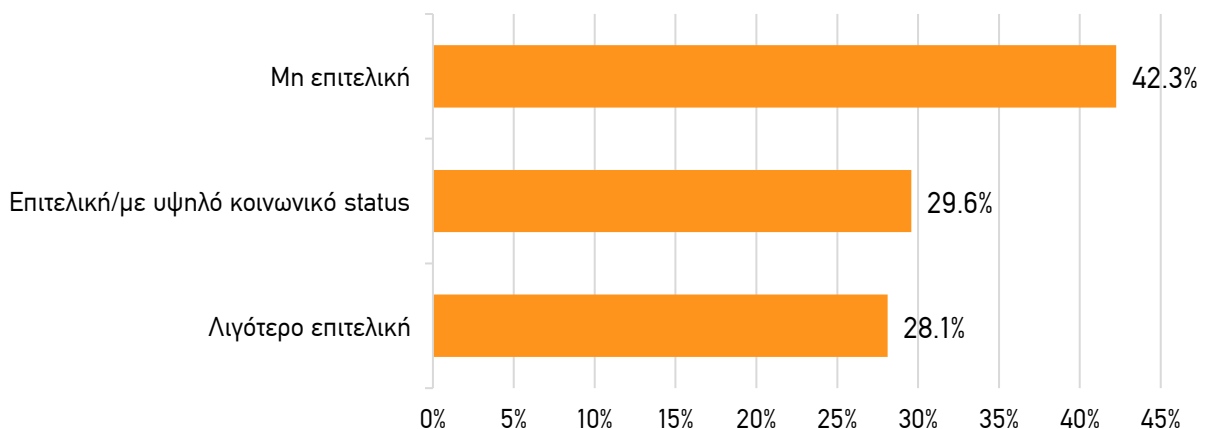

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.4: Αν επιλέξατε τον ιδιωτικό τομέα, έχετε εργαστεί ποτέ και στον δημόσιο;

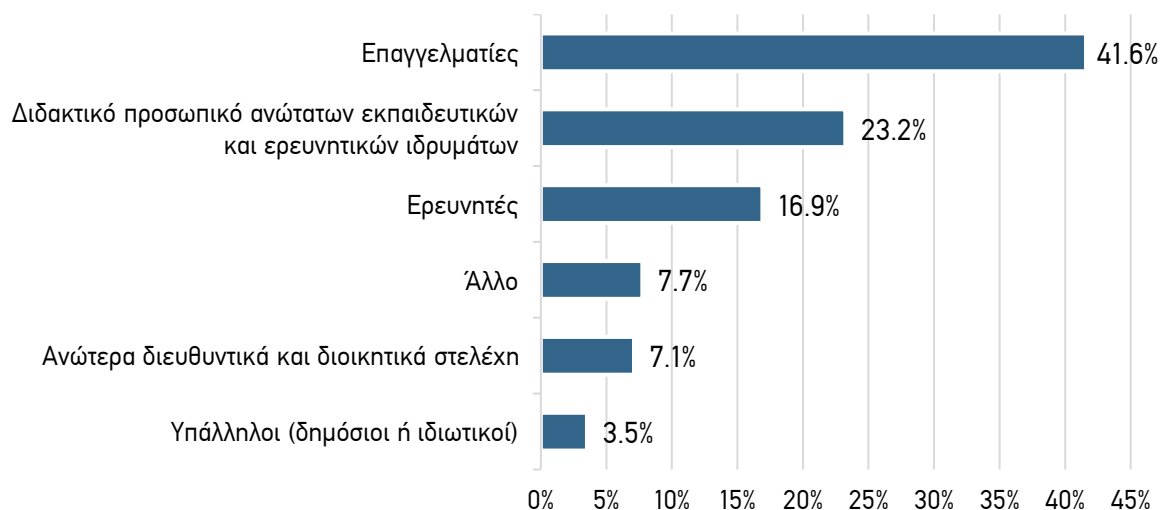
Το 42,3% δήλωσαν πως η θέση που κατείχαν όταν επέστρεψαν στην Ελλάδα δεν ήταν επιτελική (Γράφημα 6.3.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.5: Πώς θα χαρακτηρίζατε την θέση που είχατε όταν είχατε επιστρέψει στην Ελλάδα;

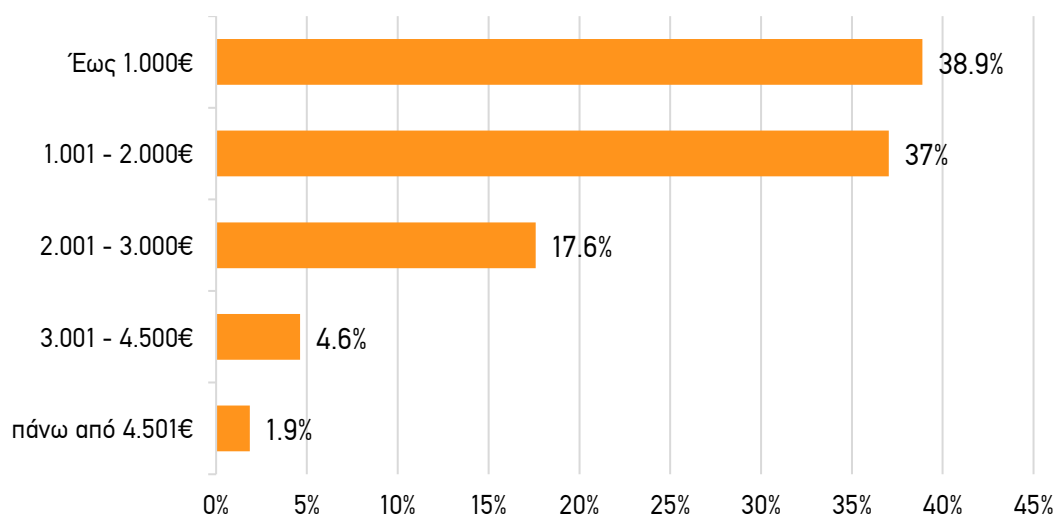
Σχετικά με το επαγγελματικό πεδίο στο οποίο δραστηριοποιούνταν όταν είχαν επιστρέψει στην Ελλάδα, το 41,6% δήλωσαν ότι εργάζονταν ως «επαγγελματίες» και 23,2% ως «διδασκτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών και ερευνητικών Ιδρυμάτων», ενώ το 16,9% ως «ερευνητές» (Γράφημα 6.3.6).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.6: Επιλέξτε το επαγγελματικό πεδίο που είχατε όταν επιστρέψει στην Ελλάδα

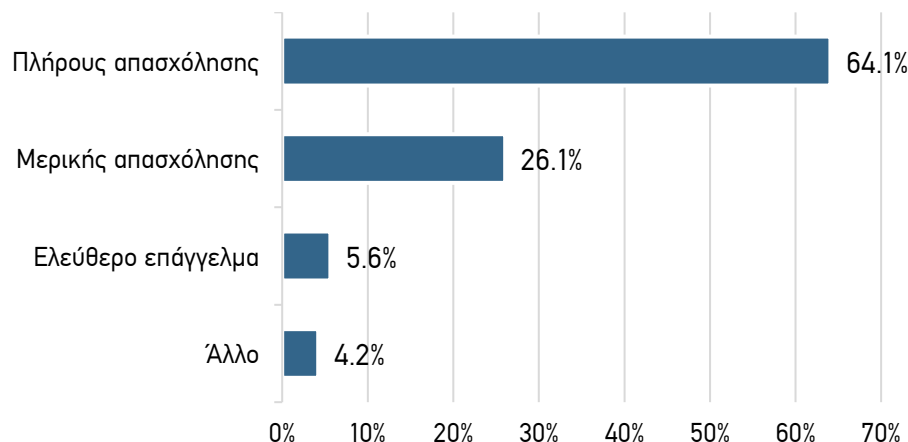
Το 38,9% δήλωσαν ότι κατά το διάστημα που εργάζονταν όταν είχαν επιστρέψει στην Ελλάδα ο μεικτός μηνιαίος μισθός ήταν μέχρι 1.000€ και το 37% μέχρι 2.000 € (Γράφημα 6.3.7).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.7: Πόσος ήταν ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας στην Ελλάδα;

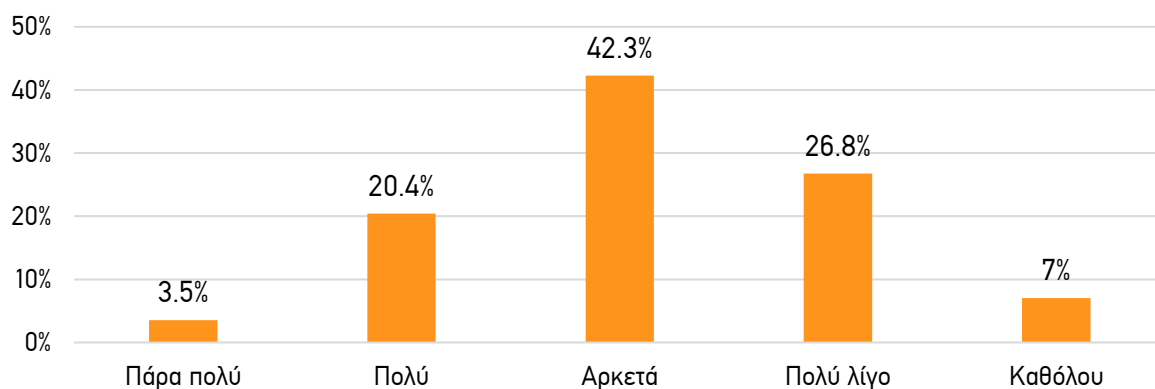
Όσον αφορά το εργασιακό καθεστώς, το 64,1% δήλωσαν πως ήταν «πλήρους απασχόλησης» και το 26,1% «μερικής απασχόλησης» (Γράφημα 6.3.8).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.8: Ποιο το εργασιακό σας καθεστώς τότε;

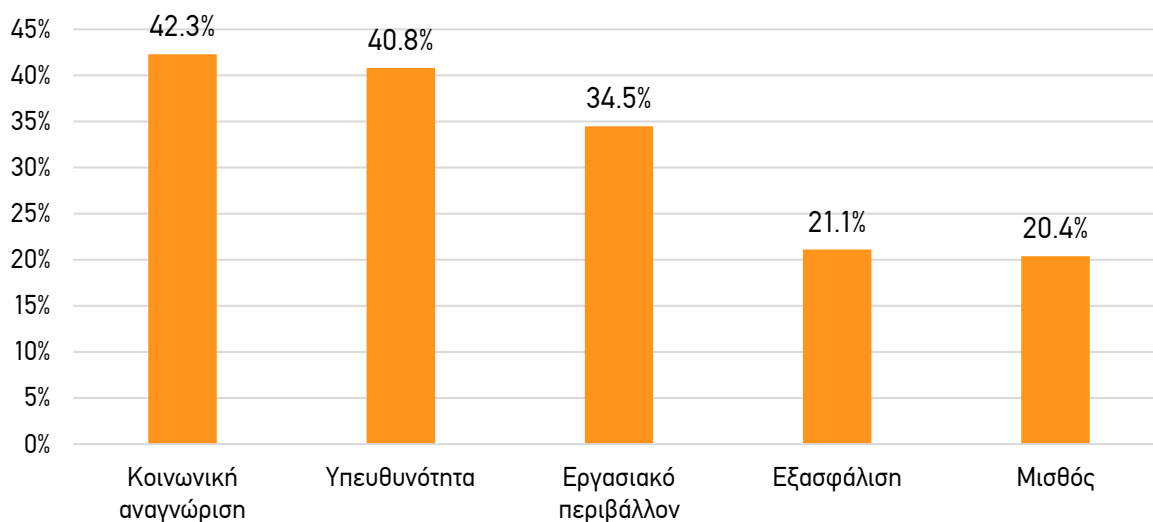
Το 23,9 % δήλωσαν πως ήταν «πολύ/πάρα πολύ» ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής τους στην Ελλάδα, ενώ ένα υψηλό ποσοστό 33,8% ήταν «πολύ λίγο»/«καθόλου» ευχαριστημένοι (Γράφημα 6.3.9).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.9: Ήσασταν ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής σας στην Ελλάδα;

Λιγότεροι από τους μισούς δήλωσαν ευχαριστημένοι από την κοινωνική αναγνώριση, την υπευθυνότητα και το εργασιακό περιβάλλον της εργασίας τους όταν είχαν επιστέψει στην Ελλάδα, ενώ σε πολύ χαμηλό ποσοστό ήταν ικανοποιημένοι από την εξασφάλιση και τον μισθό που τους προσέφερε (Γράφημα 6.3.10).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.10: Ήσασταν ευχαριστημένος από τις συνθήκες εργασίας σας στην Ελλάδα ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;

6.3.1 Λόγοι νέας μετακίνησης στο εξωτερικό

Οι λόγοι για τους οποίους οι διδάκτορες αυτής της ομάδας έφυγαν πάλι από την Ελλάδα συνδέονται με την εργασία. Το 56,3% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι ξαναέφυγαν από την Ελλάδα επειδή βρήκαν «ευκαιρίες στη δουλειά ή/και στη διαβίωση στο εξωτερικό», το 50% επειδή είχαν «νέους στόχους που μπορούσαν να εκπληρωθούν στο εξωτερικό» και το 47,9% διότι δεν βρήκαν «εργασία ανάλογη με τα προσόντα» τους στην Ελλάδα (Γράφημα 6.3.1.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.1.1: Γιατί φύγατε ξανά από την Ελλάδα;

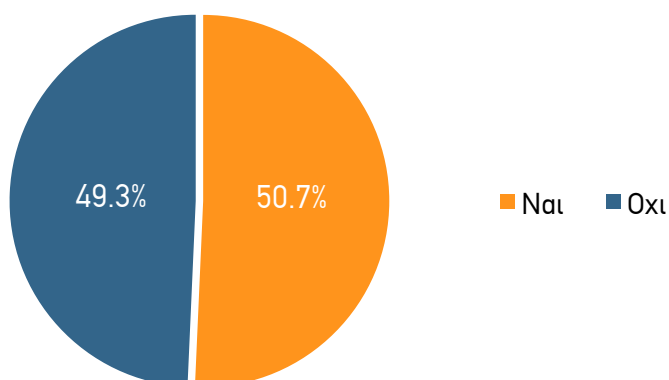

6.4 Επιστροφή στο εξωτερικό

6.4.1 Χώρα διαμονής

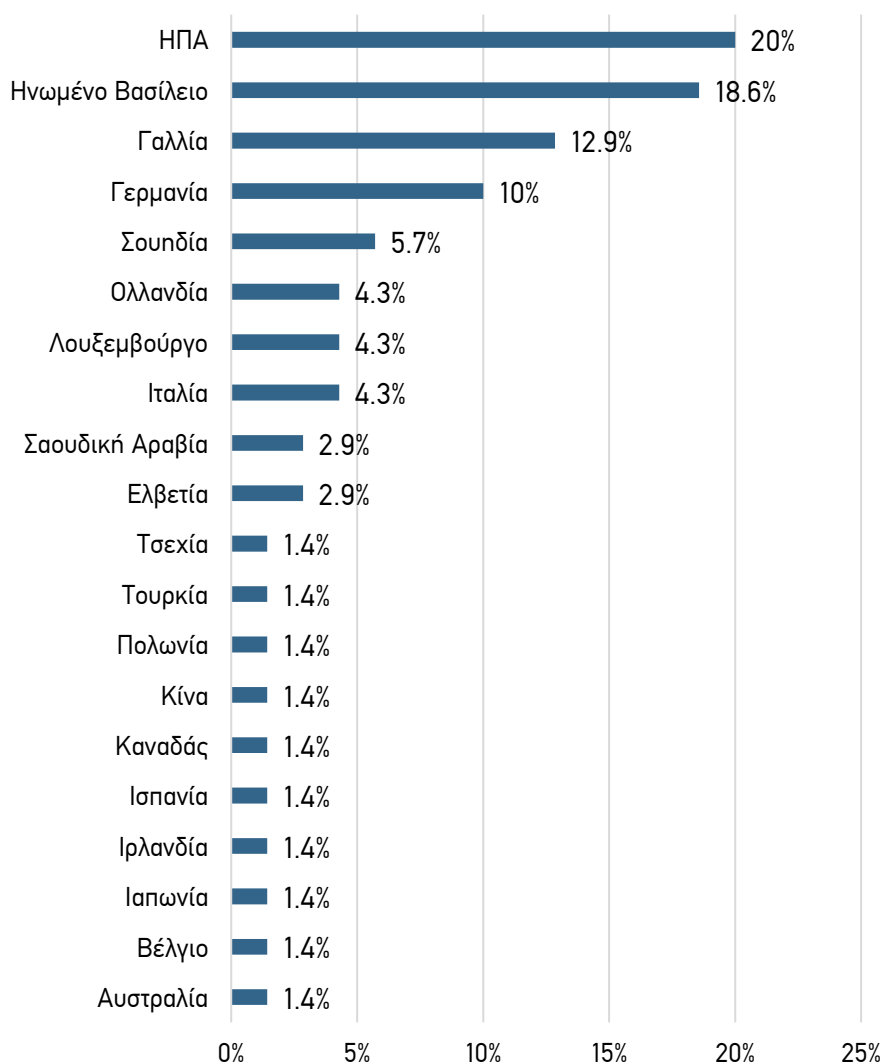
Το 50,7% των συμμετεχόντων γύρισαν πίσω στη χώρα στην οποία ζούσαν πριν επιστρέψουν στην Ελλάδα (Γράφημα 6.4.1.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.1.1: Επιστρέψατε ξανά στη χώρα από την οποία είχατε έρθει στην Ελλάδα;

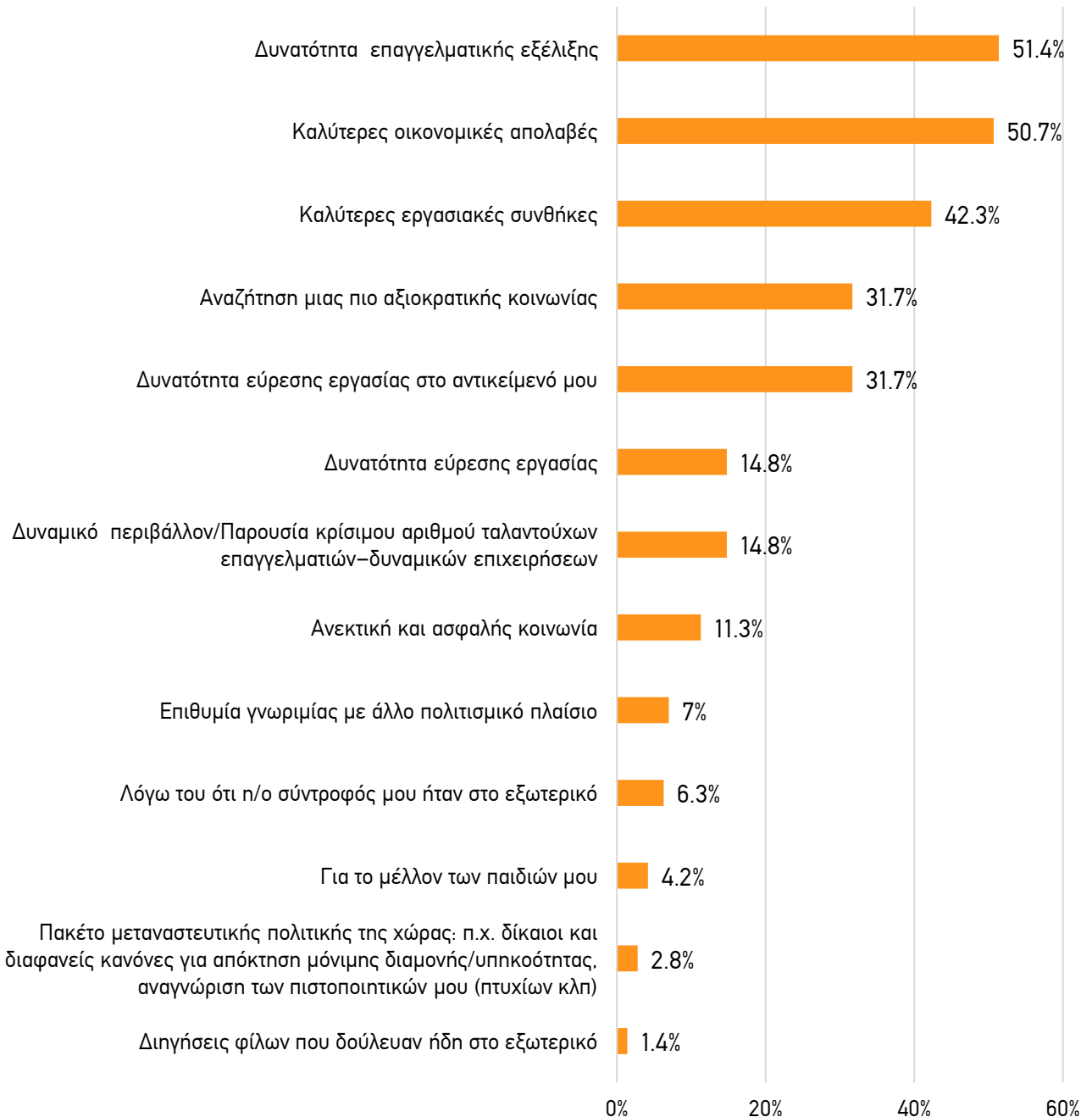
Από το 49,3% όσων δεν επέστρεψαν στην ίδια χώρα με αυτήν όπου ζούσαν πριν έρθουν στην Ελλάδα, το 20% ζούσαν στις ΗΠΑ, το 18,6% στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 12,9% στη Γαλλία και το 10% στη Γερμανία (Γράφημα 6.4.1.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.1.2: Αν όχι, σε ποια χώρα ζούσατε πριν;

Οι διδάκτορες επέλεξαν τη χώρα στην οποία μετανάστευσαν ξανά με κριτήρια που κυρίως συνδέονται με την εργασία. Το 51,4% δήλωσαν ότι η «δυνατότητα επιστημονικής εξέλιξης» τους προσέλκυσε στη χώρα που επέλεξαν να μετοικήσουν, το 50,7% βρήκαν ελκυστικές τις «καλύτερες οικονομικές απολαβές», το 42,3% τις «καλύτερες συνθήκες εργασίας», και το 31,7% τη «δυνατότητα εύρεσης εργασίας στο αντικείμενό τους» (Γράφημα 6.4.1.3).

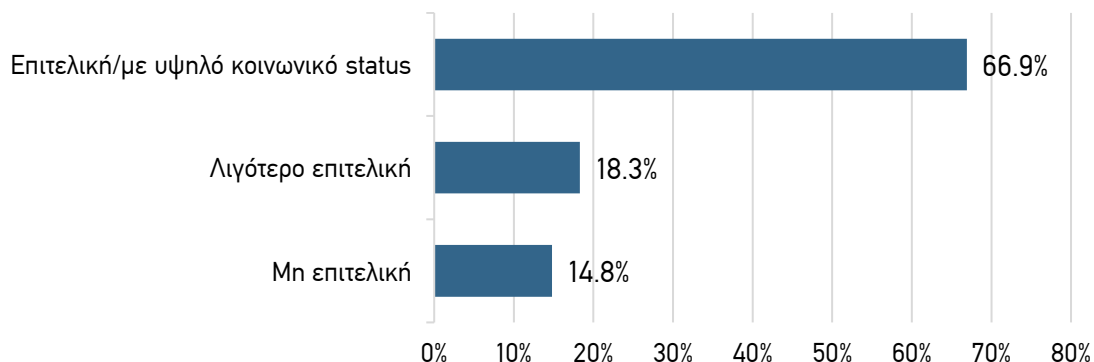
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.1.3: Τι σας προσέλκυσε στη χώρα που πήγατε στο εξωτερικό;

6.4.2 Στοιχεία απασχόλησης

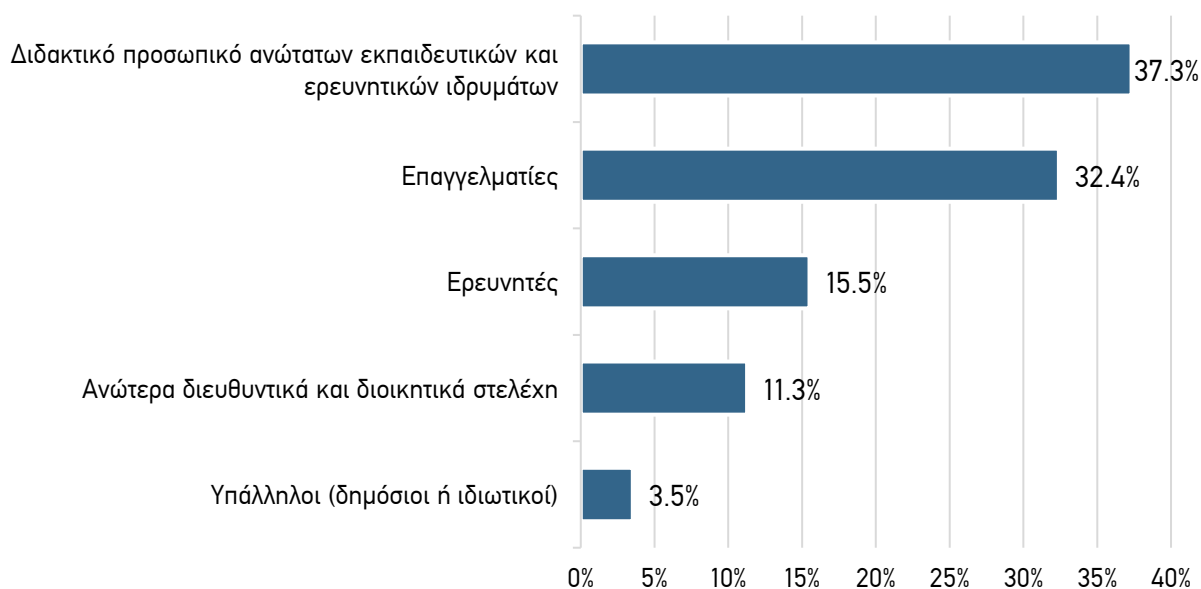
Το 66,9% των διδασκόντων χαρακτήρισαν την παρούσα επαγγελματική τους θέση ως «επιτελική/με υψηλό κοινωνικό status» (Γράφημα 6.4.2.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.1: Πώς θα χαρακτηρίζατε την παρούσα επαγγελματική σας θέση;

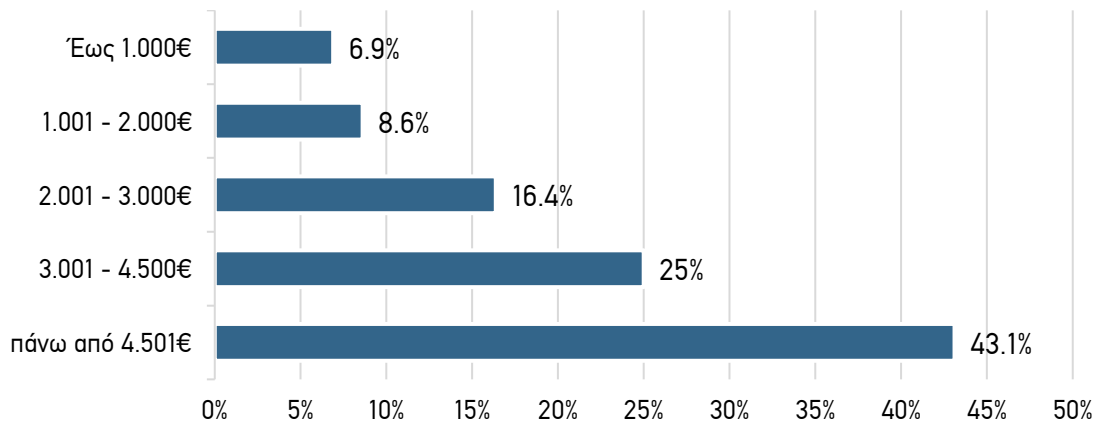
Το 37,3% δήλωσαν ότι εργάζονται ως «διδασκτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών κέντρων» και το 32,4% ως «επαγγελματίες» (Γράφημα 6.4.2.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.2: Επαγγελματικό πεδίο

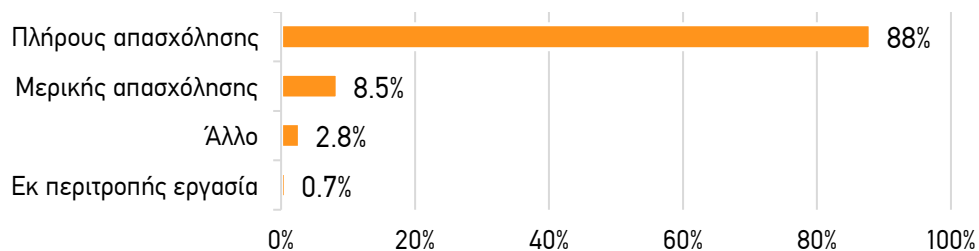
Το 43,1% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι ο μεικτός μισθός τους ξεπερνάει τα 4.501€, ενώ το 25% ότι κυμαίνεται μεταξύ 3.001€ και 4.500€ (Γράφημα 6.4.2.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.3: Πόσος είναι ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας;

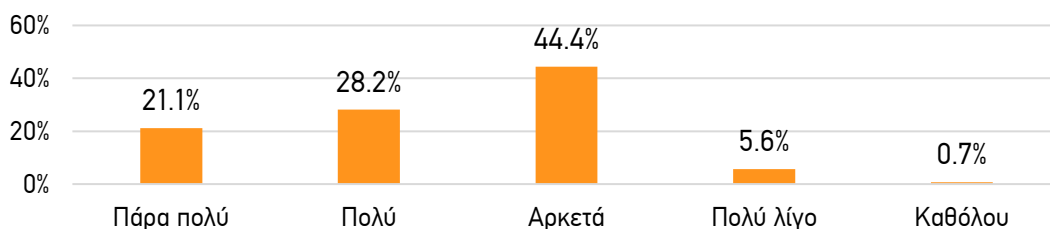
Το 88% δήλωσαν ότι εργάζονται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης (Γράφημα 6.4.2.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.4: Ποιο το εργασιακό σας καθεστώς;

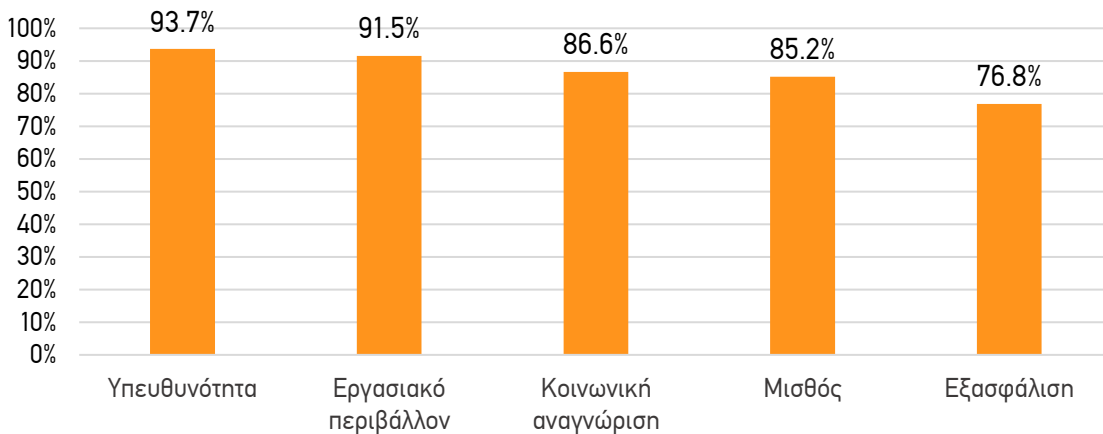
Το 49,3% δηλώνουν «πολύ»/«πάρα πολύ» ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής τους στο εξωτερικό, ενώ μόλις 6,3% δηλώνουν «πολύ λίγο»/«καθόλου» ευχαριστημένοι (Γράφημα 6.4.2.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.5: Είστε ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής σας στο εξωτερικό;

Οι διδάκτορες δήλωσαν σε πάρα πολύ υψηλά ποσοστά ευχαριστημένοι από τις συνθήκες εργασίας τους (Γράφημα 6.4.2.6).

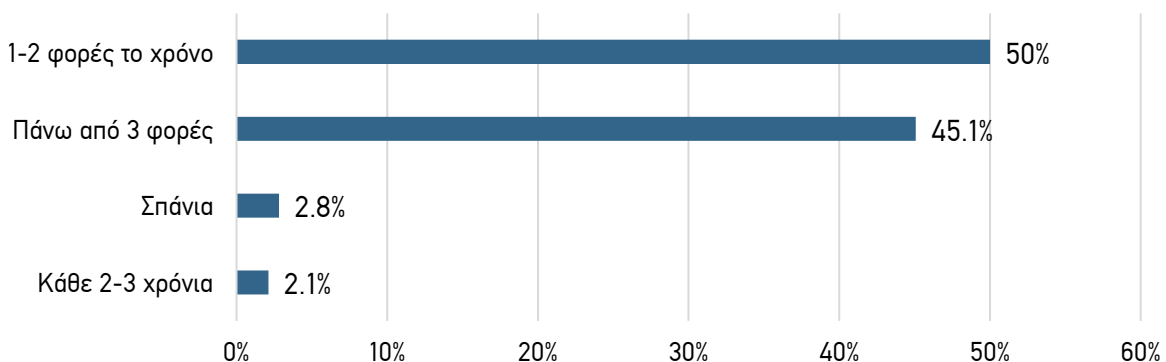
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.6: Είστε ευχαριστημένοι από τις συνθήκες εργασίας σας ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις:

6.5 Επαγγελματικοί και κοινωνικοί δεσμοί με την Ελλάδα

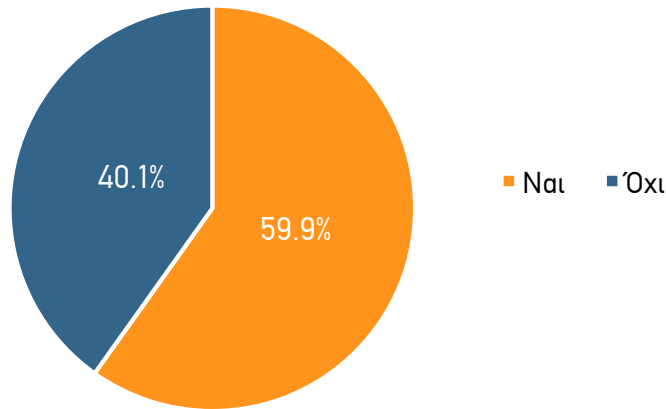
Το 95,1% δήλωσαν ότι επισκέπτονται την Ελλάδα τουλάχιστον μια φορά το χρόνο. Συγκεκριμένα, το 50% δήλωσαν «μια ή δυο φορές το χρόνο», ενώ το 45,1% «πάνω από τρεις φορές» (Γράφημα 6.5.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.1: Πόσο συχνά έρχεστε Ελλάδα;

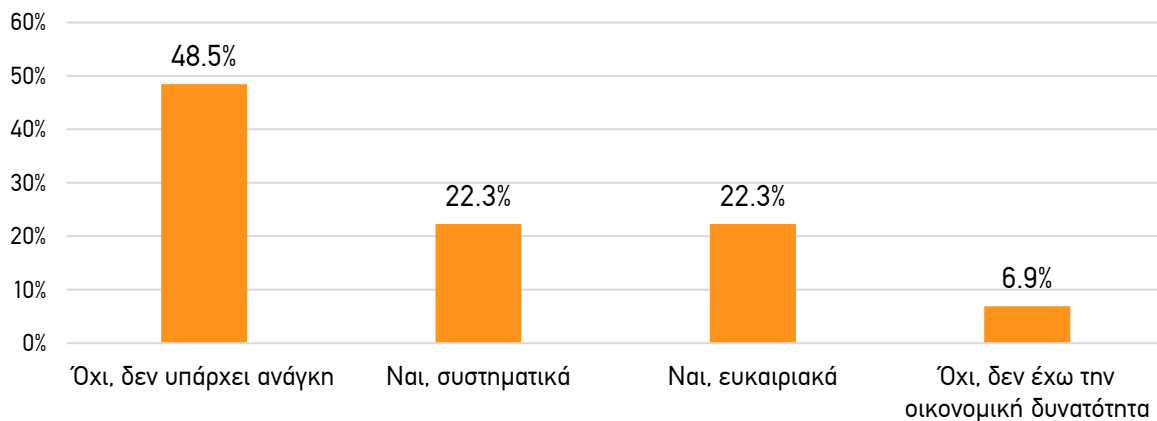
Το 59,9% έχουν διατηρήσει επαγγελματικούς δεσμούς με την Ελλάδα (Γράφημα 6.5.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.2: Έχετε διατηρήσει επαγγελματικούς δεσμούς με Ελλάδα;

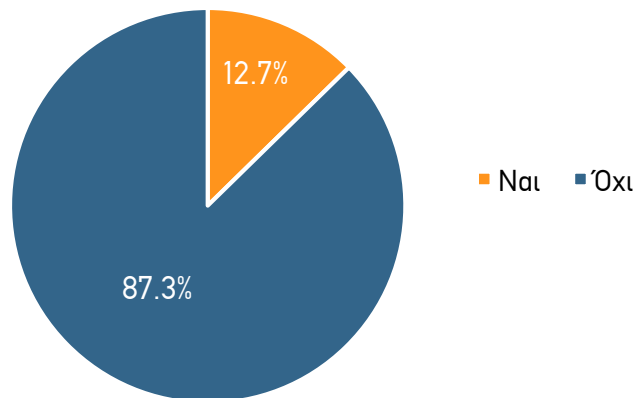
Το 48,5% δήλωσαν πως δεν παρέχουν οικονομική ή άλλη βοήθεια σε συγγενείς και φίλους στην Ελλάδα, καθώς «δεν υπάρχει ανάγκη». Αντίθετα, το 44,6% στέλνουν «συστηματικά» και «ευκαιριακά» χρήματα (Γράφημα 6.5.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.3: Στέλνετε χρήματα ή βοηθάτε με άλλο τρόπο οικονομικά συγγενείς ή φίλους στην Ελλάδα;

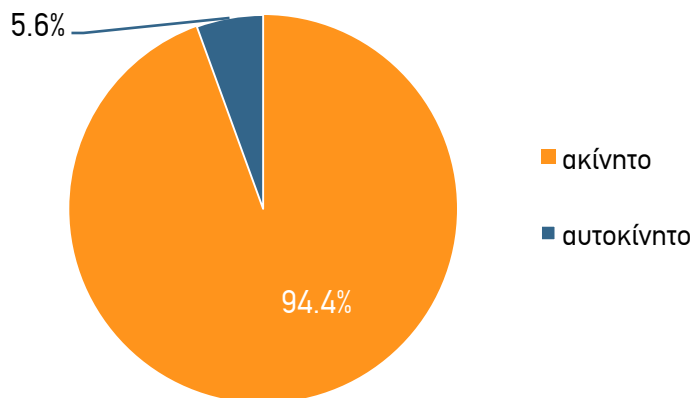
Το 87,3% δήλωσαν ότι δεν έχουν προβεί σε κάποια επένδυση στην Ελλάδα κατά την παραμονή τους στο εξωτερικό (Γράφημα 6.5.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.4: Έχετε προβεί σε κάποια επένδυση στην Ελλάδα όσο διαμένετε στο εξωτερικό;

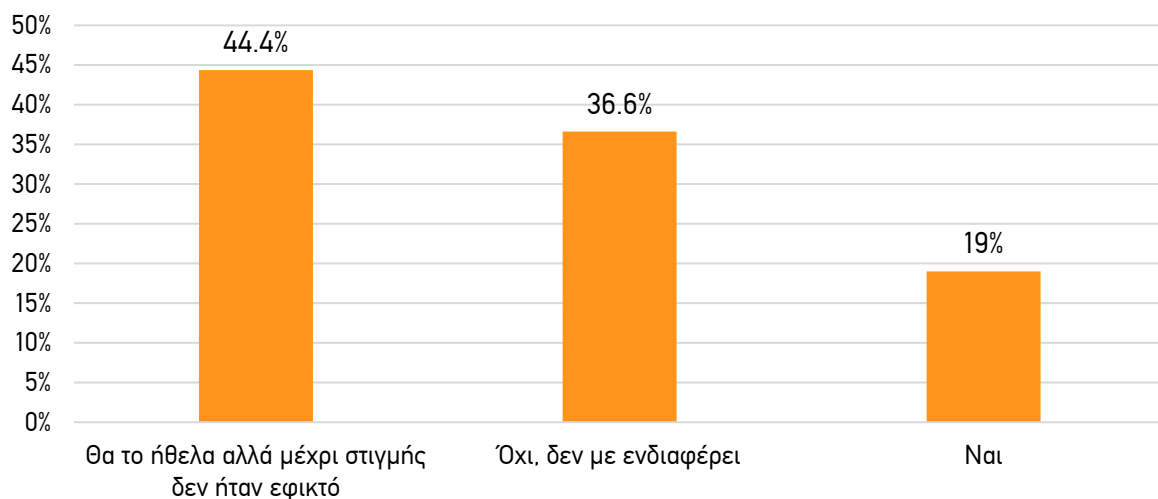
Εκ των διδακτόρων που απάντησαν ότι έχουν προβεί σε κάποια επένδυση στην Ελλάδα, το 94,4% έχουν προβεί στην αγορά ακινήτου στην Ελλάδα, ενώ το υπόλοιπο 5,6% στην αγορά αυτοκινήτου (Γράφημα 6.5.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.5: Αν έχετε προβεί σε κάποια επένδυση, συμπληρώστε το είδος επένδυσης:

Το 63,4% δήλωσαν είτε ότι θα ήθελαν να προσφέρουν κάποιου είδους βοήθεια/καθοδήγηση στην Ελλάδα αλλά μέχρι στιγμής δεν κατέστη δυνατό (44,4%) είτε ότι προσφέρουν ήδη (19%) (Γράφημα 6.5.6).

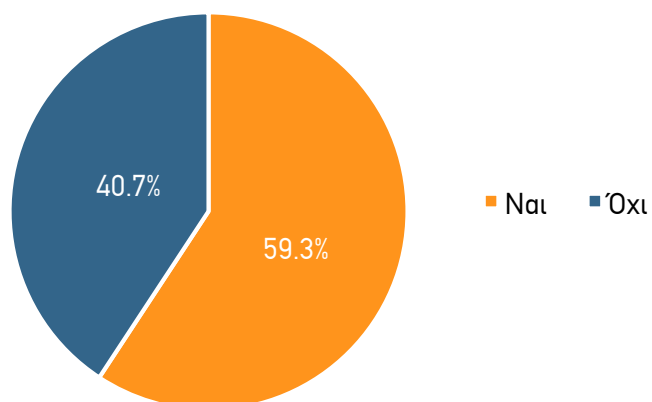
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.6: Προσφέρετε κάποιου τύπου οικονομική ή μη οικονομική επαγγελματική καθοδήγηση;

6.5.1 Πρόθεση εκ νέου επιστροφής στην Ελλάδα

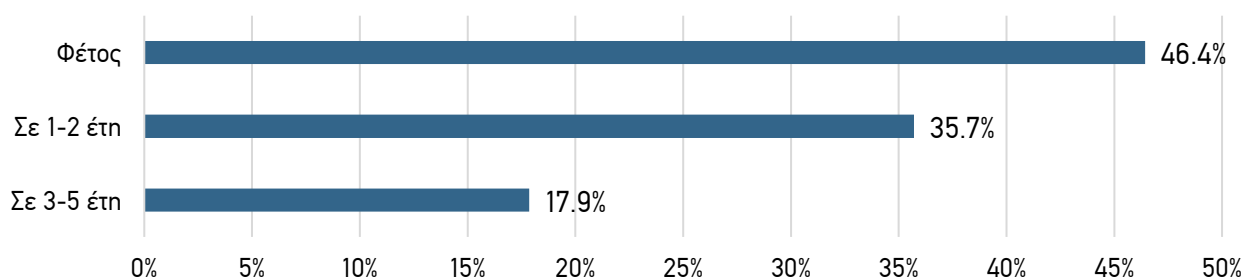
Το 59,3% δήλωσαν ότι σκοπεύουν να επιστρέψουν στην Ελλάδα (Γράφημα 6.5.1).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.1: Σκοπεύετε να επιστρέψετε στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια;

Από αυτούς που δήλωσαν ότι θα γυρίσουν στην Ελλάδα, το 82,1% προτίθενται να το κάνουν άμεσα ή το πολύ σε «1-2 έτη» (Γράφημα 6.5.2).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.2: Πότε σκοπεύετε να επιστρέψετε Ελλάδα;

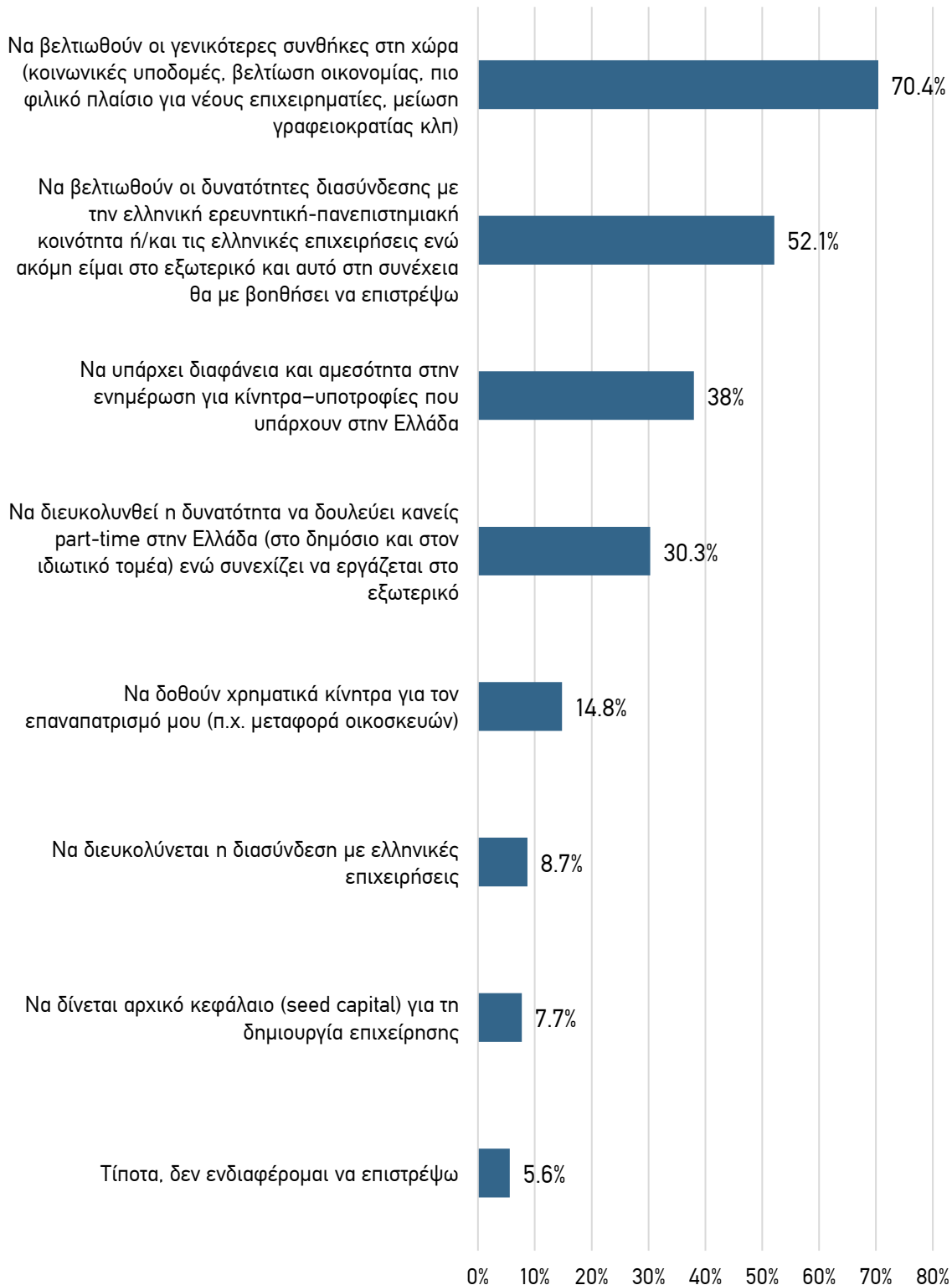
Το 71,8% απάντησαν ότι θα επέστρεφαν εάν έβρισκαν «εργασία ανάλογη με τα προσόντα τους στην Ελλάδα», ενώ το 38,7% θα επέστρεφαν για «οικογενειακούς λόγους» (Γράφημα 6.5.3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.3: Υπό ποιες προϋποθέσεις και για ποιους λόγους θα επιστρέφατε;

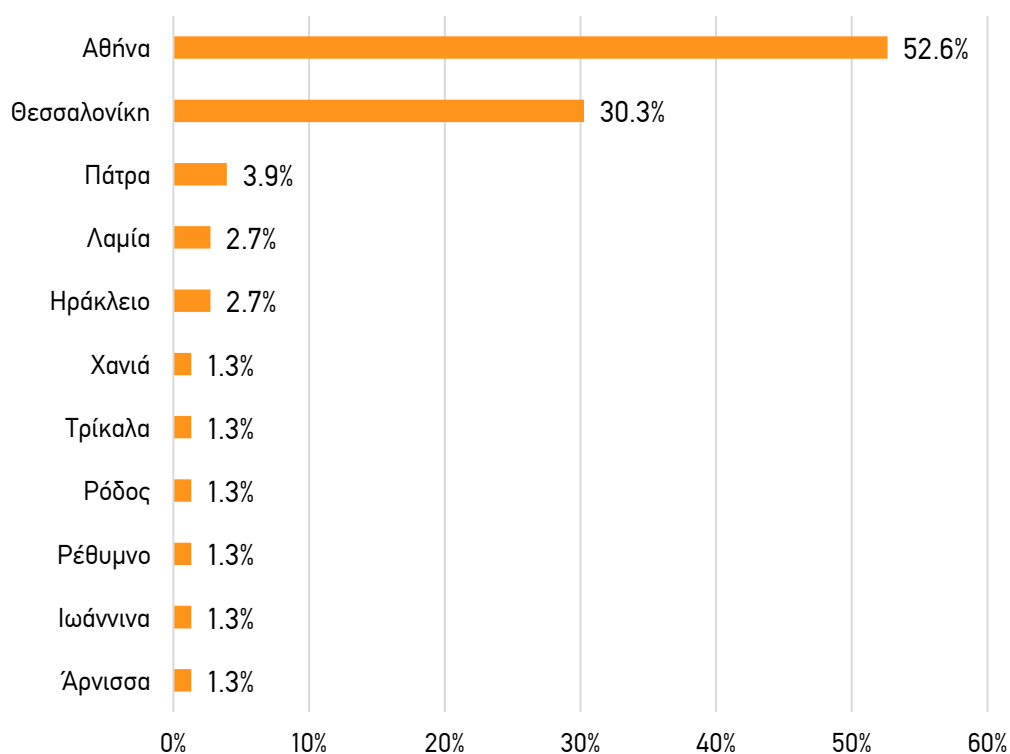
Όσον αφορά τα κίνητρα που μπορεί να δώσει το κράτος για την επιστροφή τους, το μεγαλύτερο ποσοστό (70,4%) απαντούν «να βελτιώσει τις γενικότερες συνθήκες στη χώρα (κοινωνικές υποδομές, βελτίωση οικονομίας κλπ.)», ενώ κατά 52,1% απαντούν «να βελτιώσει τις δυνατότητες διασύνδεσης με την ελληνική ερευνητική-πανεπιστημιακή κοινότητα». Μόνο το 5,6% δηλώνουν πως δεν προτίθενται να επιστρέψουν (Γράφημα 6.5.4).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.4: Τι μπορεί να κάνει το κράτος για να βοηθήσει την επιστροφή σας;

Στην ερώτηση «σε ποιον οικισμό/πόλη θα επιστρέφατε», το 52,6% δήλωσαν στην Αθήνα, ενώ το 30,3% στη Θεσσαλονίκη (Γράφημα 6.5.5).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.5: Σε ποιον οικισμό-πόλη θα επιστρέφατε;

7

Παράρτημα - Μεθοδολογικές σημειώσεις

7.1 Πλαίσιο και αντικείμενο της έρευνας

Αντικείμενο της στατιστικής έρευνας, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται στην παρούσα έκδοση, ήταν η καταγραφή της επιστημονικής, επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας των ελλήνων διδασκόντων.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το διάστημα Μάιος-Ιούλιος 2020 στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του ΕΚΤ ως Εθνικής Αρχής¹² και φορέα¹³ του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος, με αρμοδιότητα τους ευρύτερους τομείς της έρευνας, ανάπτυξης, καινοτομίας και ψηφιακού μετασχηματισμού. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων αυτών, το ΕΚΤ παράγει σε ετήσια βάση τις επίσημες εθνικές «στατιστικές για τους κατόχους διδακτορικού τίτλου», με δεδομένα που αντλούνται από το Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (ΕΑΔΔ) και τα ερωτηματολόγια που συμπληρώνουν οι διδάκτορες.

Με αφετηρία τις στατιστικές αυτές, και αναγνωρίζοντας τη σημασία και τον ρόλο του επιστημονικού δυναμικού στο εθνικό σύστημα έρευνας και καινοτομίας, το ΕΚΤ με την επιστημονική συνεργασία της Ερευνητικής Μονάδας Περιφερειακής Ανάπτυξης και Πολιτικής (ΕΜΠΑΠ) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας¹⁴ προχώρησε στην υλοποίηση μιας νέας εκτεταμένης έρευνας, εστιασμένης στο σύνολο των ελλήνων κατόχων διδακτορικού τίτλου. Στόχος της ήταν να αποτυπώσει τα γνωσιακά (επιστημονικά και τεχνολογικά), επαγγελματικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά των ελλήνων διδασκόντων.

¹² Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 7304/B2-576/25-9-2017 Απόφαση (ΦΕΚ Β' 3482), όπως εκάστοτε τροποποιείται, του Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ, με την οποία το ΕΚΤ ορίζεται ως «Εθνική Αρχή» του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος, υπεύθυνη για την ανάπτυξη, παραγωγή και διάδοση ευρωπαϊκών στατιστικών.

¹³ Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 7303/B2-577/25-9-2017 Απόφαση (ΦΕΚ Β' 3482), όπως εκάστοτε τροποποιείται, του Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ, με την οποία το ΕΚΤ ορίζεται ως «Φορέας του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος», αρμόδιος για τη συλλογή στοιχείων.

¹⁴ Βλ. την ιστοσελίδα της ΕΜΠΑΠ: <http://rdpru.uom.gr/home>

7.2 Μητρώο διδασκόντων – Πληθυσμός της έρευνας

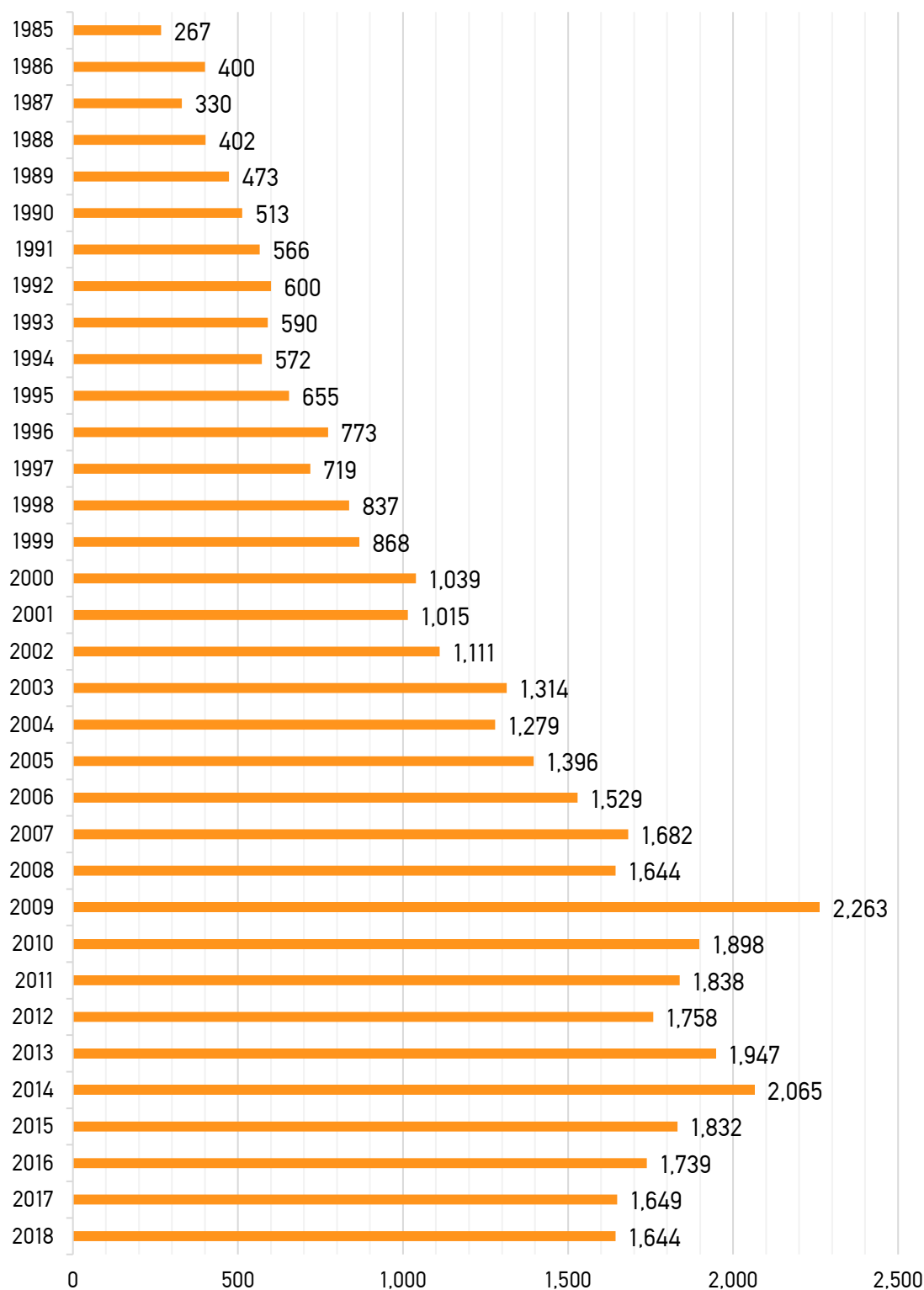
Ο πληθυσμός της παρούσας έρευνας αναφέρεται στο μητρώο διδασκόντων του ΕΚΤ, το οποίο περιλαμβάνει τους διδάκτορες των οποίων οι διδακτορικές διατριβές απονεμήθηκαν την περίοδο 1985-2018 και έχουν κατατεθεί στο Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (ΕΑΔΔ).

Το ΕΑΔΔ συγκροτείται, τηρείται και διατίθεται βάσει του νόμου 1566/1985 από το ΕΚΤ. Σε αυτό συγκεντρώνονται σε ψηφιακή μορφή οι διδακτορικές διατριβές που εκπονήθηκαν στα ελληνικά Πανεπιστήμια, από Έλληνες και μη Έλληνες υπηκόους, καθώς και όσες εκπονήθηκαν από Έλληνες σε πανεπιστήμια του εξωτερικού και αναγνωρίστηκαν από τον αρμόδιο εθνικό φορέα (ΔΟΑΤΑΠ).

Στο παρακάτω Γράφημα 7.2.1 παρουσιάζεται, ανά έτος, ο αριθμός των διδασκόντων στο μητρώο του ΕΚΤ, σε αντιστοιχία με τις διδακτορικές διατριβές που απονεμήθηκαν την περίοδο 1985-2018. Ο συνολικός τους αριθμός ανέρχεται σε 39.207¹⁵.

¹⁵ Ημερομηνία άντλησης στοιχείων από το ΕΑΔΔ: Δεκέμβριος 2019.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7.2.1: Αριθμός διδακτόρων ανά έτος απόκτησης της διδακτορικής διατριβής

Πηγή: ΕΑΔΔ, στοιχεία 12/2019

Η έρευνα ήταν απογραφική και αφορούσε το σύνολο των εγγεγραμμένων στο ΕΑΔΔ διδασκόντων. Ως εκ τούτου, σημαντικός στόχος και αρχικό βήμα για τη διεξαγωγή της ήταν ο εντοπισμός των στοιχείων επικοινωνίας των διδασκόντων για την αποστολή του ερωτηματολογίου. Με δεδομένη την εκτενή περίοδο κάλυψης παρελθόντων ετών, ο εντοπισμός αυτός απαιτούσε εκτεταμένες διαδικασίες καθαρισμού των δεδομένων και πραγματοποιήθηκε σταδιακά ως ακολούθως:

1. Συγκέντρωση διαθέσιμων στοιχείων από τη βάση του Εθνικού Αρχείου Διδακτορικών Διατριβών

Τα διαθέσιμα στο ΕΑΔΔ στοιχεία των διδασκόντων¹⁶ αφορούν το ονοματεπώνυμό τους, τα στοιχεία ηλεκτρονικής επικοινωνίας,¹⁷ τη χρονολογία γέννησης και τη χρονολογία κατάθεσης/υποστήριξης της διδακτορικής διατριβής.

Αρχική επιδίωξη ήταν η επιβεβαίωση των στοιχείων επικοινωνίας (προσωπικό email επικοινωνίας) που οι ίδιοι οι διδάκτορες είχαν δηλώσει κατά τη διαδικασία κατάθεσης της διατριβής τους. Ενδεικτικό των δυσκολιών που αντιμετωπίστηκαν κατά την επαλήθευση των προσωπικών email επικοινωνίας είναι το γεγονός ότι, σε σύνολο 30.642 εγγεγραμμένων διδασκόντων από το 2000 έως το 2018, ο πληθυσμός που επιβεβαιώθηκε από τα email που είχαν συμπληρώσει οι ίδιοι οι διδάκτορες ήταν μόλις 15.392 άτομα.

Προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η διαδικασία αναζήτησης των στοιχείων επικοινωνίας των διδασκόντων, έγινε παράλληλη προσπάθεια αντιστοίχισης με custom made βάση δεδομένων που είχε αναπτυχθεί από στελέχη του ΕΚΤ. Οι διαδικασίες καθαρισμού περιλάμβαναν τη διόρθωση σφαλμάτων καταχώρησης (λάθη στα domain names) και κυρίως τον εντοπισμό κατά το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού διδασκόντων για τους οποίους δεν υπήρχε διαθέσιμο email ή αυτό που ήταν διαθέσιμο δεν ήταν πλέον σε ισχύ. Για τον σκοπό αυτό αξιοποιήθηκαν ανοικτές πηγές καθώς και βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων, όπως περιγράφεται στη συνέχεια στα βήματα 2-3, ενώ πραγματοποιήθηκαν ενέργειες δημοσιότητας μέσω της πλατφόρμας της πρωτοβουλίας «Γέφυρες Γνώσης και Συνεργασίας» του ΕΚΤ, με στόχο να προσελκύσουν το ενδιαφέρον διδασκόντων που δεν είχαν εγγραφεί στο ΕΑΔΔ.

Επισημαίνεται ότι διαδικασίες διόρθωσης των ηλεκτρονικών διευθύνσεων πραγματοποιούνταν και κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας, σε όσες είχαν επιστρέψει ανενεργές (hard bounce back).

¹⁶ Τα δεδομένα συλλέγονται υπό αυστηρούς όρους προστασίας προσωπικών δεδομένων και δεν διαβιβάζονται σε τρίτους, ενώ ουδέποτε θα δημοσιευθούν σε μορφή που να επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των φυσικών προσώπων. Καταχωρούνται σε ειδικό μητρώο του ΕΚΤ, το οποίο έχει αποκλειστικό σκοπό την καταγραφή του νέου επιστημονικού δυναμικού, ώστε να διευκολυνθεί η επαγγελματική τους καριέρα, η κινητικότητα τους και η υποστήριξη/προβολή του έργου τους στην ευρύτερη ελληνική ερευνητική κοινότητα, καθώς και προκειμένου για την παραγωγή δεικτών που τεκμηριώνουν την εθνική στρατηγική στους τομείς της ανάπτυξης και της καινοτομίας.

¹⁷ Από το έτος 2000 και εφεξής.

2. Εντοπισμός ηλεκτρονικών διευθύνσεων μέσω της βιβλιομετρικής βάσης δεδομένων Web of Science

Στις περιπτώσεις όπου δεν υπήρχε διαθέσιμο email, για τη συγκέντρωση των στοιχείων επικοινωνίας των διδασκόντων αξιοποιήθηκε η διεθνής βιβλιομετρική βάση δεδομένων Web of Science (WoS). Η αναζήτηση έγινε με βάση το εκλατινισμένο ονοματεπώνυμο καθώς και στοιχεία που αφορούσαν τη διδακτορική διατριβή (π.χ. επιστημονικό αντικείμενο). Η μετατροπή σε λατινικούς χαρακτήρες έγινε σύμφωνα με το πρότυπο που χρησιμοποιεί η Ελληνική Αστυνομία στα διαβατήρια (<http://www.passport.gov.gr/passports/GrElotConverter/GrElotConverter.html>). Για να διασφαλιστεί η εγκυρότητα του εντοπισμού του συγκεκριμένου αγγλικού ονόματος έγιναν τυχαίες αναζητήσεις του διαδικτυακού προφίλ των ερευνητών, ώστε να διαπιστωθεί εάν ταυτίζονται με τα συνοδευτικά χαρακτηριστικά που υπήρχαν ήδη (επιστημονικό αντικείμενο, ιδρύματα κλπ.).

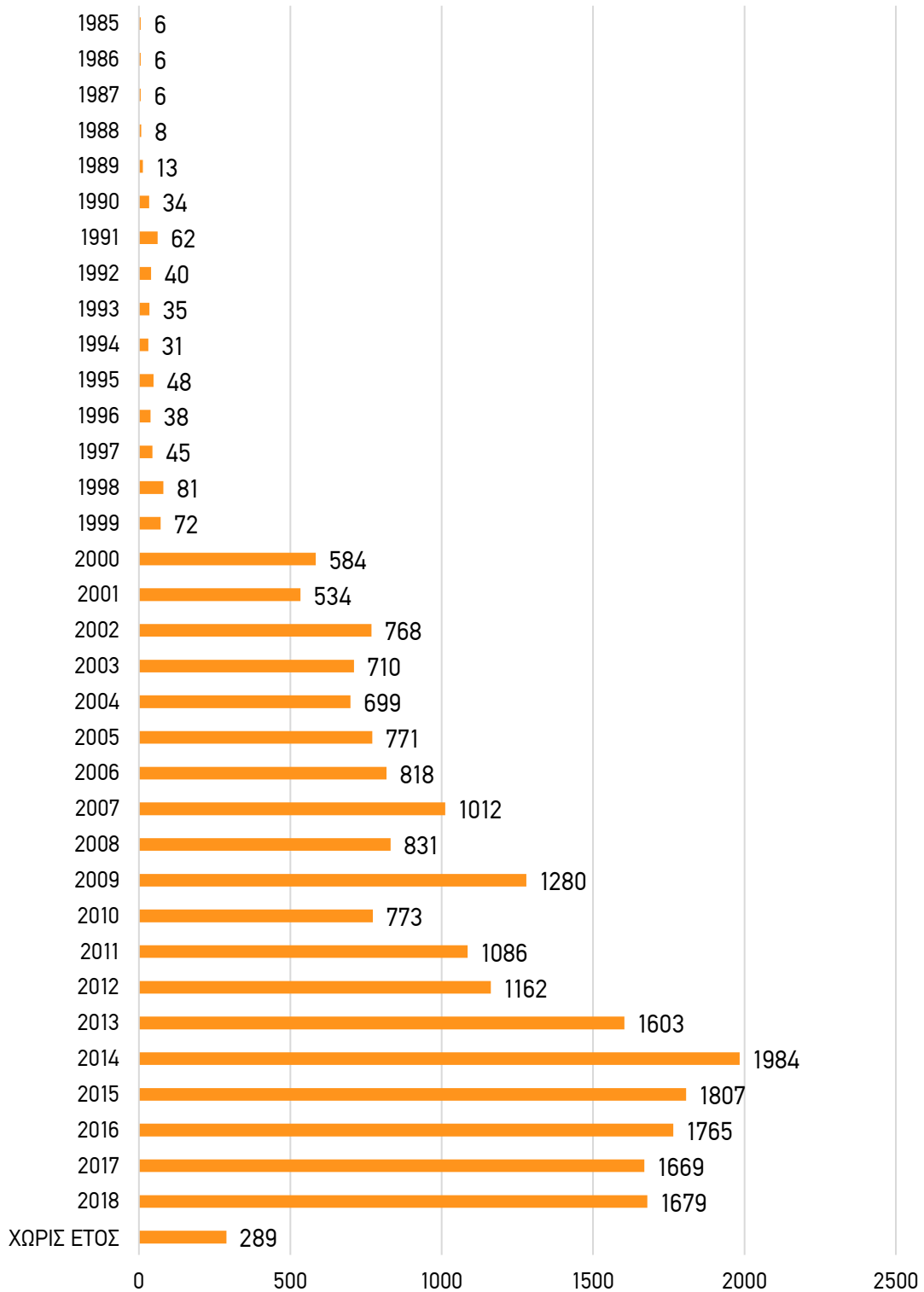
3. Σύνθετη αναζήτηση στο διαδίκτυο και στην πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης LinkedIn

Η επόμενη ενέργεια ήταν η διά χειρός αναζήτηση σε διαδικτυακές πλατφόρμες (Google, LinkedIn, Academia.edu) των ηλεκτρονικών διευθύνσεων των διδασκόντων για τους οποίους τα ονοματεπώνυμα ήταν καταγεγραμμένα με λατινικούς χαρακτήρες. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν η εξής:

- Σε πρώτο στάδιο αναζητήθηκαν τα ονοματεπώνυμα των διδασκόντων στο LinkedIn.com και στο Academia.edu. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπήρχε ως στοιχείο επικοινωνίας το email του ατόμου που αναζητούνταν. Ωστόσο, αυτή η αναζήτηση λειτούργησε ως μηχανισμός επαλήθευσης, αφού με βάση τις πληροφορίες που παρείχε το προφίλ πιστοποιούνταν ότι το συγκεκριμένο άτομο είναι/ήταν το άτομο που αναζητούνταν, λαμβάνοντας ως κυριότερα σημεία ταυτοποίησης το έτος κτήσης του διδακτορικού και το επιστημονικό αντικείμενο.
- Ακολούθως αποθηκεύτηκε το μοναδικό url του χρήστη. Συνδυαστικά, έγινε έρευνα εντοπισμού του ατόμου στη μηχανή αναζήτησης google ή/και αξιοποιώντας ως «ίχνος» την τελευταία θέση εργασίας που είχε δηλώσει στο LinkedIn ή/και την ταχυδρομική διεύθυνση (affiliation) του πανεπιστημίου/ερευνητικού κέντρου όπως ήταν δηλωμένη στο Academia. Αυτό διευκόλυνε τον εντοπισμό των προσωπικών τους ιστοσελίδων ή και σε πολλές περιπτώσεις των βιογραφικών των διδασκόντων όπου κατά κανόνα υπήρχαν διαθέσιμα τα emails τους.

Συνολικά, μετά τις διαδικασίες καθαρισμού και τη συμπλήρωση των στοιχείων επικοινωνίας, ο πληθυσμός των διδασκόντων για τους οποίους κατέστη δυνατόν να εντοπιστεί τουλάχιστον μία έγκυρη ηλεκτρονική διεύθυνση αριθμούσε 22.350 άτομα (Γράφημα 7.2.2). Αυτός είναι ο πληθυσμός στον οποίο απεστάλη **πρόσκληση** συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7.2.2: Πληθυσμός διδασκόντων στους οποίους απεστάλη πρόσκληση συμπλήρωσης ερωτηματολογίου ανά έτος απόκτησης της διδακτορικής διατριβής

7.3 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου – Βασικές έννοιες και μεταβλητές

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας συντάχθηκε πρωτογενώς από την ομάδα του ΕΚΤ και της ΕΜΠΑΠ. Στόχος του ήταν η συλλογή στοιχείων για μεταβλητές που απαντώνται συνήθως σε σχετικές έρευνες διεθνών οργανισμών, όπως το National Science Foundation (Survey of Doctorate Recipients) στις ΗΠΑ και το European Science Foundation (Career of Doctorate Holders), καθώς και στην έρευνα «International Survey on Careers of Doctorate Holders-CDH», που πραγματοποιούσε επί σειρά ετών ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), στον τελευταίο κύκλο της οποίας συμμετείχε και το ΕΚΤ¹⁸.

Δεδομένης της έντονης κινητικότητας των Ελλήνων για σπουδές στο εξωτερικό, καθώς και της παραδοσιακής κινητικότητας για καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, θεωρήθηκε κρίσιμο να αναδειχθεί η διάσταση αυτή στο πλαίσιο της έρευνας και υπό την οπτική της «διαρροής/κινητικότητας εγκεφάλων» (brain drain/brain circulation). Για τον σκοπό αυτό, προστέθηκαν μεταβλητές που αφορούν καθαρά τους έλληνες διδάκτορες, όπως τύπος διαμονής πριν και μετά τον επαναπατρισμό, διατήρηση δεσμών με την Ελλάδα, πρόθεση και κίνητρα επιστροφής στην Ελλάδα.

Τέλος, οι μεταβλητές παραμετροποιήθηκαν έτσι ώστε να αντικατοπτρίζουν τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού πληθυσμού. Συγκεκριμένα, προσαρμόστηκαν κατάλληλα όσον αφορά τις ακόλουθες διαστάσεις: εργασιακές σχέσεις (όπως πολλαπλές σχέσεις εργασίας, άμισθες συνεργασίες κλπ.), εργασιακές συνθήκες (όπως η ετεροαπασχόληση), οικονομική ή επαγγελματική σχέση με τη χώρα καταγωγής, μισθολογική κλίμακα κ.ο.κ.

7.3.1 Δομή του ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε μια πρώτη εισαγωγική ενότητα, όπου συλλέγονταν δημογραφικά στοιχεία και στοιχεία επιστημονικής ειδίκευσης και απασχόλησης. Οι διδάκτορες καλούνταν να απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούσαν την υπηκοότητά τους, τον χρόνο και τον τόπο γέννησής τους, τη χώρα διαμονής τους, την επιστημονική τους ειδικότητα, την εργασιακή τους κατάσταση, τη χώρα και το πανεπιστήμιο στο οποίο έλαβαν τα πτυχία τους.

Η ενότητα αυτή λειτουργούσε επίσης ως «οδηγός» για την περαιτέρω συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Συγκεκριμένα, οι διδάκτορες επέλεγαν την κατηγορία στην οποία κατατάσσονται σύμφωνα με τον τρέχοντα τόπο διαμονής (εάν ζουν στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό) και την τρέχουσα εργασιακή τους κατάσταση (εάν εργάζονται, είναι άνεργοι ή συνταξιούχοι).

Στη συνέχεια, με βάση την κατηγορία στην οποία ανήκαν, οι διδάκτορες απαντούσαν σε εξειδικευμένες ερωτήσεις για τη σταδιοδρομία και την κινητικότητά τους σε μία από τις ακόλουθες ενότητες:

¹⁸ Το ΕΚΤ συμμετείχε τον Δεκέμβριο 2014 στην παγκόσμια έρευνα «International Survey on Careers of Doctorate Holders-CDH» που πραγματοποίησε ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Η έρευνα CDH αφορούσε όλους τους διδάκτορες που διέμεναν στην Ελλάδα το 2013 και τα αποτελέσματα δημοσιεύθηκαν στην έκδοση του ΕΚΤ *Οι διδάκτορες στην Ελλάδα: σταδιοδρομία και κινητικότητα* (2015).

Ενότητα: «Εργάστηκα κάποιο διάστημα στο εξωτερικό αλλά τώρα ζω και εργάζομαι (ή είμαι συνταξιούχος/άνεργος) στην Ελλάδα»

Ενότητα: «Ζω και εργάζομαι (ή είμαι συνταξιούχος/άνεργος) στο εξωτερικό»

Ενότητα: «Εργάστηκα στο εξωτερικό, γύρισα στην Ελλάδα, αλλά τώρα ζω και εργάζομαι (ή είμαι συνταξιούχος/άνεργος) πάλι στο εξωτερικό»

Ενότητα: «Δεν έφυγα ποτέ εκτός Ελλάδας, ζω και εργάζομαι (ή είμαι συνταξιούχος/άνεργος) στην Ελλάδα»

7.3.2 Τύποι ερωτήσεων - ταξινομικά σχήματα

Ως προς τους τύπους των ερωτήσεων, ακολουθήθηκαν πολλαπλά πρότυπα, αφού η επιδίωξη ήταν να καλυφθούν όσο το δυνατόν περισσότερες πτυχές της κινητικότητας και της δραστηριότητας των διδασκόντων. Ως εκ τούτου, το ερωτηματολόγιο περιείχε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, μονής επιλογής από λίστα τιμών, κλίμακας βαθμού ικανοποίησης ή ελεύθερου πεδίου τιμών, όπου απαιτούνταν.

Σε πολλές από αυτές τις ερωτήσεις, υιοθετήθηκε η επιπλέον μεταβλητή «Άλλο» συνοδευόμενη από ελεύθερο πεδίο σύντομου κειμένου, καθώς σε ζητήματα που αφορούσαν την προσωπική εμπειρία των διδασκόντων οι καθιερωμένες επιλογές κρίθηκε ότι δεν επαρκούσαν για τη συνολική (κατά τον δυνατόν) καταγραφή των πιθανών απαντήσεων. Πρόσθετη επιδίωξη της συμπερίληψης της δυνατότητας απάντησης «Άλλο» ήταν η προσπάθεια κατανόησης και καταγραφής των σύνθετων και μεταβαλλόμενων συνθηκών που διέπουν τις εργασιακές συνθήκες ανά χώρα, την πολυμορφία των εργασιακών σχέσεων, καθώς και τους κλάδους εξειδίκευσης στο πλαίσιο ευρύτερων επιστημονικών περιοχών που σταδιακά μεταβάλλονται σύμφωνα με τις επιταγές της κοινωνίας της γνώσης. Οι διαστάσεις αυτές δεν είναι εύκολο να αποτυπωθούν μέσω αυστηρά προσδιορισμένων ερωτήσεων.

Στις περιπτώσεις όπου χρησιμοποιήθηκε λίστα επιλογής, απαντήσεις πολλαπλής επιλογής ή επιλογής μονής απάντησης στα ζητήματα που αφορούν σταθερά χαρακτηριστικά κυρίως δημογραφικού χαρακτήρα, ακολουθήθηκαν τα ταξινομικά σχήματα που αναφέρονται στη συνέχεια:

Όσον αφορά τον κατάλογο των χωρών που παρατίθενται σε drop down λίστα, υιοθετήθηκε ο επίσημος κατάλογος των χωρών της UNESCO.

Όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες, επιλέχθηκε η κατηγοριοποίηση ανά παραγωγική δεκαετία, δηλαδή «έως 29», «30-39», «40-49», «50-59», «60-69», «άνω των 70».

Οι επιλογές των απαντήσεων για τη θέση εργασίας έγιναν με βάση τον κατάλογο International Standard Classification of Occupations ISCO-08¹⁹ του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (International Labour Organization) και την αντίστοιχη ελληνική μετάφραση από την ΕΛΣΤΑΤ.²⁰ Ακολουθώντας την πρωτοβάθμια ανάλυση (Major Groups), από το σύνολο των 10 επαγγελματικών κατηγοριών επιλέχθηκαν να χρησιμοποιηθούν οι ακόλουθες τρεις: 1) Διδακτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών και ερευνητικών

¹⁹ Βλ. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_172572.pdf.

²⁰ Βλ. <https://www.statistics.gr/el/occupation>.

ιδρυμάτων, 2) Επαγγελματίες, 3) Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη. Η επιλογή μιας εκ των τριών πρωτοβάθμιων κατηγοριών οδηγούσε αυτόματα στο δεύτερο επίπεδο ανάλυσης (major subgroups). Πέραν αυτών, η ταξινόμηση συμπληρώθηκε με την επιλογή «Άλλο».

Για να καταγραφεί ο μισθός των συμμετεχόντων ακολουθήθηκε τυπολογία μισθολογικής κλίμακας ως εξής: «έως 1.000 ευρώ», «1.001-2.000 ευρώ», «2.001-3.000 ευρώ» «3001-4.500 ευρώ» και «>4.501 ευρώ».

Η κατηγοριοποίηση της επιστημονικής εξειδίκευσης έγινε με βάση την ταξινόμηση ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013)²¹ και την αντίστοιχη ελληνική μετάφραση από την ΕΛΣΤΑΤ. Η ταξινόμηση περιλάμβανε το πρώτο επίπεδο (F01 Εκπαίδευση, F02 Τέχνες και Ανθρωπιστικές Επιστήμες, F03 Κοινωνικές Επιστήμες και Δημοσιογραφία, F04 Επιχειρηματικότητα, Διοίκηση και Δίκαιο, F05 Φυσικές Επιστήμες, Μαθηματικά και Στατιστική, F06 Πληροφορική και Επιστήμες Πληροφορίας, F07 Μηχανική και Κατασκευές, F08 Γεωργία, Δασοκομία, Αλιεία και Κτηνιατρική, F09 Υγεία, F10 Υπηρεσίες).

Για λόγους διευκόλυνσης των διδασκόντων αλλά και ακριβέστερου εντοπισμού της επιστημονικής εξειδίκευσης, η επιλογή μιας εκ των δέκα πρωτοβάθμιων κατηγοριών οδηγούσε αυτόματα όχι στο δεύτερο, αλλά στο τρίτο επίπεδο ανάλυσης.

Η ταξινόμηση της εργασιακής κατάστασης έγινε με βάση τις διεθνείς πρακτικές και περιλάμβανε τις κατηγορίες: απασχολούμενος, άνεργος και συνταξιούχος. Καταγραφόταν επίσης το εργασιακό καθεστώς στην τελευταία εργασία ως εξής: «πλήρης απασχόληση», «μερική απασχόληση», «εκ περιτροπής εργασία», «ελεύθερο επάγγελμα», «άλλη μορφή απασχόλησης» και «άλλο (π.χ. σε αναστολή, διακοπή ανανεούμενης σύμβασης κ.ά.)».

Οι φορείς εργασίας ταξινομήθηκαν σε πρώτο επίπεδο σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Το δεύτερο επίπεδο ταξινόμησης του φορέα εργασίας έγινε με παραδοχή των ευρύτερων φορέων απασχόλησης στον δημόσιο τομέα (Πανεπιστήμιο, Νοσοκομείο, Ερευνητικό Κέντρο, Επιχείρηση, Δημόσια Διοίκηση, Δημόσιος Οργανισμός, Διεθνής Οργανισμός) και στον ιδιωτικό τομέα (Πανεπιστήμιο, Ερευνητικό Κέντρο, Επιχείρηση, Νοσοκομείο, Διεθνής Οργανισμός).

7.4 Συλλογή δεδομένων

7.4.1 Ηλεκτρονικό σύστημα συλλογής

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το εν ενεργεία σύστημα ηλεκτρονικής συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιεί το ΕΚΤ για τις στατιστικές έρευνες που διεξάγει, ως φορέας και εθνική αρχή του ΕΛΣΣ.

Πιο συγκεκριμένα, η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε διά της αποστολής και συμπλήρωσης ερωτηματολογίων μέσω διαδικτύου (web survey), και για την υλοποίησή της χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα Limesurvey (<https://www.limesurvey.org>).

²¹ Βλ. <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>

Τα ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια αναπτύχθηκαν βάσει των ερωτήσεων όπως αυτές προσδιορίστηκαν κατά τον σχεδιασμό του ερωτηματολογίου. Η ροή εργασιών για την ανάπτυξη των ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων ακολούθησε τα παρακάτω βήματα: 1) σχεδιασμός δομής ερωτηματολογίου σύμφωνα με τις ανάγκες της έρευνας, 2) προσαρμογή ηλεκτρονικής βάσης με οδηγό τη δομή των ερωτηματολογίων, 3) διαδικασία ελέγχου του περιεχομένου του ερωτηματολογίου μέσω εσωτερικής δοκιμαστικής συμπλήρωσής του για τον έλεγχο συνέπειας και σαφήνειας των ερωτήσεων, 4) δημιουργία βάσης δεδομένων και δημιουργία ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου σε δοκιμαστικό περιβάλλον, 5) δημιουργία ελέγχων μέσω του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου για την αποφυγή μη έγκυρων δεδομένων, τεχνικοί έλεγχοι ορθής λειτουργίας ερωτηματολογίου σε δοκιμαστικό περιβάλλον, 6) οριστικοποίηση δομής ερωτηματολογίου, διενέργεια αντιγράφου ασφαλείας, 7) εισαγωγή εργαλείου ερωτηματολογίου σε παραγωγικό περιβάλλον λειτουργίας, 8) εσωτερικός Έλεγχος Ποιότητας (Quality Assurance) ερωτηματολογίου και ανάλυσης δεδομένων με δοκιμαστικά δεδομένα, 9) τεχνικοί έλεγχοι ορθής λειτουργίας ερωτηματολογίου σε παραγωγικό περιβάλλον (σημείωση: το τελικό ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε και ελέγχθηκε σε δοκιμαστικά περιβάλλοντα από 7/5/2020 μέχρι 25/5/2020), 10) διαμόρφωση στοιχείων του πληθυσμού για τις ανάγκες ενσωμάτωσης στην πλατφόρμα διεξαγωγής έρευνας, 11) εισαγωγή στοιχείων του πληθυσμού στην πλατφόρμα διεξαγωγής έρευνας (csv import), 12) καθορισμός και ενσωμάτωση ενημερωτικών κειμένων διαμορφωμένων κατάλληλα για τις ανάγκες διεξαγωγής της έρευνας, 13) αποστολή μοναδικού κουπονιού συμπλήρωσης ερωτηματολογίου προς τον πληθυσμό της έρευνας, 14) υποστήριξη χρηστών του ερωτηματολογίου μέσω τηλεφώνου και e-mail, και τέλος 15) παραμετροποίηση εφαρμογής βάσει συγκεκριμένων επιλογών.

7.4.2 Διεξαγωγή της έρευνας

Η στατιστική έρευνα υλοποιήθηκε μεταξύ 25/5/2020 και 31/7/2020.

Η διαδικασία συλλογής των δεδομένων έγινε ως εξής. Κάθε συμμετέχων/ουσα έλαβε μια προσωποποιημένη πρόσκληση (invitation), με Επώνυμο και Όνομα, διά της οποίας ενημερώθηκε με σαφή και περιεκτικό τρόπο για τη φύση της έρευνας, τον σκοπό της, τους φορείς υλοποίησης και τη διασφάλιση του στατιστικού απορρήτου.

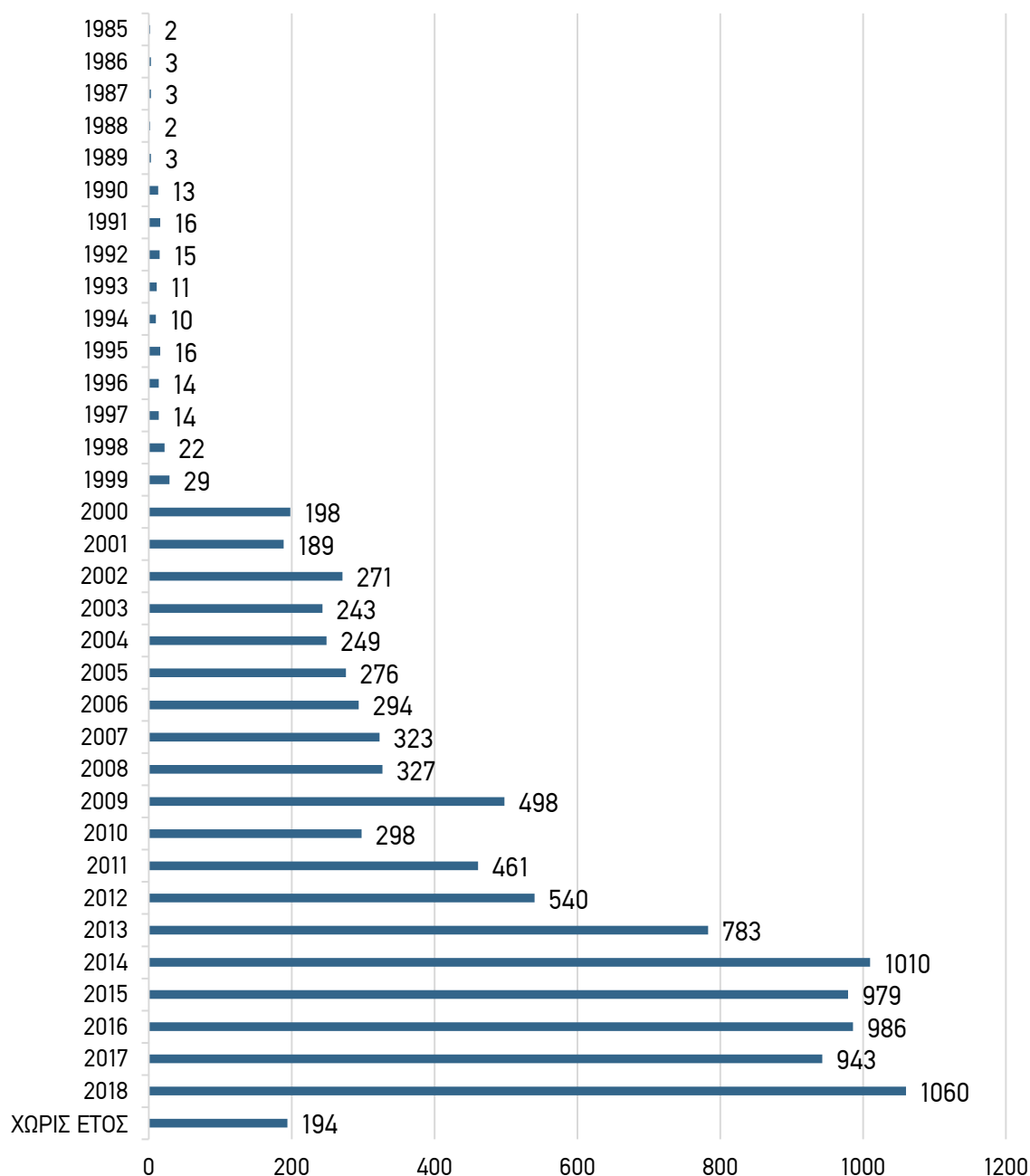
Ο/Η συμμετέχων/ουσα είχε τη δυνατότητα κατόπιν να επιλέξει το σύνδεσμο συμπλήρωσης και να συμπληρώσει την ενότητα που αφορά τα δημογραφικά του/της χαρακτηριστικά. Στο τέλος της ενότητας αυτής και μέσω της τελευταίας ερώτησης οδηγούνταν στην επόμενη ενότητα του ερωτηματολογίου ανάλογα με τον πληθυσμό στον οποίο επέλεξε ότι ανήκει. Ο/Η συμμετέχων/ουσα είχε δικαίωμα αποθήκευσης των απαντήσεών του/της, για να ολοκληρώσει τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου σε δεύτερο χρόνο, καθώς και εκτύπωσης των απαντήσεων και ενός κενού ερωτηματολογίου για να το μελετήσει σε έντυπη μορφή. Σημειώνεται ότι ο σύνδεσμος κάθε συμμετέχοντα/ουσας ήταν μοναδικός, καθώς έφερε μοναδικό κουπόνι συμπλήρωσης (token). Συνεπώς, με τη συμπλήρωση και υποβολή ο/η συμμετέχων/ουσα δεν είχε δικαίωμα για νέα συμμετοχή, ούτε τη δυνατότητα να αποστείλει τον σύνδεσμο σε άλλο υποψήφιο συμμετέχοντα.

Η υποβολή των απαντήσεων έγινε μόνο ηλεκτρονικά, με την ολοκλήρωση της διαδικασίας υποβολής στο Limesurvey. Με την υποβολή του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες έλαβαν στο email τους ένα μήνυμα επιβεβαίωσης (confirmation) ολοκλήρωσης της διαδικασίας συμμετοχής στην έρευνα. Όσοι συμμετέχοντες δεν είχαν συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο ή το είχαν συμπληρώσει ημιτελώς, λάμβαναν ανά εβδομάδα email υπενθύμισης (reminder) για συμμετοχή στην έρευνα.

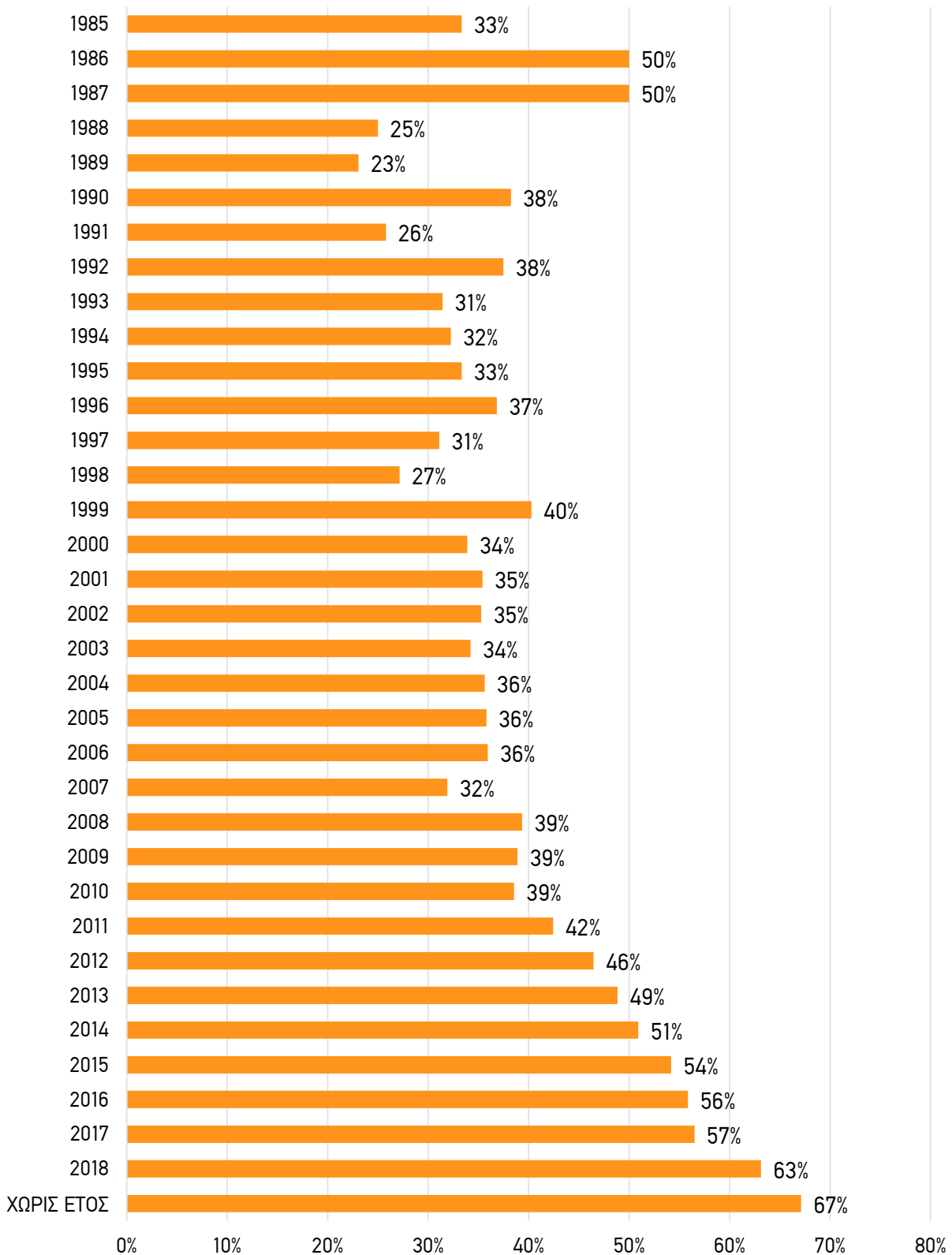
Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων έφεραν μοναδικό id απάντησης και μπορούσαν να εξαχθούν (export) με πολλούς τρόπους (excel, csv, xml, spss κ.ά.) προκειμένου να εισαχθούν σε εργαλεία ανάλυσης δεδομένων.

Συνολικά συλλέχθηκαν 10.295 ερωτηματολόγια, που αντιστοιχούν σε ποσοστό απόκρισης 46,1%. Ο αριθμός των απαντήσεων/διδασκτόρων και το ποσοστό απόκρισης ανά έτος παρουσιάζονται αναλυτικά στο Γράφημα 7.4.1 και το Γράφημα 7.4.2 αντίστοιχα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7.4.2.1: Αριθμός απαντήσεων ανά έτος απόκτησης της διδακτορικής διατριβής

ΓΡΑΦΗΜΑ 7.4.2.2: Ποσοστό απόκρισης ανά έτος απόκτησης της διδακτορικής διατριβής

7.5 Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Από τις 10.295 απαντήσεις, οι διδάκτορες που δήλωσαν ελληνική υπηκοότητα σε ένα από τα τρία διαθέσιμα σχετικά πεδία ήταν 10.054. Δεδομένου ότι η έρευνα στόχο είχε την καταγραφή και κατανόηση στοιχείων για τους έλληνες διδάκτορες, τα στατιστικά αποτελέσματα βασίστηκαν στα δεδομένα των ερωτηματολογίων που συμπλήρωσαν οι 10.054 διδάκτορες που δήλωσαν (και) την ελληνική υπηκοότητα.

Αναφέρθηκε ήδη ότι το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε διακριτές ενότητες με αντικείμενο τη σταδιοδρομία και την κινητικότητα των διδασκόντων, στις οποίες οι ερωτώμενοι οδηγούνταν επί τη βάση των απαντήσεων για τον παρόντα τόπο διαμονής και την παρούσα εργασιακή τους κατάσταση.

Λόγω του πολύ μικρού αριθμού που αφορά τις κατηγορίες των ανέργων/συνταξιούχων, οι απαντήσεις αυτών των πληθυσμών ενοποιήθηκαν με τις απαντήσεις των εργασιακά ενεργών πληθυσμών. Στην ανάλυση των μεταβλητών τα αποτελέσματα ομαδοποιήθηκαν σε τέσσερις (4) μεγαλύτερες ενότητες με άξονα τον παρόντα τόπο διαμονής.

Σημειώνεται επίσης ότι, για τους σκοπούς της παρούσας έκδοσης, τα στατιστικά αποτελέσματα που αφορούν τα επιστημονικά πεδία παρουσιάζονται στην πρωτοβάθμια κατηγορία (Major Groups). Λεπτομερέστερα στοιχεία θα δημοσιευθούν σε επιμέρους εκδόσεις / επιστημονικές δημοσιεύσεις.

7.5.1 Επεξεργασία απαντήσεων ελεύθερου κειμένου

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, με στόχο την κατά το δυνατόν πληρέστερη συγκέντρωση δεδομένων που αποτυπώνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά χωρικής, επιστημονικής και επαγγελματικής κινητικότητας των ελλήνων διδασκόντων και τους παράγοντες που την επηρεάζουν, το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε συγκεκριμένες ερωτήσεις ανοικτού τύπου, στις οποίες οι διδάκτορες είχαν τη δυνατότητα να απαντήσουν με τη μορφή ελεύθερου κειμένου.

Τέτοιες ερωτήσεις ήταν αυτές οι οποίες, πέραν των προκαθορισμένων λιστών ταξινόμησης, συμπεριλάμβαναν ένα επιπλέον πεδίο με την ονομασία «Άλλο», το οποίο μπορούσαν να επιλέξουν οι διδάκτορες και να δώσουν μια σύντομη περιγραφή με τη μορφή ελεύθερου κειμένου. Η συμπερίληψη του πεδίου «Άλλο» είχε στόχο να εμπλουτίσει τις καθιερωμένες απαντήσεις σε μία σειρά από ερωτήματα σχετικά με τα μοτίβα συμπεριφοράς των ελλήνων διδασκόντων.

Ως γενικός κανόνας καθαρισμού και ομογενοποίησης των απαντήσεων «Άλλο» εφαρμόστηκε η αρχή «ως προς το πλησιέστερο» των λιστών ταξινόμησης. Προκειμένου να καλυφθούν οι απαντήσεις στις οποίες ο κανόνας αυτός δεν μπορούσε να εφαρμοστεί, δημιουργήθηκαν νέες κατηγορίες, ομαδοποιώντας έτσι καταχωρήσεις των συμμετεχόντων που δεν μπορούσαν να ταξινομηθούν διαφορετικά.

Μια πρόσθετη κατηγορία ανοικτών ερωτήσεων είχε στόχο τη διερεύνηση ζητημάτων στα οποία δεν υπήρχαν προκαθορισμένες απαντήσεις όπως, για παράδειγμα, επενδύσεις ή επαγγελματικές σχέσεις των διδασκόντων με την Ελλάδα. Στις περιπτώσεις αυτές δημιουργήθηκαν ερωτήσεις ανοικτού τύπου, στις οποίες οι διδάκτορες κλήθηκαν να απαντήσουν με σύντομο ελεύθερο κείμενο χωρίς προϋπάρχουσα ταξινόμηση. Προκειμένου να προχωρήσει ο καθαρισμός αυτών των απαντήσεων, οι απαντήσεις ομαδοποιήθηκαν με βάση τη συνοχή των σχέσεων αυτών, όπως τις περιέγραψαν οι συμμετέχοντες.

Στη συνέχεια παρατίθεται ενδεικτικά η διαδικασία επεξεργασίας και ταξινόμησης των απαντήσεων στην κατηγορία «Άλλο» για την ερώτηση «Πώς βρήκατε την εργασία σας;».

Επεξεργασία απαντήσεων ελεύθερου κειμένου -

Ερώτηση «Πώς βρήκατε την εργασία σας;»

Στην περίπτωση των ερωτήσεων σχετικά με το πώς βρήκαν εργασία, οι συμμετέχοντες είχαν να επιλέξουν από ένα σύνολο επτά (7) απαντήσεων, μία εκ των οποίων ήταν το πεδίο «Άλλο». Στο σύνολο των συμμετεχόντων, η επιλογή «Άλλο» συγκέντρωσε 776 απαντήσεις.

Οι έξι (6) προκαθορισμένες απαντήσεις ήταν οι εξής: 1) Αίτηση σε προκήρυξη/Μέσω ιστοσελίδας/γραφείου εύρεσης εργασίας, 2) Μέσω προσωπικών επαφών/γνωστών, 3) Μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. LinkedIn), 4) Μέσω του Πανεπιστημίου που σπούδασα, 5) Με απόσπαση από την προηγούμενη δουλειά μου, 6) Μέσω Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης (internship) ή εθελοντικής εργασίας.

Η επεξεργασία και κατηγοριοποίηση των απαντήσεων στο πεδίο «Άλλο» έγινε ως ακολούθως:

Το περιεχόμενο απαντήσεων που με οποιονδήποτε τρόπο προϋποθέτει ανακοίνωση για ενέργεια συμμετοχής σε επίσημη διαδικασία επιλογής ταξινομήθηκε στην κατηγορία «Αίτηση σε προκήρυξη/Μέσω ιστοσελίδας/γραφείου εύρεσης εργασίας». Ενδεικτικά αναφέρονται απαντήσεις όπως η συμμετοχή σε κάποιο πρόγραμμα, η εξασφάλιση υποτροφίας, διαγωνισμός, επετηρίδα, ορισμένες εκδοχές του «δημόσιος υπάλληλος» και ορισμένες κατηγορίες εκπαιδευτικών.

Οι απαντήσεις που σχετίζονται με τον στρατό (βλ. στρατιωτική σχολή, στρατιωτικός γιατρός) ταξινομήθηκαν στην κατηγορία «Μέσω του Πανεπιστημίου που σπούδασα», υιοθετώντας τη συνθήκη που επικρατεί στο ελληνικό πλαίσιο, κατά την οποία οι απόφοιτοι των στρατιωτικών σχολών έχουν άμεση επαγγελματική αποκατάσταση και διορισμό λόγω των σπουδών τους.

Τέλος, οι απαντήσεις που δηλώνουν προσωπική ενέργεια και πρωτοβουλία για την εξεύρεση εργασίας (π.χ. αποστολή βιογραφικού, προσωπική προσπάθεια, αποστολή ηλεκτρονικού μηνύματος κ.ά.) ομαδοποιήθηκαν με τη δημιουργία νέας κατηγορίας «Με προσωπική πρωτοβουλία».

Παράρτημα διαγραμμάτων

ΣΧΗΜΑ 1. Σχεδιαγραμματική απεικόνιση των βασικών δραστηριοτήτων που αναλήφθηκαν από το ΕΚΤ στο πλαίσιο της υλοποίησης της πρωτογενούς έρευνας	18
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.1.1: Υψηλότητα	22
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.1.2: Ελλάδα ως χώρα κατοικίας κατά το μεγαλύτερο μέρος της ζωής.....	22
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.1.3: Περιφερειακή ενότητα γέννησης	23
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.2.1: Φύλο	24
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.2.2: Ηλικιακή ομάδα	24
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.1: Σύζυγος/σύντροφος.....	25
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.2: Είναι η/ο σύζυγος/σύντροφος Ελληνίδα/Ελληνας;	25
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.3: Ζείτε στην ίδια χώρα με την/τον σύζυγο/σύντροφο;	26
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.4: Τέκνα.....	26
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.5: Χώρα κοινής κατοικίας με τέκνα	27
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3.6: Οικονομική κατάσταση των γονιών	27
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.1.1: Επιστημονικό πεδίο 1ου πτυχίου	28
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.1.3: Ίδρυμα απόκτησης 1ου πτυχίου.....	30
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.1.4: Έτος απόκτησης 1ου πτυχίου	31
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.1: 2ο πτυχίο	31
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.2: Επιστημονικό πεδίο 2ου πτυχίου	32
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.3: Χώρα απόκτησης 2ου πτυχίου	32
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.4: Ίδρυμα απόκτησης 2ου πτυχίου	33
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.2.5: Έτος απόκτησης 2ου πτυχίου.....	34
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.1: 1ο μεταπτυχιακό	34
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.2: Επιστημονικό πεδίο 1ου μεταπτυχιακού	35
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.3: Χώρα απόκτησης 1ου μεταπτυχιακού	36
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.4: Ίδρυμα απόκτησης 1ου μεταπτυχιακού.....	37
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.3.5: Έτος απόκτησης 1ου μεταπτυχιακού.....	38
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.1: 2ο μεταπτυχιακό	38
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.3: Χώρα απόκτησης 2ου μεταπτυχιακού	40
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.4: Ίδρυμα απόκτησης 2ου μεταπτυχιακού	41
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.4.5: Έτος απόκτησης 2ου μεταπτυχιακού	42

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.1: Επιστημονικό πεδίο 1ου διδακτορικού	43
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.2: Χώρα απόκτησης διδακτορικού	43
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.3: Ίδρυμα απόκτησης διδακτορικού	44
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.4: Έτος απόκτησης διδακτορικού	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.5: Αναγνώριση διδακτορικού από ΔΟΑΤΑΠ.....	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.5.6: Έτος αναγνώρισης 1ου διδακτορικού από ΔΟΑΤΑΠ.....	46
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.1: Απόκτηση 2ου διδακτορικού.....	46
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.2: Επιστημονικό πεδίο 2ου διδακτορικού	47
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.3: Χώρα απόκτησης 2ου διδακτορικού.....	47
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.4: Ίδρυμα απόκτησης 2ου διδακτορικού	48
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.6.5: Έτος απόκτησης 2ου διδακτορικού	48
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.7.1: Διενέργεια μεταδιδακτορικής έρευνας	49
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.7.2: Επιστημονικό πεδίο μεταδιδακτορικού.....	49
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.7.3: Χώρα απόκτησης μεταδιδακτορικού	50
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.7.4: Ίδρυμα απόκτησης μεταδιδακτορικού.....	51
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4.8.1: Βιβλιομετρικοί λογαριασμοί.....	52
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.5.1: Εργάζεστε σήμερα;.....	52
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.5.2: Σε ποιον τομέα εργάζεστε;.....	53
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.5.3: Υποκατηγορία τομέα εργασίας (δημόσιος και ιδιωτικός τομέας)	53
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.6.1: Σε ποιον οικισμό/πόλη ζείτε σήμερα;	54
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.7.1: Πλήθος και ποσοστά διδακτόρων ανά κατηγορία.....	56
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.7.2: Πλήθος και ποσοστά διδακτόρων ανά ομαδοποιημένη κατηγορία.....	57
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.1.1: Περιφερειακή ενότητα που ζείτε σήμερα	59
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.1.2: Πόλη στην οποία ζείτε σήμερα	60
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.1: Πώς θα χαρακτηρίζατε την (τελευταία) επαγγελματική σας θέση;.....	61
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.2: Επαγγελματικό πεδίο.....	61
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.3 : Πόσος είναι ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας;.....	62
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.4: Ποιο το εργασιακό σας καθεστώς;.....	62
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.5: Είστε ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής σας;.....	63
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.6: Είστε ευχαριστημένοι από τις σημερινές συνθήκες εργασίας σας ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;	63
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.7: Πώς βρήκατε την πρώτη σας εργασία;	64

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2.8: Τι σας βοήθησε να βρείτε την πρώτη σας εργασία;	64
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.1: Έχετε σήμερα κάποια επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό;	65
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.2: Ποια είναι αυτή η επαγγελματική σχέση με εξωτερικό;.....	65
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4.1: Σκέφτεστε να φύγετε στο εξωτερικό;.....	66
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4.3: Αν φύγετε, σε ποια χώρα θα πάτε;	67
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4.4: Έχετε αναζητήσει εργασία στο εξωτερικό;.....	68
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.1 : Πότε φύγατε από την Ελλάδα;.....	70
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.2 : Είχατε εργαστεί στην Ελλάδα πριν φύγετε στο εξωτερικό;	70
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.3 : Ποια ήταν η επαγγελματική σας κατάσταση ακριβώς πριν φύγετε;	71
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.4: Είχατε ψάξει για εργασία στην Ελλάδα πριν φύγετε;	71
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.5: Γιατί φύγατε από την Ελλάδα;	72
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.6: Τι σας προσέλκυσε στη χώρα που πήγατε;.....	73
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.7: Πώς βρήκατε την πρώτη σας εργασία στο εξωτερικό;	74
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1.8: Τι σας βοήθησε να βρείτε την πρώτη σας εργασία στο εξωτερικό;.....	74
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.1: Αριθμός χωρών στις οποίες έμειναν οι διδάκτορες κατά την παραμονή τους στο εξωτερικό (αριθμός ατόμων και %).	75
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.2: 1η χώρα διαμονής	76
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.3: 2η χώρα διαμονής.....	77
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.4: 3η χώρα διαμονής.....	78
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.5: Πόλεις διαμονής στο εξωτερικό	79
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.1.6: Πόσα χρόνια εργαστήκατε στο εξωτερικό;	80
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.1 : Πώς θα χαρακτηρίζατε την τότε επαγγελματική σας θέση;.....	80
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.2: Ποιο ήταν το επαγγελματικό σας πεδίο;	81
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.3: Πόσος ήταν ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας;.....	81
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.4: Ποιο ήταν το εργασιακό καθεστώς όσο ζούσατε στο εξωτερικό;	82
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.5: Πόσο ευχαριστημένοι ήσασταν από την ποιότητα ζωής σας στο εξωτερικό;	82
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.2.6: Ήσασταν ευχαριστημένοι από τις συνθήκες εργασίας στο εξωτερικό ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;.....	83
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.3.1: Πόσοι στο κοινωνικό σας περιβάλλον ήταν Έλληνες;	84
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.3.2: Συμμετείχατε σε συγκεντρώσεις ελληνικών συλλόγων;	84
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.3.3: Πόσο συχνά συναναστρεφόσασταν Έλληνες που ζούσαν εκεί;.....	85
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.1: Πόσο συχνά ερχόσασταν Ελλάδα όταν ζούσατε εξωτερικό;	85

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.2: Πόσο συχνά μιλούσατε με φίλους συγγενείς στην Ελλάδα;	86
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.3: Πόσο συχνά παρακολουθούσατε ελληνικά μέσα ενημέρωσης;	86
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.4: Είχατε κάποια επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα όσο ήσασταν στο εξωτερικό;	87
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2.4.5: Ποια ήταν αυτή η επαγγελματική σχέση που είχατε με την Ελλάδα, όσο ήσασταν στο εξωτερικό;	87
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.1 : Πότε επιστρέψατε στην Ελλάδα;	88
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2 : Γιατί γυρίσατε στην Ελλάδα;	88
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.3: Επέστρεψε ο/η σύντροφός σας μαζί;	89
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4: Πότε εκτιμάτε πως θα επιστρέψει η/ο σύντροφός σας;	89
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.1.1: Σε ποιον οικισμό-πόλη ζείτε σήμερα;	90
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.1: Σε ποιον τομέα εργάζεστε σήμερα στην Ελλάδα;	91
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.2: Πως θα χαρακτηρίζατε την παρούσα επαγγελματική σας θέση;	91
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.3: Επαγγελματικό πεδίο	92
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.4 : Πόσος είναι ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας;	92
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.5: Πόσο ευχαριστημένοι είστε από την ποιότητα ζωής σας στην Ελλάδα;	93
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.2.6: Είστε ευχαριστημένοι από τις σημερινές συνθήκες εργασίας σας στην Ελλάδα ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;	93
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.3.1: Επαγγελματική σχέση με το εξωτερικό	94
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.3.2: Ποια είναι αυτή η επαγγελματική σας σχέση με το εξωτερικό;	94
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4.1: Σκέφτεστε να φύγετε ξανά στο εξωτερικό για να εργαστείτε;	95
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4.2: Αν σκέφτεστε να φύγετε ξανά, πότε θα είναι αυτό;	95
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4.3: Αν σκοπεύετε να ξαναφύγετε, σε ποια χώρα θα πηγαίνατε;	96
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3.4.4: Έχετε βρει δουλειά στο εξωτερικό;	97
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.1: Από πότε ζείτε στο εξωτερικό;	99
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.2: Είχατε εργαστεί στην Ελλάδα πριν φύγετε εξωτερικό;	99
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.3: Αν ναι, ποια ήταν η επαγγελματική σας κατάσταση την περίοδο ακριβώς πριν φύγετε στο εξωτερικό;	100
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.4 : Αν όχι, είχατε ψάξει για εργασία στην Ελλάδα πριν φύγετε;	100
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.5 : Γιατί φύγατε από την Ελλάδα;	101
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.6: Για ποιους λόγους επιλέξατε τη χώρα στην οποία μετοικήσατε;	102
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.7 : Πώς βρήκατε την πρώτη σας εργασία στο εξωτερικό;	103
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1.8 : Τι σας βοήθησε να βρείτε την πρώτη σας εργασία στο εξωτερικό;	103
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.2. 1η Χώρα διαμονής	105

ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.3: 2η Χώρα διαμονής.....	106
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.4: 3η χώρα διαμονής.....	107
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2.5: Σε ποιον οικισμό/πόλη έχετε διαμείνει;.....	108
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.1: Επαγγελματική θέση.....	109
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.2: Επαγγελματικό πεδίο.....	109
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.3: Μεικτός μηνιαίος μισθός.....	110
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.4: Εργασιακό καθεστώς.....	110
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.5: Βαθμός ικανοποίησης από την ποιότητα ζωής στο εξωτερικό.....	111
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3.6: Είστε ευχαριστημένοι από τις σημερινές συνθήκες εργασίας σας ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;.....	111
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.4.1: Ζει μαζί σας στο εξωτερικό και ο/η σύντροφός σας;.....	112
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.4.2: Πόσοι στο κοινωνικό σας περιβάλλον είναι Έλληνες;.....	112
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.1: Πόσο συχνά έρχεστε στην Ελλάδα;.....	113
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.2: Πόσο συχνά μιλάτε με φίλους/συγγενείς στην Ελλάδα;.....	113
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.3: Πόσο συχνά παρακολουθείτε ελληνικά ΜΜΕ;.....	114
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.4: Έχετε κάποια επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα;.....	114
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.5: Ποια είναι αυτή η επαγγελματική σχέση με την Ελλάδα;.....	115
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.6: Στέλνετε χρήματα ή βοηθάτε με άλλο τρόπο οικονομικά συγγενείς ή φίλους στην Ελλάδα;.....	115
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.7: Έχετε προβεί σε κάποια επένδυση στην Ελλάδα όσο διαμένετε στο εξωτερικό;.....	116
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.8: Αν έχετε προβεί σε κάποια επένδυση, συμπληρώστε το είδος επένδυσης.....	116
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.5.9: Προσφέρετε κάποιου τύπου οικονομική ή μη οικονομική βοήθεια στην Ελλάδα; (ενδεικτικά: επαγγελματική καθοδήγηση [mentoring] σε οργανισμούς ή επαγγελματίες στην Ελλάδα, δράσεις ευαισθητοποίησης, δράσεις συγκέντρωσης κεφαλαίων [fundraising]).....	117
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.1: Σκοπεύετε να επιστρέψετε στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια;.....	117
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.2 : Αν ναι, πότε;.....	118
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.3: Υπό ποιες προϋποθέσεις και για ποιους λόγους θα επιστρέφατε στην Ελλάδα.....	119
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.4: Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν λόγω της COVID-19 σας έκαναν να σκεφτείτε την επιστροφή σας στην Ελλάδα;.....	119
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.5: Τι μπορεί να κάνει το κράτος για να βοηθήσει την επιστροφή σας;.....	120
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.6: Σε ποια περιφερειακή ενότητα θα επιστρέφατε;.....	121
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.6.7: Σε ποιον οικισμό-πόλη θα επιστρέφατε;.....	122
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.1.1.1: Πότε φύγατε για πρώτη φορά στο εξωτερικό.....	124

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.1.1.3: Πότε φύγατε ξανά για το εξωτερικό;	125
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.2.1: Σε ποιον οικισμό-πόλη ζούσατε στην Ελλάδα όταν είχατε επιστρέψει;	126
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.2.2: Γιατί γυρίσατε αρχικά στην Ελλάδα;	127
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.1: Σε ποιον τομέα εργαστήκατε όταν είχατε επιστρέψει;	127
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.2: Υποκατηγορία τομέα (ιδιωτικός και δημόσιος τομέας στην Ελλάδα)	128
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.3: Αν επιλέξατε τον δημόσιο τομέα, έχετε εργαστεί ποτέ και στον ιδιωτικό;	128
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.4: Αν επιλέξατε τον ιδιωτικό τομέα, έχετε εργαστεί ποτέ και στον δημόσιο;	129
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.5: Πώς θα χαρακτηρίζατε την θέση που είχατε όταν είχατε επιστρέψει στην Ελλάδα;	129
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.6: Επιλέξτε το επαγγελματικό πεδίο που είχατε όταν είχατε επιστρέψει στην Ελλάδα.....	130
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.7: Πόσος ήταν ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας στην Ελλάδα;	130
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.8: Ποιο το εργασιακό σας καθεστώς τότε;	131
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.9: Ήσασταν ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής σας στην Ελλάδα;	131
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.10: Ήσασταν ευχαριστημένος από τις συνθήκες εργασίας σας στην Ελλάδα ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;	132
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.3.1.1: Γιατί φύγατε ξανά από την Ελλάδα;	133
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.1.1: Επιστρέψατε ξανά στη χώρα από την οποία είχατε έρθει στην Ελλάδα;.....	133
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.1.2: Αν όχι, σε ποια χώρα ζούσατε πριν;.....	134
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.1.3: Τι σας προσέλκυσε στη χώρα που πήγατε στο εξωτερικό;	135
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.1: Πώς θα χαρακτηρίζατε την παρούσα επαγγελματική σας θέση;.....	136
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.2: Επαγγελματικό πεδίο.....	136
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.3: Πόσος είναι ο μεικτός μηνιαίος μισθός σας;.....	137
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.4: Ποιο το εργασιακό σας καθεστώς;	137
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.5: Είστε ευχαριστημένοι από την ποιότητα ζωής σας στο εξωτερικό;.....	137
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.4.2.6: Είστε ευχαριστημένοι από τις συνθήκες εργασίας σας ως προς τις ακόλουθες διαστάσεις;	138
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.1: Πόσο συχνά έρχεστε Ελλάδα	138
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.2: Έχετε διατηρήσει επαγγελματικούς δεσμούς με Ελλάδα;	139
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.5: Αν έχετε προβεί σε κάποια επένδυση, συμπληρώστε το είδος επένδυσης:	140
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.6: Προσφέρετε κάποιου τύπου οικονομική ή μη οικονομική επαγγελματική καθοδήγηση;.....	141
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.1: Σκοπεύετε να επιστρέψετε στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια;.....	141
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.2: Πότε σκοπεύετε να επιστρέψετε Ελλάδα;	142
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.3: Υπό ποιες προϋποθέσεις και για ποιους λόγους θα επιστρέφατε;	142

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.4: Τι μπορεί να κάνει το κράτος για να βοηθήσει την επιστροφή σας;	143
ΓΡΑΦΗΜΑ 6.5.5: Σε ποιον οικισμό-πόλη θα επιστρέφατε;	144
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.2.1: Αριθμός διδασκόντων ανά έτος απόκτησης της διδακτορικής διατριβής.....	147
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.2.2: Πληθυσμός διδασκόντων στους οποίους απεστάλη πρόσκληση συμπλήρωσης ερωτηματολογίου ανά έτος απόκτησης της διδακτορικής διατριβής	150
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.4.2.1: Αριθμός απαντήσεων ανά έτος απόκτησης της διδακτορικής διατριβής.....	155
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.4.2.2: Ποσοστό απόκρισης ανά έτος απόκτησης της διδακτορικής διατριβής	156

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ &
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ISBN: 978-618-5557-15-7 (pdf)

ISBN: 978-618-5557-16-4 (print)